

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

10 2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 10/2023 vychází 14. 2. 2024

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH	6
č. 36	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2023, sp. zn. 6 Tdo 85/2023	7
č. 37	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 8 Tdo 1204/2022.....	19
č. 38	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. 6 Tdo 979/2022	31
č. 39	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2022, sp. zn. 11 Tdo 931/2022.....	42
č. 40	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. 3 Tdo 294/2023.....	55
č. 41	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 6 Tdo 103/2023.....	65
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	73
č. 93	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1929/2022	74
č. 94	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1703/2022.....	78
č. 95	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. 23 Cdo 2170/2021	82
č. 96	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2023, sp. zn. 29 Cdo 1570/2022.....	90
č. 97	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. 20 Cdo 3578/2022	103
č. 98	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2023, sp. zn. 26 Cdo 854/2022.....	110
č. 99	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. 25 Cdo 3497/2021	117
č. 100	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2022, sp. zn. 24 Cdo 668/2022	121
č. 101	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 27 Cdo 935/2022	130
č. 102	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3144/2021	140
č. 103	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. 29 ICdo 12/2021	148
č. 104	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2022, sen. zn. 29 ICdo 54/2021	167

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 36

O vloupání ve smyslu § 121 tr. zákoníku v alternativě spočívající v nedovoleném překonání uzamčení jde i tehdy, vnikne-li pachatel do uzavřeného prostoru, k němuž mu dříve svědčilo právo nájmu, po překonání uzamčení pomocí klíčů, které nevrátil po skončení nájmu pronajímateli, aniž by měl k jejich použití svolení.

Vloupání

§ 121 tr. zákoníku

č. 36

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2023, sp. zn. [6 Tdo 85/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:6.TDO.85.2023.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné A. R. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2022, č. j. 9 To 215/2022-350, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 3 T 62/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 4. 2022, č. j. 3 T 62/2020-273, byla A. R. (dále „obviněná“, příp. „dovolatelka“) uznána vinnou přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku v jednočinném souběhu s přečinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se podle zjištění tohoto soudu dopustila tím, že

dne 7. 9. 2019 v rozmezí od 12:46 hodin do 12:48 hodin v XY, vědoma si skutečnosti, že již není nájemkyní provozovny, kde se v té době nacházel masérský salon, neboť smlouva o pronájmu jí byla pronajímatelem jednostranně vypovězena výpovědí ze dne 22. 11. 2018 pro neplacení nájemného, za užití klíče, který měla k provozovně z doby předchozího podnikání, a který měla po skončení nájemního vztahu odevzdat pronajímateli, odemkla boční vchod provozovny a vešla dovnitř, následně vzala zde odložené osobní věci poškozených, konkrétně poškozené M. L., dámskou kabelku hnědé barvy v hodnotě 200 Kč, která obsahovala peněženku červené barvy v hodnotě 150 Kč, parfém nezjištěné značky v hodnotě 50 Kč, talisman tzv. dračí kámen v hodnotě 50 Kč, průkaz pojištěnce, slovenský občanský průkaz, slovenský řidičský průkaz, brýle bez hodnoty, dvě platné platební karty vydané Slovenskou spořitelnou na jméno poškozené a finanční hotovost ve výši 3 100 Kč a 100 EUR (po přepočtu podle aktuálního kurzu 2 584 Kč), a dále vzala odložený klíč s dálkovým ovládáním od osobního motorového vozidla tovární značky XY, registrační značky XY, v hodnotě 11 773 Kč, který zde měl odložený svědek E. P., a s těmito věcmi odešla z provozovny a dále s nimi disponovala blíže nezjištěným způsobem, a tímto svým jednáním způsobila poškozené M. L., státní příslušnici Slovenské republiky, trvale bytem XY,

Slovenská republika, škodu v celkové výši 6 134 Kč, a poškozené společnosti P. se sídlem XY škodu ve výši 11 773 Kč, a celkově tak způsobila škodu ve výši 17 907 Kč.

2. Obviněná byla za tyto trestné činy odsouzena podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. Podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku byla obviněné uložena povinnost, aby během zkušební doby podle svých sil nahradila způsobenou škodu. Podle § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku jí byl dále uložen peněžitý trest v celkové výši 20 000 Kč vyměřený podle § 68 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku v počtu 100 denních sazeb ve výši 200 Kč. Podle § 68 odst. 5 tr. zákoníku bylo stanoveno, že peněžitý trest bude zaplacen v měsíčních splátkách ve výši 2 000 Kč, splatných vždy do každého 20. dne v měsíci s tím, že první splátka musí být zaplacena do 20. dne v měsíci následujícím po měsíci, v němž tento rozsudek nabyl právní moci, a to pod ztrátou výhody splátek. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněné uložena povinnost nahradit poškozené M. L. škodu ve výši 4 400 Kč a poškozené P. škodu ve výši 11 773 Kč.

3. O odvolání obviněné rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 6. 9. 2022, č. j. 9 To 215/2022-350, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení podala obviněná A. R. prostřednictvím svého obhájce JUDr. V. S. dovolání, jež opřela o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g), h), m) tr. ř. [z opatrnosti rovněž podle písm. a), b), c), e), f), a l) citovaného ustanovení] a rovněž odkázala na námitku tzv. extrémního nesouladu mezi provedeným dokazováním a z něj vyvozenými skutkovými zjištěními.

5. Obviněná namítla, že byla zkrácena na svých procesních právech tím, že její žádosti o odročení hlavního líčení ze dne 20. 4. 2022 ze zdravotních důvodů nebylo vyhověno, ačkoliv její zdravotní stav účast neumožňoval. V tomto ohledu odkázala na to, že byla od 25. 2. 2022 v pracovní neschopnosti kvůli onemocnění Covid-19 a následné rekonvalescenci. I ze zprávy o ambulantním vyšetření ze dne 19. 4. 2022 vyplývá, že jí byl doporučen klidový režim, přičemž formulace „odchází stabilní a poučena“ ve zprávě uvedená, je standardní slovní spojení. Z ošetření ji odvezla sanitka, jelikož nebyla schopna chodit. V té souvislosti dovolatelka zmínila, že její procesní práva byla porušena také tím, že nemohla klást otázky svědkyni L., a přednést svoji závěrečnou řeč. Nadto v předmětné věci došlo ke změně osoby soudkyně, kdy původní soudkyně odešla do důchodu a věc převzala JUDr. Anežka Pudilová, Ph.D.

6. Dále dovolatelka vznesla námitku, že ani jeden ze soudů obou stupňů neprovedl výslechy svědků navrhované obhajobou. Svědek J. L. mohl potvrdit, že vstup do salonu byl ze strany obviněné zcela legální, nedošlo k vystěhování jejích movitých věcí a přepisu služeb a nemohlo tak dojít ke spáchání trestného činu vloupáním. Svědek B. M., jednatel společnosti P., měl být vyslechnut k otázce hodnoty odcizeného klíče osobního automobilu XY, rz.: XY, a to k zohlednění 21 % daně z přidané hodnoty, která měla být od hodnoty zjištěné znalcem Ing. K. odečtena. Nadto znalecký posudek Ing. K. není obsahem spisu, tudíž nebyla v trestním řízení stanovena škoda a nemohlo tak být uzavřeno, že došlo ke spáchání trestného činu

krádeže. Podstatnou vadu řízení shledala dovolatelka rovněž v tom, že poškozený P. nikdy nebyl členem statutárního orgánu společnosti P., ačkoliv je tak uvedeno v úředním záznamu ze dne 9. 1. 2020. Dále není ve spisu založena nájemní smlouva se spol. IVN c., kterou údajně svědek P. ukázal Policii ČR, přestože její založení do spisu bylo obhajobou žádáno. Připojení poškozené společnosti k řízení s nárokem na náhradu škody za odcizené klíče bylo neplatné kvůli absentující plné moci od společnosti P. pro svědka P. Tento poškozený byl navíc motivován snahou se obviněné pomstít, protože s ním nechtěla dále profesně spolupracovat. Soudy měly vyslechnout jako svědkyni P. M., která měla podle smlouvy o nájmu nebytových prostor s IVN c. převzít od obviněné nebytové prostory užívané bez právního důvodu. Tuto smlouvu ukázal svědek P. policistům při jejich zásahu dne 7. 9. 2019, nikoliv však obviněné, a nebyla ani předložena u hlavního líčení k požadavku obhajoby. Okolnosti vztahující se ke svědku P. i zmíněné nájemní smlouvě chtěla dovolatelka prezentovat v rámci svojí závěrečné řeči, která jí byla ovšem soudem prvního i druhého stupně odepřena, u odvolacího soudu s poukazem, že s věcí nesouvisí.

7. V trestním řízení nebylo prokázáno, že by obviněná odcizila poškozené L. kabelku nebo svědku P. klíč. Z kamerového záznamu nelze rozeznat velikost ani barvu tašky. Poškozená L. dodala fotku odcizené kabelky, kde má tato taška dlouhý řemen, nikoliv krátký jako na kamerovém záznamu. Ohledně toho, co obviněná měla odcizit, existují mezi výpověďmi svědka P. a poškozené L. rozpory.

8. Závěrem svého dovolání obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil „rozsudek“ Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2022, č. j. 9 To 215/2022-350, stejně jako další rozhodnutí na citovaný „rozsudek“ obsahově navazující, a aby věc přikázal tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

9. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) uvedl, že dovolatelka opakuje svoji již dříve užitou obhajobu. Nalézací soud se s jejími námitkami vypořádal v bodech 2., 11., 12. jeho rozsudku a soud druhého stupně tak učinil v bodech 5.– 3. jeho usnesení. S argumentací soudů v odkazovaných pasážích jejich rozhodnutí se státní zástupce plně ztotožnil.

10. K námitkám podřazeným pod dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. státní zástupce uvedl, že omluva z hlavního líčení konaného dne 20. 4. 2022 pouze na základě pracovní neschopnosti obviněné není dostatečná. V tomto směru citoval usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. [3 Tdo 764/2013](#), a odkázal též na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2021, sp. zn. [7 Tdo 722/2021](#). Omluva by musela obsahovat podklad, že zdravotní stav obviněné jí skutečně znemožňoval dostavit se na jednání soudu. Dále zmínil, že obviněná i v další své trestní věci a občanskoprávním řízení volila podobné obstrukční chování, kdy se omlouvala nevěrohodnými či nerozhodnými zdravotními problémy. Její námitky tak jsou nedůvodné.

11. Pokud jde o dovolací námitky podřaditelné pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., státní zástupce poukázal na to, že soudy se s důkazními návrhy obviněné ohledně výsledku svědků L., M. a paní M. adekvátně vypořádaly. Soudy odmítly provést výslech těchto svědků s odkazem na to, že se v rozhodné době na místě nenacházeli, jedná se tudíž o důkazy nadbytečné, bez výpovědní hodnoty.

12. Námitka, že do výše způsobené škody neměla být započítána daň z přidané hodnoty, odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. V tomto směru je třeba rozlišit určení výše škody pro účely výroku o vině a výroku o náhradě škody. V prvním případě je třeba do škody zahrnout i výši daně z přidané hodnoty, v druhém nikoliv, pokud poškozená je plátcem daně z přidané hodnoty. K uvedenému citoval státní zástupce závěry vyplývající z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2003, sp. zn. [4 Tz 152/2003](#), rozsudku ze dne 14. 11. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1952/2006](#), a nepublikovaného usnesení ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. [3 Tdo 1483/2015](#). V předmětné věci však bylo DPH zahrnuto ve výši škody i v případě adhezního řízení, a státní zástupce tudíž v daném ohledu považoval dovolání za důvodné.

13. Další výhrady obviněné směřovaly do oblasti skutkové stran toho, zda předmětné věci odcizila. Její argumentace v podstatě spočívá v tom, že namítá porušení zásady *in dubio pro reo*. Tyto námitky přitom samy o sobě podle bohaté judikatury nemohou naplnit ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., přičemž stále platí, že Nejvyšší soud je v dovolacím řízení v zásadě vázán skutkovým stavem tak, jak jej zjistily soudy nižších stupňů. I v rámci tohoto dovolacího důvodu je možné posuzovat obsah námitek dovolatelky pouze z hlediska případného porušení jejích ústavních práv, tedy pokud porušení výše zmíněné zásady dosahuje extrémní úrovně. Samotné porušení zásady *in dubio pro reo* tedy daný dovolací důvod nezakládá. V této části tedy výhrady obviněné neodpovídají žádnému z dovolacích důvodů.

14. Závěrem svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zčásti zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. 9 To 215/2022, ve výroku o náhradě škody stran poškozené společnosti P. a jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 3 T 62/2020, v tomto výroku o náhradě škody, stejně jako všechna další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265m odst. 2 tr. ř., s přiměřeným použitím § 265 tr. ř., podle § 229 odst. 1 tr. ř. shora uvedenou poškozenou společnost odkázal s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Vyjádřil zároveň souhlas s projednáním dovolání v neveřejném zasedání z hlediska § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání obviněné je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž stran dovolacích důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. d), g), h), m) tr. ř. splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

16. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán tehdy, byla-li porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo veřejném zasedání.

17. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jsou-li rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, ve zjevném rozporu s obsahem

provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

18. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případě, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva.

č. 36

19. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je naplněn, pokud bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l). K zamítnutí ani odmítnutí odvolání obviněné A. R. nedošlo z procesních důvodů, tj. podle § 253 odst. 1 tr. ř., resp. podle § 253 odst. 3 tr. ř., odvolání bylo zamítnuto poté, co odvolací soud na jeho podkladě meritorně přezkoumal napadený rozsudek soudu prvního stupně. Dovolání je v tomto případě možné podat, jen byl-li v řízení napadenému rozhodnutí předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. V souladu s touto podmínkou obviněná relevantně odkázala na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. d), g), h) tr. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

K dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. a), písm. b), písm. c), písm. e), písm. f), písm. l) tr. ř.

20. Nejvyšší soud připomíná, že dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vymezených v § 265b tr. ř. Obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí současně věcně odpovídat zákonnému vymezení takového důvodu podle § 265b tr. ř. a nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

21. Obviněná ovšem bez jakékoli bližší argumentace – s jedinou výjimkou popsanou níže – „z opatrnosti“ označila shora specifikované dovolací důvody pouze zákonným ustanovením, čímž zcela pominula obligatorní obsahové náležitosti dovolání, jelikož absentuje uvedení konkrétních dovolacích námitek, na jejichž existenci jsou podle obviněné uvedené dovolací důvody založeny. Je proto třeba konstatovat, že podmínky náležitostí obsahu dovolání výše označených dovolacích důvodů splněny nebyly.

22. Námitku dovolatelky stran změny osoby soudkyně, kdy původní soudkyně odešla do důchodu a věc převzala JUDr. Anežka Pudilová, Ph.D., lze podřadit pod důvod dovolání označený v § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. K tomu je třeba uvést, že tento dovolací důvod je dán tehdy, rozhodl-li věcně nepřislušný soud, nebo soud, který nebyl náležitě obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát nebo rozhodl soud vyššího stupně. Nesprávně

obsazeným soudem je soud, který věc rozhodoval ve složení, které neodpovídalo pravidlům uvedeným v zákoně o soudech a soudcích (§ 27, § 31 a § 35).

23. Nejvyšší soud konstatuje, že právo na zákonného soudce, patřící mezi základní práva a svobody a garantované Listinou základních práv a svobod, je neopominutelnou podmínkou práva na spravedlivý proces. Nutno předeslat, že obviněná nedodržela podmínku včasnosti uplatnění námitky porušení práva na zákonného soudce, pokud ji v dosavadním průběhu trestního řízení vůbec neuplatnila, a proto se s ní soudy nemohly v odůvodnění svých rozhodnutí vypořádat. Ústavní soud v takové situaci rozhodl, že námitku porušení ústavní ochrany, plynoucí ze zásady o zákonném soudci, je nutno uplatnit včas, tj. bezprostředně poté, co se dovolatelce staly známy skutečnosti ji odůvodňující (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2002, sp. zn. [III. ÚS 711/01](#)). Pro úplnost však Nejvyšší soud dodává, že právo na zákonného soudce není vyčerpáno jen příslušností toho kterého soudu a jeho konkrétním obsazením, ale i přidělováním soudní agendy na základě předem určených pravidel v rozvrhu práce, kterým se zamezuje svévolné manipulaci při přidělování věcí jednotlivým soudcům (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 307/03](#)). Zákonný rámec kritérií rozvrhu práce je obsažen v ustanoveních § 41–45 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Z něj vyplývá, že věci se rozdělují mezi jednotlivá soudní oddělení podle určeného předmětu řízení v jednotlivé věci, přičemž způsob rozdělení věcí musí být stanoven tak, aby byla zajištěna specializace soudců podle zvláštních právních předpisů, aby pracovní vytížení jednotlivých soudních oddělení bylo, pokud je to možné, stejné, a aby v den, kdy věc soudu došla, bylo nepochybné, do kterého soudního oddělení náleží. Současně určuje soudce, kteří budou zastupovat v jednotlivých odděleních soudce, kteří nemohou věc projednat a rozhodnout z důvodu své nepřítomnosti, z důvodu vyloučení, nebo z jiných důvodů stanovených zákonem. Pravidla přidělování soudní agendy musí být stanovena přímo v rozvrhu práce, být transparentní, obecná, určená předem a musí obsahovat záruky proti případnému zneužití (srov. např. sp. zn. [I. ÚS 2769/15](#), ze dne 15. 6. 2016). Uvedená ustanovení zdůrazňují zásadu zákonného soudce ve vztahu k plynutí času a zakotvují pravidlo, že jednou přidělená věc má zůstat ve stejném oddělení a má ji rozhodnout stejný soudce, kterému byla původně přidělena. Mohou však nastat situace, kdy tuto zásadu nelze dodržet, například při zániku funkce soudce či při jeho přeložení na jiný soud. V takových situacích je nutné věci výjimečně znovu rozdělit, a to za podmínek, které stanoví tato ustanovení zákona.

24. V projednávané věci je ze záznamu na č. I. 210 zřejmé, že byla předána novému předsedovi senátu s ohledem na zánik soudcovského mandátu původní předsedkyně senátu k 31. 12. 2021. Je tedy zjevné, že pokud dosavadní předsedkyně senátu zanikla funkce soudkyně, nemohla již tento případ z logiky věci vyřizovat a musel být přidělen k vyřízení jinému soudci. V tomto případě rozvrh práce Obvodního soudu pro Prahu 1, podle něhož byla věc přidělena nově ji rozhodující soudkyni (JUDr. Anežce Pudilové, Ph.D.), výše teoreticky vymezené požadavky zcela splňoval. Pro přidělování věcí jednotlivým soudcům byl používán automaticky podle algoritmu program ISAS, a to kolujícím způsobem s dorovnáváním, chronologicky podle pořadí nápadu věcí, s ohledem na výši nápadu v procentech a na případnou specializaci v jednotlivých soudních odděleních. Používání generátoru přidělování, jakým je např. programový prostředek ISAS, zákon o soudech a soudcích výslovně připouští, přičemž z jeho dikce je patrné, že je tento prostředek považován za vyšší formu objektivního přidělování napadlých věcí. Zejména je tak eliminována možnost svévolných zásahů nebo přidělování věcí ad hoc. Z rozvrhu práce dotčeného soudu na rok 2022 platného

k 1. 1. 2022 je zřejmé, že soudní oddělení 3 T bylo neobsazeno, přičemž z opatření místopředsedkyně Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20. 1. 2022, sp. zn. Spr 745/2021, o změně rozvrhu práce pro rok 2022 v části týkající se trestního úseku mj. v souvislosti s nástupem nové trestní soudkyně vyplynulo, že je rozvrh práce s účinností ode dne 1. 2. 2022 změněn tak, že JUDr. Anežka Pudilová, Ph.D. byla zařazena do soudního oddělení 3 T. Uvedeným postupem tedy byla projednávaná věc plně v souladu s rozvrhem práce přidělena jmenované nové soudkyni, která obsadila soudní oddělení po soudkyni, jejíž funkce zanikla. Postup přidělování věcí na Obvodním soudu pro Prahu 1 tedy ústavně zajištěné právo obviněné na zákonného soudce neporušil a námitka nesprávného obsazení senátu proto byla shledána zjevně neopodstatněnou. V případech zbývajících dovolacích důvodů jsou splněny podmínky pro jejich odmítnutí pro nesplnění náležitostí jejich obsahu.

č. 36

K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

25. Obviněná s ohledem na nevyhovění její žádosti o odročení hlavního líčení dne 20. 4. 2022 s poukazem na její nepříznivý zdravotní stav namítá zkrácení svých procesních práv.

26. K této námitce je třeba obecně uvést, že podle § 202 odst. 2 tr. ř. se může hlavní líčení v nepřítomnosti obžalovaného provést, jen když soud má za to, že lze věc spolehlivě rozhodnout a účelu trestního řízení dosáhnout i bez přítomnosti obviněného, a přitom a) obžaloba byla obviněnému řádně doručena a obviněný byl k hlavnímu líčení včas a řádně předvolán a b) o skutku, který je předmětem obžaloby, byl obviněný už některým orgánem činným v trestním řízení vyslechnut a bylo dodrženo ustanovení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.) a obviněný byl upozorněn na možnost prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování (§ 166 odst. 1 tr. ř.), přičemž na to a na jiné následky nedostavení (§ 66 tr. ř. a 90 tr. ř.) musí být obviněný v předvolání upozorněn.

27. V posuzovaném případě nalézací soud shora uvedená ustanovení trestního řádu o přítomnosti obviněné u soudního jednání formálně neporušil. Vyhodnocení, zda jsou splněny podmínky pro daný postup, je zcela na uvážení soudu a není v rozporu s právem na osobní účast obviněné u projednání věci ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, jestliže soudní řízení jako celek není dotčeno v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu (srov. rozhodnutí publikované pod č. [32/2012](#) Sb. rozh. tr.). V postupu soudu podle § 202 odst. 2 tr. ř. nebrání ani omluva obviněné, ani žádost o odročení hlavního líčení, pokud byly splněny všechny zákonné podmínky vymezené v tomto ustanovení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. [5 Tdo 408/2013](#)). Samotné vystavení potvrzení o dočasné pracovní neschopnosti bez dalšího neosvědčuje, že obviněná není schopna se hlavního líčení z důvodu nepříznivého zdravotního stavu účastnit. Tato skutečnost musí být prokázána lékařskou zprávou, z níž vyplývá, že zdravotní důvody obviněné znemožňují účast na jednání soudu.

28. Z předloženého spisového materiálu je zřejmé, že obviněné bylo doručeno předvolání k hlavnímu líčení dne 14. 3. 2022, přičemž dne 9. 4. 2022 požádala o odročení hlavního líčení s ohledem na svůj zdravotní stav, k čemuž připojila rozhodnutí o vystavení dočasné pracovní neschopnosti od 25. 2. 2022 společností Medicahelp, s. r. o. Obviněná byla soudem dne 11. 4. 2022 upozorněna na nedostatečnost žádosti s tím, že je nutné doložit zprávu lékaře potvrzující zdravotní stav obviněné nedovolující účast u hlavního líčení. Na to reagovala obviněná den před konáním hlavního líčení dne 19. 4. 2022 v 18:48 hodin zasláním opětovně

žádosti o odročení tohoto hlavního líčení z důvodu nepříznivého zdravotního stavu s připojením zprávy o ambulatním ošetření téhož dne v 12:23 hodin pro bolesti dolní části zad, otevřenou ránu na zápěstí a ruky, povrchové poranění hlavy a zhmoždění lokte (závěr VAS bederní s iritací L5 1. sin). Následně byla téhož dne v 20:47 hodin doručena další lékařská zpráva od M. K., Medicalhelp ČR, s. r. o., z níž vyplývají skutečnosti popsané v bodu 2. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, tedy odkaz na ošetření obviněné dne 8. 4. 2022 pro dekompenzovanou hypertenzi (vysoký tlak) a psychickou dekompenzaci stavu. Z těchto skutečností pak pisatelka i s poukazem na absenci jakýchkoli dalších informací o aktuálním stavu obviněné, její hospitalizaci či propuštění, když není jejím praktickým lékařem, uzavírá neschopnost obviněné účastnit se dne 20. 4. 2022 hlavního líčení. Soud prvního stupně ověřil před konáním hlavního líčení, zda obviněná není aktuálně hospitalizována v zařízení, kde byla dne 8. 4. 2022 ošetřena (viz zpráva na č. I. 256 spisu) a po negativním zjištění konal hlavní líčení bez přítomnosti obviněné.

č. 36

29. S postupem soudu prvního stupně je třeba souhlasit. Jak bylo uvedeno výše, pracovní neschopnost obviněné její účast u hlavního líčení nevyklučovala, ostatně obviněnou nelimitovala už před daleko kratší dobou od jejího vystavení v účasti při veřejném zasedání dne 30. 3. 2022 v jiném trestním řízení, jak poukázal soud prvního stupně. Podstatné však je, že z lékařské zprávy ze dne 19. 4. 2022 o ošetření obviněné nevyplývá žádný, natož jednoznačný závěr, že by obviněná z důvodu zdravotního stavu nebyla schopna účasti u hlavního líčení následující den. Pokud obviněná tuto skutečnost dokládala zprávou společnosti Medicalhelp, s. r. o., v souvislosti s ošetřením ze dne 8. 4. 2022, nelze akceptovat, aby závěr o nemožnosti účastnit se jednání soudu byl dovozován pouze ze zdravotní indispozice, která nastala již v delším časovém odstupu před hlavním líčením a současně absentuje aktuální zhodnocení zdravotního stavu obviněné. Námitku dovolatelky o porušení ustanovení o přítomnosti v hlavním líčení proto Nejvyšší soud shledal nedůvodnou.

30. Dodát lze, že obviněná ve svém dovolání nezpochybnila nesplnění těch předpokladů pro konání hlavního líčení, které Nejvyšší soud zmínil v bodě 26. tohoto usnesení, takže není třeba se z tohoto hlediska věcí zabývat.

K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

31. Námitky obviněné, které lze podřadit pod shora uvedený dovolací důvod v jeho třetí alternativě, jej nenaplnují. Obviněná brojila proti odmítnutí svých důkazních návrhů na slyšení svědků L., M. a M. Posuzovaná věc ovšem není stížena vadou opomenutých důkazů, když je třeba poukázat na odůvodnění nalézacího soudu a odvolacího soudu, kde soudy odmítnutí těchto návrhů řádně zdůvodnily. S jejich neprovedením vzhledem k nadbytečnosti je třeba souhlasit, neboť případná vyjádření obviněnou navrhovaných svědků, kteří ani nebyli skutkovému ději přítomni, dílem neměla s projednávanou věcí relevantní souvislost a dílem nemohla přinést do posuzovaného jednání obviněné žádné nové skutečnosti. Svědectví L. k dispozici a instalaci kamerového záznamu v prostorách masérského salonu je zcela irelevantní, stejně jako případné svědectví k držení klíčů a údajné legálnosti vstupu obviněnou do těchto prostor. Posledně zmíněná skutečnost byla totiž nalézacím soudem z listinných důkazů, zejména ze smlouvy o nájmu nebytových prostor a výpovědi z této smlouvy z důvodu prodlení s úhradou nájemného ze dne 22. 11. 2018, doručené obviněné dne 28. 11. 2018, zjištěna jednoznačně, toto právo obviněné nesvědčilo. Správně byl vyhodnocen jako

nadbytečný rovněž výslech svědka M., jednatele společnosti P., jelikož zplnomocnění svědka P. k zastupování této společnosti v projednávaném trestním řízení dostatečně vyplývá z plné moci založené na č. l. 112. Svědectví P. M., jednatelky společnosti, která si pronajala nebytové prostory po obviněné, pak s jednáním obviněné nemá žádnou relevantní souvislost.

32. V obecné rovině lze uvést, že ani podle judikatury Ústavního soudu nejsou soudy povinny vyhovět všem důkazním návrhům (viz např. náleze ze dne 20. 5. 1997, sp. zn. [I. ÚS 362/96](#)), ale jsou povinny provést důkazy, které objasní skutkový stav bez důvodných pochybností, a o neprovedených důkazech rozhodnout a vyložit, z jakých důvodů jim nebylo vyhověno, což nalézací soud dostatečně učinil a jeho závěry potvrdil i soud odvolací. V postupu soudu tedy nebylo shledáno pochybení.

č. 36

33. Dovolatelka dále sporuje odcizení kabelky poškozené L. a klíčů od vozidla svědkovi P. ke škodě poškozené společnosti P., poukazuje na nejednoznačnost kamerového záznamu a zmiňuje rozpory ve výpovědi svědka P. stran odcizené věci poškozené L. Tyto námitky je možno interpretovat jako námitky zjevného rozporu skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů, tedy dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho první alternativě. Ta ovšem nemůže být založena pouze na tom, že obviněná předkládá vlastní hodnocení provedených důkazů a dovozuje z něj jiné skutkové a právní závěry, než jak to učinily soudy.

34. V projednávané věci není dán žádný, natož pak zjevný rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy. Skutečnost, že osobou, která dne 7. 9. 2019 vstoupila do prostor masážního salonu a která je rovněž zachycena na kamerovém záznamu, je obviněná, vyplývá z výpovědi poškozené L. a svědka P., sama obviněná svou přítomnost v předmětných prostorách v danou dobu rovněž potvrdila. Z kamerového záznamu je zcela zřejmé, že do nebytového prostoru vešla obviněná bez jakéhokoli zavazadla a odešla z něho s kabelkou, která jednak vizuálně odpovídá velikosti a tvaru kabelky poškozené L., založené ve fotografii na č. l. 35 spisu, a jednak byla samotnou poškozenou jako její kabelka ztotožněna. Nalézací soud pak neshledal žádný důvod k diskvalifikaci věrohodnosti tohoto tvrzení, s čímž se ztotožnil i soud odvolací. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani nesoulad v popisu odcizené věci ke škodě poškozené L., resp. výčet všech odcizených věcí, neboť podle poškozené šlo o kabelku s peněženkou s doklady (a dále penězi a platební kartou), podle svědka P. o peněženkou s doklady. Podstatné je, že v odcizení peněženky s doklady jsou svědectví obou shodná, stejně jako v tvrzení, že věci postrádali právě až po návštěvě obviněné. Tato svědectví spolu s kamerovým záznamem proto jednání obviněné jednoznačně prokazují.

35. Soudy nepochybily, neaplikovaly-li pravidlo *in dubio pro reo*, jelikož v daném kontextu nebyly přítomny důvodné pochybnosti o vině obviněné. Souhrn důkazů totiž tvořil logickou a ničím nenarušovanou soustavu vzájemně se doplňujících a na sebe navazujících důkazů, které ve svém celku spolehlivě prokazují všechny okolnosti předmětného skutku a usvědčují z jeho spáchání obviněnou. Zásadu *in dubio pro reo* je namíste použít jen tehdy, jsou-li pochybnosti o vině důvodné, takže v konfrontaci s nimi by výrok o spáchání trestného činu nemohl obstát. Pochybnosti tedy musí být z hlediska rozhodnutí o vině závažné a již neodstranitelné provedením dalších či vyhodnocením stávajících důkazů. Podaří-li se pochybnosti odstranit, není důvodu rozhodovat ve prospěch obviněného, svědčí-li důkazy o jeho vině, třebaže jsou mezi nimi určité rozpory (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne

26. 4. 2017, sp. zn. [11 Tdo 1504/2016](#)). Není úkolem Nejvyššího soudu coby soudu dovolacího, aby jednotlivé důkazy znovu reprodukoval, vyhodnocoval a vyvozoval z nich vlastní skutkové závěry. Podstatné je, že soudy nižších stupňů hodnotily provedené důkazy v souladu s jejich obsahem, že se nedopustily žádné deformace důkazů, že ani jinak nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů a že své hodnotící závěry jasně a logicky vysvětlily. Skutkové námitky, opřené o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., proto byly vyhodnoceny jako neopodstatněné.

K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

36. Námitku dovolatelky, již sporuje vloupání do předmětného nebytového prostoru s ohledem na „legální“ držení klíčů od tohoto prostoru, lze podřadit uvedenému dovolacímu důvodu, tj. jinému nesprávnému hmotněprávnímu posouzení znaku vloupání.

č. 36

37. Trestný čin krádeže podle § 205 tr. zákoníku spočívá v jednání pachatele, který si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, přičemž v případě obviněné došlo k přisvojení si cizí věci jejím zmocněním a naplnění dvou znaků alternativ prvního odstavce způsobením škody nikoliv nepatrné a vloupáním.

38. Vloupáním se rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly (§ 121 tr. zákoníku). V takovém případě nezáleží na hodnotě ukradené věci. O nedovolené překonání uzamčení jde např. při vniknutí do bytu nebo domu, příp. jiného uzamčeného prostoru (např. zámkem, zástrčkou, bezpečnostní závorou, pomocí elektronického zařízení apod.), za pomoci odcizených nebo nalezených klíčů, pomocí klíčů vylákaných od majitele, vniknutí do tohoto prostoru pomocí planžety, paklíče nebo jiného technického prostředku, a to i bez poškození zámku. Při překonávání uzamčení se totiž nevyžaduje síla (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1312). Obviněná sice disponovala od prostoru masážního salonu klíči, ovšem z listinných důkazů vyložených výše (bod 31.) je zřejmé, že již nebyla oprávněna nebytové prostory užívat, neboť nájem byl ukončen uplynutím 14 dní od výpovědi doručené jí uložením dne 28. 11. 2018, když minimálně z výzev o zpřístupnění prostor ze dne 28. 6. 2019 (č. I. 327–328 spisu) jí tato skutečnost musela být známa. Je třeba uzavřít, že obviněná klíče od nebytových prostor, k nimž jí nájemní vztah skončil, držela bez právního důvodu. Jelikož nebylo vůlí majitelů nebytových prostor, aby obviněná měla ke klíčům dispoziční oprávnění, lze uzavřít, že obviněná klíče použila ve srovnatelném režimu, jako klíče nalezené, čímž je znak vloupání, v jeho formě nedovoleného překonání uzamčení, naplněn.

39. Tvrzení dovolatelky spočívající v námitce, že od způsobené škody ve výši 11 773 Kč představující cenu klíče s dálkovým ovládním od osobního motorového vozidla tovární značky XY náležejícího poškozené společnosti měla být odečtena 21 % daň z přidané hodnoty, rovněž odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť jí je obsahově namítáno nesprávné užití § 137 tr. zákoníku při stanovení výše škody.

40. Podle § 137 tr. zákoníku se při stanovení výše škody vychází z ceny, za kterou se věc, která byla předmětem útoku, v době a v místě času obvykle prodává. Pokud jde o daň z přidané hodnoty jako součást ceny takové věci, lze poukázat na judikaturou aprobovaný závěr, že za situace, jestliže je prodej takové věci jako zdanitelné plnění ze zákona zatížen daní z přidané hodnoty a věc se obvykle prodává se zohledněním této daně, výše škody odpovídá

ceně, za kterou obvykle věc kupuje konečný spotřebitel, tedy ceně včetně daně z přidané hodnoty (srov. rozhodnutí publikované pod č. [25/2004](#) Sb. rozh. tr.). Uvedený závěr se týká započtení daně z přidané hodnoty jak z hlediska právního posouzení skutku, tedy otázky viny, tak, až na několik výjimek, rovněž výroku o náhradě škody.

41. Stran uvedených výjimek lze ve shodě se státním zástupcem připomenout rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1952/2006](#) (publikovaný pod C 4648 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek NS, C. H. Beck), týkající se opravy vozidla, podle něhož, [j]e-li poškozený plátcem daně z přidané hodnoty, pak skutečnou škodou na jeho majetku je pouze částka vynaložená na uvedení věci do předešlého stavu bez daně z přidané hodnoty uhrazené plátcem na vstupu. Dále lze zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. [25 Cdo 3039/2011](#), jenž uzavřel, že [s]amotná okolnost, že poškozený je plátcem daně z přidané hodnoty, neznamena, že nemá nárok na náhradu škody včetně této daně, kterou zaplatil v rámci ceny opravy, jestliže není najisto doloženo, že zároveň uplatnil nebo byl oprávněn uplatnit u správce daně odpočet na vstupu u konkrétního přijatého zdanitelného plnění (opravy). Z výše uvedených východisek vyplývá, že při účtování ceny opravy je daň z přidané hodnoty ze strany opravitele běžnou součástí ceny díla, takže představuje část nákladů, které musely být vynaloženy na uvedení věci do původního stavu. Výjimkou z tohoto závěru je pouze situace, kdy je poškozený sám plátcem daně z přidané hodnoty, škoda vznikla na jeho majetku, který používá při své činnosti podléhající daňové povinnosti a vznikl mu zároveň nárok na odpočet daně z přidané hodnoty vůči správci daně. V takovém případě se škoda vzhledem k nároku poškozeného na její odpočet o tuto částku snižuje.

42. V posuzované věci se ovšem jedná o situaci zcela odlišnou, jelikož škoda byla způsobena odcizením klíče s dálkovým ovládáním od osobního motorového vozidla tovární značky XY ke škodě společnosti P. (podle tvrzení dovolatelky vzhledem k údajům z veřejného rejstříku a sbírky listin v rozhodné době plátce daně z přidané hodnoty), která si uvedenou věc musela nechat vyrobit a koupit. Z faktury BMW Service BYCHL AUTO, a. s., je zřejmé, že cena za nový klíč – planžetu a dálkové ovládání, činila bez daně z přidané hodnoty částku 9 729,75 Kč a částku 11 773 Kč včetně 21 % daně z přidané hodnoty. Pokud tedy poškozený zaplatil za uvedenou věc cenu včetně daně z přidané hodnoty, tedy cenu, za kterou se věc představující předmět útoku protiprávního jednání, obvykle prodává, je-li prodej takové věci ze zákona zatížen daní z přidané hodnoty, odpovídá výše škody ceně včetně této daně. S názorem obviněné, potažmo státního zástupce, se proto nelze ztotožnit, když jasná potřeba započítat do rozsahu plnění náhradu škody včetně daně z přidané hodnoty i v adhezním řízení, je zřejmá z bohaté rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. [7 Tdo 264/2006](#), dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. [4 Tz 75/2009-I](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. [5 Tdo 1215/2013](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2018, sp. zn. [6 Tdo 107/2018](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 3. 2023, sp. zn. [5 Tdo 3/2023](#)). Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [5 Tdo 922/2018](#), pak na posuzovanou situaci nelze vztáhnout, jelikož se týká škody na majetku poškozeného věřitele, způsobené ze strany dlužníka nepoužitím kupní ceny získané za prodaný majetek, která byla jako zdanitelné plnění již daní z přidané hodnoty zatížena.

43. S ohledem na výše uvedené je zřejmé, že dovolací soud neshledal v projednávané věci důvod odchýlit se od ustáleného výkladu týkající se popsané problematiky a podané dovolání je i v této části neopodstatněné.

V.

Způsob rozhodnutí

44. Z výše popsaných důvodů je zřejmé, že uplatněné námitky dovolatelky podřaditelné pod dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. a), písm. d), písm. g) a písm. h) tr. ř., nebyly shledány opodstatněnými, z čehož plyne, že důvodně nebyl uplatněn ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání jako zjevně neopodstatněné.

45. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl Nejvyšší soud o tomto mimořádném opravném prostředku v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

č. 36

č. 37

Uvedení v omyl podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku nemusí spočívat jen v jednorázovém jednání, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci, ale může se skládat z dílčích, na sebe navazujících úkonů (typicky v podobě podání klamavých údajů), jimiž pachatel navodí u poškozeného pocit důvěry, přičemž podáním dalších nepravdivých informací zneužije této důvěry k tomu, aby poškozený provedl transakce ve prospěch obviněného na úkor svého majetku.

Podvod, Uvedení v omyl

§ 209 odst. 1 tr. zákoníku

č. 37

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. [8 Tdo 1204/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:8.TDO.1204.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. B. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 5 To 175/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 19 T 31/2022.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 4. 5. 2022, sp. zn. 19 T 31/2022, byl obviněný M. B. uznán vinným přečinem podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku, kterého se dopustil tím, že

poté, co se v průběhu měsíce listopadu 2020 seznámil prostřednictvím internetové seznamky XY s poškozenou P. Š. a následně udržoval s poškozenou kontakt, využil její důvěřivosti a postupně na schůzkách, v úmyslu vylákat z poškozené finanční prostředky, uvedl P. Š. nepravdivou historku, že je původem ze Španělska a v České republice pracuje jako medik a záchranář ve Všeobecné fakultní nemocnici Praha, přičemž dne 4. 2. 2021, na blíže nezjištěném místě v XY, pod fiktivní historkou, že potřebuje peníze na nájem a zámečnicka a pod příslibem brzkého navrácení peněz, vylákal od poškozené P. Š. 30 000 Kč, dne 18. 2. 2021 v XY pod nepravdivou historkou o ztrátě bydlení a potřebě peněz na nájem a pod příslibem brzkého navrácení peněz poté, co rodiče přijedou ze Španělska, od poškozené vylákal částku 40 000 Kč, dne 24. 2. 2021 v XY vylákal od poškozené částku 26 000 Kč, dne 3. 3. 2021 v XY ve vestibulu metra XY vylákal od poškozené částku 4 000 Kč, takto podvodně vylákané peníze přislíbil vrátit ke dni 8. 3. 2021, následně ke dni 10. 3. 2021, a finanční prostředky si půjčoval v úmyslu tyto nevrátit, neboť věděl, že nemá žádný příjem a na jeho osobu jsou vedeny exekuce pro celkovou částku ve výši 144 976 Kč, následně s poškozenou přestal komunikovat, a tímto jednáním způsobil poškozené P. Š. škodu v celkové výši 100 000 Kč,

příčemž uvedeného jednání se dopustil, přestože byl rozsudkem Okresního soudu v Břeclavi ze dne 27. 2. 2020, sp. zn. 1 T 144/2019, který nabyl právní moci dne 27. 2. 2020, uznán vinným přečinem podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku, za nějž mu byl za současného zrušení výroku o trestu uloženého mu rozsudkem Okresního soudu v Jičíně ze dne 13. 1. 2020, sp. zn. 16 T 118/2019, uložen souhrnný trest odnětí svobody ve výměře dvanácti měsíců nepodmíněně se zařazením pro jeho výkon do věznice s ostrahou, ze kterého byl podmíněně propuštěn na základě usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 28. 1. 2020, sp. zn. 4 PP 41/2020, za současného stanovení zkušební doby do 28. 4. 2023 a přiměřených omezení a povinností.

2. Za nyní posuzovaný přečin podvodu a sbíhající se přečin krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku a přečin podvodu podle § 209 odst. 1, 2 tr. zákoníku z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 6 T 104/2021, byl obviněný odsouzen podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti dvou měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 6 T 104/2021, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušený výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 5 To 175/2022, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl odvolání obviněného podané proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně.

II.

Z obsahu dovolání

4. Obviněný podal proti tomuto usnesení odvolacího soudu prostřednictvím obhájce podle § 265b odst. 1 písm. d), g), h), m) tr. ř. dovolání, jímž vytýkal, že se odvolací soud nevypořádal s jeho námitkami směřujícími proti rozsudku soudu prvního stupně. Tvrdil, že skutková zjištění nejsou podpořena důkazy a jeho jednáním nedošlo k naplnění všech zákonných znaků skutkové podstaty přečinu podvodu. Ze strany poškozené šlo o půjčku, kterou mu chtěla v jeho těžké situaci pomoci. Poukázal na její lehkovážnost, když půjčka nebyla sjednána písemně, a jestliže jí za takové situace peníze včas nevrátil, jde o civilní spor. Obviněný se i přes neexistenci písemného podkladu svého závazku vůči ní nikdy nezříkal, půjčku přijal a mínil ji splatit. Ze skutkových zjištění neplyne, byť nepřímý úmysl, ani to, že by směřoval od samého počátku k vylákání peněžních částek a jejich nesplacení na úkor poškozené.

5. Zásadní rozpor obviněný spatřoval mezi obsahem jeho výpovědi a tvrzeními poškozené a její matky. Souhlasí s výší půjčky kolem 85 000 Kč bez poslední částky zahrnuté skutkovými zjištěními, která společně s poslední půjčkou však nepřevýšila 100 000 Kč. Pokud by mu poškozená nedůvěřovala, jen stěží by mu půjčila další finanční prostředky poté, co si ho její matka v metru natáčela. Soudy se však věrohodností obou svědkyň dostatečně nezabývaly. Poukázal na opakované návodné otázky státní zástupkyně i soudu, jenž nereagoval na rasisticky motivované ataky vůči jeho osobě ze strany poškozené, která navíc odmítla odpovědět na některé otázky, a zmínil, že mohla být i ovlivněna léky, když nakonec svévolně opustila jednací síň se slovy, „... že nebude odpovídat...že nějaký cikán jí nebude nic říkat...“.

Byla zadržena justiční stráží v budově a vrátila se k soudu a vypovídala odděleně v nepřítomnosti obviněného, k čemuž však obviněný příčinu nezavdal, a tedy nebyly splněny podmínky pro takový postup při jejím výslechu. Ve výpovědi poškozené zpochybnil částky vybrané z bankomatu, které si podle něj ponechala pro vlastní potřebu. K rozporům v její výpovědi připomenul, že nejprve tvrdila, že mu po celou dobu věřila, že jí peníze vrátí, před soudem však vypověděla, že obviněnému nikdy nic půjčit nechtěla. Soudům vytkl, že přepis výpovědi poškozené není úplný, a proto je nezbytné vycházet z audionahrávky hlavního líčení ze dne 6. 4. 2022, z níž vyplývá, že poškozená je pod vlivem matky. Podle obviněného měla být provedena konfrontace (§ 104a tr. ř.), kterou požadoval za účelem objasnění zapůjčení částky 40 000 Kč, čemuž však soud nevyhověl, namísto toho uvěřil poškozené, a to i přes důkazní nouzi a existenci důkazů jen ve formě tvrzení proti tvrzení.

č. 37

6. Nedostatky obviněný spatřoval i v tzv. právní větě, podle níž “sebe obohatil tím, že uvedl někoho v omyl...”, ačkoli z výpovědi poškozené plyne, že „...celou dobu jsem mu věřila, že si tu práci najde a peníze mi vrátí..., proto jsem mu půjčila i tu poslední částku...“. V takovém případě nemůže jít o uvedení v omyl a příčinnou souvislost mezi jeho zaviněným jednáním a následkem v podobě vzniklé škody, ale toliko o soukromoprávní spor.

7. Vadu na podkladě důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. obviněný shledal v tom, že hlavní líčení probíhalo zčásti v jeho nepřítomnosti, pro což nebyly splněny zákonné důvody, resp. byly zjištěny jiné důvody, jež jsou uvedeny v protokolu o hlavním líčení ze dne 6. 4. 2022, kde je konstatováno rozrušení poškozené, jež vedlo soud k obavám, že by v přítomnosti obviněného nevypověděla pravdu. Toto zjištění však nekoresponduje s tím, že poškozená byla od samého počátku hlavního líčení ve 12:15 hodin až do 13:44 hodin přítomna v jednací síni společně s obviněným. Jednací síň se rozhodla naprosto nevhodným a agresivním způsobem s rasistickým výpadem vůči obviněnému opustit teprve poté, co jí začal klást otázky, jimiž se snažil docílit toho, aby mu do očí řekla, že mu půjčila v konkrétní den 40 000 Kč, když to nebyla pravda, neboť mu půjčila jen 35 000 Kč. Uvedeným postupem byl dovolatel zkrácen na svých právech, pokud ve výslechu poškozené bylo pokračováno bez jeho přítomnosti. Soud mu neumožnil zvolit si důvěrníka, který by nad zákonností dodatečného výslechu poškozené dlel, když uvedeným způsobem získaná výpověď poškozené je stěžejním důkazem. Uvedený postup svědčí o podjatosti soudce, který rozhodoval tuto trestní věc neobjektivně a tendenčně, o čemž svědčí neakceptace námitek obhájce ze dne 4. 5. 2022 proti protokolaci, jimiž vytýkal, že protokol mu byl doručen až v den tohoto hlavního líčení a neobsahuje zásadní skutečnosti. Obviněný rovněž vytýkal, že soud v odůvodnění rozsudku uváděl, že má zjevné sklony k páchání protiprávní činnosti majetkového charakteru, za kterou byl vícekrát trestán, a je několikanásobný speciální recidivista.

8. Z uvedených důvodů obviněný shrnul, že soud dospěl k chybnému závěru, že činem mu kladeným za vinu naplnil znaky skutkové podstaty přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku, protože soud zásadně podcenil civilněprávní rovinu této věci, a proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. 5 To 175/2022, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Z vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství a repliky obviněného

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (§ 265h odst. 2 tr. ř.) s ohledem na zákonné vymezení důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. vyložila, že námitky obviněného nespovídají o porušení ustanovení o jeho přítomnosti při hlavním líčení, a vady nevykazuje ani soudem zpracovaná protokolace průběhu hlavního líčení. Označenému důvodu neodpovídá ani tvrzení o neobjektivitě soudce, a proto uzavřela, že námitky obviněného na důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. nedopadají. Konání části výslechu poškozené v nepřítomnosti obviněného odpovídá názoru vyslovenému nálezem Ústavního soudu ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. [II. ÚS 104/96](#), podle něhož otázka nutnosti ochrany svědka u hlavního líčení řeší soud podle konkrétních okolností projednávaného případu, charakteru trestného činu, osobních vlastností obviněného, osoby svědka a jeho vztahu k obviněnému a charakteru skutečností, o nichž má svědek vypovídat, přičemž k takovému postupu stačí již pouhá obava, že v přítomnosti obviněného nevypoví pravdu. Poukázala na to, že v posuzované věci část výslechu poškozené při hlavním líčení dne 6. 4. 2022 proběhla za přítomnosti obviněného, na jehož dotaz svědkyně k výši zapůjčené částky podrobně reagovala. Pokud soud pro další průběh jejího výslechu s ohledem na stav rozrušení poškozené trpící depresemi, jež se prohloubily v důsledku jednání obviněného, přistoupil k postupu podle § 209 odst. 1 tr. ř., zásady o přítomnosti obviněného v hlavním líčení neporušil, protože po jeho návratu do jednací síně jej seznámil s obsahem části výpovědi poškozené učiněné bez jeho přítomnosti, dotazy však neměl. Z uvedených důvodů nedošlo k zásahu do jeho práva na spravedlivý proces.

10. Další výhrady dovolatele směřující proti hodnocení výpovědi poškozené z hlediska míry její věrohodnosti včetně jejího možného ovlivnění užívanou medikací považovala za skutkové, které se týkaly snahy o upřednostnění jeho obhajoby, že šlo o půjčku, a proto její nesplacení mělo být řešeno v civilním řízení, což je však obhajoba, která nevychází z přisouzeného skutkového podkladu výroku o vině. Dovolatel totiž zcela pomíjí zjištění ohledně jeho aktuální finanční situace coby osoby bez pracovního příjmu, chybějícího finančního zázemí i existenci několika exekučních řízení, z nichž je zřejmé, že nemohly být jeho přísliby o vrácení zapůjčených částek považovány za pravdivé. Soud prvního stupně věnoval věrohodnosti výpovědi poškozené obsáhlou pasáž (viz bod 26. odůvodnění jeho rozsudku), kde popsal rozhodné skutečnosti i způsob hodnocení ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř.

11. Protože shledala dovolání obviněného ve všech směrech nedůvodným, když soudy své závěry dostatečně vysvětlily, navrhla, aby je Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

12. Obviněný tyto názory státní zástupkyně považoval za nesprávné a s jejími argumenty se neztotožnil. V replice podané k citovanému vyjádření setrval na své dosavadní obhajobě, obsahu podaného dovolání i návrhu na způsob rozhodnutí Nejvyššího soudu. Uvedl rovněž, že se nevzdává své osobní účasti při jednání dovolacího soudu.

IV.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání je přípustné, neboť směřuje proti rozhodnutí uvedenému v § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., obviněný je osobou oprávněnou k jeho podání podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., a bylo učiněno podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. v zákonné lhůtě a u soudu prvního stupně, který v této věci rozhodoval.

V.

K dovolacím námitkám

14. Podle obsahu podaného dovolání Nejvyšší soud shledal, že obviněný je opřel o důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g), h), m) tr. ř., na jejichž podkladě je možné citovaná rozhodnutí přezkoumat jen tehdy, pokud byly uplatněny v souladu s jejich zákonným vymezením, což má význam zásadně pro to, že Nejvyšší soud je při své přezkumné činnosti vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. [8 Tdo 849/2006](#)).

15. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. lze použít, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Podle obsahu podaného dovolání a též vzhledem k tomu, že odvolací soud napadený rozsudek ve smyslu § 254 odst. 1 tr. ř. věcně přezkoumal, obviněný mohl použít a také použil uvedený dovolací důvod v jeho druhé alternativě, neboť současně uvedl i důvody podle § 265b odst. 1 písm. d), g), h) tr. ř.

a) k výhradám podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

16. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. slouží k nápravě nedostatků tkvících v porušení ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. V souladu s tímto dovolacím důvodem lze namítat, že hlavní líčení nebo veřejné zasedání bylo konáno bez přítomnosti obviněného v rozporu se zákonem, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna. Uvedený dovolací důvod nemůže spočívat v jakékoliv nepřítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo veřejném zasedání, ale jen v takové, která je v rozporu s konkrétním zákonným ustanovením, podle něhož nelze konat hlavní líčení nebo veřejné zasedání bez osobní účasti obviněného. Musí jít o takovou nepřítomnost, která zasahuje do práva obviněného na soudní ochranu, jež je integrální součástí práva na spravedlivý proces a dopadá na situace, kdy v rozporu se zákonem by bylo konáno hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna. Uvedené právo vyplývá z článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, publikované pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále „Listina“), který garantuje, aby věc každého byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Právo obviněného osobně se zúčastnit řízení před soudem vychází mimo jiné i z článku 6 odst. 1 Úmluvy, i když v něm není výslovně zmíněno, avšak vyplývá z jeho předmětu a účelu jako celku s tím, že přítomnost obviněného u soudu má

zásadní význam pro spravedlnost řízení [srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 25. 3. 1998 ve věci Belziuk proti Polsku, stížnost č. [23103/93](#)].

17. Kromě uvedeného je třeba též zvažovat, zda obviněným namítaný nesprávný postup soudu je i po materiální stránce možné skutečně pokládat za tak závažný zásah do jeho práva na projednání věci v jeho přítomnosti, aby bylo možné jej považovat za neslučitelný s principy spravedlivého procesu, a tedy že je naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Obviněný prostřednictvím uvedeného důvodu vytýkal, že ho soud při hlavním líčení konaném dne 6. 4. 2022 na část výsledku poškozené s ohledem na její reakce vykázal z jednací síně a ve výsledku poškozené pokračoval v jeho nepřítomnosti, v čemž spatřoval jednak porušení svého práva na možnost být výsledku poškozené přítomen a jednak porušení ustanovení § 209 odst. 1 tr. ř.

18. S tímto názorem obviněného se Nejvyšší soud neztotožnil, protože nedošlo k zásahu do jeho práva na obhajobu a soud postupoval v souladu se zákonem. Podle § 209 odst. 1 věta druhá tr. ř. je-li obava, že svědek v přítomnosti obviněného nevypráví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodné k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obviněného po dobu výsledku takového svědka z jednací síně. Podle § 209 odst. 1 věta třetí tr. ř. obviněný po návratu do jednací síně musí být seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. Tato opatření předsedy senátu podle § 209 odst. 1 věta druhá a třetí tr. ř. směřují k tomu, aby byla zajištěna bezpečnost svědka, nebo aby byla utajena jeho totožnost, anebo spočívají ve vykázání obviněného z jednací síně po dobu výsledku takového svědka. Otázku nutnosti ochrany svědka v hlavním líčení řeší soud samostatně a podle konkrétních okolností projednávaného případu (vztahy svědka k obviněnému, jejich předchozí vzájemné negativní kontakty, žádost svědka být utajen atd.), přičemž k takovému postupu stačí již pouhá obava, že v přítomnosti obviněného nevypráví pravdu (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. [II. ÚS 104/96](#)).

19. Ustanovení § 209 odst. 1 věta druhá a třetí tr. ř. je vyjádřením možnosti soudu ochránit svědka v naléhavých případech a současně respektuje zásady plynoucí z článku 6 Úmluvy s tím, že platí, že důkaz musí být za normálních okolností proveden při veřejném jednání za přítomnosti obžalovaného za účelem kontradiktorního projednání. Z tohoto pravidla existují výjimky, které však nesmějí ohrozit práva obhajoby; článek 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy stanoví obecné pravidlo, podle kterého má být obviněnému dána dostatečná a vhodná příležitost vyslyšet svědka vypovídajícího proti němu a zpochybnit jeho výpověď, a to buď v průběhu výpovědi, nebo v pozdější fázi řízení (viz rozsudek ESLP ve věci Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. 6. 1992, stížnost č. [12433/86](#)). Ani tento článek však neposkytuje obviněnému neomezené právo na zajištění přítomnosti svědka před soudem, když rozhodnutí o tom, zda je nezbytné či vhodné vyslechnout svědka, přísluší soudu (viz rozsudek ESLP ve věci Van Mechelen a spol. proti Nizozemsku ze dne 23. 4. 1997, stížnosti č. [21363/93](#), [21364/93](#), [21427/93](#), [22056/93](#)). Nutné však je, aby bylo současně garantováno a zaručeno, že nedojde k omezení základních práv či svobod, a to mimo jiné i svědků. Základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. V případě závěru o opodstatněnosti priority jednoho ze dvou v kolizi stojících základních práv (zde obviněného a svědka) je nutnou

podmínkou konečného rozhodnutí rovněž využití všech možností minimalizace zásahu do druhého z nich. Tento závěr lze odvodit i z ustanovení článku 4 odst. 4 Listiny, a sice v tom smyslu, že základních práv a svobod musí být šetřeno nejenom při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, nýbrž analogicky rovněž v případě jejich omezení v důsledku jejich vzájemné kolize (srov. též rozsudek ESLP ve věci Krasniki proti České republice ze dne 28. 2. 2006, stížnost č. [51277/99](#)).

20. S přihlédnutím k těmto kritériím plynoucím z judikatury ESLP je vhodné poznamenat, že konkrétní výběr nejvhodnějšího opatření ve smyslu § 209 odst. 1 tr. ř. je věcí předsedy senátu a jeho volné úvahy podle okolností projednávaného případu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 1. 1997, sp. zn. [II. ÚS 297/96](#)). Právo obviněného, jenž byl po dobu výslechu svědka vykázán z jednací síně, na vlastní obhajobu je zaručeno jednak tím, že po návratu do jednací síně musí být seznámen s obsahem výpovědi svědka vyslychaného v jeho nepřítomnosti, a dále tím, že má právo vyjádřit se k výpovědi svědka. Takový obviněný může rovněž klást tomuto svědkovi otázky. Nejvyšší soud navíc připomíná, že důvodnost obavy, že svědek v přítomnosti obviněného nevypráví pravdu, která opodstatňuje vykázání obviněného z jednací síně podle § 209 odst. 1 tr. ř., je nutné posoudit podle konkrétních okolností projednávaného případu, z nichž jsou vztahy svědka k obviněnému nebo jejich předchozí vzájemné negativní kontakty zřejmé, a tedy současně i to, o jak vážný důvod za dané situace jde. Toto krajní opatření lze zejména využít u svědka, u něhož je obava, že v přítomnosti obviněného nevypráví pravdu, nebo nebude schopen vypovídat vůbec. Rovněž zpravidla nebude možné, aby obviněný podle § 215 odst. 2 tr. ř. sám vyslychal takového svědka (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 5. 2016, sp. zn. [11 Tdo 367/2016](#)).

21. Na základě uvedeného je vhodné rovněž k námitce obviněného zmínit, že z uvedených nezbytných zákonných omezení vyplývá nemožnost provedení konfrontace takového svědka s obviněným podle § 104a odst. 5 věty druhé tr. ř. Nemá-li se totiž obviněný vůbec setkat se svědkem vyslychaným v jeho nepřítomnosti, nelze ho tedy ani postavit tváří v tvář tomuto svědkovi. Stav poškozené, která evidentně na přítomnost obviněného a jím pokládané otázky reagovala velmi rozrušeně, vylučoval, aby soud přistoupil k obviněným požadované konfrontaci s ní.

22. K uvedeným zásadám Nejvyšší soud dále s ohledem na obsah připojeného spisu shledal (č. I. 145 až 149), že soud poté, co v důsledku rozrušení poškozené a jejího odchodu z jednací síně přerušil hlavní líčení a poškozená se do jednací síně navrátila k pokračování výslechu, rozhodl podle § 209 odst. 1 tr. ř., že v jejím výslechu bude pokračováno v nepřítomnosti obviněného z důvodu aktuálního psychického rozrušení poškozené (č. I. 148 spisu), přičemž měl obviněný po svém návratu do jednací síně otázky poškozené položit prostřednictvím soudu a byl rovněž seznámen s obsahem výpovědi poškozené učiněné v době jeho nepřítomnosti přehráním zvukového záznamu (č. I. 148 verte).

23. Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud shledal, že uvedený postup nevybočil z rámce pravidel stanovených v § 209 odst. 1 tr. ř. a ve vztahu k zajištění spravedlivého procesu byla respektována i práva obviněného na jeho obhajobu z hledisek stanovených evropskou judikaturou. Soud zcela důvodně umožnil invalidní a zdravotními potížemi trpící poškozené vypovídat v nepřítomnosti obviněného, protože její stav (aktuální psychická indispozice a rozrušení z přítomnosti obviněného a jeho postojů k ní) považoval důvodně za ohrožený.

Při respektu k zájmům poškozené však dodržel veškeré povinnosti též pro zajištění práv obviněného na přítomnost u hlavního líčení, jakož i k zachování zásady kontradiktornosti trestního řízení v širším významu, které nebylo tímto postupem dotčeno. K porušení práv ve smyslu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. proto nedošlo.

b) k námitkám proti výroku o vině z hledisek § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

24. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze uplatnit, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Postačí, když je naplněna alespoň jedna z těchto tří alternativ. Vždy však je třeba, aby v jejich důsledku byla vytýkána skutková zjištění, která mají určující význam pro naplnění znaků trestného činu, jenž je na nich založen. Prostřednictvím tohoto důvodu nelze napadat jakoukoliv skutkovou okolnost, s níž se obviněný neztotožnil, ale jen takovou, která je rozhodná pro naplnění některého ze znaků skutkové podstaty posuzovaného trestného činu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. [8 Tdo 32/2022](#), aj.).

25. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. dopadá na rozhodnutí, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích tohoto důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde, nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Podkladem pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně, jenž Nejvyšší soud nemůže měnit (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. [I. ÚS 412/02](#), ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. [III. ÚS 732/02](#), ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. [II. ÚS 760/02](#), ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. [III. ÚS 282/03](#), ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 449/03](#), aj.). Navíc je třeba zdůraznit, že Nejvyšší soud je povinen posuzovat, zda jsou v postupech soudů nižších stupňů dodrženy zásadní požadavky spravedlivého procesu (srov. článek 6 Listiny a články 36 a 38 Úmluvy), neboť rozhodování o mimořádném opravném prostředku se nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2004, sp. zn. [I. ÚS 125/04](#), ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. [I. ÚS 55/04](#), ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. [I. ÚS 554/04](#), stanovisko pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [PI. ÚS-st. 38/14](#)).

26. Z obsahu dovolání je zjevné, že výhrady obviněného směřovaly primárně proti soudy učiněným skutkovým zjištěním a průběhu dokazování (zčásti viz úvahy shora), protože tvrdil, že poškozená mu peníze dobrovolně a ráda půjčovala, tedy že ji neuváděl v omyl, a tudíž by mohlo jít nanejvýš o civilní spor, a brojil proti tomu, že mu nepředala 100 000 Kč, nýbrž pouze 95 000 Kč, resp. něco kolem 85 000 Kč. Namítal nedostatky v její věrohodnosti, mimo jiné, že byla pod vlivem matky či léků na léčbu depresí. Vytýkal též porušení zásad spravedlivého procesu v podobě zjevného nesouladu výsledků provedeného dokazování a skutkových zjištění rozvedených v tzv. skutkové větě výroku o vině.

27. Podle Nejvyššího soudu jsou takto vznesené výhrady uplatněné v souladu s důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v alternativě, že skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Výhradami

o nenaplnění znaku uvedení v omyl a tvrzením, že šlo jen o civilní spor, dovolatel brojil proti vadné právní kvalifikaci, avšak s tím, že nevytýkal vady v hmotněprávním posouzení, ale námitky vystavěl na své vlastní, důkazně nejen nepodložené, ale dokonce vyvrácené verzi průběhu skutku, zcela odlišné od té, k níž dospěly po řádně a komplexně provedeném dokazování soudy obou stupňů. Nejvyšší soud proto shledal, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., byť jej obviněný označil, materiálně naplněn nebyl. I přesto Nejvyšší soud, vědom si své povinnosti interpretovat a aplikovat maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou (viz stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. Ús-st. 38/2014](#)), i z podnětu těchto výhrad zkoumal, zda trestní řízení v posuzované věci nepozbylo rysů spravedlivého procesu.

č. 37

28. Výhrady směřující proti skutkovým zjištěním Nejvyšší soud neshledal důvodnými, protože z obsahu připojeného spisu a napadených rozhodnutí nevyplývají vady, které obviněný vytýká. Naopak je zjevné, že soud prvního stupně se obdobnými námitkami obviněného zabýval, především posuzoval věrohodnost poškozené a za účelem řádného objasnění věci provedl celou řadu důkazů (viz body 3. až 24. rozsudku), jež v bodech 26. až 29. hodnotil. Zabýval se i argumenty obhajoby k věrohodnosti poškozené P. Š. i její matky z hledisek pro objektivní posouzení důležitých. Lze proto odkázat na jeho závěry, že obě svědkyně vypovídaly konzistentně, bez podstatných odchylek a rozporů, které, pokud se vyskytly, se týkaly jen marginálních otázek a soud je přičítal době uplynuvší od spáchání činu. Po uvážení všech zjištěných skutečností soudy neshledaly důvod k pochybnostem o věrohodnosti poškozené, která i přes svou určitou psychickou labilitu (depresivní stavy) vypovídala o rozhodných skutečnostech v souladu se všemi dalšími ve věci provedenými důkazy, a to nejen s výpovědí své matky, ale též v souladu s dalšími prokázanými okolnostmi.

29. V procesu dokazování Nejvyšší soud neshledal nic, co by vedlo k závěrům, že soudy porušily své povinnosti a projevíly libovůli nebo postupovaly neobjektivně. Soud prvního stupně vysvětlil, z jakých důvodů pro svůj závěr o vině obviněného vycházel z těchto výpovědí, a naopak proč neuvěřil verzi předkládané obviněným. Zejména bylo prokázáno, že skutečnosti, které obviněný poškozené o svém původu i osobních a majetkových poměrech sděloval, nebyly pravdivé, stejně jako okolnosti, na jejichž základě žádal poškozenou, aby mu vydala jednotlivé finanční částky. Správnost skutkových i právních závěrů soudu prvního stupně potvrdil i soud odvolací, který se, byť relativně stručně a odkazem na správné závěry soudu prvního stupně, vypořádal se všemi stěžejními odvolacími námitkami, včetně těch, jež obviněný opětovně předkládá ve svém mimořádném opravném prostředku. Uvedená stručnost nevykazuje extrémní vadu, protože soudy pro dostatečné objasnění všech skutkových okolností svým povinnostem dostály v souladu s § 2 odst. 5, 6 tr. ř. Především soud prvního stupně objasňoval stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného (§ 2 odst. 5, § 164 odst. 3 tr. ř.) a vypořádal se v rozsudku s jeho obhajobou a s navrženými důkazy ve smyslu § 125 odst. 1, resp. § 134 odst. 2 tr. ř. (srov. například rozsudek ESLP ze dne 24. 7. 2008 ve věci Melich a Beck proti České republice, stížnost č. [35450/04](#)). Odvolací soud se s námitkami obviněného rovněž vypořádal způsobem, který nevzbuzuje pochybnosti, a lze uzavřít, že soudy činné v přezkoumávané věci dostály všem uvedeným povinnostem.

30. Lze shrnout, že nebylo pochybením, jestliže soud vycházel pro své skutkové závěry zejména z výpovědi poškozené P. Š., neboť úvahy, které popsal, vycházejí z obsahu spisu i ostatních ve věci provedených důkazů. Zabýval se případnými nepřesnostmi ve svědeckých výpovědích, jejichž obsah dával do kontextu s dalšími skutečnostmi, které objektivně vyplynuly z výsledků provedeného dokazování. Z uvedeného je zjevné, že soud při hodnocení důkazů postupoval podle zásad uvedených v § 2 odst. 6 tr. ř., a tedy využil všech dostupných zákonných prostředků, na jejichž základě dospěl k závěru, že skutek se odehrál způsobem popsaným v tzv. skutkové větě výroku o vině.

31. Nejvyšší soud se z uvedených důvodů s výhradami obviněného uplatněnými v dovolání neztotožnil a dospěl k závěru, že v popisu skutku uvedené okolnosti ve spojení s odpovídajícími pasážemi odůvodnění napadených rozhodnutí dávají potřebný podklad pro právní závěry o naplnění znaků skutkové podstaty přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku, jehož se dopustí ten, kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, byl za takový čin v posledních třech letech potrestán, a takovým jednáním způsobí na cizím majetku větší škodu, již se podle § 138 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku rozumí škoda představující nejméně částku 100 000 Kč. Z těchto alternativních znaků soudy podle tzv. právní věty shledaly, že obviněný poškozenou uvedl v omyl, což znamená, že předstíral okolnosti, které nebyly v souladu se skutečným stavem věci. Šlo o rozpor mezi představou u podváděné osoby a skutečností (srov. přiměřeně rozhodnutí č. [45/1996](#), č. [13/1981](#) a č. [44/1999](#) Sb. rozh. tr.).

32. Je třeba připomenout, že uvedení v omyl nemusí spočívat jen v jednorázovém konání, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci, ale může se skládat z dílčích, na sebe navazujících úkonů, jimiž pachatel vytváří situace, aby jimi záměrně navodil u poškozeného pocit důvěry, čehož posléze využije tím, že např. poškozeného v potřebné míře neinformuje, a vlivem navozené důvěřivosti a v důsledku nedostatku potřebných informací o záměru pachatele poškozený umožní jinému nebo sám provede transakce na úkor svého majetku (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. [8 Tdo 289/2016](#)).

33. V posuzované věci obviněný poškozenou opakovaně uváděl v omyl různými smyšlenými tvrzeními o svém původu, zaměstnání, bydlení, o důvodech, pro které potřebuje od ní požadované finanční prostředky, jakož i o termínech splátek dluhu, o nichž věděl, že je nebude schopen dodržet, resp. nebude schopen peníze vůbec vrátit, jelikož neměl žádné stálé zdroje příjmů, byl v podstatě bez domova, navíc zatížen několika exekucemi. Svým klamavým jednáním se snažil vzbudit u poškozené důvěru, případně lítost a touhu pomoci mu, což podpořil příslibem spolupráce při hledání zaměstnání a jeho zprostředkování, ačkoli ani v tomto směru nic pro realizaci svého příslibu neučinil. Těmito lživými sliby a tvrzeními poškozenou uvedl v omyl, bez něhož by mu půjčku, navíc opakovanou, neposkytla. Takto obviněný jednal od samého počátku, kdy si poškozenou vyhlédl na internetové seznamce XY v době pandemie Covid-19, jakožto osobu zjevně velmi důvěřivou a naivní, což u ní bylo umocněno i složitostí doby, která neumožňovala vést plnohodnotný společenský život, a to s jediným cílem, jímž bylo vlastní obohacení na její úkor. Nejvyšší soud považuje za účelovou i obhajobu obviněného týkající se celkové výše podvodně vylákaných finančních prostředků, pokud tvrdil, že dne 18. 2. 2021 mu nepředala 40 000 Kč, nýbrž jen 35 000 Kč, a že celková částka, kterou mu poškozená poskytla, činila něco kolem 85 000 Kč. Tímto

tvrzením se obviněný snažil zvrátit použitou právní kvalifikaci ve svůj prospěch, neboť 100 000 Kč je ve smyslu § 138 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku hranicí větší škody, a tedy kvalifikační okolností podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku. Pokud by totiž celková vylákaná částka byla nižší než 100 000 Kč, naplnil by pouze znaky skutkové podstaty přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 2 tr. zákoníku, čímž by dosáhl i mírnějšího trestu. Uvedené skutečnosti vedly k závěru o tom, že naplnil po všech stránkách skutkovou podstatu přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku, a to v přímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

34. Z obsahu spisu i odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí plyne, že se soudy právnímu posouzení věci věnovaly a všechny rozhodné skutečnosti významné z hlediska kvalifikace činu zkoumaly a s nezbytnou přesvědčivostí vysvětlily, jakým způsobem obviněný uvedl poškozenou v omyl a s jakým záměrem v tomto směru jednal. Pro toto posouzení vycházely z celého souhrnu okolností a chování obviněného, které na poškozenou a její rozhodnutí měly vliv. Z tohoto kontextu nelze vytrhávat jen jednu okolnost.

35. Ke konkrétní povaze uvádění v omyl poškozené v posuzované věci je třeba zdůraznit zejména to, že podvodné jednání obviněného bylo založeno na snaze zneužít její důvěřivosti v situaci, kdy při jistém zdravotním postižení toužila po známosti s mužem a obviněnému důvěřovala. Veškeré obviněným tvrzené důvody a okolnosti objektivně nebyly založeny na žádné faktické skutečnosti a všechny informace, které poškozené poskytoval, byly mimo realitu. Jeho jediným záměrem bylo se obohatit na úkor poškozené, jejíž známosti a snaze mu vyhovět a pomoci zneužil.

36. Při správnosti použité právní kvalifikace Nejvyšší soud k námitkám obviněného zmiňuje, že nebylo namístě aplikovat normy občanského práva (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), jichž se domáhal, protože možnost užití principu *ultima ratio* jako krajního prostředku vychází z toho, že trestným činem může být jen takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně totiž platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání. Tento závěr je však v případě méně závažných trestných činů korigován použitím zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle níž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Společenská škodlivost není zákonným znakem trestného činu, neboť má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné závažnosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty. Kritérium společenské škodlivosti případu je doplněno principem *ultima ratio*, z kterého vyplývá, že trestní právo má místo pouze tam, kde jiné prostředky z hlediska ochrany práv fyzických a právnických osob jsou nedostatečné, neúčinné nebo nevhodné (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku o zásadě subsidiarity trestní represe, včetně výkladu pojmu společenská škodlivost činu a výkladu aplikace principu *ultima ratio*, publikované pod č. [26/2013](#) Sb. rozh. tr.).

37. Nejvyšší soud obviněnému nepřisvědčil v tom, že by ho nebylo možné vést k trestní odpovědnosti za popsany čin, neboť společenská závažnost jemu za vinu kladeného jednání je dána v dostatečné míře relevantní z hlediska trestního práva (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. [8 Tdo 950/2011](#)). Pokud se obviněný domáhal aplikace posledně citovaného usnesení se závěrem, že v jeho případě jsou splněny podmínky pro použití § 12 odst. 2 tr. zákoníku, nelze mu ani v tomto tvrzení přisvědčit, neboť jeho jednání výrazně překročilo hranice pro běžnou zápůjčku či půjčku peněz tím, že poškozenou zcela oklamal a peníze z ní pod falešnými záminkami vylákal, případně ji nepravdivými tvrzeními a přísliby zmanipuloval tak, že mu naprosto důvěřovala a že u některých dílčích částek jí ani žádné další smyšlené legendy předestírat nemusel. Tento závěr navíc podtrhuje i skutečnost, že si ji vytipoval na internetové seznamce, čímž jí znemožnil včas odhalit skutečný stav věci. Jde proto důvodně o trestný čin, jak bylo uvedeno výše, a námitky, že trestní represe není na místě, nejsou důvodné.

č. 37

VI. Závěr

38. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud obviněným vytknuté vady v napadených rozhodnutích ani řízení jim předcházejícím neshledal a tento závěr mohl učinit na základě obsahu přezkoumávaných rozhodnutí i připojeného spisového materiálu, z nichž vyplynula správnost rozhodných skutkových i právních závěrů, dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

č. 38

Nejde o extenzivní exces z nutné obrany, jestliže obránce zareagoval na výpad útočnicka kovovou tyčí tak, že se tomuto útoku vyhnul a obratem, bez jakékoli časové prodlevy či relevantní změny jednání útočnicka, jej ihned v obranném úmyslu udeřil pěstí do obličeje. V okamžiku úderu obránce totiž útok na zájem chráněný trestním zákonem trval, a nešlo tedy o ukončený útok následovaný odvetou obránce.

Nutná obrana

§ 29 tr. zákoníku

č. 38

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. [6 Tdo 979/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:6.TDO.979.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání obviněného P. H. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 12 To 37/2022, a rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 4 T 99/2021, v části týkající se tohoto obviněného. Současně zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Znovu pak rozhodl tak, že obviněného P. H. zprostil podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby pro skutek spočívající v tom, že společně s obviněným D. R. v XY dne 7. 11. 2020 kolem 17:00 hodiny před domem čp. XY, kde se nacházel J. N. a kam vozidlem přijeli obvinění P. H. a D. R., po předchozí krátké slovní rozepři mezi obviněným P. H. a J. N. k J. N. nečekaně přistoupil obviněný D. R., který ho zezadu udeřil pěstí do hlavy, v důsledku čehož J. N. upadl na zem, kde do něj oba obvinění začali kopat, a to zejména do obličejové části hlavy, a obviněný P. H. přitom poškozeného udeřil skleněnou lahví do hlavy, a jejich útok ukončil až M. F., který obviněné od poškozeného odehnal pomocí pepřového spreje, přičemž svým jednáním obviněnému J. N. způsobili otevřenou dvojitou zlomeninu dolní čelisti s první lomnou linií v oblasti těla dolní čelisti mezi první stoličkou a druhým třenovým zubem vlevo s malým posunem a druhou lomnou linií v oblasti kloubního výběžku dolní čelisti vpravo s posunem o celou šířku kosti a zlomeninu nosního výběžku horní čelisti bez posunu, které si vyžádaly operační zákrok při hospitalizaci v době 7. do 11. 11. 2020, znehynění čelistí fixovaných pevnou drátěnou mezičelistní fixací s nutností konzumovat pouze tekutou či kašovitou stravu a dodržovat důslednou hygienu ústní dutiny a která se projevovala zvýšenou bolestivostí, v důsledku čehož byl poškozený omezen v obvyklém způsobu života po dobu delší než šest týdnů, čímž měl obviněný spáchat zločin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Semilech ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 4 T 99/2021, byl obviněný P. H. (dále také „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným zločinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Za tento zločin a za přečin zanedbání povinné

výživy podle § 196 odst. 1, 3 tr. zákoníku, kterým byl uznán vinným trestním příkazem Okresního soudu v Semilech ze dne 16. 6. 2021, sp. zn. 4 T 57/2021, doručeným mu dne 29. 7. 2021, byl podle § 146 odst. 3 tr. zákoníku a § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců, jehož výkon byl podle § 84 a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání čtyř let, a nad obviněným byl stanoven dohled probačního úředníka. V rámci uloženého dohledu mu byla uložena povinnost dokládat pravidelně platby výživného pro jeho dceru E. H. a platby na náhradu škody způsobené výše uvedenou trestnou činností, případně dokládat konkrétní kroky, které učinil k tomu, aby výživné a náhradu škody platit mohl. Podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku mu jako zvláštní podmínka pro osvědčení ve zkušební době byla stanovena povinnost řádně hradit běžné výživné a podle svých sil doplatit i dlužné výživné pro jeho dceru E. H., jakož i podle svých sil nahradit škodu, kterou způsobil výše uvedenou trestnou činností. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Semilech ze dne 16. 6. 2021, sp. zn. 4 T 57/2021, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. V dalším bylo rozhodnuto o nárocích poškozených na náhradu škody (§ 228 odst. 1, § 229 odst. 1, 2 tr. ř.) a o zproštění obžaloby spoluobviněného D. R.

č. 38

2. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obviněný zločinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku dopustil (na rozdíl od popisu skutku uvedeného v obžalobě a v návaznosti na to užitého ve výroku tohoto rozsudku) tím, že

v XY dne 7. 11. 2020 kolem 17:00 hodiny před domem čp. XY, kde se nacházel J. N. a kam vozidlem přijeli obvinění P. H. a D. R., po předchozí krátké slovní rozepři mezi obviněným P. H. a J. N., při níž poškozený J. N. vůči obžalovanému P. H. vyhrožoval napadením tyčí, s níž se proti obžalovanému rozeběhl, obžalovaný P. H. udeřil poškozeného J. N. pěstí do obličeje, v důsledku čehož J. N. upadl na zem, a obžalovaný tak způsobil poškozenému otevřenou dvojitou zlomeninu dolní čelisti s první lomnou linií v oblasti těla dolní čelisti mezi první stoličkou a druhým třenovým zubem vlevo s malým posunem a druhou lomnou linií v oblasti kloubního výběžku dolní čelisti vpravo s posunem o celou šířku kosti a zlomeninu nosního výběžku horní čelisti bez posunu, které si vyžádaly operační zákrok při hospitalizaci v době od 7. do 11. 11. 2020, znehybnění čelistí fixovaných pevnou drátěnou mezičelistní fixací s nutností konzumovat pouze tekutou či kašovitou stravu a dodržovat důslednou hygienu ústní dutiny a která se projevovala zvýšenou bolestivostí, čímž byl poškozený omezen v obvyklém způsobu života po dobu delší než šest týdnů.

3. Proti rozsudku Okresního soudu v Semilech ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 4 T 99/2021, podal obviněný v celém rozsahu odvolání, které bylo usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 12 To 37/2022, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 12 To 37/2022, podal obviněný prostřednictvím své obhájkyň v zákonné lhůtě dovolání z důvodů uvedených v § 265 odst. 1 písm. g), h) tr. ř. a namítl, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů

a že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

5. Vytkl tzv. extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a zjištěným skutkovým stavem a porušení práva na spravedlivý proces. Podle jeho mínění bylo o jeho vině rozhodnuto na základě špatně vyhodnoceného jednání jeho osoby, zcela formalisticky, nikoli spravedlivě a nestranně. Vyjádřil nesouhlas s právním posouzením skutku. Podle jeho přesvědčení se jednalo o čin jinak trestný – o odvracení přímo hrozícího nebo trvajících útoku na zájem chráněný zákonem ve smyslu § 29 odst. 1 tr. zákoníku. Šlo o nutnou obranu reagující na hrozbu újmy na zdraví, která pramenila z předchozího nebezpečného jednání poškozeného J. N.

č. 38

6. Soudy vyloučily aplikaci § 29 odst. 1 tr. zákoníku jednak s odkazem na dvoufázovost konání dovolatele ve vztahu k útoku poškozeného, jednak s odkazem na popis jednání učiněný dovolatelem. Dovolatel však interpretaci skutkového děje soudy nižších stupňů neakceptoval. Odmítl, že by jeho reakce na útok poškozeného měla dvě fáze (tedy ústup stranou před napadením tyčí ze strany poškozeného a teprve poté samostatně úder pěstí, který je mu kladen za vinu), mezi nimiž by byla patrná buď časová prodleva, nebo rozmysl. Skutkový děj popisoval vždy konstantně, jeho výpověď zcela korespondovala s výpovědí D. R. a v řízení žádná dvoufázovost prokázána nebyla. Podle obviněného nemůže být sporu o tom, že útok ze strany poškozeného lze označit za útok trvajících, neboť se směrem k dovolateli rozeběhl s tyčí v ruce, tedy se zbraní, a s touto tyčí se vůči dovolateli rozmáchl v úmyslu jej udeřit. Takto trvajících útok na zdraví, či dokonce život dovolatele, pokračoval až do momentu, kdy byl ukončen konáním dovolatele. Vlastním ukročením nebyl a ani nemohl být útok poškozeného dokončen. Tento útok trval, neboť samotné ukročení nemělo na jednání poškozeného žádný vliv, kdy by například mohl spadnout na zem. Nic takového se nestalo, a útok tedy nelze označit za dokončený. Útok dovolatele byl prvotní reflex, aby se vyhnul ráně tyčí, kterou očekával, když se na něj takto ozbrojený poškozený rozeběhl a rozmáchl, kdy ihned, zcela bezprostředně poté následoval úder. Mezi fází první, tj. ukročením, a fází druhou, úderem, nechyběla časová či pohybová kontinuita. Útok a úder tvořil ve svém souhrnu jedinou obrannou reakci dovolatele. Ani z časového hlediska nelze vnímat obě části reakce odděleně, a to zejména vzhledem k rychlosti, za které se celý incident odehrával. Obě složky reakce následovaly bezprostředně po sobě. Podle názoru dovolatele nelze ani hovořit o excesu z nutné obrany, tedy o její zcela zjevné nepřiměřenosti.

7. V kontextu argumentace soudů stran závažnosti způsobeného zranění obviněný poukázal na rozhodnutí č. [25/1976](#) Sb. rozh. tr. (na něž navazuje např. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [6 Tdo 1347/2008](#)). Je logické, že obrana musí být způsobilá odvrátit útok, a proto její intenzita musí být samozřejmě silnější než intenzita útoku, aby byla úspěšná. Okolnosti nutné obrany se navíc posuzují subjektivně tak, jak se jevíly napadenému, a jestli byly způsobilé v něm vyvolat pocit trvajících či přímo hrozících nebezpečí újmy. Přiměřenost obrany je nutné posuzovat z hlediska konkrétní situace, v níž se vůči útočníkovi napadený ocitl, přísně individuálně a komplexně ve všech rozhodných souvislostech. Dovolatel závěrem podrobil kritice „slovíčkaření“ nalézacího soudu, když závěr o vině byl založen mj. na vlastním popisu jednání obviněným (že poškozeného udeřil v afektu, nikoli v obraně). I kdyby snad byla reakce dovolatele afektivní, nevylučovalo by to splnění podmínek nutné obrany (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [6 Tdo 1347/2008](#)).

8. Dovolatel proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 12 To 37/2022, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 4 T 99/2021. Samostatným podáním udělil obviněný prostřednictvím svého obhájce souhlas s tím, aby o jeho dovolání bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání.

9. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) ve vyjádření k dovolání uvedl, že dovolací argumentaci považuje za důvodně uplatněnou. Podle něj soudy učiněná skutková zjištění vykazují znaky nutné obrany podle § 29 tr. zákoníku bez jakékoli pochybnosti. Podle rozhodných skutkových zjištění soudů poškozený po slovní rozepři hrozil obviněnému tyčí, načež jej tyčí také napadl, obviněný se útoku vyhnul a dal poškozenému pěstí do obličeje. Relevantní skutková zjištění vykazují znak trvajících útoku v podobě napadení tyčí a neobsahují žádné skutkové okolnosti svědčící tomu, že by snad byl útok ukončen. Současně implikují adekvátnost obranné reakce, protože rána pěstí není zcela zjevně nepřiměřená útoku tyčí, který představuje mnohem nebezpečnější způsob fyzického útoku než rána rukou sevřenou v pěst. Přitom obrana může být shledána zcela zjevně nepřiměřenou útoku ve smyslu § 29 odst. 2 tr. zákoníku jen tehdy, jestliže čin obránce zcela jasně, očividně a nepochybně neodpovídá všem rozhodným okolnostem charakterizujícím způsob útoku (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. [5 Tdo 162/2007](#), publikované pod č. 20/2008 Sb. rozh. tr.). Rozhodná skutková zjištění soudů tak zakládají existenci obou klíčových podmínek nutné obrany ve smyslu § 29 tr. zákoníku – jak existenci stavu nutné obrany vyvolaného útokem, tak adekvátnost nutné obrany. Státní zástupce proto považoval přezkoumávaná rozhodnutí za nesprávná, resp. dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. za naplněný.

10. Nad rámec reagoval na argumenty soudů, jimiž byla námitka nutné obrany zpochybňována. Okresní soud fakticky stanovil požadavek subsidiarity nutné obrany („obžalovaný měl možnost místo útoku opustit“). Jak nicméně vyplývá přímo z § 29 tr. zákoníku a jak konstatuje ustálená judikatura, subsidiarita není podmínkou nutné obrany. Okresní soud tedy v tomto ohledu pochybil, proti čemuž se výslovně vymezil už krajský soud. Základem nesprávného rozhodnutí o vině je pak především stanovisko soudů týkající se rozfázování počínání obviněného do dvou stadií (v prvním, při útoku tyčí, o nutnou obranu jít mohlo, ve druhém, následujícím po uhnutí útoku tyčí, již nikoliv, a obviněný úderem pěstí se již v této chvíli nebránil, nýbrž jednal „v afektu“, ve skutečnosti útok nikoli odvracel, ale oplácel, v době, kdy od poškozeného žádné nebezpečí nehrozilo). Podle státního zástupce soudy pochybily, pokud označily afekt za okolnost vylučující nutnou obranu. Nic takového ze zákona nevyplývá a obviněný v tomto směru přílehlavě poukázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. [6 Tdo 1347/2008](#), publikované pod č. 13/2010 Sb. rozh. tr., ze kterého jednoznačně vyplývá, že zlostný afekt na straně obránce nijak nutnou obranu nepopírá.

11. Státní zástupce se ztotožnil i s poukazem obviněného na jeho subjektivní stav coby obránce. Otázku naplnění podmínek nutné obrany je třeba hodnotit s přihlédnutím k tomu, jak se celá situace jevila obránce (srov. rozhodnutí publikovaná pod č. [41/1980](#) nebo č. [18/1982](#) Sb. rozh. tr., rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. 1 To 4/83 či [5 Tdo 1283/2014](#)). Soudy přitom nezjistily žádnou objektivní skutečnost, na základě které by se obviněný mohl důvodně domnívat, že útok ze strany poškozeného byl ukončen – poškozený se prostě

napoprvé do obviněného netrefil, protože ten jeho úderu uhnul, a v přímé vazbě na úhybný manévra praštil poškozeného pěstí. Ani samy soudy nekonstatovaly žádnou relevantní prodlevu či jinou okolnost, kterou by mohl obviněný vnímat a na základě toho usoudit, že útok byl ukončen; přesto jeho jednání fakticky dělí do dvou relativně samostatných stadií. Nejvyšší soud přitom v této souvislosti konstatoval, že nelze-li stran skončení či neskončení útoku na zájem chráněný trestním zákonem učinit s ohledem na provedené důkazy jednoznačný závěr, je třeba vycházet z pravidla *in dubio pro reo* a dospět k závěru, že útok trval (rozhodnutí ve věci sp. zn. [3 Tdo 1500/2019](#) s odkazem na rozhodnutí publikované pod č. [36/1991](#) Sb. rozh. tr.).

č. 38

12. I v řešeném případě tedy bylo nutno vycházet z předpokladu trvání útoku, a nikoliv uměle a bez základu v provedených důkazech konstatovat dvě relativně samostatné fáze počinání obviněného, a to tím spíše, že existenci těchto dvou fází nic nenasvědčuje. Ostatně ani tzv. skutková věta či na ni navazující odůvodnění nepojednávají o objektivních okolnostech znamenajících ukončení útoku. Zde jde podle názoru státního zástupce o zjevný vnitřní rozpor ve skutkových zjištěních ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., tedy o intenzivnější pochybení než nedodržení pravidla *in dubio pro reo*.

13. Státní zástupce poukázal i na omyl krajského soudu, který spojil konstatovaný „intenzivní“ exces z mezí nutné obrany s tím, že „obrana neproběhla současně s útokem, neboť pokračovala po skončení útoku“. Takový stav by totiž představoval exces „extenzivní“.

14. Státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové zrušil, aby zrušil i další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l tr. ř. věc uvedenému soudu přikázal k novému projednání a rozhodnutí. Současně souhlasil, aby Nejvyšší soud učinil rozhodnutí za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání. Pro případ odlišného stanoviska Nejvyššího soudu rovněž souhlasil podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. s tím, aby i jiné rozhodnutí bylo učiněno v neveřejném zasedání.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání obviněného P. H. je podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. přípustné, že je obviněný podal včas (§ 265e odst. 1 tr. ř.) jako oprávněná osoba [§ 265d odst. 1 písm. c) tr. ř.] a že splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.).

16. Nejvyšší soud úvodem připomíná, že ve vztahu ke všem důvodům dovolání platí, že obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů. Obviněný uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

17. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Za právně

relevantní dovolací argumentaci lze tedy považovat též takovou, která důvodně poukazuje na ty závažné procesní vady, které ve svých důsledcích zpravidla mají za následek porušení práva na spravedlivý proces a jsou podřaditelné pod alternativy dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

18. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Výchozí bodem pro posuzování, zda je tento dovolací důvod naplněn, jsou v pravomocně ukončeném řízení stabilizovaná skutková zjištění vyjádřená především v popisu skutku v příslušném výroku rozhodnutí ve věci samé, popř. i další soudem (soudy) zjištěné okolnosti relevantní z hlediska norem hmotného práva (trestního, ale i jiných právních odvětví).

č. 38

IV.

Důvodnost dovolání

19. V projednávaném případě dovolací soud výše uvedená pochybení, na která pamatují uplatněné dovolací důvody, zaznamenal. Výtkám obviněného obsaženým v podaném mimořádném opravném prostředku nutno přisvědčit.

20. Lze souhlasit s dovolatelem i státním zástupcem, že soudy uměle a bez opory v provedených důkazech konstatovaly dvě relativně samostatné dílčí fáze jednání obviněného, na podkladě čehož vyloučily aplikaci ustanovení § 29 odst. 1 tr. zákoníku. Tím se dopustily pochybení podřaditelného pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V tomto ohledu skutečně došlo k tomu, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu (tak jak byla prezentována v odůvodnění soudů nižších stupňů, nikoli však již dostatečně vyjádřena ve skutkové větě výroku rozsudku nalézacího soudu), jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů.

21. Soudy při ustanovování skutkového děje důvodně vycházely z výpovědí obviněného P. H. a původně spoluobviněného D. R. Oba jmenovaní přitom v řízení shodně a konstantně sdělovali, že poškozený J. N. na obviněného P. H. nečekaně zaútočil kovovou tyčí, přičemž obviněný se tomuto útoku vyhnul a obratem, bez jakékoli časové prodlevy či bez relevantní změny jednání útočícího poškozeného, tohoto ihned v obranném úmyslu udeřil pěstí do obličeje. Oba opakovaně sdělovali, že se vše odehrálo v rychlém časovém sledu, že obviněný bezprostředně reagoval na nečekaný výpad ze strany poškozeného, že se útoku poškozeného toliko bránil, jednal v sebeobraně, že pokud by poškozeného neudeřil pěstí do obličeje, a neukončil tak jeho počínání, když v návaznosti na tento úder poškozený upadl na zem a dále již ničeho nečinil, byl by pravděpodobně vystaven hrozbě ze strany poškozeného útočícího proti němu uvedenou kovovou tyčí. Z těchto výpovědí naopak rozhodně nevyplývá skutkový závěr soudů, podle něhož jsou dány dvě samostatné a oddělené fáze jednání obviněného – jedna ukončená úkrokem obviněného do strany, kterým se obviněný vyhnul výpadu tyčí ze strany poškozeného, druhá, která po tomto úkroku následovala, spočívající

v úderu pěstí do obličeje poškozeného. Jak výše naznačeno, nic takového se z provedeného dokazování – z výpovědí obviněného a původně spoluobviněného D. R., z nichž soudy při ustanovování skutkového děje vycházely – nepodává. Nakonec ani nalézacím soudem ustálený popis skutkového děje onu rozfázovanost jednání obviněného neuvádí, pouze je (správně) konstatováno, že se poškozený na obviněného rozběhl s tyčí a obviněný jej (v reakci na to) udeřil pěstí do obličeje, v důsledku čehož poškozený upadl na zem a utrpěl specifikovaná poranění. Na základě provedených důkazů lze spolehlivě konstatovat, že útok poškozeného nebyl ukončen v okamžiku, kdy se obviněný výpadu vůči své osobě úspěšně vyhnul. Správně státní zástupce zhodnotil, že takový okamžik nikoli úspěšného prvotního úderu tyčí nelze považovat sám o sobě za ukončení útoku, který mohl okamžitě pokračovat, což mohl obviněný v pozici prvotně napadeného velmi reálně předpokládat. K ukončení útoku poškozeného pak došlo teprve v okamžiku, kdy od obviněného utřel úder pěstí do obličeje, v důsledku čehož se sesunul na zem. Právě na podkladě takového skutkového závěru nutno právně posoudit jednání obviněného.

č. 38

22. V kontextu dovolacích námitek směřujících proti právnímu posouzení skutku je namíste předeslat, že trestným činem je podle trestního zákoníku takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem. Nutná obrana jako okolnost vylučující protiprávnost činu je definována v ustanovení § 29 tr. zákoníku. Podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Podle § 29 odst. 2 tr. zákoníku nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

23. K tomu, aby bylo možné v konkrétním případě uvažovat o nutné obraně, a tedy i o vyloučení protiprávnosti činu osoby, jež odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, je třeba splnit dva základní předpoklady obsažené v ustanovení § 29 tr. zákoníku. Podle prvního z nich musí jít o útok na zájem chráněný trestním zákonem, který v době obranného jednání přímo hrozí nebo trvá. Zájmy chráněné trestním zákonem, což je vyjádření objektu trestného činu, jsou blíže rozvedeny v jednotlivých ustanoveních zvláštní části trestního zákoníku (např. zájem na ochraně života, zdraví, lidské důstojnosti apod.). Pokud jde o bezprostřední hrozbu nebo trvání útoku, buď je zde důvodný předpoklad útoku následujícího bezprostředně za hrozbou, anebo útok již započal a stále probíhá. Útok tedy ještě nesmí být ukončen ani krátkodobě přerušen, protože nutnou obranu lze použít proti útočníkovi jen do doby, pokud trvá útok na zájem chráněný trestním zákonem. O nutné obraně tudíž nelze uvažovat za situace, kdy útok ještě bezprostředně nehrozí ani nezačal, nebo pokud je útok již dokončen. Druhým předpokladem, který musí být současně splněn při závěru o existenci nutné obrany, je zákonný požadavek, aby obrana nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že pojem „způsob útoku“ v sobě zahrnuje nejen způsob provedení útoku, nýbrž i osobu útočníka, jeho úmysl a vlastnosti, prostředky použité k tomuto útoku apod. (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 399 a násl.). Posouzení, kdy je obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, ovšem vždy závisí na okolnostech konkrétního případu.

24. Podstatou nutné obrany je odvrácení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákoníkem, a to činem, který by jinak byl trestným činem namířeným proti útočníkovi. Protože však obránce odvracející útok chrání tytéž zájmy, které chrání sám trestní zákon, nejedná proti účelu trestního zákoníku, ale naopak ve shodě s ním. Jde o střet zájmů na ochraně různých společenských vztahů, a to na jedné straně zájem, který byl napaden útokem (např. zdraví poškozeného obránce), a na druhé straně zájem či zájmy útočníka (např. zdraví nebo život útočníka), které jsou při nutné obraně obětovány, aby tak byl odvrácen útok (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 399).

25. Soudy obou stupňů se námitkou obviněného, že měly na jeho jednání nahlížet jako na nutnou obranu, v odůvodnění svých rozhodnutí zabývaly a vyloučily možnost posoudit jeho čin jako jednání v nutné obraně ve smyslu § 29 odst. 1 tr. zákoníku.

26. Soud prvního stupně konstatoval, že z popisu průběhu skutku oběma obviněnými vyplývá, že obviněný P. H. bezprostřední nebezpečí zásahu tyčí odvrátil prostě tím, že ukročil. Obviněný uvedl, že teprve po tomto úkroku se otočil a udeřil poškozeného pěstí. V této chvíli, kdy poškozený obviněného minul, tak již obviněný měl možnost místo útoku opustit, a odvrátit tak případný další útok poškozeného. Incident se udál na dvoře, kde obviněnému nic nebránilo v útěku, navíc tam s ním byl i původně spoluobviněný D. R., nad poškozeným měli početní převahu. Výpověď obviněného navíc nasvědčuje tomu, že obviněný se v té chvíli nebránil, neboť výslovně uvedl, že v afektu, tedy nikoli v obraně, poškozeného udeřil pěstí. Jednání obviněného tedy nebylo vyhodnoceno jako odvrácení hrozícího nebo trvajících útoku a nebylo posouzeno jako nutná obrana ve smyslu § 29 tr. zákoníku.

27. Odvolací soud se s názorem soudu prvního stupně ztotožnil vyjma požadavku subsidiarity nutné obrany (že obviněný mohl z místa útoku utéct), která podmínkou nutné obrany není. Proto nelze obranu proti přímo hrozícímu nebo trvajícím útoku považovat za nepřiměřenou jen proto, že napadený se útoku nevyhnul útěkem, i když byl útěk možný. Odvolací soud však souhlasil se závěrem, že obviněný svým jednáním neodvracel jemu hrozící nebo trvajících útok, a proto jeho jednání popsané ve výroku rozsudku není nutnou obranou ve smyslu § 29 tr. zákoníku. Podle odvolacího soudu šlo o „vybočení z mezí nutné obrany v excesu intenzivním pro její zcela zjevnou nepřiměřenost z toho důvodu, že obrana neproběhla současně s útokem, neboť pokračovala po skončení útoku, a obviněný ve skutečnosti útok nikoli odvracel, ale oplácel, v době, kdy od poškozeného žádné nebezpečí nehrozilo, tudíž je za následek způsobený v této fázi trestně odpovědný“.

28. Dovolací soud, jak výše naznačeno, úvahy soudů nižších stupňů nesdílí. Jak plyne ze skutkových zjištění, poškozený J. N. na obviněného P. H. po předchozí krátké rozepři, leč nečekaně, zaútočil kovovou tyčí, přičemž obviněný se tomuto útoku na poslední chvíli vyhnul úkrokem a obratem poškozeného udeřil pěstí do obličeje. Celý incident se odehrál v rychlém časovém sledu, obviněný bezprostředně reagoval na nečekaný výpad ze strany poškozeného, přičemž tento útok ukončil až tím, že poškozeného udeřil pěstí do obličeje, v důsledku čehož poškozený upadl na zem a byl eliminován. Z takto popsaného průběhu skutkového děje je zřejmé, že obviněný udeřil poškozeného pěstí do obličeje v reakci na jeho útok, při kterém se poškozený proti obviněnému rozeběhl s kovovou tyčí v ruce, s níž jej s ohledem na okolnosti, za kterých se incident odehrál (obviněný se spoluobviněným,

kteří hledali psa, vstoupili na pozemek, na němž se poškozený nacházel, a dostali se s poškozeným do slovní rozepře, v návaznosti na což poškozený vyrazil proti obviněnému s předmětnou kovovou tyčí v ruce), evidentně hodlal atakovat. Ostatně nebýt onoho prvotního úhybného manévru, který obviněný učinil, záměr poškozeného by byl nepochybně realizován. Je tedy zřejmé, že v okamžiku, kdy obviněný poškozeného udeřil, fyzický útok poškozeného na tělesnou integritu a zdraví obviněného, tedy na zájem chráněný trestním zákonem, nadále trval. Obviněný jednorázovou reakcí v podobě úderu pěstí do obličeje odvrátil nebezpečí, které vzniklo útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákonem.

č. 38

29. V projednávané věci byl splněn nejen požadavek na hrozící či trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, nýbrž rovněž požadavek, aby obrana nebyla zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Jak vyplývá z ustanovení § 29 odst. 2 tr. zákoníku (viz slovní spojení „zcela zjevně“), o nutnou obranu nejde v případech, když nepoměr mezi intenzitou útoku a mírou reakce na něj (obranou) je naprosto výrazný. To však neznamená, že mezi útokem a obranou musí existovat proporcionalita, tj. nevyžaduje se, aby intenzitě použitého útoku odpovídala i míra intenzity obrany (srov. rozhodnutí pod č. [II/1965](#), s. 28, Sb. rozh. tr.). Obrana by totiž měla být důraznější už jen z toho důvodu, aby došlo k překonání přímo hrozícího či trvajícího útoku na zájem chráněný trestním zákonem. Posouzení, kdy je obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, ovšem vždy závisí na okolnostech konkrétního případu. O zcela zjevně nepřiměřené obraně lze tak uvažovat především za situace, kdy obránce použije proti útočnickovi takové prostředky a tím způsobem, že to zcela jasně, očividně a nepochybně neodpovídá okolnostem charakterizujícím způsob útoku (srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. [41/1980](#) Sb. rozh. tr.). Při posuzování přiměřenosti obrany musí být dále zjištěno i to, jaké fyzické konstituce byli útočník a obránce, jaký byl mezi nimi věkový rozdíl, zda jde o útočníka, který je znám svou agresivitou apod. (srov. rozhodnutí pod č. [49/1970](#) Sb. rozh. tr.). Obrana je zcela zjevně nepřiměřená útoku, pokud podle poznatků a úsudku bránící se osoby, k jejímuž psychickému stavu vyvolanému útokem je třeba rovněž přihlížet, není potřebná k odvrácení útoku, a kromě toho též tehdy, je-li obrana zcela neúměrná intenzitě a významu útoku. Aplikováno na posuzovanou trestní věc, obviněný, který poškozeného jakožto útočníka, který se proti němu za účelem jeho napadení rozeběhl s kovovou tyčí v ruce, udeřil pěstí do obličeje, užil v dané situaci zcela zjevně přiměřenou obranu proti útoku. Úder pěstí do obličeje útočníka ozbrojeného kovovou tyčí jistě nelze považovat za neúměrný a neadekvátní. Státní zástupce relevantně poznamenal, že útok tyčí představuje mnohem nebezpečnější způsob fyzického ataku než rána rukou sevřenou v pěst. V posuzované věci nebylo možno po obviněném spravedlivě požadovat, aby v uvedené vypjaté a konfliktní situaci, kdy se nacházel v defenzivě vyvolané útokem poškozeného, zvažoval, vyhodnocoval a volil obranné údery pro útočníka nejšetrnější. Aniž by Nejvyšší soud jakkoli bagatelizoval zdravotní následky způsobené poškozenému, rozhodně nelze uzavřít, že obrana obviněného v takové situaci byla „extrémně“ nepřiměřená útoku. V tomto ohledu lze poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. [7 Tdo 272/2006](#), podle něhož riziko za výsledek konfliktu, který je konfliktem útočníka a obránce, musí primárně nést útočník.

30. Argumentaci, podle níž je nutná obrana vyloučena s ohledem na afektivní jednání obviněného, nutno odmítnout. Dovolatel správně odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2009, sp. zn. [6 Tdo 1347/2008](#), uveřejněné pod č. 13/2010 Sb. rozh. tr., podle něhož skutečnost, že bránící se jednal v afektu vzteku, nevylučuje splnění podmínek

nutné obrany. V konkrétním případě navíc okolnost, že obviněný jednal v afektu, podporuje závěr o jednání v nutné obraně. Obviněný reagoval na útok okamžitě, bezprostředně, intuitivně, tak, aby jej co nejrychleji ukončil, a odvrátil tak nebezpečí, jež mu hrozilo. Krom toho, že afekt nevylučuje jednání v nutné obraně, nutno souhlasit i s námitkou, že takový závěr neměl být činěn toliko s přihlédnutím k formulaci, kterou při výslechu u hlavního líčení použil sám obviněný. Laická formulace tohoto typu nemá vypovídající hodnotu stran právního závěru o splnění či nesplnění podmínek nutné obrany. Nadto dlužno upozornit, že oba obvinění se vyjadřovali stejnou měrou i tak, že obviněný P. H. pěstí udeřil v sebeobraně a jednoznačně v okamžité reakci na útok vedený proti němu kovovou tyčí.

31. Dovolací soud závěrem ve shodě se státním zástupcem upozorňuje, že odvolací soud se v souvislosti s výkladem excesu z mezí nutné obrany dopustil nepřesnosti, konstatoval-li, že „šlo o vybočení z mezí nutné obrany v excesu intenzivním pro její zcela zjevnou nepřiměřenost z toho důvodu, že obrana neproběhla současně s útokem, neboť pokračovala po skončení útoku, a obviněný ve skutečnosti útok nikoli odvracel, ale oplácel, v době, kdy od poškozeného žádné nebezpečí nehrozilo“. Nejvyšší soud připomíná, že exces se v praxi může projevit buď jako zcela zjevná nepřiměřenost obranného zákroku vůči způsobu útoku (tzv. exces intenzivní), anebo tak, že obrana nebyla provedena v době, kdy útok přímo hrozil nebo trval (tzv. exces extenzivní). Stav popisovaný odvolacím soudem by tak skutečně byl excesem extenzivním.

č. 38

V.

Způsob rozhodnutí

32. Nejvyšší soud shledal v rozhodnutích soudů nižších stupňů pochybení jednak v rozhodných skutkových zjištěních, jednak v rozhodných právních úvahách aplikovaných na zjištěný skutkový děj. V projednávané věci došlo k pochybení v právní úvaze o absenci znaků nutné obrany podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku a v návaznosti na to k nesprávnému právnímu posouzení skutku jako zločinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jímž byl obviněný P. H. uznán vinným. Byly tím naplněny dovolatelem uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Po zjištění, že dovolání obviněného je v tomto směru opodstatněné, Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 12 To 37/2022, jakož i rozsudek Okresního soudu v Semilech ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 4 T 99/2021, v části týkající se uvedeného obviněného, přičemž podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

33. Jak bylo výše uvedeno, skutkový stav věci byl soudy nižších stupňů ustálen v popisu skutku, na němž nebylo důvodu cokoli měnit, pouze došlo k nesprávné interpretaci průběhu jednání obviněného v návaznosti na právní úvahy o jednání v mezích nutné obrany podle § 29 odst. 1 tr. zákoníku. Dovolací soud tak mohl ve věci meritorně rozhodnout na základě skutkového stavu zjištěného v napadeném rozhodnutí. Jednání obviněného pak znaky nutné obrany vykazuje, čímž je dána okolnost vylučující protiprávnost činu. Proto takové jednání nemůže být posouzeno jako trestný čin a je nutno obviněného v souladu s § 226 písm. b) tr. ř. zprostit obžaloby. Podle § 265m odst. 1 tr. ř. tedy takto sám rozhodl dovolací soud. K trestnímu řízení se řádně a včas připojili s nárokem na náhradu škody ve výši 107 724,70 Kč poškozená Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky a s nárokem na náhradu nemajetkové újmy

(za bolestné) ve výši 50 000 Kč poškozený J. N. Byl-li obviněný obžaloby zproštěn, museli být oba poškození shodně podle § 229 odst. 3 tr. ř. s jejich nároky odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

č. 39

Chemická látka klonazepam obsažená např. v léku Rivotril je psychotropní látkou podle Úmluvy o psychotropních látkách. Opatření takového léku jinému, je-li tím sledován jiný než léčebný účel, lze považovat za neoprávněné a je možné jím naplnit znaky trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku.

Vězeň, kterému dříve na svobodě lékař předepsal užívání uvedeného léku, avšak vězeňský lékař jeho užívání neschválil, se může dopustit návodu k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 24 odst. 1 písm. b), § 283 odst. 1 tr. zákoníku, pokud jinou osobu přesvědčí, aby mu opatřila takový lék za jiným než léčebným účelem a pokoutně jej dopravila do věznice.

č. 39

Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, Omamné a psychotropní látky, Návod

§ 283 odst. 1 tr. zákoníku, § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2022, sp. zn. [11 Tdo 931/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:11.TDO.931.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného R. K. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2022, sp. zn. 5 To 441/2021, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 15 T 39/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 12. 10. 2021, č. j. 15 T 39/2020-376, byl obviněný R. K. (dále též „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným ze spáchání přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy ve formě návodu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Za to byl podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl současně uložen trest propadnutí věci, a to 34,28 g rozpadlých tablet léčiva Rivotril a krabičky s krémem v obalu „orgatech“ č. 00567624, uložených u Policie ČR ve skladu OMTZ Frýdek-Místek.

2. Týmž rozhodnutím Okresního soudu v Ostravě byla uznána vinnou rovněž spoluobviněná I. R., rozená K., a to přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku. Za jeho spáchání byla podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání

dvanácti měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání patnácti měsíců.

3. Výše uvedený rozsudek Okresního soudu v Ostravě právní moci nenabyl, neboť proti tomuto rozhodnutí podal obviněný R. K. odvolání, kterým napadl výrok o vině i trestu. O tomto řádném opravném prostředku následně rozhodl Krajský soud v Ostravě svým rozsudkem ze dne 16. 2. 2022, č. j. 5 To 441/2021-434, a to tak, že

- podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil v napadeném rozsudku okresního soudu ve vztahu k osobě obviněného R. K. výrok o trestu odnětí svobody a

- nově s přihlédnutím k § 259 odst. 3 tr. ř. odsoudil jmenovaného obviněného podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvanácti měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou,

- zatímco v ostatních výrocích zůstal napadený rozsudek Okresního soudu v Ostravě nezměněn.

4. Podle skutkových zjištění Okresního soudu v Ostravě se oba obvinění shora uvedené trestné činnosti dopustili tím, že:

v blíže neurčené době na počátku roku 2019 obviněný R. K., vědom si protiprávnosti svého jednání, s cílem neoprávněně získat léčivo Rivotril obsahující účinnou látku klonazepam, přemluvil po předchozí písemné žádosti zaslané dopisem z Vazební věznice XY, jakož i na základě ústní žádosti učiněné v průběhu návštěvy ve Vazební věznici XY, svou družku obviněnou I. R. k tomu, aby mu do Vazební věznice XY zaslala poštovní zásilku obsahující tablety léčiva Rivotril, adresovanou podle žádosti obviněného R. K. jeho spoluvězni z cely M. B., čemuž obviněná I. R. vyhověla, přestože si byla vědoma skutečnosti, že její druh vykonává vazbu a je tedy povinen dodržovat povinnosti a zákazy uvedené v zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, zejména pak zákaz vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, uvedený v § 21 odst. 2 citovaného zákona,

kdy dne 23. 3. 2019 podala u držitele poštovní licence České pošty, s. p., na podací poště Pošta K. 1, k přepravě balík č. XY adresovaný M. B. do Vazební věznice XY, načež dne 26. 3. 2019 v době kolem 10:50 hodiny byl tento balík jako příchozí pošta kontrolován příslušníky Vězeňské služby a byla v něm kromě jiného nalezena krabička hydratačního krému zn. Nivea soft, uvnitř které byl pro obviněného R. K. pod krémem ukryt mikrotenový sáček s blíže neurčeným počtem rozpadlých bílých tablet léčiva Rivotril 2 mg s dělicím křížem o celkové hmotnosti 34,36 g, jež podle odborného vyjádření obsahovaly účinnou látku chemicky definovanou jako klonazepam,

příčemž výdej léčiva Rivotril 2 mg je vázán na lékařský předpis a klonazepam je uveden v příloze č. 7 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, jako psychotropní látka zařazená do Seznamu IV podle Úmluvy o psychotropních látkách, čímž porušili zákaz vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, uvedený v § 21 odst. 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

5. Obviněný R. K. napadl rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2022, č. j. 5 To 441/2021-434, ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 12. 10. 2021, č. j. 15 T 39/2020-376, dovoláním, podaným prostřednictvím svého obhájce, které zaměřil proti výrokům o vině i trestu. V rámci odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku odkázal na existenci dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění do 31. 12. 2021), neboť podle jeho názoru rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

6. Úvodem svého písemného podání dovolatel předeslal, že projednávaný skutek tak, jak je formulován v tzv. skutkové větě, nevykazuje znaky přečinu uvedeného v § 283 odst. 1 tr. zákoníku, pročež ani nemohlo dojít k tomu, aby spoluobviněnou k takovému přečinu navedl. Podle legální definice se pachatel dopustí předmětného přečinu, když je bez důvodných pochybností prokázáno, že neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekurzor nebo jed. Zákonný znak „neoprávněnosti“ tedy spočívá ve výrobě či jiném nakládání s omamnou či psychotropní látkou. Podle tvrzení dovolatele však tento znak nemůže být naplněn porušením zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, resp. se nemůže vztahovat na porušení jeho ustanovení § 21 odst. 2, v rámci kterého je ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody zakázáno vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky. Podle přesvědčení dovolatele tedy jednání popsané v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku nemělo být posuzováno jako přečin podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, nýbrž toliko jako kárný, kázeňský či přestupkový delikt ve smyslu zákona o výkonu vazby.

7. Dále dovolatel akcentuje, že lék Rivotril (který obsahuje účinnou látku klonazepam) nebyl jím (ani jeho družkou, obviněnou I. R.) získán neoprávněně, neboť z provedeného dokazování vyplynulo, že předmětný lék mu byl řádně předepsán lékařem, tudíž byl oprávněným uživatelem tohoto léčiva. Vadné hmotněprávní posouzení skutku tedy spočívá i v tom, že prokázaným jednáním obviněného spočívajícím v dopravení řádně předepsaného léku do věznice, a to pouze pro jeho vlastní potřebu, nemohou být řádně naplněny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu uvedeného v § 283 odst. 1 tr. zákoníku. Lze toliko připustit, že mohla být naplněna skutková podstata některého z přestupků či provinění ve smyslu zákona č. 293/1993 Sb., za což mohl být obviněnému uložen kázeňský trest.

8. Námitku faktického omylu v rozlišování trestní a mimotrestní odpovědnosti neboli záměny trestněprávní odpovědnosti podle trestního zákoníku na straně jedné a kázeňské (resp. přestupkové) odpovědnosti podle zákona o výkonu vazby na straně druhé obviněný věcně namítal již během hlavního líčení dne 12. 10. 2021. V tomto smyslu (mimo jiné) uvedl, že cílem ustanovení § 283 tr. zákoníku je zabránit „šíření toxikomanie“. V daném případě se však o takovou situaci nejedná, neboť obviněnému byl lék s obsahem klonazepamu předepsán lékařem a skutečnost, že užívání tohoto léčiva nebylo uznáno lékařem ve výkonu vazby, neznamená, že by mu tento lék byl dodán neoprávněně.

9. Vzhledem k tomu, že projednávaný skutek nenaplnuje zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, neboť nebyl naplněn zákonný znak „neoprávněnosti“ posuzovaného jednání, dovolatel závěrem svého podání navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2022, č. j. 5 To 441/2021-434, v celém rozsahu zrušil a následně tomuto soudu přikázal, aby jeho řádný opravný prostředek proti rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 12. 10. 2021, č. j. 15 T 39/2020-376, znovu projednal a ve věci rozhodl.

10. K podanému dovolání se ve svém písemném stanovisku ze dne 20. 9. 2022, č. j. 1 NZO 667/2022-11, vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“), která úvodem předeslala, že námitky vtělené do jeho mimořádného opravného prostředku obviněný uplatňuje v rámci své obhajoby prakticky od samého počátku trestního řízení a začlenil je rovněž do svého odvolání, protože se jimi zabývaly oba soudy nižších stupňů. Tvrzení obviněného, že by v projednávané věci měl existovat tzv. extrémní nesoulad mezi výsledky dokazování, z něj definovaným skutkovým stavem a jeho právním posouzením však státní zástupkyně odmítla. Veškeré vznesené námitky obviněného totiž kvalitativně nepřekročily meze prosté polemiky s názorem soudů nižších stupňů na to, jakým způsobem je třeba jednotlivé důkazy posoudit v rámci zjištěného skutkového stavu a jaký význam jim připsat z hlediska celkového popisu skutkového děje.

11. Z provedených důkazů je zcela zjevné, že obviněný si byl dobře vědom toho, že nemůže ve výkonu vazby užívat léčivo Rivotril, ostatně proto si nechal svojí družkou doručit balík obsahující předmětný lék nikoli na své jméno, ale na jméno spoluvězně M. B. Právě ve skutečnosti, že navedl jinou osobu, aby pro něj lék s obsahem psychotropní látky touto formou opatřila, státní zástupkyně spatřuje naplnění znaků skutkové podstaty návodu k přečinu podle § 24 odst. 1 písm. b) k § 283 odst. 1 tr. zákoníku. Dále z lékařské dokumentace, zpráv vězeňské služby a výpovědi svědka M. K. – lékaře zdravotnického střediska Věznice XY vyplynulo, že obviněný byl v průběhu vazby medikován náhradními léčivy a nebylo proto důvodu předepisovat mu silně návykový lék Rivotril, který z tohoto důvodu nesmí být indikován v rámci výkonu vazby či trestu.

12. Aplikovaná právní kvalifikace projednávaného jednání je tedy z výše uvedených důvodů zcela přílehavá, deklarovaný důvod dovolání naplněn nebyl, a proto ani meritorní rozhodnutí v této věci není zatíženo vadou, kterou by bylo nutné napravovat cestou dovolání. Vzhledem k tomu státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl pro jeho zjevnou neopodstatněnost. Zároveň vyjádřila souhlas s tím, aby Nejvyšší soud o tomto dovolání rozhodl podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání, nicméně pro případ, že by shledal podmínky pro jiné než navrhované rozhodnutí, vyjádřila tímto ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. výslovný souhlas s rozhodnutím věci i jiným než navrženým způsobem.

13. Vyjádření státní zástupkyně k dovolání podanému obviněným bylo následně Nejvyšším soudem zasláno obhájci obviněného k jeho případné replice, která však do okamžiku zahájení neveřejného zasedání o podaném dovolání nebyla tomuto soudu nikterak předložena.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda je dovolání přípustné a zda vyhovuje všem relevantním ustanovením trestního řádu, tedy zda bylo podáno v souladu s § 265a odst. 1, 2 tr. ř., zda bylo podáno v zákonné dvouměsíční lhůtě a na příslušném místě v souladu s § 265e odst. 1, 3 tr. ř., jakož i oprávněnou osobou ve smyslu § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. Dále Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání splňuje obligatorní obsahové náležitosti upravené v § 265f tr. ř.

15. Po jeho prostudování Nejvyšší soud shledal, že obviněný všechna výše uvedená ustanovení trestního řádu respektoval, pročež předmětné dovolání vyhodnotil jako přípustné a vyhovující všem relevantním ustanovením trestního řádu, to znamená, že nebyly shledány žádné skutečnosti bránící jeho věcnému projednání.

č. 39

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů výslovně uvedených v § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda lze obviněným uplatněný dovolací důvod považovat za některý z důvodů taxativně uvedených v citovaném ustanovení zákona, jehož existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

17. V souvislosti s obviněným uplatněnými námitkami Nejvyšší soud připomíná, že dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [ve znění účinném do 31. 12. 2021, nyní – tj. s účinností od 1. 1. 2022 – § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.] je dán tehdy, jestliže dovoláním napadená rozhodnutí spočívají na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V jeho mezích lze namítat, že skutek tak, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Skutečnosti, které lze podřadit pod uvedený dovolací důvod, jsou již zcela jednoznačně uvedeny v konstantní judikatuře Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. [11 Tdo 661/2017](#), ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. [5 Tdo 104/2017](#), ze dne 9. 11. 2016, sp. zn. [4 Tdo 1258/2016](#)) a Ústavního soudu (např. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. [II. ÚS 279/03](#), ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 449/03](#), ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 73/03](#)).

18. S ohledem na obviněným uplatněný důvod dovolání je třeba připomenout, že dovolací soud na základě tohoto dovolacího důvodu zásadně nepřezkoumává a nehodnotí správnost a úplnost zjištěného skutkového stavu, ani neprověřuje úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 449/03](#)). Proto je třeba situace, na které dopadá ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2021), odlišovat od případů, kdy je napadené rozhodnutí založeno na nesprávných skutkových zjištěních. Jak bylo deklarováno mimo jiné i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2019, sp. zn. [11 Tdo 74/2019](#), dovolací soud je vždy povinen vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního stíhání a jak je i vyjádřen zejména ve výrokové části odsuzujícího rozsudku, přičemž jeho

povinností je zjistit, zda nižšími soudy provedené právní posouzení skutku je s ohledem na zjištěný skutkový stav v souladu se způsobem jednání, který je vyjádřen v příslušné skutkové podstatě trestného činu.

19. V případě dovolání opírajícího se o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 [nyní dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022] zákon vyžaduje, aby podstatu výhrad a obsah jím uplatněných dovolacích námitek tvořilo tvrzení, že nižšími soudy zjištěný skutkový stav věci, jenž je popsán v jejich rozhodnutí, není takovým trestným činem, za který jej soudy pokládaly, neboť jimi učiněná skutková zjištění nevyjadřují naplnění všech zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu, jenž byl dovolateli přisouzen. S poukazem na tento dovolací důvod tak obviněný namítá, že dotčený skutek buď vykazuje znaky jiného trestného činu, anebo není vůbec žádným trestným činem. K této problematice srov. též usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. [15 Tdo 574/2006](#), jakož i rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. [36/2004](#) Sb. rozh. tr.

č. 39

20. Ze spisového materiálu vyplynulo, že osobě obviněného R. K. lhůta k podání dovolání v nyní posuzované věci uplynula po datu 1. 1. 2022, tj. po účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 220/2021 Sb., v rámci níž je s účinností od 1. 1. 2022 dovolací důvod původně uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 – v nezměněné dikci – vymezen v písmenu h) téhož ustanovení [neboť citovanou novelou byl do ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. pod písmenem g) vložen nový dovolací důvod spočívající v tom, že „rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy“]. Dovolatel však ve svém podání odkázal na dovolací důvod ve znění platném před účinností této novely provedené zákonem č. 220/2021 Sb. Z právě uvedeného je tedy zjevné, že se obviněný a jeho obhajoba dopustili formálního pochybení stran řádného označení dovolacího důvodu podle v té době účinného znění trestního řádu. Jelikož však námitky dovolatele po obsahové stránce odpovídají platnému dovolacímu důvodu uvedenému nyní v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, Nejvyšší soud předmětné písemné podání obviněného řádně projednal, byť s poukazem na toto formální pochybení.

21. Nadto Nejvyšší soud i při respektování shora uvedeného interpretuje a aplikuje podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv a svobod. Je proto povinen v rámci dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva obviněného, včetně jeho práva na spravedlivý proces (k tomu srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#)).

V. K meritu věci

22. Nejvyšší soud v duchu výše citované judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu zkoumal, zda dovolání obviněného R. K. splňuje kritéria jím uplatněného dovolacího důvodu, načež po prostudování připojeného spisového materiálu dospěl k závěru, že obviněným vznesené dovolací námitky jsou sice formálně podřaditelné pod uplatněný dovolací důvod,

tedy podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. [ve znění účinném do 31. 12. 2021, nyní – tj. s účinností od 1. 1. 2022 – § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.], nicméně Nejvyšší soud je z níže rozvedených důvodů odmítl jako zjevně neopodstatněné.

23. Nejvyšší soud v první řadě ověřil, že Okresní soud v Ostravě odvodil své skutkové závěry z výsledků provedeného dokazování, v rámci kterého dominují nejen výpovědi obviněného R. K. a I. R. (která u hlavního líčení učinila prohlášení o vině, jež okresní soud přijal, neboť bylo učiněno v souladu se všemi důkazy, které byly ve věci provedeny), ale také výpověď lékaře zdravotnického střediska Věznice XY – svědka M. K. a písemné vyjádření lékaře Vězeňské služby ČR R. K., jenž dosvědčil, že lék Rivotril patří do skupiny benzodiazepinů, které nemohou být předepisovány osobám ve výkonu vazby či trestu odnětí svobody. Podstatnou se jeví též propouštěcí zpráva obviněného z interního oddělení Sdružení zdravotnických zařízení K., příspěvková organizace, ze dne 8. 9. 2020, ze které nikterak nevyplývá, že by obviněný byl průběžně medikován léčivem Rivotril. V rámci prověřovaných skutkových zjištění jsou podstatné rovněž služební záznamy Vězeňské služby – Vazební věznice XY (včetně pořízené fotodokumentace), ze kterých vyplynulo, že při kontrole balíku byl v hydratačním krému zn. Nivea nalezen rozdrčený prášek. Z odborného vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví chemie je přitom zjevné, že předmětný sáček obsahoval celkem 34,36 g prášku z rozdrčených tablet s obsahem klonazepamu, přičemž tato účinná látka je uvedena v Příloze č. 7 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, jako psychotropní látka zařazená do Seznamu IV podle Úmluvy o psychotropních látkách.

č. 39

24. Všechny tyto důkazy Okresní soud v Ostravě vyhodnotil v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř., tedy podle svého vnitřního přesvědčení založeném na posouzení všech okolností případu jednotlivě i ve vzájemných souvislostech. Následně okresní soud svým skutkovým závěrům přiřadil i příslušnou hmotněprávní kvalifikaci, neboť všechny zákonné znaky návodu ke spáchání skutkové podstaty přečinu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku byly jednáním ze strany obviněného bez důvodných pochybností naplněny, a to jak po objektivní, tak i po subjektivní stránce. S výroky o vině soudu prvního stupně se následně bez výhrad ztotožnil i Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací, který však konstatoval, že uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců je trestem nepřiměřeně přísným, protože obviněnému nově uložil trest na samé spodní hranici příslušné zákonné trestní sazby, tedy v trvání dvanácti měsíců (pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou). Odůvodnění obou přezkoumávaných rozhodnutí nižších soudů současně splňují požadavky kladené na ně ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř., resp. § 134 odst. 2 tr. ř., a jako taková jsou plně přezkoumatelná.

25. Není pochybením, pokud oba soudy z výše uvedených skutkových zjištění dovodily vinu obviněného, neboť provedené důkazy spolu navzájem korespondují, včetně závěrů odborného vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví chemie. Vyjma toho oba soudy nižších stupňů dostatečně objasnily, proč předmětné důkazy považovaly za spolehlivé a plně dostačující k prokázání viny obviněného. Pakliže je obsah soudy zmíněných důkazů porovnán s učiněnými skutkovými zjištěními, je zřejmé, že předmětná skutková zjištění z provedených důkazů zcela nepochybně vyplynula, přičemž mezi nimi neexistuje žádný, natož zjevný rozpor v dovolatelem naznačeném smyslu. Současně se oba soudy nižších instancí v rámci odůvodnění svých rozhodnutí řádně vypořádaly s obhajobou, resp. s námitkami obviněného.

26. I přes tyto skutečnosti obviněný R. K. podal proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Ostravě mimořádný opravný prostředek, ve kterém namítl, že skutek, jak byl formulován v tzv. skutkové větě rozsudku okresního soudu, nevykazuje znaky přečinu uvedeného v § 283 odst. 1 tr. zákoníku (pročež tak sám nemohl spáchat ani návod k takovému přečinu podle § 24 odst. 1 písm. b) k § 283 odst. 1 tr. zákoníku). Jako hlavní důvod dovolatel uvedl, že zákonný znak „neoprávněnosti“ jeho jednání nebyl v daném případě naplněn, neboť:

- předmětem jeho jednání nebyla „klasická“ omamná látka (jako je např. marihuana či pervitin), nýbrž léčivo Rivotril, které mu řádně předepsala praktická lékařka, přičemž
- jeho jednání se vztahuje toliko k porušení § 21 odst. 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, a nikoli § 283 odst. 1 tr. zákoníku.

č. 39

S ohledem na tyto námitky Nejvyšší soud danou věc znovu přezkoumal, nicméně v rámci svého přezkumu neshledal, že by postupem soudů nižších stupňů došlo k pochybením (navíc natolik zásadním), která by vedla k porušení dovolatelova ústavně garantovaného práva na spravedlivý proces.

27. Podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je účastníkem na dokonaném trestném činu tzv. návodce, tedy ten, kdo v jiném vzbudil rozhodnutí spáchat trestný čin.

28. Podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku bude potrestán ten, kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku (přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed). Omamné a psychotropní látky jsou takové, u kterých vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu užívá. Tyto látky jsou uvedeny v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, přičemž v přílohách č. 1 až 3 se nachází seznam omamných látek zařazených do Seznamu I, II a IV podle Jednotné úmluvy o omamných látkách, naopak v přílohách č. 4 až 7 je obsažen seznam psychotropních látek podle Úmluvy o psychotropních látkách (dále jen „Úmluva“), zatímco příloha č. 8 vymezuje seznam přípravků zařazených do Seznamu III podle Jednotné úmluvy o omamných látkách. Chemická látka klonazepam je přitom podle Úmluvy výslovně uvedena jako psychotropní látka, která je zařazena do přílohy č. 7 jako (nečíslovaná) třiatřicátá položka.

29. Omamné a psychotropní látky, též označované jako psychoaktivní drogy, jsou návykové látky působící primárně na centrální nervovou soustavu. Užitím těchto látek dochází ke změně mozkových funkcí, doprovázenými zvraty ve vnímání reality a celkové nálady. V případech dlouhodobého užívání takových látek postupně dochází k tzv. degradaci osobnosti způsobené komplexní změnou chování. Mezi nejčastější skupiny omamných a psychotropních látek, které jsou ve věznicích na území České republiky zneužívány, patří zejména:

- kanabinoidy [přírodní látky vyskytující se v rostlinách konopí (cannabis), z nichž nejvýznamnější je látka tetrahydrokanabinol – neboli THC; ve vězeňském prostředí jsou zneužívány především marihuana a hašiš],

- halucinogeny (přírodní či syntetické látky mající primárně halucinogenní účinky, které způsobují široké ovlivnění psychiky; po užití těchto látek se dostávají silné halucinace doprovázené změnami kognice a nálad; ve věznicích jsou zneužívány zejména sušené lysohlávky a LSD),
- stimulancia (látky zvyšující duševní a tělesný výkon; hlavními zneužívanými látkami ve věznicích jsou metamfetamin, kokain a MDMA),
- opioidy a opiáty (tlumivé látky s výrazně euforickým efektem – nejvýznamnějšími přírodními zástupci jsou alkaloidy, morfium a kodein, k nejrozšířenějším syntetickým zástupcům patří heroin, metadon, buprenorfin a braun),
- popř. také solvencia (inhalanty neboli těkavé látky, které mají narkotický účinek, mezi které patří zejména toluen, trichlorethylen, aceton, éter, chloroform).

č. 39

30. Vyjma výše uvedených skupin omamných a psychotropních látek jsou ve vězeňských zařízeních zneužívány rovněž léčivé preparáty s obsahem chemických látek, které mohou dlouhodobým užíváním vyvolávat látkovou závislost. Patří mezi ně především anxiolytika – látky způsobující euforii, snižující strach a napětí (zahrnující anestetika, hypnotika, sedativa, antiepileptika, antiparkinsonika, analgetika, psychostimulancia, anxiolytika). V medicíně nejpoužívanějšími psychofarmaky jsou benzodiazepiny – látky odstraňující patologický strach a úzkost. Tyto látky mají souběžně účinky sedativní (uklidňující), hypnotické, protikřečové a antiepileptické. Uživateli omamných látek jsou hojně zneužívány, jelikož svými účinky se značně podobají opioidům.

31. Mezi často zneužívané léky v rámci vězeňské populace patří především Rivotril, Halcinon, Diazepam, Apaurin, Valium, Oxazepam, Lexaurin, Neurol, Xanax, Rohypnol, Nitrazepam, a ze skupiny opioidů silné léky proti bolesti, především Tramal a Fentanyl a také opioidní analgetikum Codein. Vzhledem k vysoké návykovosti těchto látek mohou být tato léčiva předepisována a užívána pouze pod přímým dohledem specializovaných lékařů. (srov. kolektiv autorů sdružení SANANIM. Drogy: otázky a odpovědi. Praha: Portál, 2007; KALINA K. Klinická adiktologie. Praha: Grada Publishing, 2015; KALINA, K. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003).

32. Přestože předmětem jednání obviněného R. K. a jeho spoluobviněné družky I. R. skutečně nebyla žádná, slovy dovolatele klasická (tedy mezi uživateli často zneužívaná) omamná látka jako např. marihuana či pervitin, nýbrž léčivo předepsané lékařem, nehraje tato skutečnost žádnou roli v posouzení viny obou obviněných, neboť klonazepam (clonazepamum) je psychotropní látkou, se kterou je zakázáno jakkoli manipulovat osobám, které nedisponují příslušným legálním oprávněním k nakládání s takovými látkami. Jelikož hlavní účinnou látkou léčiva Rivotril je právě tato psychotropní látka (mimo dalších toliko přídavných látek jako jsou monohydrát laktózy, magnesium-stearát, oxid železitý, kukuřičný a bramborový škrob), nesmí ani s tímto léčivem laická veřejnost jakkoli nakládat, resp. tyto látky užívat v rozporu s jejich léčebným účinkem.

33. Námitku dovolatele, ve které brojí proti tomu, že léčivo Rivotril obsahující psychotropní látku klonazepam, mu bylo řádně předepsáno jeho ošetřující lékařkou A. A., Nejvyšší soud odmítá, neboť tato skutečnost není předmětem tohoto trestního řízení. Obviněnému není

kladeno za vinu, že by on či spoluobviněná I. R. získali předmětné léčivo nelegální cestou (např. z rukou neoprávněného distributora na černém trhu). Předmětem trestního řízení v nyní posuzované věci je naopak skutečnost, že obviněný se rozhodl nezákonně si obstarat léčivo s obsahem psychotropní látky, a to prostřednictvím své družky, kterou přesvědčil k tomu, aby mu do vazební věznice, kde se aktuálně nacházel, konspirativním způsobem zaslala poštovní zásilku obsahující předmětné léčivo skryté v dóze s hydratačním krémem, jež byla záměrně a zcela účelově adresována jeho spoluvězni M. B.

34. V této souvislosti dovolací soud na základě předloženého spisového materiálu konstatuje, že okresní soud velmi pečlivě zvažoval všechna skutková zjištění, která vyplynula z jím provedených důkazů, a to rovněž s přihlédnutím k tvrzením obviněného, že vězeňští lékaři mu ve vazební věznici údajně odmítli léčivo Rivotril předepsat, ačkoli pro něho mělo být nezbytným z důvodu léčení řady jeho onemocnění. Tím obviněný v podstatě naznačil, že tato situace jej prakticky „donutila“ k projednávané trestné činnosti.

č. 39

35. Tato obhajoba však byla bez důvodných pochybností vyvrácena, a to zejména výsledkem svědka M. K. ve spojení s lékařskými záznamy ve zdravotnické dokumentaci obviněného a dalšími listinnými důkazy týkajícími se vzetí osoby obviněného do vazby, v nichž absentuje jakákoli zmínka o tom, že by obviněný kontinuálně užíval nebo se domáhal předepsání takového léčiva. Naopak z přiložené zdravotnické dokumentace, ze zpráv vězeňské služby a výpovědi svědka M. K. je zcela zřejmé, že obviněný K. byl medikován jinými náhradními léčivy, pročez nebylo důvodné mu lék Rivotril předepisovat.

36. V této souvislosti nelze přehlédnout zcela souladné písemné stanovisko lékaře Vězeňské služby ČR – Věznice XY R. K., který rovněž potvrdil, že léčivo Rivotril nebylo obviněnému K. před jeho nástupem do výkonu vazby vůbec předepsáno a z jeho strany ani nebyl vznesen požadavek na předepsání tohoto či jiného léčiva patřícího do skupiny benzodiazepinů. V rámci diagnózy obviněného (epilepsie) mu byla nasazena terapie léky Lamotrigin/Lamotrix. Vyjma toho z lékařských zpráv, které do předmětného spisu založil sám obviněný (stran své neúčasti u hlavních líčení), rovněž vyplynulo, že ani po jeho propuštění z výkonu trestu mu léčivo Rivotril nebylo předepsáno, neboť užíval jiné medikamenty. Jestliže obviněný užíval tento lék až v době konání hlavního líčení, je nutné zdůraznit, že šlo o dobu vzdálenou přibližně dva roky od spáchání projednávaného skutku (k předepsání tohoto léčiva došlo v roce 2021, avšak ke spáchání trestného jednání došlo na počátku roku 2019).

37. K osobě tehdejšího ošetřujícího lékaře Věznice XY R. K. je nutné dodat, že obviněný K. podal proti jeho postupu stížnost, o které rozhodla Česká lékařská komora, Okresní sdružení v O. (dále pouze „ČLK“), tak, že rozhodnutím její revizní komise ze dne 1. 6. 2020 nebylo zahájeno disciplinární řízení vůči tomuto lékaři, neboť daný lékař byl uznán za nevinného. Z doložené kompletní zdravotnické dokumentace vztahující se k osobě pacienta R. K. bylo revizní komisí ověřeno, že zdravotnické zařízení Věznice XY bylo tomuto polymorbidnímu pacientovi schopno zajistit adekvátní dispenzarizaci (tedy řádnou péči ve smyslu zásady *lege artis*), a ta mu také byla osobou výše jmenovaného ošetřujícího lékaře plně poskytována. Za dobu cca dvou měsíců (od nástupu obviněného do výkonu vazby do doby podání stížnosti) byl ošetřen sedmkrát praktickým lékařem, jedenkrát lékařem lékařské služby první pomoci a jedenkrát neurologem. Na tomto základě dospěla revizní komise k závěru, že R. K. neporušil během výkonu svého povolání žádnou z povinností uloženou mu zákony či jinými právními

předpisy, stejně jako neporušil ani žádnou z povinností stanovenou mu řády ČLK, disciplinárně se tedy nikterak neprovinil. Pokud ošetřující lékař K. obviněnému nepředepsal léčivo Rivotril a jeho zdravotní stav kompenzoval jinými léčivými, postupoval zcela správně, protože byla stížnost R. K. ze strany ČLK vyhodnocena jako zcela neopodstatněná.

38. Je rovněž nepochybné, že obviněný R. K. (stejně jako spoluobviněná I. R.) si byli dostatečně vědomi toho, že každý obviněný je v průběhu vazby povinen dodržovat povinnosti a zákazy uvedené v zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, v dané souvislosti pak zejména ustanovením § 21 odst. 2 tohoto zákona vymezujícího zákaz vyrábět, přechovávat a konzumovat alkoholické nápoje a jiné návykové látky, v důsledku čehož vězeň nemůže během výkonu vazby užívat lék obsahující psychotropní látku. Ostatně již před odesláním předmětného balíku na jméno spoluvězně M. B. byla spoluobviněná R. prostřednictvím Vazební věznice v XY navrácena léčiva Rivotril, Tramal a Codein, která obviněnému zaslala v (předchozím) balíku, a to s odůvodněním, že tato léčiva mu nejsou vězeňským lékařem předepsána, a proto mu ani nemohou být předána.

39. Současně je nutné odmítnout dodatečný výrok dovolatele, že s ohledem na to, že došlo k dopravení řádně předepsaného léku do věznice toliko pro jeho vlastní potřebu, tak ani z tohoto důvodu nebyly naplněny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, protože měl být za projednávané jednání postižen toliko kázeňsky ve smyslu porušení § 21 odst. 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby (neboť mohla být naplněna toliko skutková podstata některého přestupku či provinění ve smyslu tohoto zákona).

40. Nejvyšší soud z připojeného spisového materiálu ověřil, že rovněž tuto námitku obviněný vznesl již v předchozích stádiích trestního řízení, přičemž se s ní dostatečně vypořádaly oba soudy nižších instancí. Nejvyšší soud v této souvislosti odkazuje zejména na vyjádření odvolacího soudu, který správně konstatoval, že uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu v souladu se zásadou subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku nepřichází v projednávaném případě v úvahu, neboť skutečnost, že obviněný přemluvil spoluobviněnou k tomu, aby mu do věznice zaslala psychotropní látku, byť pro jeho vlastní potřebu, je čin společensky natolik škodlivý, že jeho prostřednictvím došlo k naplnění všech zákonných znaků skutkové podstaty přečinu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku.

41. Skutečnost, že se jednalo o léčivo řádně předepsané A. A., je z hlediska prokazované viny nutné odmítnout proto, že předmětné tablety byly skryty pod vrstvou krému v rozdrčeném stavu, protože ani nebylo možné dodržet lékařem předepsané dávkování. Z daného způsobu odeslání je tedy zcela zřejmé, že jeho zasláním obviněný sledoval zcela jiný účel. Vyjma toho tato skutečnost pouze nepatrně snižuje společenskou škodlivost jeho jednání, což je okolnost, kterou krajský soud dostatečně zohlednil v rámci zrušení výroku o trestu z rozsudku okresního soudu, resp. v rámci úpravy nově uloženého trestu ve prospěch obviněného. Z téhož důvodu je nutné kategoricky odmítnout jakékoli námitky obviněného stran údajného směšování odpovědnosti podle trestního zákoníku a zákona o výkonu vazby.

42. Lze tedy shrnout, že Nejvyšší soud svým přezkumem ověřil, že postupem soudů prvního a druhého stupně nebyla porušena zásada volného hodnocení důkazů, princip *in dubio pro reo*, ani ústavním pořádkem garantované právo obviněného na spravedlivý proces, jehož porušení dovolatel naznačil v souvislosti s námitkou vadného hmotněprávního

posouzení projednávaného skutku. V této souvislosti Nejvyšší soud považuje za vhodné odkázat mimo jiné i na právní názor obsažený v usnesení Ústavního soudu dne 4. 5. 2005, sp. zn. [II. ÚS 681/04](#), podle kterého právo na spravedlivý proces není možno vykládat tak, že garantuje úspěch v řízení či zaručuje právo na rozhodnutí, jež odpovídá představám obviněného. Uvedeným právem je zajišťováno „pouze“ právo na spravedlivé soudní řízení, v němž se uplatní všechny zásady soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy. S ohledem na výše uvedené tak Nejvyšší soud námitky obviněného, které tento podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 [nyní dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022], odmítl jako zjevně neopodstatněné.

č. 39

43. Obviněnému se tedy přes účelovou manipulaci se skutkovými zjištěními nepodařilo prokázat, že v jeho případě nebyla naplněna skutková podstata přečinu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku ve znaku „neoprávněnosti“, s ohledem na to, že předmětem jeho jednání měl být řádně předepsaný lék a nikoli „klasická“ omamná látka. Taktéž námitka, že tímto jednáním měl porušit toliko § 21 odst. 2 zákona č. 293/1993Sb., o výkonu vazby, bylo nutné kategoricky odmítnout. Naopak všechna rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění zákonných znaků skutkové podstaty návodu ke spáchání přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku k § 283 odst. 1 tr. zákoníku, jsou v nyní posuzované věci v jednoznačné shodě s obsahem provedených důkazů, neboť obviněný svým jednáním úmyslně naplnil aplikovanou skutkovou podstatu trestného činu jak po objektivní, tak i subjektivní stránce. V Okresním soudem v Ostravě užitě právní kvalifikaci, se kterou se následně bez výhrad ztotožnil rovněž Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací, tedy ani Nejvyšší soud neshledal porušení zákona ve smyslu obviněným uplatněného dovolacího důvodu.

44. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává, že obviněný svým dovoláním brojí nejen proti výroku o vině, nýbrž i proti výroku o trestu, neboť napadl rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2022, č. j. 5 To 441/2021-434, v celém rozsahu, tedy i ve výroku o uloženém nepodmíněném trestu odnětí svobody (přestože jej odvolací soud zásadně redukoval ve prospěch obviněného). Nicméně vzhledem k prokázaným skutečnostem, dále k přitěžujícím okolnostem (zejména k bohaté trestní minulosti obviněného), stejně jako k faktické absenci okolností polehčujících, včetně neprojevení ani sebemenší známky sebereflexe ze strany obviněného, nelze trest uložený až na samé spodní hranici zákonné trestní sazby hodnotit jako nepřipustný, resp. jako trest excesivní.

45. V této souvislosti je namístě zdůraznit, že otázka přiměřenosti trestu, respektive námitka nepřiměřenosti trestu, dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 [tj. podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022], vůbec neodpovídá, přičemž ji není možné podřadit ani pod žádný jiný dovolací důvod (srov. ŠÁMAL, P., a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 3152; DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 460). K tomu lze dále odkázat na konstantní judikaturu Nejvyššího soudu (např. na rozhodnutí uveřejněné pod č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr., na usnesení ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. [7 Tdo 720/2010](#), usnesení ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. [5 Tdo 712/2014](#), usnesení ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. [11 Tdo 1180/2016](#)). V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2015, sp. zn. [7 Tdo 1168/2015](#), se pak zcela explicitně uvádí, že: „Samotná nepřiměřenost uloženého

trestu (resp. námitky proti druhu a výměře trestu z důvodu jeho přílišné přísnosti nebo naopak mírnosti v důsledku nesprávného vyhodnocení polehčujících a přitěžujících okolností, jde-li jinak o trest podle zákona přípustný a vyměřený v rámci zákonné trestní sazby) nemůže být relevantně uplatněna v rámci žádného ze zákonem taxativně vymezených dovolacích důvodů. Pokud tedy byl uložen přípustný druh trestu ve výměře v rámci zákonné trestní sazby, nelze v dovolání namítat nepřiměřenost trestu.”

VI. Závěr

46. V souvislosti s dovolatelem přednesenou argumentací je třeba zdůraznit, že tento své námitky stran nesprávného hmotněprávního posouzení projednávaného trestněprávního jednání uplatnil již v předchozích stadiích trestního řízení, přičemž se s nimi řádně vypořádaly oba soudy nižších instancí. Přitom se oba nižší soudy v nyní přezkoumávané věci nezpronevřily přísnému pravidlu prokázání viny obviněného mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost a dbaly o dosažení co nejvyšší možné jistoty stran závěrů vyplývajících z jednotlivých důkazů.

47. Obecně platí, že ochrana skrze ústavně zaručená základní práva vztahující se k postavení obviněného v trestním řízení nepochybně tvoří rámec, který je třeba i při volném uvážení respektovat. Existují proto určité základní a podstatné zásady, které je třeba při nakládání s důkazem respektovat (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2016, sp. zn. [I. ÚS 368/15](#)). V nyní posuzovaném případě však byly všechny základní zásady trestního řízení plně respektovány, a to včetně ústavně garantovaného práva obviněného na spravedlivý proces. Současně byl projednávaný skutek přílehavě právně kvalifikován, neboť prokazatelně byly naplněny všechny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, ve formě návodu podle § 24 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

48. Nejvyšší soud tak po provedeném přezkumu napadeného rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 16. 2. 2022, č. j. 5 To 441/2021-434, ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 12. 10. 2021, č. j. 15 T 39/2020-376, v rozsahu podaného mimořádného opravného prostředku dospěl k jednoznačnému závěru, že ve věci obviněného R. K. nedošlo ve smyslu jím uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021 [tj. podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022] k porušení zákona, pročež bylo jeho dovolání v souladu s § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto jako zjevně neopodstatněné.

č. 40

Povolení navrácení lhůty pro odstranění vad náležitostí obsahu dovolání podle § 265h odst. 1 tr. ř. z důležitých důvodů je možné, a to podle § 61 odst. 1 tr. ř. *per analogiam*.

O žádosti o povolení navrácení lhůty k doplnění náležitostí obsahu dovolání podle § 61 odst. 1 tr. ř. nerozhoduje Nejvyšší soud jako orgán příslušný rozhodnout o dovolání podle § 265c tr. ř., ale soud prvního stupně v rámci úkonů podle § 265h odst. 1 tr. ř.

č. 40

Obsahové náležitosti opravných prostředků, Navrácení lhůty

§ 265f odst. 1 tr. ř., § 265h odst. 1 tr. ř, § 61 odst. 1 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. [3 Tdo 294/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:3.TDO.294.2023.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. S. proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 5. 2022, č. j. 3 To 130/2022-591, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Prachaticích pod sp. zn. 3 T 26/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Prachaticích ze dne 11. 11. 2021, č. j. 3 T 26/2021-530, byl obviněný J. S. (dále také jen „obviněný“) uznán vinným zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), kterého se dopustil tím, že:

v období nejméně od měsíce března roku 2019 do 18:30 hodin dne 23. 11. 2019, v rámci společného obydlí, v bytě domu na adrese XY, okres Prachatice, a na dalších místech při společných pobytech mimo domov, fyzicky a psychicky týral svou družku A. M., kterou z důvodu žárlivosti verbálně i fyzicky napadal, poškozené vyčítal její zaměstnání spočívající v poskytování úklidových služeb různým firmám, vyčítal jí, že je více v zaměstnání než doma a že má být s ním, vadilo mu, že v rámci zaměstnání jezdí do různých firem, a proto začal jezdit s ní, aby hlídal, zda mu není nevěrná, neboť si myslel, že ho v zaměstnání podvádí, říkal jí, že se tam určitě „kurví“, dále jí zakazoval stýkat se s kolegyní, s kamarádkami, zakazoval jí jezdit do podniků, kde se uklízelo až v noci po pracovní době, když se mu nejdříve snažila odporovat, při návštěvách firem, kde nebyl obviněný přítomen, jí opakovaně telefonoval, případně s ním musela vést videohovor tak, aby ji měl pod kontrolou; pod tímto psychickým nátlakem pak ukončila pracovní poměr a od září 2019 obviněnému dělala řidiče, neboť tomu byl odebrán řidičský průkaz; obviněný poškozené dále nedával peníze na provoz domácnosti, zakazoval jí jezdit bez něj na nákupy, výlety, ponižoval ji před jinými lidmi, přičemž jeho jednání vyvrcholilo dne 23. 11. 2019 kolem 08:30 hodin

tím, že poté, co strávil celou noc mimo domov a poškozená zašla večer na návštěvu k sousedce, začal po svém návratu po vzájemné rozepři na poškozenou křičet, že jí nevěří, že byla za nějakým chlapem, vzal jí mobilní telefon a začal si v něm prohlížet SMS zprávy, zprávy zaslané na Messenger a WhatsApp, následně poškozenou povalil v obývacím pokoji na sedačku a udeřil ji rukou do pravé tváře, poté ji v kuchyni chytil rukou pod krkem a palcem jí tlačil pod sanici a dále na ni v ložnici skočil, povalil ji na postel a začal ji bít do zad, chytil jí levou nohu, kterou jí zkroutil, poškozené vulgárně nadával, že je děvka, kurva, nic jiného neumí, jenom šukat s jinými chlapy, nic nedělá a jen honí chlapy, v důsledku tohoto fyzického napadení poškozená A. M. utrpěla zranění – pohmoždění tváře vpravo a natažení krční páteře, které si vyžádalo lékařské ošetření, avšak bez vystavení pracovní neschopnosti.

2. Za tento zločin a sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, za který byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Táboře ze dne 30. 8. 2021, č. j. 1 T 70/2021-74, jenž nabyl právní moci dne 30. 8. 2021, byl obviněnému podle § 199 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání 54 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Nalézací soud dále obviněnému podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu 12 měsíců. Obviněnému byla dále podle § 228 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. ř.“), uložena povinnost nahradit škodu poškozené Zdravotní pojišťovně ministerstva vnitra České republiky. Nalézací soud konečně podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušil výrok o trestu z rozsudku, který byl podkladem pro uložení souhrnného trestu, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

3. Proti citovanému rozsudku nalézacího soudu podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 23. 5. 2022, č. j. 3 To 130/2022-591, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o trestu a znovu rozhodl tak, že podle § 259 odst. 3 tr. ř. při nezměněném výroku o vině zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku za tento zločin a za sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku z rozsudku Okresního soudu v Táboře ze dne 30. 8. 2021, č. j. 1 T 70/2021-74, obviněnému podle § 199 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku uložil souhrnný trest odnětí svobody v trvání tří roků a šesti měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařadil do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku dále uložil obviněnému trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu v délce jednoho roku. Konečně nalézací soud podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušil výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Táboře ze dne 30. 8. 2021, č. j. 1 T 70/2021-74, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Jinak zůstal napadený rozsudek nedotčen.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti rozsudku odvolacího soudu podal obviněný J. S. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. s tím, že rozhodnutí podle něj spočívá v nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Rozsudek odvolacího soudu napadá v plném rozsahu.

5. Obviněný namítá, že soudy nesprávně hodnotily otázku zavinění a příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem. Při rozhodování se měly dopustit porušení práva obviněného na obhajobu a na spravedlivý proces. Právní závěry soudu jsou podle obviněného v extrémním nesouladu se zjištěnými okolnostmi. Důkazní situace v projednávané věci podle obviněného neumožňuje bez důvodných pochybností učinit závěr, že se obviněný vytýkaného jednání dopustil. Soudy podle obviněného dostatečně nevyložily, o které důkazy opřely svá skutková zjištění a jakými úvahami se řídily při hodnocení důkazů. Obviněný je přesvědčen, že soudy hodnotily důkazy jednostranně. Namítá, že soudy nevzaly v potaz výpovědi svědků D., N., T., P. a V. Nezabývaly se věrohodností poškozené, která opakovaně měnila výpovědi, věrohodností svědkyně K. a nevypořádaly se s nestandardním postupem policejního orgánu v přípravném řízení. Odvolací soud pak nedostal povinností podle § 125 tr. ř., když se nevypořádal s rozpory mezi jednotlivými důkazy. Řadu tvrzení soudů obviněný považuje za spekulace nemající oporu v provedeném dokazování (o jaké konkrétně by se mělo jednat, však neuvádí). Tím měly být porušeny zásady presumpce nevinu a *in dubio pro reo*.

6. Uložený trest odnětí svobody na 3 roky a 6 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou považuje obviněný za nepřiměřený. Soudy podle něj mj. nepřihlédly k polehčujícím okolnostem.

7. Ze shora uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil jak rozhodnutí odvolacího soudu, tak rozhodnutí soudu nalézacího, a aby následně postupoval podle § 265l a násl. tr. ř.

8. Dovolání obviněného bylo ve smyslu § 265h odst. 2 věty první tr. ř. zasláno nejvyššímu státnímu zástupci k případnému vyjádření. K dovolání se písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Ten nejprve shrnul dosavadní průběh řízení, dovolací argumentaci obviněného a následně se vyjádřil k jednotlivým dovolacím námitkám.

9. Podle státního zástupce obviněný své obecné námitky nedoprovodil konkrétní argumentací. Úkolem dovolacího soudu však není argumentaci obviněného domýšlet. K argumentaci obviněného se tak podle něj nelze kvalifikovaně vyjádřit.

10. Státní zástupce konstatuje, že skutková zjištění v projednávané věci vykazují jednoznačně veškeré znaky trestné činnosti, která je obviněnému kladena za vinu. Protiprávnost činu je evidentní, zavinění existuje, příčinný vztah je zcela jasný. Z odůvodnění dotčených rozhodnutí extrémní vnitřní rozpory dovodit nelze, učiněná skutková zjištění mají obsahovou vazbu na soudy provedené důkazy, z provedených důkazů je možno předmětná skutková zjištění v konečném důsledku vyvodit. Výsledky dokazování přitom nebyly zkráceny ani vedeny snahou jednostranně obviněného poškodit, nejsou ani projevem svévole či libovůle soudů,

neboť úvahy soudů jsou logické a plně přezkoumatelné. Státní zástupce nezaznamenal ani zásah do obhajovacích práv obviněného. Obhajoba ve formálním i materiálním smyslu mohla být (a byla) realizována v zákonem předpokládaném rozsahu.

11. Námitky směřující do oblasti dokazování a skutkových zjištění by podle státního zástupce mohly mít význam jen tehdy, pokud by ukazovaly na některou ze závažných vad předpokládaných v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (v nyní účinném znění). Z odůvodnění dotčených rozhodnutí nelze dovodit existenci žádných, natož zjevných rozporů mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními. Soudy naopak postupovaly v souladu s pravidly zakotvenými v § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. Odůvodnění rozhodnutí splňují požadavky zakotvené v § 125 odst. 1 tr. ř. a jsou plně přezkoumatelná. Obviněný je spolehlivě usvědčen komplexem nezávislých, navzájem korespondujících důkazů, jemuž dominuje výpověď poškozené, takže o jeho vině nepanují žádné pochybnosti. Klíčovým usvědčujícím důkazem je výpověď poškozené, která byla soudy kriticky zhodnocena a porovnána s dalšími relevantními důkazy. Není tedy pravda, že by daná výpověď byla rozporuplná či nevěrohodná. Soudy s ní pracují jako s důležitým usvědčujícím důkazem zcela správně. Současně soudy vyvrátily obhajobu obviněného, dostatečně se vypořádaly s jeho argumenty a řádně vysvětlily, proč není obhajoba věrohodná.

č. 40

12. Argumentaci směřující proti uloženému trestu nelze podle státního zástupce podřadit pod uplatněný (ani jiný) dovolací důvod. Zásah dovolacího soudu proti nepřiměřenému trestu je možný jen v případě trestů extrémně přísných a zjevně nespravedlivých. Obviněný byl ohrožen trestem odnětí svobody v rozmezí dva až osm roků. Pokud mu byl uložen trest v délce tři roky a šest měsíců, pak nemůže jít o trest zjevně nepřiměřeně přísný či extrémní, protože byl vyměřen v dolní polovině trestní sazby.

13. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné. Navrhl rovněž, aby Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl v neveřejném zasedání. Ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. vyjádřil souhlas s tím, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání případně učinil i jiné než navrhované rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je v této trestní věci dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná.

15. Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., že toto dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, odst. 2 tr. ř.).

16. Zvažoval však, zda dovolání obviněného splňuje i náležitosti obsahu dovolání (§ 265f tr. ř.) a zda k odstranění původních vad náležitostí obsahu dovolání došlo ve lhůtě předpokládané ustanovením § 265h odst. 1 tr. ř.

17. Ze spisového materiálu v tomto směru vyplývá, že obviněný podal své dovolání proti rozsudku soudu druhého stupně dne 19. 10. 2022, to však pouze ve formě tzv. blanketního dovolání. S ohledem na takovouto podobu dovolání bez náležitého odůvodnění ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. byl obviněný vyzván nalézacím soudem dne 21. 11. 2022 k odstranění těchto vad náležitostí obsahu takového (neúplného) dovolání a byla mu pro tento účel stanovena lhůta dvou týdnů. Jakkoli uvedená lhůta měla s ohledem na ustanovení § 60 odst. 2 tr. ř. běžet počínaje dnem 21. 11. 2022, kdy byla obhájci obviněného doručena výzva, a uplynout 5. 12. 2022, vychází Nejvyšší soud ze zjištění vyplývajících ze spisového materiálu, podle kterých stanovil okresní soud počátek této lhůty na 22. 11. 2022, v důsledku čehož lhůta uplynula dne 6. 12. 2022.

č. 40

18. Ze spisového materiálu pak vyplývá, že obviněný prostřednictvím svého obhájce dovolání doplnil dne 8. 12. 2022, tedy až dva dny po uplynutí uvedené lhůty. Současně však obviněný prostřednictvím svého obhájce podle § 61 tr. ř. požádal o povolení navrácení lhůty s odůvodněním, že ke zmeškání této lhůty došlo ze strany obhájce obviněného s ohledem na jeho závažné respirační onemocnění, které mu bránilo obviněného navštívit ve věznici.

19. Soud prvního stupně však o této žádosti obhájce o povolení navrácení lhůty nerozhodl a spisový materiál s dovoláním obviněného předložil dne 6. 1. 2023 Nejvyššímu soudu. Nejvyšší soud pak opatřením ze dne 31. 1. 2023 nalézacímu soudu spisový materiál a dovolání obviněného vrátil zpět, a to s pokynem rozhodnout o uvedené žádosti obhájce.

20. Současně Nejvyšší soud v uvedeném pokynu (rozhodnout o žádosti obhájce obviněného o povolení navrácení lhůty pro odstranění vad dovolání podle § 265h odst. 1 tr. ř.) konstatoval, že jakkoliv je soudem stanovena dvoutýdenní lhůta lhůtou propadnou, takže po jejím marném uplynutí již doplnění obsahu dovolání není možné, není vyloučeno obviněnému, resp. jeho obhájci z důležitých důvodů navrátit tuto lhůtu podle obecného ustanovení § 61 tr. ř. (srov. ŠÁMAL, P.; PÚRY, F. § 265h. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3235).

21. Nejvyšší soud dále uvedl, že k rozhodnutí o této žádosti obhájce o povolení navrácení lhůty k doplnění náležitostí obsahu dovolání není příslušný Nejvyšší soud podle § 61 odst. 1 tr. ř. jako orgán příslušný rozhodnout o opravném prostředku (zde dovolání), ale je jím podle § 61 odst. 1 tr. ř. *per analogiam* příslušný soud prvního stupně. Je tomu tak proto, že v tomto řízení nemělo být k žádosti obhájce obviněného rozhodováno o povolení navrácení lhůty k podání dovolání (dovolání bylo obviněným podáno včas a navíc není toto navrácení lhůty k podání dovolání podle § 265e odst. 4 tr. ř. přípustné), ale mělo být vedeno řízení podle § 265h tr. ř., ke kterému je z hlediska odstranění vad náležitostí obsahu dovolání, a tedy i k rozhodnutí o povolení navrácení lhůty k odstranění těchto vad, podle § 265h odst. 1 tr. ř. příslušný soud prvního stupně.

22. Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně po provedení příslušného šetření svým usnesením ze dne 7. 3. 2023, č. j. 3 T 26/2026-671, rozhodl o tom, že se povoluje navrácení lhůty k doplnění dovolání (správně mělo jít o navrácení lhůty odstranění vad náležitostí obsahu dovolání), a to s odůvodněním, že obhájce měl podle lékařské zprávy prodělat ve dnech 28. 11. 2022 až 6. 12. 2022 onemocnění, mohl Nejvyšší soud považovat dovolání obviněného za souladné s ustanovením § 265f odst. 1 tr. ř. Je tomu tak i proto, že k odstranění vad

náležitostí obsahu dovolání došlo podáním ze dne 8. 12. 2022, tedy ze stejného dne, ve kterém obhájce požádal o povolení navrácení lhůty k odstranění vad obsahu dovolání.

23. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat pouze z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod, jehož existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

24. Obviněný v podaném dovolání uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., zjevně ve znění účinném do 31. 12. 2021, a to i přesto, že dovolání podal až po 1. 1. 2022, kdy nabyla účinnosti novela trestního řádu, která doplnila dovolací důvody a změnila označení některých z nich. Nejvyšší soud však k této vadě dovolání nepřihlížel a dovolání obviněného přesto projednal, přičemž argumentací obviněného se Nejvyšší soud zabýval jak z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v nyní účinném znění, tak z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., v nyní účinném znění, který odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021.

č. 40

25. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v nyní účinném znění, je přitom dán tehdy, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

26. O dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., v nyní účinném znění, pak jde tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

27. Z hlediska rozhodování dovolacího soudu je vhodné připomenout, že Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy. Fundovanou argumentaci tohoto mimořádného opravného prostředku má zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

28. Na podkladě obviněným uplatněného dovolacího důvodu a uvedených východisek mezi dovolacího přezkumu pak mohl Nejvyšší soud přistoupit k posouzení jednotlivých dovolacích námitek obviněného.

IV.

Důvodnost dovolání

29. Z předloženého dovolání je zjišťováno, že obviněný J. S. jím na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021, brojí proti všem výrokům napadeného rozsudku odvolacího soudu, tedy jak proti výroku o vině, tak proti výroku o trestu a výroku o povinnosti nahradit škodu. Konkrétní námitky, ke kterým se mohl Nejvyšší soud na základě argumentace obviněného vyjádřit, lze nicméně vztáhnout toliko k výrokům o vině a trestu. Konkrétní námitky proti výroku o náhradě škody v dovolání absentují.

30. Jak již bylo konstatováno výše, obviněný v podaném dovolání výslovně uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který nyní po novele trestního řádu provedené zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022 obsahově odpovídá dovolacímu důvodu ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Ten, jak již shora uvedeno, je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

31. Pod tento dovolací důvod by bylo možné podřadit některé obecně formulované námitky obviněného uvedené pod bodem III. dovolání (např. pokud obviněný namítá nesprávné hodnocení protiprávního jednání neboli porušení právní povinnosti jakožto pojmového znaku trestného činu, nesprávné hodnocení otázky zavinění jakožto pojmového znaku trestného činu, nesprávné hodnocení otázky příčinné souvislosti).

č. 40

32. Obviněný však tyto námitky formuloval natolik obecně a současně je nedoprovodil příslušným a relevantním výkladem, ve kterém by konkrétně uvedl, proč se domnívá, že k pochybení tohoto typu došlo, že tyto výhrady zůstávají pouze v rovině pouhého prohlášení (obviněného) a nelze se tak k nim kvalifikovaně vyjádřit. Již na tomto místě (a bude to zopakováno ještě jednou v tomto usnesení) je nutno uvést, že není úlohou dovolacího soudu si domýšlet, čím případně chtěl obviněný argumentovat, a dotvářet tak za něj jeho podání. Uvedenou obecnou a toliko formálně uplatněnou dovolací argumentaci tak pod dovolací důvod ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, podřadit nelze.

33. Zaměří-li se Nejvyšší soud na další dovolací argumentaci obviněného, pak musí konstatovat, ani tuto argumentaci pod dovolací důvod ve smyslu § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, nelze podřadit. S určitou mírou tolerance by však bylo možné ji podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v nyní účinném znění.

34. Jedná se o argumentaci, ve které obviněný vytýká nižším soudům porušení celé řady procesních předpisů a zásad ovládajících trestní řízení, zejména pak dokazování. Obviněný tak ovšem opět činí ve své podstatě zcela obecně, aniž by k naprosté většině námitek přinášel konkrétní argumentaci svědčící o naplnění některého z dovolacích důvodů. K tomu Nejvyšší soud musí znovu zopakovat, že je při dovolacím přezkumu vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy. Protože s ohledem na ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř. není úkolem Nejvyššího soudu argumentaci za obviněného jakkoli domýšlet a dotvářet, musí Nejvyšší soud konstatovat, že k naprosté většině dovolacích námitek se opět nelze podrobněji vyjádřit.

35. V zásadě toliko nad rámec výše uvedeného konstatování o podobě a kvalitě dovolání obviněného Nejvyšší soud uvádí, že pokud obviněný kritizuje provedené dokazování a způsob, jakým nižší soudy hodnotily důkazy, činí tak způsobem, který nepřekračuje meze prosté polemiky se zjištěným skutkovým stavem. Do skutkových zjištění učiněných nižšími soudy může Nejvyšší soud zasáhnout pouze tehdy, je-li řízení stíženo některou z nejzásadnějších vad důkazního řízení, tak jak jsou vymezeny v dovolacím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v nyní účinném znění (viz bod 25. odůvodnění tohoto usnesení).

36. Zakotvením uvedeného dovolacího důvodu však ani po 1. 1. 2022 nedošlo k rozšíření rozsahu dovolacího přezkumu též na otázky skutkové a Nejvyšší soud jako soud dovolací

se nestává jakousi třetí instancí plného skutkového přezkumu. To by bylo v rozporu s povahou dovolání jako mimořádného opravného prostředku, který neplní funkci „dalšího odvolání“. Dovolání je i nadále určeno především k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, a nikoli k tomu, aby skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně byla detailně přezkoumávána ještě třetí instancí. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, odst. 7 tr. ř.). Není smyslem řízení o dovolání a úkolem Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, aby jednotlivé důkazy znovu podrobně reprodukoval, rozebíral, porovnával, přehodnocoval a vyvozoval z nich vlastní skutkové závěry. Podstatné je, zda soudy prvního a druhého stupně hodnotily důkazy v souladu s jejich obsahem, nedopustily se žádné zásadní deformace důkazů a ani jinak zjevně nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř. a své hodnotící úvahy srozumitelně a logicky přijatelně vysvětlily (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1368/2021](#)).

37. Ze tří okruhů vad dokazování, na něž pamatuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v nyní účinném znění, obviněný uplatnil pouze námitku zjevného rozporu mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy. Ve vztahu k této námitce však opět nepředkládá Nejvyššímu žádnou argumentaci, která by měla o existenci zjevného rozporu svědčit. O zjevný rozpor se totiž jedná pouze v případě nejtěžších vad důkazního řízení, např. tehdy, pokud skutková zjištění soudů vůbec nemají v důkazech obsahový podklad, pokud jsou dokonce opakem toho, co je obsahem důkazů, anebo pokud z obsahu důkazů nevyplývají při žádném logicky přijatelném způsobu jejich hodnocení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2012, sp. zn. [11 Tdo 1494/2011](#), shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. [3 Tdo 824/2022](#)). Obviněný přitom v dovolání neoznačil žádná konkrétní skutková zjištění, která by z provedených důkazů nevyplývala při žádném z logicky přijatelných způsobů výkladu.

38. Nad rámec shora uvedeného Nejvyšší soud uvádí, že obviněným zpochybňovanou otázkou věrohodnosti poškozené, jejíž výpověď je hlavním usvědčujícím důkazem, se nalézací soud důkladně zabýval a tuto její výpověď podrobně konfrontoval s dalšími ve věci provedenými důkazy. Akcentoval zejména konzistentnost její výpovědi, emoce projevované při líčení rozhodných skutečností, které odpovídají zjištěním znalců, i soulad s výpověďmi svědků, kterým se částečně svěřovala a kteří nemají důvod mít k obviněnému antipatie. Stejně tak se nalézací soud zcela správně a podrobně vyjádřil k údajné podjatosti policejního orgánu a svědkyně K.

39. Pokud jde o výpovědi svědků D., N., T., P. a V., pak nalézací soud v odůvodnění svého rozsudku vyložil, že výslech žádného ze svědků nevyvrací jednání, které je popsáno ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, a podrobně vysvětlil proč. Nejvyšší soud se s tímto odůvodněním ztotožňuje.

40. Nejvyšší soud tak uzavírá, že soudy nevybočily při hodnocení důkazů z mezí volného hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. Skutková zjištění, jež soudy učinily, netrpí žádným, natož zjevným rozporem s provedenými důkazy. Nalézací soud se zevrubným způsobem vypořádal s veškerými relevantními námitkami obviněného a odvolací soud

proto mohl na tuto argumentaci ve značné míře odkázat. Odůvodnění obou rozsudků je tak plně v souladu s § 125 tr. ř.

41. Z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v nyní účinném znění, Nejvyšší soud pro úplnost uvádí, že námitky týkající se opomenutých či procesně nepřipustných důkazů obviněný neuplatňuje a vady tohoto charakteru neshledal v proběhlém řízení ani Nejvyšší soud.

42. Pokud obviněný argumentoval zásadou *in dubio pro reo*, pak i tato zásada se týká otázek skutkových a Nejvyšší soud nepřipouští, aby bylo dodržení této zásady v dovolacím řízení zkoumáno (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2010, sp. zn. [7 Tdo 1525/2009](#), nebo ze dne 6. 5. 2015, sp. zn. [11 Tdo 496/2015](#)).

č. 40

43. Tato námitka navíc není opodstatněná ani věcně. Pravidlo *in dubio pro reo* znamená, že jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. [I. ÚS 733/01](#)). Rozhodnout ve prospěch obviněného lze však jen za předpokladu, že existující rozpory jsou tak zásadní, že vina obviněného není nepochybná ani po pečlivém vyhodnocení všech důkazů, přičemž v úvahu již nepřichází provedení dalších důkazů. O tuto situaci se však v dané věci nejednalo, neboť soudy po provedeném dokazování zjevně důvodné pochybnosti o vině obviněného neměly, a nic nenasvědčuje tomu, že by takové důvodné pochybnosti mít měly. Uplatnění zásady *in dubio pro reo* v projednávané věci tedy není namístě.

44. Konečně, pokud obviněný argumentuje zásadou presumpce nevinny, činí tak opět bez jakékoliv konkrétní argumentace. Tato zásada vyjádřená v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod zaručuje, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Nejvyšší soud neshledal, že by tato zásada byla v jakémkoliv směru porušena.

45. Pokud jde o námitky obviněného proti uloženému trestu (trest odnětí svobody na 3 roky a 6 měsíců), který obviněný považuje za nepřiměřený a nezohledňující všechny polehčující okolnosti, pak Nejvyšší soud v prvé řadě konstatuje, že takto pojatou argumentaci v žádném případě nelze podřadit pod obviněným uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ať již ve znění účinném do 31. 12. 2021, nebo ve znění nyní účinném. Nelze ji však podřadit ani pod žádný z jiných dovolacích důvodů.

46. Je-li totiž trest uložen v rámci trestní sazby stanovené zákonem, nelze (s výhradou dále uvedené) proti takovému trestu brojit dovoláním. Pouhá nepřiměřenost trestu či nedostatečné zohlednění polehčujících či přitěžujících okolností důvodnost dovolání nezakládá (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. [11 Tdo 530/2002](#), publikované pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr., z novějších např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2018, sp. zn. [8 Tdo 718/2018](#)).

47. Zásah Nejvyššího soudu by přicházel v úvahu toliko ve zcela výjimečných případech, a to v případě trestů extrémně přísných a zjevně nespravedlivých, zasahujících ve svém důsledku do základních práv a svobod obviněného, tedy tehdy, pokud by byl uložený trest v příkrém rozporu s povahou a závažností trestného činu a s dalšími relevantními hledisky,

byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe a představoval by zásah do základního práva obviněného na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (viz např. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), publikované pod č. 40/2014 Sb.). K takovéto situaci však v posuzovaném případě zjevně nedošlo, když obviněnému byl uložen trest odnětí svobody v dolní polovině zákonem předpokládané sazby (na 3 roky a 6 měsíců), a to navíc za situace, kdy mu byl ukládán trest souhrnný za sbíhající se trestnou činnost, za niž byl obviněnému původně uložen trest odnětí svobody na 2 roky a 6 měsíců. O extrémně přísný trest vyžadující zásah Nejvyššího soudu se tedy zjevně nejedná.

48. Lze tedy uzavřít, že námitky obviněného z větší části nelze podřadit pod žádný z dovolacích důvodů. Námitku zjevného rozporu mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy Nejvyšší soud pro její neodůvodněnost shledal zjevně neopodstatněnou.

č. 40

V.

Způsob rozhodnutí dovolacího soudu

49. Ze shora uvedených důvodů proto Nejvyšší soud o dovolání obviněného rozhodl způsobem uvedeným v § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., podle kterého Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

50. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl Nejvyšší soud o tomto mimořádném opravném prostředku v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje Nejvyšší soud na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož „[v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí“.

č. 41

Cizí věci se v případě trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 tr. zákoníku rozumí věc movitá nenáležící pachateli. Předmětem krádeže nemůže být věc nemovitá. Při oddělení součásti nemovité věci vzniká samostatná movitá věc, která může být předmětem krádeže. Takovou věcí může být i ornice oddělená skrývkou z pozemkové parcely.

Krádež, Cizí věc

§ 205, § 134 tr. zákoníku

č. 41

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. [6 Tdo 103/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:6.TDO.103.2023.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných J. S. a P. S. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 31. 8. 2022, č. j. 14 To 247/2022-293, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 12 T 36/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích ze dne 29. 3. 2022, č. j. 12 T 36/2021-270, byli obvinění J. S. a P. S. (dále „obvinění“, příp. „dovolatelé“) uznáni vinnými přečinem krádeže podle § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, kterého se podle výroku napadeného rozsudku dopustili tím, že

přibližně v době od poloviny listopadu 2019 do 6. 12. 2019 v katastrálním území XY na pozemku parcelního čísla XY vlastníka poškozeného P. Z. poté, co P. S. skončil pronájem tohoto pozemku, uskutečnili z plochy 5140 m² skrývku ornice v množství 504 m³ (680,4 t zeminy), kdy 480 m³ ornice nahrnuli na sousední pozemek parcelního čísla XY v katastrálním území XY, který měl P. S. pronajatý od S. B., a 24 m³ ornice odvezli na pozemek parcelního čísla XY v katastrálním území XY, který je ve vlastnictví P. S., čímž poškozenému P. Z. způsobili odcizením ornice škodu ve výši 378.982,20 Kč.

2. Obvinění byli za tento přečin shodně odsouzeni podle § 205 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku. Podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku byl výkon uloženého trestu odnětí svobody podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněným uložena povinnost společně a nerozdílně nahradit poškozenému P. Z. škodu ve výši 378.982,20 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl poškozený odkázán se zbytkem nároku na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. O odvoláních obou obviněných a poškozeného proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 31. 8. 2022, č. j. 14 To 247/2022-293, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení odvolacího soudu podali oba obvinění prostřednictvím svého obhájce dovolání, jež opřeli o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., byť v návrhu označeným písm. g) tr. ř. Obvinění totiž namítli, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, jelikož skutek popsáný ve výroku rozsudku soudu prvního stupně byl odvolacím soudem nesprávně kvalifikován jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaný ve spolupachatelství. Poukázali na zásadu subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku, která nebyla soudy respektována. Připomněli genezi nájemního vztahu předmětného pozemku a jeho rekultivaci navezením ornice na pozemek. Tu provedli v září 2018, tedy v době, kdy již v důsledku změny vlastníka pozemku pozbyla platnosti původní nájemní smlouva, aniž by o této skutečnosti byli informováni. Tím byli obvinění poškozeným zjevně uvedeni v omyl, přičemž k dohodě o finančním vypořádání za zhodnocení pozemku nedošlo. Proto se dovolatelé rozhodli svépomocí podle § 14 o. z. odstranit navezenou ornici z předmětného pozemku, a to v mnohem menším rozsahu, než v jakém byla navezena. Skutková podstata přečinu krádeže podle ustanovení § 205 odst. 1, 3 tr. zákoníku nebyla naplněna, neboť shrnutou ornici obvinění měli v úmyslu okamžitě použít na rekultivaci vlastních pozemků před začátkem vegetačního období. Pokud by tak neučinili, jejich právo mohlo být významným způsobem ohroženo, když hrozilo znehodnocení ornice. Obvinění vyjádřili nesouhlas se závěrem odvolacího soudu, že došlo k promíchání navezené ornice s původní ornici, resp. ke sloučení ornice, a tudíž je namístě aplikovat ustanovení § 505 o. z. K sloučení ornice nedošlo, navezenou ornici bylo možné fyzicky oddělit, a v tomto směru odkázali na závěry znaleckého posudku a výslech znalce pana Ing. M. V. V dané věci absentoval u dovozené právní kvalifikace znak „přisvojení cizí věci“. Jednání obviněných mělo být posouzeno jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení za zhodnocení pozemku provedením jeho rekultivace. Obvinění namítli, že společenská škodlivost jejich jednání je s ohledem na konkrétní okolnosti případu zcela bagatelní a s přihlédnutím k zásadě subsidiarity trestní represe toto jednání nemělo být postiženo trestněprávními důsledky.

5. Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem obvinění navrhli, „aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 31. 8. 2022, č. j. 14 To 247/2022-293, a zároveň i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 29. 3. 2022, č. j. 12 T 36/2021-270“.

6. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) k dovolání obviněných uvedla, že jej opřeli o dovolací důvod označený § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve spojení s námitkou nesprávného právního posouzení skutku nebo jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, avšak taková námitka se aktuálně pojí s jimi neuplatněným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022, zvláště pak, pokud se opírá o důvod nezohlednění § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Dovolatelé ovšem argumentovali ve smyslu své setrvalé obhajoby o jiných, než soudy zjištěných skutkových

okolnostech svého jednání, a na tomto podkladě poukázali na nedostatek objektivní stránky skutkové podstaty přečinu krádeže ve smyslu § 205 tr. zákoníku, založený absencí znaku „věc cizí“, a tím i trestného způsobu naložení s takovou věcí ve formě „přisvojení“.

7. Namítanou odlišnost právního režimu ornice dovolatelé po stránce argumentační podpořili toliko vlastním způsobem vyhodnocení důkazu, ze kterého odvolací soud vycházel při přijetí skutkového závěru, že při jimi uskutečněných rekultivačních pracích došlo ke sloučení původní a navezené zeminy s nastalým právním účinkem ve smyslu § 505 o. z., kdy se navezená zemina stala součástí věci – v daném případě jimi pronajatého pozemku. Změnu ve skutkovém zjištění, která by právní závěr o naplnění znaku „věc cizí“ zpochybňovala, dovolatelé neodůvodnili tvrzením vady ve smyslu jimi označeného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Státní zástupkyně k tomuto právnímu závěru poukázala na závěry znaleckého posudku z oboru pozemkové úpravy, odvětví životního prostředí, Ing. M. V. a skutečnost, že k odvozu zeminy ze strany dovolatelů (v průběhu měsíců listopad až prosinec 2019) došlo za stavu, kdy věděli, že jimi takto zre kultivovaný pozemek již v nájmu nemají. Z hlediska posouzení jejich jednání za podmínek § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku v úmyslu nepřímém tak lze oběma soudům přisvědčit s tím, že si dovolatelé přisvojili věc, která byla ve vztahu k nim věcí cizí. Byť obviněným, jakožto právním laikům, byly otázky spojené s nabývacím právním titulem vlastníků pronájemného pozemku k jimi navezené zemině cizí, museli být při zřetelném povědomí své investice (materiálního vnosu) do cizího majetku přinejmenším srozuměni s tím, že se dopouštějí neoprávněného zásahu do cizího vlastnického práva. Není tedy pochyb o tom, že přisouzeným jednáním naplnili všechny znaky skutkové podstaty přečinu krádeže, jak vyplývá z výroku o jejich vině.

8. K námitce dovolatelů stran zásady subsidiarity trestní represe poukázala státní zástupkyně na to, že obvinění nepřihlížejí k přisouzeným skutkovým okolnostem svého jednání, a zcela se tak oprošťují od trestněprávních konotací zvoleného „způsobu řešení“ otázky svého vnosu do cizího majetku v opozici s nevyčerpanými právními možnostmi jeho vypořádání. V té souvislosti připomněla výkladové stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpin 301/2012](#), uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.

9. Závěrem státní zástupkyně navrhla dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, a učinit tak v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Současně vyjádřila souhlas s konáním neveřejného zasedání i pro případ jiného než navrhovaného rozhodnutí ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska

10. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání obviněných je podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. přípustné, bylo podáno osobami oprávněnými [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

11. Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vymezených v § 265b tr. ř., bylo nutné posoudit, zda obviněnými vznesené námitky naplňují uplatněný dovolací důvod. Obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu,

totiž musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového důvodu podle § 265b tr. ř. a nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

12. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., byť byl dovolatelem nesprávně označen podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (v jeho obsahovém vymezení odpovídajícím úpravě účinné do 31. 12. 2021), je dán v případě, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud pak musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

č. 41

IV.

Důvodnost dovolání

13. Vzhledem k obsahu podaného dovolání lze uzavřít, že uplatněné námitky pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze formálně podřadit, ovšem jsou zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud současně konstatuje, že pokud obvinění opakují své námitky, které uplatnili před nalézacím soudem i v rámci svého odvolání a s nimiž se soudy obou stupňů, jak vyplývá z jejich rozhodnutí, dostatečně a správně vypořádaly, jde o dovolání zpravidla neopodstatněné podle § 265 i odst. 1 písm. e) tr. ř., když lze poukázat na obsahově totožnou argumentaci podanou v odvolání i v mimořádném opravném prostředku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#)).

14. Pod výše uvedený dovolací důvod lze podřadit hmotněprávní námitky obviněných k absenci znaku „cizí věci“, a tím i trestného způsobu naložení s takovou věcí ve formě „přisvojení“ ve vztahu k dovozené právní kvalifikaci přečinu krádeže podle § 205 tr. zákoníku, a dále námitky k nepoužití zásady subsidiarity trestní represe. Ve vztahu k prvé námitce je třeba se současně vyjádřit k právnímu režimu ornice.

15. Podle § 505 o. z. je součástí věci vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí. Věc je oddělením některého ze svých komponentů (součástí) znehodnocena, jestliže věc hlavní jeho oddělením přestane mít funkční nebo jiné právem chráněné vlastnosti, které jsou pro její využití nezbytné, nebo pokud je oddělením věci objektivně přijímaný standard funkčního využívání nebo právního nakládání s věcí zásadně porušen, a to i vzhledem k původním vlastnostem věci (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. [21 Cdo 230/2010](#)).

16. Soudy prvního i druhého stupně věnovaly náležitěmu objasnění věci patřičnou pozornost a řádně rozsah a způsob hodnocení provedených důkazů odůvodnily, čímž dostaly povinností podle § 125 odst. 1 tr. ř. Výpověďmi obou obviněných, poškozeného a listinnými důkazy bylo prokázáno, že o změně vlastníka předmětného pozemku na základě jeho darování původními vlastníky svému synovi, tj. poškozenému, se obvinění dozvěděli ústně v dubnu

2019, písemně v souvislosti s doručením výpovědi z nájmu v červenci 2019. Podle článku VI. bod 7 nájemní smlouvy ze dne 30. 9. 2003, na základě níž obvinění pozemek užívali, je nepochybné, že nájemní smlouva zanikla darováním, jako jedním z možných způsobů zániku. Přesto obvinění v období od poloviny listopadu do 6. 12. 2019, tedy v době, kdy věděli, že k užívání dotčeného pozemku nemají již žádný právní podklad, ornici z pozemku odstranili dílem jejím shrnutím na sousední pozemek, dílem odvezením. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí je zřejmé, že z výpovědí obviněných vyplynulo, že navezená zemina byla zapravena a zamíchána do původní zeminy dlátovým pluhem Terraland, přičemž poslední zamíchání sloužilo jako orba pozemku. Z popsaného způsobu, jakým bylo s navezenou zeminou obviněnými při rekultivaci dotčeného pozemku naloženo, lze učinit správný závěr o smísení původní a navezené zeminy. Ze závěrů znaleckého posudku znalce Ing. M. V. a jeho výslechu v hlavním líčení vyplynulo z metody výškopisného zaměření a 15 tzv. kopaných sond, že na jižní části pozemku (lokality B) byla průměrná mocnost kulturní vrstvy (ornice a podorničí) z průměrných 25–27 cm snížena obviněnými provedenou skrývkou v některých místech až na 10–12 cm, objem chybějící ornice byl vyčíslen na cca 504 m³. Poukaz dovolatelů na toliko dílčí závěr znalce, že v severní části pozemku (lokality A) nebylo možné prokázat odstranění ornice vzhledem k prokazatelnému dorovnání terénu oproti stavu vyplývajícím z mapových podkladů, nezpochybnuje kategorický znalecký závěr o prokazatelném zásahu formou skrývky ornice týkající se jižní části pozemku (lokality B), přičemž odcizení právě rozsahu skrývky týkající se této části pozemku je obviněným kladeno za vinu.

17. Výše uvedená skutková zjištění soud správně promítl do právního závěru, že postupem obviněných došlo ke sloučení obou zemin, čímž se ve smyslu ustanovení § 505 o. z. navezená zemina stala součástí předmětného pozemku, z uvedeného právního titulu přešla do vlastnictví pronajímatele dotčeného pozemku, a pro obviněné tedy představovala věc cizí. „Cizí věcí“ se v případě krádeže rozumí movitá věc nenáležící pachateli, přičemž věcí se rozumí i ovladatelná přírodní síla. Z povahy věci vyplývá, že předmětem krádeže nemůže být nemovitá věc. Lze však při oddělení věci odcizit části nemovitosti, které se oddělením věci staly movitými věcmi, což je posuzovaný případ, pakliže obvinění odvezli z pozemkové parcely 504 m³ zeminy, odpovídající množství 680,4 t zeminy, kterou si uvedeným jednáním přisvojili.

18. V té souvislosti je třeba dále poukázat na to, že dovolatelé vycházejí z rozdílných skutkových zjištění, než jaká učinily obecné soudy, vyjadřujíc nesouhlas se způsobem hodnocení důkazů soudy nižších stupňů, což zvolený dovolací důvod naplnit ovšem nemůže. Rozhodnutí nižších soudů ani vadou v podobě tzv. extrémního rozporu skutkových zjištění a provedených důkazů netrpí. Obvinění ostatně kromě obecné námitky ani neuvedli konkrétní skutečnosti, z nichž existenci takového rozporu dovozují, nevyložili, jaká rozhodná skutková zjištění soudů o způsobu rekultivace dotčeného pozemku a z toho vyplývajícím podkladu pro právní režim ornice jako „cizí věci“ postrádají obsahovou spojitost s výsledkem provedeného dokazování, která skutková zjištění nevyplývají z důkazu při žádném z logicky přijatelných způsobů jeho hodnocení nebo jsou opakem důkazu, apod. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. [3 Tdo 343/2017](#)). Odlišné hodnocení obviněných, resp. jimi pouze obecně deklarovaný nesouhlas s dílčím skutkovým závěrem soudů nižších stupňů (nadto vyplývajícím z odborného znaleckého posudku i z jiných ve věci provedených důkazů), takovým příkladem nesouladu není a nebyl ani dovoláním dostatečně formálně vymezen, aby Nejvyšší soud mohl považovat za relevantně uplatněný důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (viz výše).

19. Ani námitce obviněných, že jejich jednání lze podřadit pod svépomoc podle § 14 o. z., nelze přisvědčit. Podle citovaného ustanovení si každý může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě. Podstata svépomoci ve smyslu § 14 o. z. spočívá v tom, že si oprávněný subjekt vynucuje uskutečnění svého práva vlastní mocí a silou. Jako forma ochrany subjektivních práv je přitom omezena jen na zcela nezbytnou míru. Svěpomoc je tedy subjektivním právem ohrožené osoby k odvrácení bezprostředního a neoprávněného zásahu do práva (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. [25 Cdo 815/2008](#)). Svěpomoc je zákonem povolenou výjimkou ze státního monopolu nalézání a vynucování práva, přičemž její legitimita spočívá v tom, že soukromá moc nahradí moc veřejnou v situaci, kdy je zřejmé, že zásah veřejné moci by přišel pozdě. Ohrožená osoba může jednat jen takovým způsobem, který je přiměřený okolnostem ohrožení tak, aby opatření odpovídalo druhu a intenzitě ohrožení [viz LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 125 a násl.]. V daném případě je zřejmé, že se ze strany obviněných nejednalo o oprávněné použití institutu svépomoci. Obviněným skončil nájemní vztah, na jehož pokračování se nedohodli stejně jako na finančním vypořádání za rekultivaci pozemku. Jednání obviněných nesplňuje požadavky na oprávněné využití svépomoci, neboť jejich jednání se nevztahovalo k ochraně jejich majetku. Akceptovat nelze ani tvrzení o škodě hrozící znehodnocením ornice, zvláště pokud ji obvinění pouze ponechali v převážném množství (480 m³) shrnutou na okraji sousedního, jimi užívaného, pozemku.

Č. 41

20. K tvrzení obviněných, které uplatnili v souvislosti s námitkou subsidiarity trestní represe a které spočívalo v tom, že věc se má řešit prostřednictvím jiných prostředků, nikoliv prostředky trestního práva, Nejvyšší soud uvádí následující.

21. Ani z odpovídající judikatury Ústavního soudu (např. nález ze dne 27. 11. 2013, sp. zn. [III. ÚS 4244/12](#)) nevyplývá, že princip subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku je nutno chápat v tom smyslu, že trestní odpovědnost je vyloučena vždy, pokud existuje paralelně nějaký jiný druh odpovědnosti za protiprávní jednání, např. odpovědnost správněprávní, občanskoprávní či pracovněprávní. Trestní odpovědnost je vyloučena pouze v situacích, kdy uplatněním jiného druhu odpovědnosti lze dosáhnout splnění všech funkcí vyvození odpovědnosti, tj. splnění cíle reparačního a preventivního, a přitom funkce represivní není v daném případě nezbytná (srov. usnesení ve věci sp. zn. [III. ÚS 2550/12](#)).

22. K tomu lze konstatovat, že trestným činem je podle trestního zákoníku takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem a je třeba vyvodit trestní odpovědnost za jeho spáchání. Tento závěr je zejména v případě méně závažných trestných činů korigován použitím zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, podle níž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní za předpokladu, že posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trestnosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty (srov. stanovisko

Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. [Tpin 301/2012](#), uveřejněné pod č. 26/2013 Sb. rozh. tr.). Společenská škodlivost tak není zákonným znakem trestného činu, neboť má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, samotná výše způsobené škody má pak význam z hlediska povahy a závažnosti činu ve smyslu § 39 odst. 1 a 2 tr. zákoníku, resp. v mimořádně výjimečných případech, i z hlediska případného použití zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1989).

23. Nejvyšší soud se ztotožnil se závěrem, že čin obviněných nepochybně dosahuje hranice společenské škodlivosti požadované pro posouzení skutku jako trestného činu, a to přečinu krádeže, sice nikoli obvyklého způsobu provedení, ovšem zjištěné okolnosti a intenzita porušení zájmu na ochraně vlastnictví potvrzují důvodnost pro užití trestní represe. Obvinění ve svém dovolání jako okolnosti, které by mohly zapříčinit absenci společenské škodlivosti jejich jednání, uváděli pouze skutečnost, že na pozemku hospodařili na základě nájemní smlouvy uzavřené s rodiči poškozeného v roce 2003, měli zájem, aby byl co nejúrodnější, a proto přistoupili v září 2018 k rekultivaci pozemku, jelikož v té době o změně vlastníka pozemku nevěděli.

24. Nejvyšší soud si je vědom skutečnosti, že finanční i fyzická investice do pozemku, který následně obvinění již nemohli užívat, mohla být zdrojem rozhořčení a potřeby situaci fakticky neprodleně řešit. Nelze ovšem za akceptovatelné řešení považovat, aby obvinění v době, kdy byli srozuměni s tím, že k pozemku nemají již žádné užívací právo, z něho odcizili zeminu, a to dokonce ve velmi značném množství cca 680 tun. Popsaným jednáním obvinění poškodili majetková práva jiných osob, přičemž hranice způsobené škody větší (v právní větě výrokové části rozsudku soudu prvního stupně nesprávně označené jako nikoli nepatrné) dosáhla téměř čtyřnásobku zákonného minima pro použitou právní kvalifikaci, a dotčený pozemek nepochybně znehodnotili, neboť jak dokládá znalecký posudek, došlo k významnému zhoršení schopnosti zadržet vláhu a násobenosti živin z přirozeného zásobení dané minulým režimem hospodaření, kdy na pozemku může dojít ke snížení výnosnosti až o 50 %. Na jednání obviněných je proto třeba reagovat prostředky trestního práva a uplatnění tolika jiného druhu odpovědnosti (než trestní) není bez represivního působení dostačující. Pro aplikaci zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku proto nebyly dány podmínky a soudy nepochybily, pokud tuto zásadu v daném případě neaplikovaly.

V.

Způsob rozhodnutí

25. Z výše popsaných důvodů je zřejmé, že uplatněné námitky dovolatelů, podřaditelné pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., nebyly shledány opodstatněnými. Proto Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obou obviněných jako zjevně neopodstatněná. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Nejvyšší soud takto rozhodl v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 93

Ve smyslu § 73 zákona č. 91/2012 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) se otázky vzniku, trvání a zániku svěřenského fondu a jeho správy primárně posuzují podle právního řádu určeného zakladatelem ve statutu svěřenského fondu, popřípadě v jiné listině plnící obdobnou funkci vyžadované zakladatelem určeným právním řádem. Pouze tehdy, neurčí-li zakladatel, jakým právem se svěřenský fond řídí, anebo nelze-li takového právního řádu použít [např. proto, že takový institut neupravuje, nebo proto, že by se účinky jeho použití zjevně přičily veřejnému pořádku, anebo proto, že by se to jevilo nepřiměřeným a odporujícím rozumnému a spravedlivému uspořádání vztahu účastníků (§ 4 a § 24 odst. 1 uvedeného zákona)], se použije takový právní řád, s nímž svěřenský fond nejúžeji souvisí. Při posouzení, s jakým právním řádem svěřenský fond nejúžeji souvisí, vezme soud v úvahu zejména kritéria demonstrativně vypočtená v § 73 odst. 2 uvedeného zákona.

č. 93

Svěřenský fond (o. z.)

§ 73 odst. 1, 2 zákona č. 91/2012 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2022, sp. zn. [27 Cdo 1929/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.1929.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání povinného zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2022, sp. zn. 16 Co 368/2021, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

1. Obvodní soud pro Prahu 4 na návrh oprávněného pověřením ze dne 14. 6. 2021, č. j. 67 EXE 1682/2021-22, pověřil soudní exekutorku JUDr. J. T. vedením exekuce podle vykonatelného usnesení Okresního soudu v Kutné Hoře ze dne 23. 3. 2020, č. j. 5 C 80/2020-20, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 10. 11. 2020, č. j. 5 C 80/2020-77, a ve znění usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 4. 2. 2021, č. j. 20 Co 16/2021-98, a ze dne 21. 4. 2021, č. j. 20 Co 56/2021-129, kterým byl nařízen soudní prodej zástavy „ve vlastnictví povinného“ pro uspokojení (v rozhodnutí blíže specifikovaných) pohledávek P. Š., jako zástavního věřitele za zástavním dlužníkem H. L. (dále též jen „H. L.“), svěřenským správcem T. T., svěřenského fondu zapsaného v obchodním rejstříku vedeném justičním úřadem Lichtenštejnského knížectví pod číslem FL-0002.543.785-7 (dále jen „svěřenský fond“).

2. Podáním ze dne 9. 9. 2021 doručeným téhož dne soudní exekutorce (původní) povinný H. L. zastoupený na základě plné moci JUDr. O. K., advokátem (dále též jen „O. K.“), navrhl, aby byla exekuce (případně částečně) zastavena ve smyslu § 268 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neboť „zástavní právo neexistuje z důvodu neplatnosti zástavní smlouvy, případně neexistuje částečně ve vztahu ke smluvní pokutě, dále že neexistuje zajištěná pohledávka, eventuálně neexistuje částečně z důvodů shora uvedených, přičemž z těchto důvodů nebyl exekuční návrh podán důvodně“.

3. Soudní exekutorka usnesením ze dne 24. 9. 2021, č. j. 095 Ex 439/21-027, řízení o návrhu povinného na zastavení exekuce zastavila.

4. Soudní exekutorka vyšla (mimo jiné) z toho, že:

1) Dne 19. 7. 2021 byl svěřenský fond vymazán z obchodního rejstříku.

2) Dne 29. 7. 2021 přijal O. K. plnou moc k zastupování H. L. coby tehdejšího svěřenského správce svěřenského fondu.

3) Dne 9. 9. 2021 podal O. K. jménem povinného H. L. návrh na zastavení exekuce.

5. Na takto ustaveném základě soudní exekutorka uzavřela, že pro podání návrhu na zastavení exekuce „absentuje dostatek zástupčího oprávnění“, neboť plná moc k zastupování svěřenského správce „nemohla být udělena platně“.

6. Městský soud v Praze k odvolání povinného v záhlaví citovaným usnesením rozhodnutí soudní exekutorky potvrdil.

7. Odvolací soud z listin založených ve spisu zjistil, že výmaz svěřenského fondu z obchodního rejstříku byl proveden na základě usnesení Zemského soudu Lichtenštejnského knížectví ze dne 15. 6. 2021, č. j. 05 KO.2001.267, kterým byl odmítnut návrh svěřenského správce H. L. na zahájení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku a kterým byl nařízen výmaz svěřenského fondu z obchodního rejstříku. Usnesením Zemského soudu Lichtenštejnského knížectví ze dne 4. 10. 2021, č. j. 07 HG.2021.125 ON 6, byl na návrh T. Z. výmaz svěřenského fondu z obchodního rejstříku „v souladu s čl. 982 odst. 1 PGR“ zrušen, neboť bylo doloženo (a ve shora citovaném rozhodnutí insolvenčního soudu nebylo zohledněno), že svěřenský fond je vlastníkem 100% podílu na společnosti A. s. r. o., se sídlem v České republice, která má (podle tvrzení navrhovatele) vlastnit v České republice nemovitosti „v hodnotě 1 mil. CHF“. Svěřenský fond byl opět zapsán do obchodního rejstříku a místo dosavadního svěřenského správce H. L. byl novým svěřenským správcem ustanoven E. T. reg. (dále též jen „E. T.“).

8. Odvolací soud uvedl, že závěr soudní exekutorky je správný, neboť O. K. nebyl k podání návrhu na zastavení exekuce řádně zmocněn. V době, kdy zmocnění přijal, totiž nebyl H. L. oprávněn zmocnění udělit, neboť svěřenský fond byl vymazán z obchodního rejstříku. Řízení o návrhu na zastavení exekuce proto soud prvního stupně správně „za užití § 104 odst. 1 o. s. ř.“ zastavil.

9. Proti usnesení odvolacího soudu podal povinný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., maje za to, že napadené usnesení závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to „otázky právní subjektivity trustu existujícího podle lichtenštejnského právního řádu, otázky (konstitutivních) účinků zápisu trustu v domovském registru, resp. následku zrušení rozhodnutí o výmazu trustu z registru ve smyslu nepřetržité kontinuity původního trustu“.

10. Dovolatel tvrdí, že odvolací soud pochybil, když se nezabýval výkladem lichtenštejnského práva, podle něhož byl svěřenský fond zřízen. Svěřenský fond zřízený podle lichtenštejnského práva nemá a nikdy neměl právní osobnost. Podstatou jeho existence je soubor majetku

do něho vloženého, nikoli formální evidence názvu tohoto souboru majetku v obchodním rejstříku. K zániku svěřenského fondu tak podle dovolatele může dojít pouze, odpadne-li zakladatelem určený „mysl trustu“, nebo zanikne-li „obsah – soubor majetku“. Případný výmaz svěřenského fondu z obchodního rejstříku, aniž by byla splněna některá z těchto podmínek, proto nemá na trvání (existenci) svěřenského fondu a jeho správy žádný vliv. Existuje-li „majetková podstata trustu, nutně též existuje povinnost správce ji spravovat, a tedy nutně existuje trust jako takový“.

11. Odvolací soud podle dovolatele navíc nijak nezohlednil skutečnost, že na základě rozhodnutí soudu došlo ke zrušení nesprávného výmazu a k obnově zápisu svěřenského fondu v obchodním rejstříku. „Zpětně“ je proto „nutno situaci vnímat tak, že nikdy k výmazu trustu z registru nedošlo, tedy že trust a funkce jeho správce existuje bez přerušení dosud“. Odkazuje na výpis z obchodního rejstříku ze dne 18. 10. 2021, z něhož se podává, že svěřenský správce H. L. svou funkci vykonával v období od 7. 7. 2020 do 18. 10. 2021, kdy jej ve funkci nahradil E. T., má dovolatel za to, že O. K. byl na základě plné moci oprávněn jménem (tehdejšího) svěřenského správce jako povinného navrhnout zastavení exekuce.

č. 93

12. Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení dovoláním otevřené otázky, jež dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena.

14. Podle § 73 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, svěřenský fond nebo obdobné zařízení (dále jen „fond“) se řídí právem určeným zakladatelem, pokud určené právo fond upravuje nebo jinak lze ustanovení tohoto práva pro něj použít (odstavec 1). Není-li určeno právo podle odstavce 1 nebo nelze-li je použít, řídí se fond právem státu, s nímž nejúžeji souvisí. Při určení tohoto práva je třeba přihlídnout zejména k a) místu, z něhož je fond spravován, b) místu, v němž je převážně umístěn majetek jej vytvářející, c) místu sídla nebo obvyklého pobytu svěřenského správce, d) účelům sledovaným vytvořením fondu a místům, kde těchto účelů má být dosaženo (odstavec 2). Je-li možné určitý prvek fondu oddělit od ostatních, může být rozhodné právo určeno pro něj samostatně (odstavec 3). Fond zřízený v zahraničí se uznává i v oblasti českého práva, vykazuje-li základní znaky požadované pro něj českým právem (odstavec 4).

15. Z citovaného ustanovení zákona o mezinárodním právu soukromém se bez jakýchkoli pochyb podává, že otázky vzniku, trvání a zániku svěřenského fondu a jeho správy je nutné posoudit primárně podle právního řádu určeného jeho zakladatelem ve statutu svěřenského fondu, popř. v jiné listině plnící obdobnou funkci vyžadované zakladatelem určeným právním řádem. Pouze tehdy, neurčí-li zakladatel, jakým právem se svěřenský fond řídí, anebo nelze-li takového právního řádu použít (např. z důvodu, že institut svěřenského fondu vůbec neupravuje, anebo by se účinky jeho použití zjevně přičily veřejnému pořádku, případně by se to jevilo nepřiměřené a odporující rozumnému a spravedlivému uspořádání vztahu účastníků; srov. § 4 a § 24 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém), se použije takový právní řád, s nímž svěřenský fond nejúžeji souvisí. Při posouzení, s jakým právním řádem svěřenský fond nejúžeji souvisí, soud vezme v úvahu zejména kritéria demonstrativně vypočtená v § 73 odst. 2 zákona o mezinárodním právu soukromém.

16. V projednávané věci odvolací soud vyšel ze zjištění, podle něhož je svěřenský fond zapsán ve veřejné evidenci vedené lichtenštejnským soudem, a bez dalšího uzavřel, že svěřenský správce nemohl „za svěřenský fond právně jednat“, byl-li svěřenský fond z veřejné evidence „přechodně vymazán“, aniž se (způsobem shora vyloženým) zabýval, jakým právním řádem se svěřenský fond řídí a zda podle rozhodného právního řádu jeho (později za popsanych okolností zrušeným) výmazem z veřejné evidence zanikla jeho existence, správa, popř. oprávnění svěřenského správce vykonávat správu. Závěr odvolacího soudu tudíž zjevně není opřen o žádné přezkoumatelné právní posouzení.

17. Pouze na okraj Nejvyšší soud poznamenává, že například podle české právní úpravy správa svěřenského fondu končí pouze tehdy, uplyne-li doba, na kterou byl svěřenský fond zřízen, je-li dosaženo účelu, pro který byl svěřenský fond zřízen, rozhodne-li tak soud, anebo vzdají-li se všichni obmyšlení práva na plnění ze svěřenského fondu zřízeného za soukromým účelem [§ 1471 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“)]. Činnost (působnost) konkrétního svěřenského správce zaniká především z důvodů uvedených v § 1438 o. z., popř. smrtí svěřenského správce. Samotný svěřenský fond nezaniká výmazem z evidence svěřenských fondů, nýbrž tím, že svěřenský správce při zániku správy naloží s majetkem podle statutu, popř. jej vydá podle § 1472 o. z., nebo jej převede podle § 1473 o. z. (§ 1474 věta první o. z.). Výmaz svěřenského fondu z evidence svěřenských fondů proto nemá jakýkoli (konstitutivní) účinek, jde-li o správu svěřenského fondu, působnost konkrétního svěřenského správce nebo samotnou existenci svěřenského fondu.

18. U přípustného dovolání Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnostním vadám řízení), jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

19. Dovolatel v dovolání (jako vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci) namítá, že ve věci rozhodoval místně nepřislušný soud. Této námitce však nelze přisvědčit.

20. Podle § 52 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), se pro exekuční řízení přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu.

21. Podle § 105 odst. 1 o. s. ř. místní příslušnost zkoumá soud před tím, než začne jednat o věci samé. Rozhodl-li soud o věci samé bez jednání, zkoumá místní příslušnost jen před vydáním rozhodnutí; to neplatí, jde-li o platební rozkaz. Později ji zkoumá jen k námitce účastníka, je-li uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší.

22. Prvním úkonem, který příslušel povinnému, byl v poměrech projednávané věci návrh na zastavení exekuce. Protože povinný námitku nedostatku místní příslušnosti soudu prvního stupně v tomto úkonu neuplatnil, byl případný nedostatek místní příslušnosti soudu zhojen.

23. Jelikož právní posouzení věci odvolacím soudem není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

č. 94

K projednání a rozhodnutí sporů ze smluv o veřejných službách v přepravě cestujících uzavřených podle § 8 zákona č. 194/2010 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) je dána pravomoc soudu.

Pravomoc soudu

§ 7 o. s. ř., § 8 odst. 1, 5 zákona č. 194/2010 Sb.

č. 94

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2023, sp. zn. [33 Cdo 1703/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:33.CDO.1703.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem-pobočky v Liberci ze dne 11. 3. 2022, sp. zn. 30 Co 1/2022, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. V souzené věci se žalobkyně domáhala vydání rozhodnutí, jímž by soud uložil žalovanému zaplatit 2 540 250 Kč s příslušenstvím z titulu smlouvy o závazku veřejné služby ve veřejné linkové dopravě ze dne 31. 5. 2017, uzavřené mezi žalovaným a právní předchůdkyní žalobkyně. Obsahem smlouvy bylo na straně žalobkyně převzetí závazku veřejné služby ve veřejné linkové dopravě, a to za účelem zajištění dopravní obslužnosti na území Libereckého kraje, na straně žalovaného pak závazek hradit žalobkyni kompenzaci vzniklou z plnění veřejných služeb v přepravě cestujících.

2. Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 6. 8. 2021, č. j. 26 C 458/2018-371, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni 2 540 250 Kč s úrokem z prodlení ve výši 0,05 % denně z částky 1 452 750 Kč ode dne 15. 7. 2018 do zaplacení, ve výši 0,05 % denně z částky 216 500 Kč ode dne 7. 10. 2018 do zaplacení, ve výši 0,05 % denně z částky 252 250 Kč ode dne 5. 4. 2019 do zaplacení a ve výši 0,05 % denně z částky 618 750 Kč ode dne 24. 2. 2020 do zaplacení, a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 11. 3. 2022, č. j. 30 Co 1/2022-392, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil, rozhodl o postoupení věci Ministerstvu vnitra České republiky k dalšímu řízení a o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

4. Odvolací soud dovodil, že spor týkající se smlouvy uzavřené mezi účastníky je svojí podstatou sporem z veřejnoprávní smlouvy, byť s rovným postavením jejich účastníků a s reciprocitou vzájemných práv a závazků. V otázce pravomoci soudů k projednání a rozhodnutí této věci je smlouva o závazku veřejné služby ve veřejné linkové dopravě uzavřená podle ustanovení § 19 zákona o silniční dopravě smlouvou veřejnoprávního

charakteru zakládající práva a povinnosti v oblasti veřejného práva a orgánem příslušným k vydání rozhodnutí o sporných otázkách z takové smlouvy plynoucích je správní orgán. Odkázal přitom zejména na rozhodnutí ze dne 25. 2. 2016, č. j. [Konf. 10/2015-11](#), v němž zvláštní senát zřízený podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů (dále též jen „zvláštní senát“), dovodil, že k řešení všech sporů týkajících se práv a povinností plynoucích z veřejnoprávní smlouvy, a to dokonce i mimosmluvní povahy (např. bezdůvodné obohacení či náhrada škody), je příslušný správní orgán. Pravomoc soudu k rozhodnutí v dané věci z uvedených důvodů dána není.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 94

5. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) dovolání, které Nejvyšší soud projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb. - dále jen „o. s. ř.“).

6. Dovolatelka namítá nesprávný právní závěr odvolacího soudu o nedostatku pravomoci soudů k projednání sporu. Má za to, že odvolací soud se v souvislosti s řešením otázky pravomoci soudů v občanském soudním řízení projednat a rozhodnout spor o plnění ze smlouvy o veřejných službách v přepravě cestujících podle § 8 zákona č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů (dále jen „zákon o veřejných službách v přepravě cestujících“), zahrnující v sobě otázku, „zda jsou tyto smlouvy o veřejných službách v přepravě cestujících veřejnoprávními smlouvami nebo nikoliv“, odchytil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, resp. jde o otázku v rozhodování odvolacího soudu dosud neřešenou. Oproti odvolacímu soudu prosazuje názor, že smlouvy uzavřené podle § 8 citovaného zákona nejsou podle výslovné zákonné úpravy smlouvami veřejnoprávními.

7. Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným, neboť k přezkumu předestřená procesní otázka pravomoci k rozhodování sporů ze smluv uzavřených podle úpravy zákona o veřejných službách v přepravě cestujících je otázkou v rozhodování odvolacího soudu dosud neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Dovolání je důvodné.

10. Odvolací soud při svém právní posouzení vyšel z judikatury zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu zřízeného zákonem č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších prepisů, který k otázce pravomocí k rozhodování sporů ze smluv uzavřených podle právní úpravy účinné do 30. 6. 2010 přijal závěr, že rozhodnutí o nárocích vyplývajících z veřejnoprávních smluv náleží příslušným správním orgánům (ke kontextu judikatorního vývoje řešení uvedené otázky srov. usnesení

Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5101/2017](#), nebo ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. [28 Cdo 1521/2020](#)). Přitom ale odvolací soud přehlédl, že zvláštní senát o kompetenčním sporu rozhoduje vždy podle skutkového a právního stavu ke dni svého rozhodnutí (srov. usnesení zvláštního senátu ze dne 24. 11. 2004, čj. [Konf 3/2003-18](#), uveřejněný ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 485/2005), a že v této projednávané věci byla smlouva o veřejných službách v přepravě cestujících ve veřejné linkové dopravě na dočasné zabezpečení stanoveného rozsahu dopravní obslužnosti Libereckého kraje pro oblast Východ č. OLP/744/2017 uzavřena dne 31. 5. 2017, tedy za účinnosti zákona č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů (dále opět jen „zákon o veřejných službách v přepravě cestujících“), podle něhož smlouva o veřejných službách v přepravě cestujících veřejnoprávní smlouvou není (srov. § 8 odst. 5 ve spojení s § 35 /přechodná ustanovení/). Důvodová zpráva k tomu uvádí, že nová úprava se „...v hodnocení povahy smlouvy odklání od usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, č. j. [Konf 31/2007-82](#), které vymezilo smlouvu o závazku veřejné služby jako veřejnoprávní smlouvu subordinační. Tato změna v pojetí charakteru smlouvy vychází ze změn v právní úpravě zabezpečování veřejných služeb, jednak na úrovni Evropské unie, kde došlo k nahrazení nařízení (EHS) č. 1191/69 nařízením (ES) č. 1370/2007, jednak na vnitrostátní úrovni, kde jsou změny soustředěny v předkládaném návrhu zákona. Předpisy EU opouštějí princip, že oblast veřejné dopravy je primárně vrchnostensky spravována jednostranným rozhodováním orgánů veřejné moci a zavádí naopak princip regulované soutěže a přiklání se ke smluvnímu základu vztahů mezi dopravci a orgány státní správy nebo samosprávy při zabezpečení veřejné dopravy. Nařízení již tedy neupravuje možnost bez dalšího uložit výkon závazku veřejné služby vrchnostenským rozhodnutím (s výjimkou marginálního případu rozhodování v mimořádné situaci, kde ovšem také upřednostňuje dohodu). V návaznosti na tento předložený návrh zákona tedy na straně jedné bere za základ vztahů mezi dopravcem a objednatelem uzavřenou smlouvu, jednak odstraňuje ze zákona o silniční dopravě možnost uložit dopravci při rozhodování o licenci provozování určitých linek ve veřejném zájmu (stávající § 12 odst. 2). Smlouva mezi dopravcem a příslušným orgánem veřejné moci tedy na základě nařízení č. 1370/2007 a na základě vnitrostátní úpravy, nově soustředěné v návrhu zákona o veřejných službách v přepravě cestujících, nemůže být v zásadě nahrazena jednostranným rozhodnutím úřadu o uložení povinnosti tyto služby poskytovat. Právě možnost učinit tento krok podle nařízení č. 1191/69 a stávajícího znění zákona o silniční dopravě byla jedním z hlavních důvodů, proč Nejvyšší správní soud posoudil smlouvy uzavírané podle této právní úpravy jako smlouvy veřejnoprávní. Rovněž co se týče možnosti smluvních stran při sjednávání obsahu smlouvy a stanovování výše kompenzace došlo k výraznému posílení smluvní volnosti, zejm. v případě, kdy je dopravce vybrán v soutěži. To vše svědčí tomu, že nová právní úprava opouští vrchnostenské pojetí a přiklání se a významně posiluje soukromoprávní prvky v charakteru smlouvy.“.

11. Z řečeného vyplývá, že právní závěr odvolacího soudu vycházející z řešení (uvedené procesní otázky - pravomoci soudu) založeném na závěrech vztahujících se k předchozí právní úpravě (opírající se zejména o § 19 zákona č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě) účinné do 30. 6. 2010, podle nichž pravomoc rozhodovat spory vyplývající z těchto smluv (považovaných za veřejnoprávní) náležela příslušným správním orgánům, nemůže obstát.

12. Vzhledem k tomu, že na věc se vztahující právní úprava dotyčné smlouvy nepovažuje za smlouvy veřejnoprávní, nepřichází do úvahy jiný závěr, než že rozhodování sporů z těchto smluv náleží soudům (§ 7 odst. 1 o. s. ř.).

13. Nejvyšší soud proto uzavírá, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn důvodně, a proto usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

14. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1, věta první o. s. ř.).

č. 95

K projednání a rozhodnutí žaloby, aby se stát zdržel pokračování výběrového řízení pro přiděl rádiových kmitočtů, jsou v prvním stupni věcně příslušné soudy ve správním soudnictví.

Příslušnost soudu věcná

§ 104b o. s. ř., § 19a zákona č. 143/2001 Sb., § 21 zákona č. 127/2005 Sb.

č. 95

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2170/2021](#), ECLI:CZ:NS:2021:23.CDO.2170.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 2. 2021, sp. zn. 3 Cmo 207/2020, a výrok II. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 11. 2020, sp. zn. 2 Cm 29/2020, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze jako soud prvního stupně usnesením ze dne 5. 11. 2020, č. j. 2 Cm 29/2020-82, zamítl ve výroku II námitky žalované o nepravomoci civilního soudu k projednání věci a nedostatku věcné příslušnosti civilního soudu.

2. Rozhodl tak v řízení o žalobě, kterou se žalobkyně domáhá uložení povinnosti žalované zdržet se pokračování v konání výběrového řízení za účelem udělení práv k využívání rádiových kmitočtů pro zajištění sítí elektronických komunikací v kmitočtových pásmech 700 MHz a 3400 – 3600 MHz vyhlášeného vyhlášením Českého telekomunikačního úřadu ze dne 7. 8. 2020, č. j. ČTÚ-38 426/2020-613. Žalobkyně má za to, že realizací tohoto výběrového řízení dojde k neoprávněnému poskytnutí veřejné podpory způsobilé narušit hospodářskou soutěž, protože daná veřejná podpora nebyla v souladu s čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhlášené pod č. 111/2009 Sb. m. s.) notifikována a schválena Evropskou komisí.

3. Vrchní soud v Praze k odvolání žalované dovoláním napadeným usnesením tento výrok usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

4. Odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že z právní úpravy pravidel hospodářské soutěže uvedených v čl. 101 a násl. Smlouvy o fungování Evropské unie a zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, vyplývá, že i orgány státní správy při výkonu státní správy mohou narušit hospodářskou soutěž, a to jednáním uvedeným v § 19a tohoto zákona, přičemž sem spadá i poskytnutí veřejné podpory. Omezení hospodářské soutěže se může tímto způsobem projevit

i v soukromoprávním postavení dalších osob, jimž jsou proto v § 2988 o. z. poskytnuty prostředky právní ochrany jejich oprávněných zájmů dotčených takovým údajným protiprávním jednáním orgánu státní správy. Zákonodárce tímto způsobem poskytuje takovým osobám ochranu jejich soukromého práva, nikoliv veřejného subjektivního práva. Proto jsou ve věci příslušné jednat a rozhodovat civilní soudy. Ke shodnému závěru dospěl dle odvolacího soudu rovněž Nejvyšší soud v jeho usnesení ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1341/2012](#).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 95

5. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, které považuje za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), pro posouzení otázky procesního práva, zda je dána pravomoc, resp. věcná příslušnost, civilních soudů k projednání žaloby na zdržení se nedovolené veřejné podpory udělené správním rozhodnutím, což je dle žalované otázka, jež dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena.

6. Nesprávnost právního posouzení věci spatřuje žalovaná v tom, že předmětné výběrové řízení je správním řízením podle § 21 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, a § 146 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále též jen „s. ř.“). Soudní přezkum zákonnosti správních řízení a správních rozhodnutí vydaných v rámci správních řízení patří dle žalované do pravomoci správních soudů podle § 7 odst. 4 o. s. ř. a § 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále též jen „s. ř. s.“), a nikoli soudů civilních, neboť k projednání jiné věci než z poměrů soukromého práva musí být civilní soudy zmocněny zákonem podle § 7 odst. 3 o. s. ř., k čemuž v této věci nedošlo. V opačném případě by se mohl účastník správního řízení bránit u civilních soudů proti kterémukoliv rozhodnutí či úkonu správního orgánu, pokud by tvrdil, že takovým úkonem nebo rozhodnutím je zasaženo do jeho soukromého subjektivního práva.

7. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud napadené usnesení odvolacího soudu a v dotčeném rozsahu i usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalobkyně se k dovolání žalované nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno v zákonné lhůtě a oprávněnou osobou, zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), posoudil, zda je dovolání přípustné.

10. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

11. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí

na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

12. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odst. 1). V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh) (odst. 2). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení (odst. 3).

13. Dovolací soud shledal dovolání přípustným pro řešení dovolatelkou vymezené otázky, jež je otázkou procesního práva, neboť tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dovolání je důvodné.

15. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

16. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Podle § 7 o. s. ř. (ve znění účinném od 1. 1. 2014) v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (odst. 1). Spory a jiné právní věci uvedené v odstavci 1, o nichž podle zákona rozhodly jiné orgány než soudy, soudy v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují za podmínek uvedených v části páté tohoto zákona (odst. 2). Jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon (odst. 3). Pravomoc soudů ve věcech správního soudnictví upravuje zvláštní zákon (odst. 4).

18. Podle § 104b odst. 1 o. s. ř. náleží-li věc do věcné příslušnosti soudu, který rozhoduje podle zvláštního zákona věci správního soudnictví, soud řízení zastaví. V usnesení o zastavení řízení musí být navrhovatel rovněž poučen o možnosti podat žalobu proti rozhodnutí správního orgánu ve správním soudnictví.

19. Podle § 104b odst. 2 o. s. ř. ustanovení odstavce 1 neplatí, domáhá-li se navrhovatel podle zvláštního zákona ochrany proti nečinnosti orgánu moci výkonné, orgánu územního

samosprávného celku, jakož i právnické (fyzické) osoby nebo jiného orgánu, jimž bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, ochrany před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením orgánu moci výkonné, orgánu územního samosprávného celku, jakož i právnické (fyzické) osoby nebo jiného orgánu, jimž bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, rozhodnutí ve věcech politických stran a politických hnutí nebo rozhodnutí o kompetenční žalobě. V uvedených případech soud vysloví, že není věcně příslušný, a rozhodne o postoupení věci věcně příslušnému soudu, který rozhoduje věci správního soudnictví. Právní účinky spojené s podáním návrhu na zahájení řízení zůstávají zachovány.

20. Podle § 2 s. ř. s. ve správním soudnictví poskytují soudy ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob způsobem stanoveným tímto zákonem a za podmínek stanovených tímto nebo zvláštním zákonem a rozhodují v dalších věcech, v nichž tak stanoví tento zákon.

21. Podle § 4 odst. 1 s. ř. s. soudy ve správním soudnictví rozhodují o a) žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku, jakož i fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiným orgánem, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, (dále jen „správní orgán“), b) ochraně proti nečinnosti správního orgánu, c) ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu, d) kompetenčních žalobách.

22. Podle § 21 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích (ve znění účinném od 1. 1. 2012) je-li počet práv k využívání rádiových kmitočtů plánem využití rádiového spektra omezen, vyhlásí Úřad výběrové řízení za účelem udělení práv k využívání rádiových kmitočtů a stanoví, zda budou žádosti o udělení práv k využívání rádiových kmitočtů hodnoceny podle kritérií uvedených v odstavci 3, nebo zda budou jediným kritériem hodnocení žádostí výsledky aukce. Před vyhlášením výběrového řízení Úřad konzultuje podmínky účasti, kritéria a způsob hodnocení žádostí a podmínky výběrového řízení podle § 130.

23. Podle § 21 odst. 8 zákona o elektronických komunikacích (ve znění účinném od 1. 1. 2012) na základě výsledku výběrového řízení Úřad zamítne žádosti neúspěšných žadatelů, a to do dvou měsíců po skončení výběrového řízení. Po právní moci rozhodnutí podle věty první a zaplacení ceny za udělení práva k využívání rádiových kmitočtů podle výsledků výběrového řízení, vydá Úřad rozhodnutí podle § 22. Nezaplatí-li úspěšný žadatel cenu za udělení práv k využívání rádiových kmitočtů podle výsledků výběrového řízení, Úřad jeho žádost zamítne. Rozhodnutí podle § 22 se doručuje pouze úspěšnému žadateli.

24. Podle § 22 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích (ve znění účinném od 1. 1. 2012) přidělem rádiových kmitočtů se rozumí udělení práva k využívání rádiových kmitočtů podle podmínek, které budou Úřadem stanoveny v oprávnění k využívání rádiových kmitočtů. Předseda Rady Úřadu (dále jen „předseda Rady“) rozhodne o udělení přidělu rádiových kmitočtů žadateli, který byl vybrán postupem podle § 21, nebo byl vybrán k využívání rádiových kmitočtů rozhodnutím Komise.

25. Podle § 146 odst. 1 s. ř. řízení prováděné na základě zvláštního zákona formou výběru žádosti, která nejlépe odpovídá stanoveným požadavkům, popřípadě výběru více takových

žádostí, se vede jako společné řízení o všech žádostech. Žádnou z nich nelze ze společného řízení vyloučit.

26. Podle § 146 odst. 6 s. ř. v řízení prováděném formou výběru podle odstavce 1 rozhodne správní orgán na základě doporučení nejméně tříčlenné komise jmenované vedoucím správního orgánu; komise se usnává většinou hlasů všech svých členů; ustanovení § 14 platí obdobně.

27. Dovolací soud ve svém rozhodování dospěl k závěru, podle kterého v otázce kompetence mezi soudy civilními, jednajícími a rozhodujícími v občanském soudním řízení, a správními soudy, které rozhodují podle soudního řádu správního věci správního soudnictví, nejde o pravomoc, nýbrž o věcnou příslušnost. Věcná příslušnost je jednou z podmínek řízení, za nichž soud může rozhodnout ve věci samé a k jejichž splnění přihlíží kdykoliv za řízení.

28. V rámci zkoumání své věcné příslušnosti se musí civilní soud, u něhož byla podána žaloba, vypořádat především s otázkou, zda věc náleží do věcné příslušnosti soudů civilních či soudů správních. Tuto otázku si musí soud posoudit sám, zcela samostatně; případným rozhodnutím správního soudu v paralelně probíhajícím řízení podle soudního řádu správního přitom není v žádném ohledu vázán (nemá důvod ho respektovat, tj. bez dalšího z něho vycházet), a to ani tehdy, jde-li o rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Zákonodárce s možností odlišných závěrů civilních a správních soudů při posouzení věcné příslušnosti k projednání a rozhodnutí konkrétní věci počítá a postup při řešení též těchto kompetenčních konfliktů, jak negativních, tak pozitivních, upravuje v zákoně č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. [32 Cdo 4775/2009](#)).

29. Zároveň dovolací soud dospěl ve svém rozhodování k závěru, že zákonná úprava, jíž se dovolává čl. 36 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod, je obsažena v zákoně č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), jehož ustanovení v § 1 odst. 1 a § 3 odst. 1 písm. a) definují odpovědnost státu tak, že stát odpovídá za podmínek stanovených tímto zákonem za škodu nebo nemajetkovou újmu, která byla způsobena při výkonu státní (veřejné) moci. Účelem dovětku „při výkonu veřejné moci“ je odlišit od sebe situace, kdy by stát za způsobenou újmu odpovídal podle obecné úpravy deliktního práva, neboť by ji způsobil jako subjekt soukromoprávní, a kdy odpovídá za újmu způsobenou při výkonu (nebo v důsledku absence výkonu) veřejné moci, tj. kdy újmu způsobil jako subjekt veřejného práva vykonávající veřejnoprávní pravomoc.

30. Přitom pro posouzení, zda státní orgán jedná v rámci výkonu svých pravomocí, není rozhodné, zda tento orgán v rámci své činnosti rozhoduje o právech a povinnostech jiných subjektů cestou individuálních nebo obecně závazných aktů. Výkon veřejné moci ve smyslu § 1 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. musí totiž nutně zahrnovat výkon jakékoliv veřejnoprávní pravomoci, kterou je státní orgán ze zákona nadán (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. [30 Cdo 4118/2015](#), uveřejněný pod číslem 28/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a jeho rozsudek ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [30 Cdo 4704/2018](#)).

31. O výkon veřejné moci by v tomto smyslu nešlo jednak v případě, kdy by stát vystupoval jako subjekt soukromoprávní, popř. v případě tzv. excesu, kdy by jednání státního orgánu postrádalo místní, časový a především věcný (vnitřní účelový) vztah k jeho úkolům svěřeným mu zákonem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1304/2019](#), uveřejněný pod číslem 41/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo jeho rozsudek ze dne 22. 9. 2010, sp. zn. [25 Cdo 896/2009](#)).

32. Dovolací soud dále ve vztahu k nároku uplatněnému vůči orgánu veřejné moci uzavřel, že soudy v občanském soudním řízení nejsou věcně příslušné k uložení povinnosti zdržet se zásahu do soukromého práva (konkrétně do osobnostního práva člověka), a to ani podle zákona č. 82/1998 Sb., ani podle jiného předpisu soukromého práva. Takový zásah orgánu veřejné moci vůči osobě totiž není soukromoprávním vztahem, ale vztahem vyplývajícím z veřejnoprávních předpisů a jedná se tedy o nárok na ochranu veřejného subjektivního práva, kterým poskytují za zákonem stanovených podmínek ochranu soudy ve správním soudnictví (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3279/2012](#)).

33. V poměrech projednávané věci se žalobkyně domáhá, aby byla žalované uložena povinnost zdržet se protiprávního jednání prostřednictvím vyhlášeného výběrového řízení pro přiděl spektra kmitočtů. Žalovaná tak svojí žalobou brojí proti činnosti žalované v postavení státního orgánu provádějícího výběrové řízení za účelem udělení práv podle § 21 zákona o elektronických komunikacích, jež je druhem řízení prováděného na základě zvláštního zákona formou výběru žádosti ve smyslu § 146 odst. 1 s. ř. Výsledkem tohoto řízení je (zásadně) vydání (správního) rozhodnutí o udělení přidělu rádiových kmitočtů ve smyslu § 146 odst. 6 s. ř. ve spojení s § 21 odst. 8 a § 22 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích.

34. Namítaný úkon orgánu veřejné moci je tudíž založen na výkonu jeho veřejnoprávní pravomoci. Žalobkyně se proto svým nárokem domáhá ochrany svého veřejného subjektivního práva, aby státní orgán výkonem svých pravomocí nadále nezasahoval do její právní sféry, přičemž takový zásah považuje za nezákonný, odporující právním předpisům, a to konkrétně právním předpisům o ochraně hospodářské soutěže před poskytováním veřejné podpory.

35. Veřejným subjektivním právům fyzických a právnických osob poskytují za zákonem stanovených podmínek ochranu soudy ve správním soudnictví (§ 2 s. ř. s.). Soudy ve správním soudnictví mimo jiné rozhodují o ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu [§ 4 odst. 1 písm. c) s. ř. s.]. Tomu konec konců odpovídá i znění § 82 s. ř. s. (ve znění účinném od 1. 1. 2012), podle něhož každý, kdo tvrdí, že byl přímo zkrácen na svých právech nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením (dále jen „zásah“) správního orgánu, který není rozhodnutím, a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo, může se žalobou u soudu domáhat ochrany proti němu nebo určení toho, že zásah byl nezákonný. Podle § 87 odst. 2 s. ř. s. (ve znění účinném od 1. 1. 2012) soud rozsudkem (mimo jiné) zakáže správnímu orgánu, aby v porušování žalobcova práva pokračoval, trvá-li takový zásah nebo jeho důsledky anebo hrozí-li jeho opakování. Správním orgánem jsou i orgány moci výkonné [§ 4 odst. 1 písm. a) s. ř. s.], tedy i Český telekomunikační úřad.

36. Ze shora uvedeného rovněž plyne, že na veřejnoprávní povaze činnosti státního orgánu nic nemění ani skutečnost, že jejím důsledkem může být zásah do soukromého práva jiné osoby,

tudíž i zásah do jejího práva na účast v (neomezované) hospodářské soutěži. Pro účely tohoto posouzení není rovněž významné, zda se jedná o výkon veřejné moci žalované v souladu se zákonem či v rozporu s ním (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3279/2012](#)), tedy i s odvolacím soudem odkazovaným ustanovením § 19a zákona o ochraně hospodářské soutěže. Ostatně soukromá práva stanovená v § 2990 o. z. ve spojení s § 2988 o. z. jsou stanovena pro situaci, kdy je účast v hospodářské soutěži podle § 2972 o. z. omezována jiným účastníkem hospodářské soutěže. Vystupuje-li však stát prostřednictvím svého orgánu ve svém veřejnoprávním postavení při výkonu veřejné moci, nejedná jako soukromý subjekt, resp. v soukromém styku hospodářské soutěže (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. [23 Cdo 1420/2020](#)).

37. Soudy v občanském soudním řízení proto nejsou kompetentní uložit orgánu veřejné moci to, co žalobkyně požaduje. Soudy v občanském soudním řízení totiž projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů (§ 7 odst. 1 o. s. ř.). Žalobkyní namítaný (zpochybňovaný) úkon (zásah) orgánu veřejné moci vůči ní není soukromoprávním vztahem, ale vztahem vyplývajícím z veřejnoprávních předpisů.

38. Na projednávanou věc nedopadají závěry vyjádřené Nejvyšším soudem v jeho rozsudku ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1341/2012](#), uveřejněném pod číslem 81/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, neboť předmětem řízení v této věci byla ochrana proti vyplácení podpory z vlastních finančních prostředků Středočeského kraje v postavení jediného akcionáře podporovaných obchodních společností a nikoli ochrana veřejného subjektivního práva žalobkyně při výkonu veřejnoprávní pravomoci orgánu veřejné správy.

39. Ostatně v řízení vedeném před správními soudy (a to mezi totožnými účastníky řízení) dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že žalobu žalobkyně na ochranu proti vyhlášení výběrového řízení za účelem udělení práv k využívání rádiových kmitočtů (resp. o uložení zákazu žalované pokračovat ve vyhlášeném výběrovém řízení) je namísto odmítnout pro nedostatek podmínek řízení podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., eventuálně pro nepřipustnost podle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s., tedy nikoli proto, že by se jednalo o věc, o které má jednat a rozhodnout soud v občanském soudním řízení, nebo o přezkoumání rozhodnutí, jímž správní orgán rozhodl v mezích své zákonné pravomoci v soukromoprávní věci podle § 46 odst. 2 s. ř. s. (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2020, sp. zn. [1 As 375/2020](#)). Tento závěr dovedl Nejvyšší správní soud i v situaci, kdy byla (žalobkyní v tamním řízení) namítána neslučitelnost veřejné podpory s pravidly vnitřního trhu Evropské unie prostřednictvím vyhlášení takového výběrového řízení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 3. 2021, sp. zn. [8 As 224/2020](#)).

40. Lze tak uzavřít, že k projednání nároku uplatněného žalobkyní v této věci a k rozhodnutí o něm jsou věcně příslušné soudy ve správním soudnictví. Podle § 104b odst. 2 o. s. ř. soud v takovém případě (kdy se jedná o ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu) vysloví, že není věcně příslušný, a rozhodne o postoupení věci věcně příslušnému soudu, který rozhoduje věci správního soudnictví.

41. Dovolací soud s ohledem na výše uvedené důvody dospěl k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je důvodné.

42. Jelikož vzhledem k dosavadním výsledkům řízení není možné v dovolacím řízení o věci rozhodnout [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.], dovolací soud usnesení odvolacího soudu v napadené části ze shora uvedených důvodů podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil.

43. Protože důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud v dotčeném rozsahu rovněž usnesení soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.). Na soudu prvního stupně pak bude, aby postupoval podle § 104b odst. 2 o. s. ř.

č. 96

Jestliže odvolací soud na základě podaného odvolání zruší rozhodnutí o úpadku dlužníka spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka a věc vrátí insolvenčnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí poté, co již proběhlo přezkumné jednání, při kterém některá z osob nadaných popěrným právem popřela pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, a jestliže insolvenční soud následně opět vydá rozhodnutí o úpadku dlužníka spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka (§ 148 odst. 1 insolvenčního zákona), nejsou pro další chod insolvenčního řízení využitelné výsledky přezkoumání přihlášených pohledávek provedeného při přezkumném jednání, jež se konalo na základě zrušeného rozhodnutí o úpadku dlužníka; účinky popěrných úkonů učiněných při takovém přezkumném jednání pomíjejí účinností usnesení, jímž odvolací soud zruší rozhodnutí o úpadku dlužníka. To platí i tehdy, jde-li o popěrný úkon dlužníka ve smyslu ustanovení § 192 odst. 3 insolvenčního zákona.

č. 96

Exekuční titul, Zastavení exekuce, Insolvenční řízení, Rovnost účastníků, Popření pohledávky

§ 268 o. s. ř., § 18 o. s. ř., § 5 IZ, § 110 odst. 1 IZ, § 148 odst. 1 IZ, § 189 IZ, § 190 IZ, § 192 IZ, § 312 IZ.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1570/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:29.CDO.1570.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání povinného proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 2. 2021, sp. zn. 20 Co 268/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 4. 6. 2020, č. j. 26 EXE 1619/2019-51, Městský soud v Brně (dále jen „exekuční soud“) zamítl návrh povinného (A. H.) ze dne 22. 10. 2019 na zastavení exekuce [vedené ve prospěch oprávněného – České spořitelny, a. s. (dále jen „banka“)].
2. Exekuční soud – vycházejí z ustanovení § 52 odst. 1 a § 55 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů, a z ustanovení § 268 odst. 1 písm. a/ a písm. g/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl k následujícím závěrům:
3. Povinný se domáhal zastavení exekuce pro nezpůsobilost exekučního titulu [jímž je výpis ze seznamu přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení vedeném u Krajského soudu v Brně (dále též jen „insolvenční soud“) pod označenou spisovou značkou]. Pro část exekučně vymáhané pohledávky (722.858,41 Kč) bylo exekuční řízení již dříve zastaveno. K vymožení

však zbývají i směnečné pohledávky oprávněného (vzešlé ze dvou směnek vlastních vystavených 10. 8. 2007 a 7. 2. 2008) v celkové výši 1.538.140,34 Kč.

4. Odkaz povinného na „rozhodnutí“ Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2005, sp.zn. [20 Cdo 235/2005](#) [jde o usnesení, které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu], nemá exekuční soud za přílehlavý, poukazuje především na to, že vykládalo jiný předpis [ustanovení § 45 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“)]. Ve věci povinného jde o výklad ustanovení § 312 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Exekuce je tedy vedena na základě řádného exekučního titulu a důvod pro zastavení exekuce není dán.

č. 96

5. K odvolání povinného Krajský soud v Brně (dále též jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 8. 2. 2021, č. j. 20 Co 268/2020-106, potvrdil usnesení exekučního soudu.

6. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 40 odst. 1 písm. f/ exekučního řádu, z ustanovení § 268 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. a z ustanovení § 197, § 201 a § 312 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

7. Seznam přihlášek je způsobilým exekučním titulem tehdy, byla-li vykonávaná pohledávka pohledávkou v konkursu zjištěna (§ 201 insolvenčního zákona), nepopřel-li ji dlužník co do pravosti nebo výše a došlo-li ke zrušení konkursu; možnost vést exekuci na jmění dlužníka již není vázána na existenci pravomocného rozvrhového usnesení.

8. Dlužník popřel vymáhané pohledávky pouze při přezkumném jednání, jež se konalo 23. 1. 2013; to ovšem proběhlo na základě (nepravomocného) rozhodnutí o úpadku následně zrušeného v odvolacím řízení.

9. Jelikož usnesení o úpadku spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka nabylo právní moci až 12. 2. 2014, přezkumné jednání muselo poté proběhnout znovu; dosud provedené přezkumné jednání (a z něj vyplývající upravený seznam přihlášených pohledávek) nemá žádné právní účinky. Řádně předvolaný dlužník (povinný) nepopřel (co do pravosti nebo výše) přihlášené pohledávky oprávněného při přezkumném jednání, jež se konalo 23. 4. 2014 (a neučinil tak ani insolvenční správce nebo přihlášení věřitelé); přihlášené pohledávky byly prohlášeny za zjištěné a seznam přihlášených pohledávek je dle ustanovení § 312 odst. 4 insolvenčního zákona řádným exekučním titulem.

10. K povaze směnečných pohledávek odvolací soud uzavřel, že směnečný závazek je zcela samostatný a oddělený od závazku, na jehož základě vznikl. Závazky (dluhy) zbylé po částečném zastavení exekuce tak lze samostatně vymáhat. Zahájení a vedení exekuce též nebylo zneužitím práva a šikanou povinného.

11. Usnesením ze dne 6. 5. 2021, č. j. 97 EX 1351/19-54, které nabylo právní moci dne 4. 4. 2022, rozhodl soudní exekutor JUDr. K. U. (dále též jen „soudní exekutor“ nebo „K. U.“), že na místo původního oprávněného (banky) vstupuje do exekučního řízení jako jeho právní nástupce S. I. s. r. o. (dále též jen „společnost S“).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal povinný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Uplatní se následek uvedený v § 192 odst. 3 insolvenčního zákona i tehdy, popřel-li dlužník pohledávku pouze při přezkumném jednání, jež se konalo po rozhodnutí o úpadku, které následně zrušil odvolací soud, a nikoli již při přezkumném jednání, jež se konalo po novém rozhodnutí o úpadku v rámci téhož insolvenčního řízení?

13. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

14. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel s odkazem na „[R 117/2019](#)“ [jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2018, sen. zn. [29 ICdo 121/2016](#), uveřejněný pod číslem 117/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 117/2019“)], namítá, že účinky přihlášky pohledávek oprávněného přetrvaly i poté, co odvolací soud zrušil první rozhodnutí o úpadku dlužníka (a prohlášení konkursu na majetek dlužníka), respektive i poté, co insolvenční soud znovu rozhodl o úpadku dlužníka (a o prohlášení konkursu na jeho majetek). Proto (také) účinky popření pohledávky ve smyslu ustanovení § 192 odst. 3 insolvenčního zákona vyvolalo již popření při prvním přezkumném jednání a dovolatel nemusel opakovat popěrný úkon při novém přezkumném jednání (po novém rozhodnutí o úpadku). Insolvenční zákon též neváže konání přezkumného jednání na právní moc rozhodnutí o úpadku (a prohlášení konkursu); srov. § 190 odst. 2 insolvenčního zákona. V jiném (než jím prosazovaném) právním posouzení věci spatřuje dovolatel popření rovnosti účastníků řízení dle § 18 odst. 1 věty první o. s. ř. a pravidla plynoucího z článku 37 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

15. Společnost S (se kterou Nejvyšší soud na základě rozhodnutí označeného v odstavci 11. shora jednal v dovolacím řízení jako s novým oprávněným) ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout. Poukazuje na to, že ač řádně předvolán, nedostavil se povinný (dlužník) k přezkumnému jednání konanému dne 23. 4. 2014. I v důsledku této jeho nečinnosti byla zjištěna pohledávka oprávněného (jeho právního předchůdce), což se následně promítlo v upraveném seznamu přihlášených pohledávek (jenž je řádným exekučním titulem oprávněného). Oprávněný míní, že na tento závěr nemůže mít vliv ani popření pohledávky povinným na prvním přezkumném jednání.

III.

Přípustnost dovolání

16. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

17. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem dosud ve všech souvislostech neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

19. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

č. 96

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy) a údaje plynoucí z exekučního spisu:

21. Insolvenční řízení na majetek povinného bylo zahájeno insolvenčním návrhem banky ze dne 14. 4. 2010, došlým insolvenčnímu soudu 15. 4. 2010.

22. Usnesením ze dne 25. 10. 2012 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek povinného (dlužníka) [bod I. výroku], prohlásil konkurs na jeho majetek (bod II. výroku), ustanovil insolvenčního správce (bod III. výroku) a nařídil přezkumné jednání na 12. 12. 2012 (bod VIII. výroku).

23. Banka přihlásila podáním datovaným 20. 11. 2012 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka:

[1] dílčí pohledávku č. 1 v celkové výši 779.359,39 Kč vzešlou ze smlouvy o hypotečním úvěru, kterou s dlužníkem uzavřela 18. 10. 2001,

[2] dílčí pohledávku č. 2 v celkové výši 359.479 Kč vzešlou ze směnky vlastní vystavené dlužníkem 10. 8. 2007,

[3] dílčí pohledávku č. 3 v celkové výši 1.112.999 Kč vzešlou ze směnky vlastní vystavené dlužníkem 7. 2. 2008.

Všechny tyto pohledávky přihlásila banka jako nevykonatelné.

24. Při přezkumném jednání, jež se konalo (po změně termínu stanoveného usnesením insolvenčního soudu z 25. 10. 2012) dne 23. 1. 2013, popřel (prostřednictvím opatrovníka) dílčí pohledávky banky č. 1 až 3 pouze dlužník, a to v plné výši (B-9, B-10).

25. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 30. 1. 2013 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), zrušil usnesení insolvenčního soudu z 25. 10. 2012 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

26. Usnesením ze dne 20. 8. 2013 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) opět zjistil úpadek povinného (dlužníka) [bod I. výroku], prohlásil konkurs na jeho majetek (bod II. výroku), ustanovil insolvenčního správce (bod III. výroku) a nařídil přezkumné jednání na 2. 10. 2013 (bod VIII. výroku).

27. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 22. 1. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 23. 1. 2014), mimo jiné potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 20. 8. 2013 v bodech I. až III. výroku.

28. K přezkumnému jednání, jež se konalo (po zrušení termínu stanoveného usnesením insolvenčního soudu z 20. 8. 2013) dne 23. 4. 2014, se dlužník nedostavil; dílčí pohledávky banky č. 1 až 3 byly zjištěny v plné výši (B-68, B-70).

29. Usnesením ze dne 5. 2. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 8. 2. 2016), které nabylo právní moci dne 26. 2. 2016, insolvenční soud (mimo jiné) zrušil konkurs na majetek dlužníka z důvodu, že pro uspokojení věřitelů je majetek dlužníka zcela nepostačující (bod I. výroku).

30. Podle výpisu ze seznamu přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka ze dne 17. 7. 2019 (dále jen „výpis ze seznamu přihlášených pohledávek“), vystaveného insolvenčním soudem, byly dílčí pohledávky banky č. 1 až 3 zjištěny v celkové výši 2.260.998,75 Kč; údaj o stanovisku dlužníka je proškrtnut.

31. Exekučním návrhem ze dne 14. 8. 2019 se banka jako oprávněný domáhala vůči povinnému provedení exekuce k uspokojení pohledávky oprávněného ve výši 2.260.998,75 Kč na základě výpisu ze seznamu přihlášených pohledávek coby exekučního titulu (a příslušenství tvořeného náklady oprávněného a náklady exekuce).

32. K žádosti K. U. ze dne 27. 8. 2019 pověřil exekuční soud K. U. dne 9. 9. 2019 provedením exekuce k vymožení předmětné pohledávky.

33. Podáním datovaným 22. 10. 2019 navrhl povinný zastavení exekuce (a do doby, než se tak stane, odklad jejího provedení). Návrh odůvodnil jednak tím, že k 18. 9. 2019 dluží oprávněnému jen 250.426,12 Kč, jednak tím, že zde není exekuční titul. K tomu s odkazem na závěry usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [20 Cdo 235/2005](#) zdůrazňoval, že v jeho insolvenční věci nebylo vydáno rozvrhové usnesení.

34. Usnesením ze dne 26. 11. 2019, č. j. 97 EX 1351/19-21, soudní exekutor se souhlasem oprávněného (banky) zastavil exekuci vůči povinnému pro částku 722.858,41 Kč (představující pohledávku z hypotečního úvěru ve výši zjištěné (a v tomto rozsahu uhrazené) v insolvenčním řízení vedeném na majetek povinného u insolvenčního soudu.

35. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu:

§ 5 (insolvenčního zákona)
Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

b/ věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti;

c/ nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;

d/ věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

§ 110 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé dlužníka jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni uplatnit v něm své pohledávky přihláškou, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek.

(...)

§ 189 (insolvenčního zákona)
Seznam přihlášených pohledávek

(1) Insolvenční správce sestaví seznam přihlášených pohledávek; u pohledávek, které popírá, to výslovně uvede. Do seznamu se nezařazují pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené z uspokojení a další pohledávky, u kterých to stanoví zákon. Zajištění věřitelé se v seznamu uvádějí zvlášť. U každého věřitele musí být uvedeny údaje potřebné k jeho identifikaci a údaje pro posouzení důvodu vzniku, výše a pořadí jeho pohledávky; u zajištěných věřitelů se navíc uvádí důvod a způsob zajištění. V seznamu se zvlášť vyznačí pohledávky vykonatelné.

(2) Účastníci jsou oprávněni u insolvenčního správce nahlédnout do seznamu přihlášených pohledávek a do dokladů, na jejichž základě byl sestaven.

(3) Seznam přihlášených pohledávek zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li se přezkumné jednání konat do 15 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 3 dny přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Insolvenční soud dále bez zbytečného odkladu zveřejní v insolvenčním rejstříku každou změnu seznamu přihlášených pohledávek.

§ 190 (insolvenčního zákona)

Přezkumné jednání

(1) Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

(2) Termín a místo konání přezkumného jednání určí insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku. Dlužníku a insolvenčnímu správci doručí insolvenční soud předvolání k přezkumnému jednání do vlastních rukou, s poučením o nezbytnosti jejich účasti.

(...)

§ 192 (insolvenčního zákona)

Popření přihlášených pohledávek

č. 96

(1) Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.

(2) Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, nemá popření pohledávky dlužníkem vliv na její zjištění; jeho účinkem však vždy je, že pro pohledávku, kterou dlužník popřel co do její pravosti nebo výše, není v rozsahu popření upravený seznam přihlášených pohledávek exekučním titulem.

(4) Věřitel může až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašované pohledávky. Jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlášenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání. Věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání.

§ 312 (insolvenčního zákona)

(1) Zrušením konkursu zanikají účinky prohlášení konkursu s výjimkou účinků, u kterých je možné jejich navrácení do stavu před prohlášením konkursu. Platnost a účinnost právních úkonů, které byly provedeny během konkursu, tím není dotčena.

(...)

(4) Na základě upraveného seznamu pohledávek lze po zrušení konkursu podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci pro zjištěnou neuspokojenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel; toto právo se promlčí za 10 let od zrušení konkursu. To neplatí, jde-li o neuspokojenou pohledávku nebo její část, která zaniká podle § 311.

§ 18 (o. s. ř.)

(1) Účastníci mají v občanském soudním řízení rovné postavení. Mají právo jednat před soudem ve své mateřštině. Soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv.

(...)

36. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době, kdy insolvenční soud vydal první rozhodnutí o úpadku dlužníka (25. 10. 2012) a do právní moci usnesení o zrušení konkursu na majetek dlužníka (26. 2. 2016) již (s dále uvedenými výjimkami) nedoznala změn. S účinností od 1. 1. 2014, po novele provedené zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, doznalo ustanovení § 190 odst. 2 insolvenčního zákona změny jen potud, že na konci odstavce 2 byla doplněna věta: „Není-li dále stanoveno jinak, může se insolvenční správce na své nebezpečí a na své náklady (§ 39 odst. 2) dát zastoupit při přezkumném jednání jinou osobou zapsanou do seznamu insolvenčních správců.“. Toto doplnění však pro další úvahy Nejvyššího soudu význam nemá. Ustanovení § 18 odst. 1 o. s. ř. platí v nezměněné podobě od prvního rozhodnutí o úpadku dlužníka.

37. Ustanovení § 189 insolvenčního zákona ve výše uvedené podobě platilo od rozhodnutí o úpadku dlužníka do 31. 12. 2013. V době od 1. 1. 2014 (po novele provedené zákonem č. 294/2013) do zrušení konkursu na majetek dlužníka (26. 2. 2016) platilo ustanovení § 189 insolvenčního zákona v tomto znění:

§ 189 (insolvenčního zákona)
Seznam přihlášených pohledávek

(1) Insolvenční správce sestaví seznam přihlášených pohledávek; u pohledávek, které popírá, to výslovně uvede. Do seznamu se nezařazují pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené z uspokojení a další pohledávky, u kterých to stanoví zákon. Zajištění věřitelé se v seznamu uvádějí zvlášť. U každého věřitele musí být uvedeny údaje potřebné k jeho identifikaci a údaje pro posouzení důvodu vzniku, výše a pořadí jeho pohledávky; u zajištěných věřitelů se navíc uvádí důvod a způsob zajištění. V seznamu se zvlášť vyznačí pohledávky vykonatelné a pohledávky přihlášené jako podmíněné osobami, od kterých může věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2.

(2) Seznam přihlášených pohledávek insolvenční správce sestavuje a doplňuje tak, aby jej mohl uzavřít neprodleně po skončení lhůty k podání přihlášek pohledávek a v dostatečném předstihu před termínem konání přezkumného jednání. Účastníci jsou oprávněni u insolvenčního správce nahlédnout do seznamu přihlášených pohledávek a do dokladů, na jejichž základě byl sestaven.

(3) Seznam přihlášených pohledávek zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li

se přezkumné jednání konat do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 10 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Insolvenční soud dále bez zbytečného odkladu zveřejní v insolvenčním rejstříku každou změnu seznamu přihlášených pohledávek.

Změny promítnuté v textu ustanovení § 189 insolvenčního zákona s účinností od 1. 1. 2014 (uplatnitelného pro druhé přezkumné jednání) však pro odpověď na položenou otázku nemají samostatný význam.

38. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené právní otázce následující závěry:

39. Seznam přihlášených pohledávek (srov. § 189 insolvenčního zákona) je veřejnou listinou. Nejde o „rozhodnutí“, proto je nesprávné o něm uvažovat jako o právní skutečnosti, která vytváří „překážku věci pravomocně rozhodnuté“. Seznam přihlášených pohledávek ani tam, kde se stal exekučním titulem pro přihlášenou nevykonatelnou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, nepředstavuje překážku, jež by po zrušení konkursu bránila projednání sporu o stejné plnění před orgánem, do jehož pravomoci náleží projednání takové věci (nezakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté). Ostatně, exekučním titulem pro přihlášenou pohledávku, kterou dlužník nepopřel, se takový seznam může stát i tehdy, přihlašuje-li věřitel již vykonatelnou pohledávku [lhostejno, zda jde o pohledávku vykonatelnou na základě pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu nebo o pohledávku vykonatelnou na základě jiné veřejné listiny (např. notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti)]. Srov. např. [R 117/2019](#) nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 129/2020](#), uveřejněné pod číslem 32/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 32/2022“).

40. K tomu, aby takovou (veřejnou) listinu bylo možné mít za exekuční titul, musí zákon vymezit předpoklady, za nichž se tak děje (exekuční právo takové listině bez dalšího povahu exekučního titulu nepřiznává). Podmínky, za nichž se (upravený) seznam přihlášených pohledávek stává (coby veřejná listina) exekučním titulem, pozitivně vymezuje i ustanovení § 312 odst. 4 insolvenčního zákona, jež způsobilost upraveného seznamu coby exekučního titulu dále omezuje (vedle požadované absence popření pohledávky dlužníkem) jen na „zjištěnou neuspokojenou“ pohledávku (část pohledávky). O exekuční titul nejde ani tehdy, jestliže pohledávka, kterou dlužník nepopřel, nebyla v insolvenčním řízení zjištěna v důsledku popěrného úkonu uplatněného jinou k tomu oprávněnou osobou (insolvenčním správcem nebo přihlášeným věřitelem). Stejně tak nejde o exekuční titul v rozsahu, v němž dlužník pohledávku uspokojil v průběhu insolvenčního řízení. Srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2021, sp. zn. [29 Cdo 377/2020](#).

41. Platí rovněž, že popření pohledávky dlužníkem má vždy (i tehdy, bude-li pohledávka v insolvenčním řízení jinak zjištěna) za následek, že v rozsahu popření není upravený seznam přihlášených pohledávek exekučním titulem. Tento zvláštní důsledek popření pohledávky dlužníkem není možné nijak zvrátit; uplatní se i v těch případech, v nichž popěrný úkon dlužníka vyvolá spor o pravost nebo výši pohledávky, v němž věřitel uspěje (§ 201 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona). Srov. opět [R 117/2019](#) nebo [R 32/2022](#).

42. Samozřejmým předpokladem aplikace závěru formulovaného v předchozím odstavci však je nejen to, že popěrný úkon dlužníka vyvolal účinky předjímané ustanovením § 192 odst. 3 insolvenčního zákona v době, kdy jej dlužník učinil, nýbrž i to, že tyto účinky trvaly i v dalším průběhu insolvenčního řízení.

43. V usnesení ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 ICdo 16/2016](#), uveřejněném pod číslem 32/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 32/2017“), Nejvyšší soud mimo jiné vysvětlil, že pro insolvenční řízení je charakteristické, že se člení na několik relativně samostatných fází. První, přípravná, fáze začíná podáním insolvenčního návrhu a končí rozhodnutím o úpadku. Druhá fáze začíná rozhodnutím o úpadku a končí rozhodnutím o způsobu řešení úpadku. Tato fáze nemusí probíhat samostatně, ale může (za podmínek § 148 insolvenčního zákona) částečně splývat s první fází. Třetí fází začínající rozhodnutím o způsobu řešení úpadku se provádí přijatý způsob řešení úpadku. Ve čtvrté fázi dochází k vlastnímu rozvržení výtěžku zpeněžení majetkové podstaty mezi věřitele a ukončení insolvenčního řízení.

44. Je-li na základě podaného opravného prostředku (odvolání, dovolání nebo žaloby pro zmatečnost) zrušeno usnesení, jímž insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka a věc vrácena insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení, pak bez zřetele k tomu, v jaké další fázi (druhé, třetí či čtvrté) se nachází insolvenční řízení k danému okamžiku, se věc opět vrací do první, přípravné, fáze insolvenčního řízení. Rozhodnutí vydaná do té doby v oněch pozdějších fázích insolvenčního řízení jsou v takové situaci zpravidla rušena (bez ohledu na to, zda již jsou v právní moci) formou „závislých výroků“; srov. pro případ, že rozhodnutí o úpadku se odkluzuje na základě podaného dovolání, např. § 243e odst. 2 větu třetí a čtvrtou o. s. ř. Vedle „závislých“ rozhodnutí insolvenčního soudu zde však jsou (mohou) být i další procesní úkony insolvenčního soudu (jež nemají povahu „rozhodnutí“), nebo procesní úkony jiných (dalších) procesních subjektů (§ 9 insolvenčního zákona), které nemůže soud rušící usnesení, jímž insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka, formálně „zrušit“ prostě proto, že tuto pravomoc neměl insolvenční soud v dané fázi insolvenčního řízení ani v době, kdy byly učiněny.

45. Ve vztahu k těmto procesním úkonům si pak lze klást otázku, zda okolnost, že na základě opravného prostředku bylo zrušeno rozhodnutí, jímž se končí první fáze insolvenčního řízení, tedy rozhodnutí o úpadku (a věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí do této přípravné fáze insolvenčního řízení), má vliv též na jejich platnost nebo účinnost (zda je nutné je opakovat). K tomu srov. *mutatis mutandis* pro poměry žaloby pro zmatečnost směřující proti rozhodnutí (usnesení) insolvenčního soudu (lhostejno, zda je jím míněn soud prvního stupně nebo odvolací soud) vydanému v insolvenčním řízení, jímž se končí příslušná fáze insolvenčního řízení, ve vztahu ke schůzi věřitelů usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2020, sen. zn. [29 NSČR 55/2019](#), [29 NSČR 111/2019](#), [29 NSČR 141/2019](#), uveřejněné pod číslem 66/2021 Sb. rozh. obč. a ve vztahu k přezkumnému jednání rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. [29 ICdo 46/2020](#). V prvním z označených rozhodnutí přitom Nejvyšší soud za použití argumentu *a maiori ad minus* připomenul (odkazuje na ustanovení § 226 odst. 2 věty druhé o. s. ř.), že výsledky dosavadního řízení nejsou bez dalšího (s dvěma výslovně uvedenými výjimkami) využitelné ani v případech, kdy je soudní rozhodnutí rušeno (a věc postoupena věcně příslušnému soudu) proto, že v prvním stupni o věci rozhodoval věcně nepřislušný soud [tedy pro existenci tzv. jiné (než zmatečnostní) vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci].

46. Pro účely správné odpovědi na dovoláním předestřenu právní otázku je významné pojmenovat i to, jak úzce, nebo naopak jak volně, jsou ty které procesní úkony navázány na určitou fázi insolvenčního řízení, včetně určení, zda by vyvolaly zamýšlené (zákonem předjímané) účinky, před vydáním rozhodnutí, jímž se končí určitá fáze insolvenčního řízení.

47. V této souvislosti je namístě vypořádat se též s dovolatelem namítaným porušením principu rovnosti účastníků (spojovaným v dovolání s ustanovením § 18 odst. 1 o. s. ř. a článkem 37 odst. 3 Listiny).

48. Princip rovnosti účastníků, jenž má v ústavním pořádku České republiky svůj základ v článku 37 odst. 3 Listiny a v článku 96 odst. 1 Ústavy České republiky, je na úrovni zákona realizován také prostřednictvím ustanovení § 18 odst. 1 o. s. ř. Jde o jeden ze základních principů, jimiž je ovládáno soudní řízení, a vyjadřuje skutečnost, že účastníci řízení (strany) musí stát před soudem v rovném postavení, aniž by byla jedna nebo druhá strana jakkoli procesně zvýhodněna. K provedení tohoto principu se ukládá soudu povinnost, aby oběma stranám sporu zajistil stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Srov. např. již nález Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. [III. ÚS 202/03](#) uveřejněný pod číslem 134/2003 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (a dostupný též na webových stránkách Ústavního soudu). Takto chápaný princip „rovnosti zbraní“ se ovšem prosazuje (má prosadit) v těch případech, kdy postavení účastníků toho kterého řízení, případně dřívější soudní rozhodnutí v takovém řízení vydané, nepředurčuje k uplatnění toho kterého práva v rámci daného procesního institutu jen některého z účastníků řízení.

49. V insolvenčním řízení se princip rovnosti účastníků ve výše uvedeném pojetí promítá též v textu základních zásad insolvenčního řízení vyjádřených v ustanovení § 5 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona. Současně je zjevné, že v poměru věřitel – dlužník nelze vést úvahu na téma dodržení principu rovnosti způsobem, jakým ji předestírá dovolatel, totiž v tom duchu, že přetrvaly-li zrušení rozhodnutí o úpadku účinky přihlášky pohledávky věřitele, pak musí zrušení rozhodnutí o úpadku přetrvat i účinky popření pravosti nebo výše pohledávky dlužníkem.

50. Vymezuje-li ustanovení § 14 odst. 1 insolvenčního zákona jako účastníky insolvenčního řízení dlužníka a věřitele, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku, pak je odtud především zjevné, že přihláška pohledávky coby procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení (§ 2 písm. h/ insolvenčního zákona), není procesním nástrojem, na jehož účincích v insolvenčním řízení by mohla nebo měla jakkoli participovat osoba, která se onoho řízení účastní jako dlužník. Srovnání institutu přihlašování pohledávek na straně jedné a institutu popření přihlášených pohledávek na straně druhé z pohledu účinku zrušení rozhodnutí o úpadku (tak, aby jen proto šlo – jak prosazuje dovolatel – o účinek stejný) není možné již proto, že proces přihlašování pohledávek není (oproti procesu jejich popření) závislý na vydání rozhodnutí o úpadku. Jak se podává z ustanovení § 110 insolvenčního zákona věřitelé dlužníka jsou oprávněni uplatnit v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka své pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení (tedy ve smyslu ustanovení § 97 odst. 1 části věty za středníkem insolvenčního zákona ode dne, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu), přičemž v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem věřitele tak insolvenční navrhovatel musí učinit již při podání insolvenčního návrhu

(příhlášku pohledávky k němu připojit); srov. § 105 odst. 1 insolvenčního zákona. Rozhodnutí o úpadku (coby rozhodnutí, jímž se končí první fáze insolvenčního řízení a otevírá fáze druhá) má ve vztahu k procesu přihlašování pohledávek jen ten účinek, že (zásadně) vymezuje konečnou (propadnou) lhůtu k jejich podání (srov. § 136 odst. 2 insolvenčního zákona ve spojení s § 173 odst. 1 insolvenčního zákona).

51. Proces přezkoumání pohledávek se od procesu přihlašování pohledávek liší i dobou a procesním rámcem, ve kterém jej lze uskutečnit. Obecně platí, že přezkumné jednání v insolvenčním řízení vedeném podle insolvenčního zákona je zvláštním druhem soudního jednání, jehož cílem a smyslem je sestavit seznam přihlášených pohledávek, které se považují za zjištěné. V souladu s ustanovením § 189 insolvenčního zákona se provádí podle seznamu přihlášených pohledávek, který obsahuje stanovisko insolvenčního správce ke každé pohledávce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 76/2019](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2022, sen. zn. [29 NSČR 44/2020](#)).

č. 96

52. Pouze při přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem pak v rozhodné době bylo možné účinně přezkoumat přihlášené pohledávky insolvenčních věřitelů; srov. § 190 insolvenčního zákona. Lze doplnit, že pro řešení úpadku konkursem (o něž šlo v dané věci, ve které insolvenční soud s prvním rozhodnutím o úpadku spojil i usnesení o prohlášení konkursu na majetek dlužníka) platí řečené stále; srov. § 190 odst. 1 insolvenčního zákona v aktuálním znění. Přezkumné jednání je spojeno s rozhodnutím o úpadku, neboť je soud nařídí v rozhodnutí, jímž zjišťuje úpadek dlužníka (srov. § 136 odst. 2 a § 190 odst. 2 větu první insolvenčního zákona). Je tedy procesním institutem použitelným až po rozhodnutí o úpadku dlužníka (až pro druhou fázi insolvenčního řízení).

53. Opakování přezkumného jednání pak přichází v úvahu pouze (a právě) tehdy, je-li zrušeno rozhodnutí o úpadku [v takovém případě znovu začíná běžet konečná (propadná) lhůta k přihlašování pohledávek]; srov. shodně opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 44/2020](#). Z hlediska principu „rovnosti zbraní“ vstupuje dlužník, u kterého insolvenční soud spojil s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o prohlášení konkursu na jeho majetek (§ 148 odst. 1 insolvenčního zákona), do popěrného procesu oslaben již tím, že v takovém případě nemá jeho popření pohledávky vliv na její zjištění (srov. § 192 odst. 3 část věty před středníkem insolvenčního zákona). Princip rovnosti účastníků nadaných popěrných právem (dlužníka, insolvenčního správce, jiného přihlášeného věřitele) však jinak zůstává zachován, jelikož požadavek opakovat popěrný úkon při přezkumném jednání, které se konalo po rozhodnutí o úpadku vydaném poté, co první rozhodnutí o úpadku zrušil na základě podaného odvolání odvolací soud, platí pro všechny tyto osoby stejně. Popěrný úkon učiněný při přezkumném jednání, jež se konalo na základě posléze zrušeného rozhodnutí o úpadku, pomíjí (stává se neúčinným) jakmile se stane účinným rozhodnutí, jímž se ruší rozhodnutí o úpadku.

54. Ještě jinak (a pro poměry odvolacího řízení) řečeno, jestliže odvolací soud na základě podaného odvolání zruší rozhodnutí o úpadku dlužníka spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka a věc vrátí insolvenčnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí poté, co již proběhlo přezkumné jednání, při kterém některá z osob nadaných popěrným právem popřela pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, a jestliže insolvenční soud následně opět vydá rozhodnutí o úpadku dlužníka spojené s prohlášením konkursu na majetek dlužníka

(§ 148 odst. 1 insolvenčního zákona), nejsou pro další chod insolvenčního řízení využitelné výsledky přezkoumání přihlášených pohledávek provedeného při přezkumném jednání, jež se konalo na základě zrušeného rozhodnutí o úpadku dlužníka; účinky popěrných úkonů učiněných při takovém přezkumném jednání pomíjejí účinností usnesení, jímž odvolací soud zruší rozhodnutí o úpadku dlužníka. To platí i tehdy, jde-li o popěrný úkon dlužníka ve smyslu ustanovení § 192 odst. 3 insolvenčního zákona.

55. Dovolání tak není důvodné.

56. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 97

Podílem na odměně ve smyslu ustanovení § 15 odst. 6 exekučního řádu se rozumí i podíl na náhradě hotových výdajů, jakož i na dalších náhradách podle § 90 odst. 1 exekučního řádu.

Exekuce, Bezdůvodné obohacení

§ 15 odst. 5,6 zákona č. 120/2001 Sb., § 87 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., § 90 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., § 243d odst. 1 o. s. ř.

č. 97

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. [20 Cdo 3578/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:20.CDO.3578.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2022, sp. zn. 58 Co 152/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 17. 5. 2021, č. j. 23 C 118/2017-158, zamítl žalobu o zaplacení 2 666 220 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.). Žalobce se žalobou domáhal po žalovaném zaplacení náhrady hotových výdajů, které vynaložil jako soudní exekutor předtím, než mu zanikl výkon exekutorského úřadu. Žalobce byl z funkce soudního exekutora odvolán rozhodnutím Ministerstva spravedlnosti v návaznosti na jeho pravomocné odsouzení pro trestné činy zneužití pravomoci veřejného činitele a přijímání úplatků. Žalovaný byl poté jmenován soudním exekutorem na místo uvolněné žalobcem. Mezi žalobcem a žalovaným nedošlo k dohodě o podílu na odměně, a proto podle ustanovení § 15 odst. 6 věty druhé zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále též jen „e. ř.“), podíl na odměně stanovila usnesením Exekutorská komora ČR. Žalobce na výzvu soudu uvedl, že v nyní řešené věci nepožaduje podíl na odměně, ale náhradu hotových výdajů soudního exekutora. Soud si na návrh žalovaného k případu vyžádal odborné stanovisko Exekutorské komory ČR, podle kterého odvolaný exekutor má nárok pouze na podíl na odměně nově jmenovaného exekutora dle dohody mezi nimi, či dle rozhodnutí Exekutorské komory ČR. Co se týká náhrady hotových výdajů [či ostatních náhrad podle vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, správce obchodního závodu, správce nemovité věci a plátce mzdy nebo jiného příjmu a o podmínkách pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou soudním exekutorem (exekutorský tarif)], platí, že náhrady, o nichž odvolaný exekutor rozhodl, vymohl je a řádně si je vyplatil, náleží jemu. Ostatní náhrady (tj. ty, které vymůže nový exekutor) náleží nově jmenovanému exekutorovi. Proto Exekutorská komora ČR v případě, že rozhoduje o podílu na odměně podle § 15 odst. 6 e. ř., přihlíží při určení podílu na odměně i k případným dosud nevypořádaným nárokům na náhrady. Jinými slovy, podíl na odměně zohledňuje tvrzené a doložené náhrady hotových

výdajů, o nichž předchozí exekutor pravomocně ke dni jmenování nového exekutora rozhodl, vymohl je, ale nevyplatil. Ostatní nikoliv, neboť nárok na tyto náhrady již přísluší novému exekutorovi. Soud vzal proto za prokázané, že hotové výdaje byly vypořádány spolu s podílem na odměně soudního exekutora (resp. že vynaložené hotové výdaje byly v přiznané částce zahrnuty) již v rozhodnutí Exekutorské komory ČR, které bylo poté i přezkoumáno a potvrzeno soudem. Po hmotněprávní stránce soud věc posoudil podle § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), jako žalobu na vydání bezdůvodného obohacení, přičemž žalobce vznik bezdůvodného obohacení na straně žalovaného neprokázal a soud dospěl k závěru, že žalobní návrh není důvodný.

2. Městský soud v Praze, k odvolání žalobce, rozsudkem ze dne 12. 5. 2022, č. j. 58 Co 152/2022-202, rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok). Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalobci vůči žalovanému nárok na náhradu hotových výdajů vynaložených v souvislosti s výkonem jeho exekuční činnosti do doby jeho odvolání nepřísluší. Odvolací soud nesdílel názor soudu prvního stupně, že náhrada hotových výdajů byla vyřešena rozhodnutím Exekutorské komory ČR o určení podílu žalobce na odměně, neboť se podle odvolacího soudu jedná o dva odlišné nároky. Odvolací soud nicméně dospěl k závěru, že exekuční řád odvolanému soudnímu exekutorovi přiznává pouze nárok na odměnu, resp. podíl na odměně nově jmenovaného exekutora (§ 15 odst. 6 e. ř.), podle odvolacího soudu je tak zřejmé, že žádný jiný nárok odvolanému soudnímu exekutorovi nevzniká. Pokud totiž nárok na náhradu hotových výdajů nebyl exekučním řádem stanoven, nelze jej vzhledem ke speciální úpravě provedené § 15 odst. 6 e. ř. dovozovat na základě občanského zákoníku (§ 2991 o. z.). Pokud se jedná o hotové výdaje, lze pouze dovodit, že si bývalý exekutor může ponechat ty hotové výdaje, které byly určeny v příkazu k úhradě nákladů exekuce a následně vymožené (do doby jeho odvolání z funkce), na další hotové výdaje již nárok nemá.

č. 97

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, ve kterém vymezil celkem 5 právních otázek, na jejichž řešení podle jeho názoru napadené rozhodnutí závisí. Tyto otázky formuloval dovolatel následovně:

1) Lze bez dalšího uzavřít, že pokud nebyl ustanovením § 15 odst. 6 e. ř. stanoven nárok odvolaného exekutora na náhradu hotových výdajů, pak takovýto exekutor nemůže mít vůči namísto něj jmenovanému exekutorovi v souvislosti s vedením exekucí nárok z jiného právního důvodu?

2) Může v obecné rovině existovat nárok odvolaného exekutora na vydání bezdůvodného obohacení exekutorem jmenovaným na jeho místo, a to v případě, kdy nově jmenovaný exekutor zahrnul hotové výdaje původního exekutora do všech hotových výdajů vedené exekuce, takto to předal exekučnímu soudu k rozhodnutí o nákladech s tím, že exekuční soud ve svém rozhodnutí o náhradě hotových výdajů nerozlišoval, zda jde o výdaje odvolaného exekutora, nebo nově jmenované exekutora a uložil povinnému, aby je všechny uhradil k rukám exekutora, který v dané chvíli vedl exekuční řízení?

3) Může v obecné rovině existovat nárok odvolaného exekutora na náhradu škody způsobené na jeho místo jmenovaným exekutorem z důvodu, že nově jmenovaný exekutor (i) nezahrne hotové výdaje původního exekutora do podkladů pro rozhodnutí exekučního soudu o nákladech řízení, v důsledku čehož není odvolanému exekutorovi exekučním soudem náhrada hotových výdajů přiznána, nebo (ii) nepostupuje v souladu s ustanovením § 44b odst. 4 exekučního řádu, tedy při převzetí věci sám nerozhodne příkazem k úhradě nákladů exekuce o hotových výdajích, k jejichž náhradě by měl být povinen některý z účastníků řízení?

4) Do jaké míry je soud vázán právním názorem prezentovaným žalobcem v rámci podané žaloby a jejích doplněních?

5) Provedly obecné soudy důkazy nezbytné ke zjištění skutkového stavu?

č. 97

4. K prvním třem otázkám dovolatel uvádí, že žádná z nich nebyla v rámci rozhodovací praxe dovolacího soudu doposud řešena. Odvolací soud podle dovolatele nesprávně vyřešil první dovolací otázku, když na ni odpověděl pozitivně, čím implicitně zodpověděl i druhou a třetí otázku – negativně. Dovolatel odkazuje na judikaturu Ústavního soudu, zejména na stanovisko pléna sp. zn. [Pl. ÚS-st. 23/06](#), z jehož závěrů dovozuje, že vystupuje-li soudní exekutor stran úhrady vlastních nákladů jako kterýkoliv jiný podnikatel, potom jsou bývalý i současný exekutor v rovnocenném postavení jako dva podnikatelé, a na jejich vztah je třeba aplikovat právní úpravu občanského zákoníku, včetně institutu bezdůvodného obohacení. Odvolanému exekutorovi náklady exekuce prokazatelně vznikly, nemůže se však již domáhat jejich úhrady po účastnících řízení. Podle dovolatele absence nároku odvolaného exekutora vůči namísto něj jmenovanému exekutorovi na náhradu hotových výdajů nevylučuje existenci nároku odvolaného exekutora z jiného právního důvodu (bezdůvodné obohacení nebo náhrada škody).

5. Ke čtvrté dovolací otázce dovolatel uvádí, že se odvolací soud (jakož i soud prvního stupně) při jejím řešení odchýlil od závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2000, sp. zn. [25 Cdo 2744/99](#), tím, že nepřekročil právní kvalifikaci skutku učiněnou v žalobě. Odvolací soud se nesprávně zaobíral toliko otázkou, zda dovolatel má vůči žalovanému nárok na náhradu hotových výdajů, přičemž zcela odhlédl od možnosti, že dovolatelem skutkově popsané okolnosti mohou mít právní základ i v jiném ustanovení hmotného práva než v ustanovení § 15 odst. 6 e. ř. Právní kvalifikace nároku (zda jde o vydání bezdůvodné obohacení, nebo o náhradu škody či kombinaci obojího) vyloučí teprve z provedeného dokazování, jež však odvolací soud (i soud prvního stupně) neprovedl.

6. K páté dovolací otázce dovolatel uvádí, že se odvolací soud (jakož i soud prvního stupně) odchýlil od judikatury Ústavního soudu, neboť z uvedených chybných právních závěrů nabyl dojmu, že skutkový stav netřeba zjišťovat.

7. Dovolatel z uvedených důvodů navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. 5. 2022, č. j. 58 Co 152/2022-202, a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání stručně uvádí, že souhlasí s právními závěry soudů prvního a druhého stupně, jakož i se stanoviskem Exekutorské komory ČR, že odvolaný

exekutor má nárok pouze na podíl na odměně soudního exekutora a případně na náhrady, o nichž odvolaný exekutor rozhodl, vymohl je a řádně si je vyplatil, ostatní náhrady již náleží novému soudnímu exekutorovi. Podle žalovaného pokládá žalobce velké množství otázek, kterými se snaží *ex post* formulovat, že by snad mohl mít hypotetický nárok na náhradu škody či bezdůvodné obohacení, což však v řízení uplatňoval jiným způsobem. Navíc by takový nárok byl již promlčen. Odkazy na judikaturu Ústavního soudu jsou podle žalovaného zcela nepřiléhavé a sám žalobce dokonce v dovolání poukazuje na to, že věc chybně právně uchopil. Žalovaný proto navrhuje, aby bylo dovolání zamítnuto a žalovanému přiznána náhrada nákladů dovolacího řízení.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (srov. část první čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, a po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozhodnutí, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky (otázka vztahu ustanovení § 15 odst. 6 e. ř. a vyrovnání náhrady hotových výdajů mezi odvolaným soudním exekutorem a na jeho místo nově jmenovaným soudním exekutorem), která nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. dále přezkoumal, zda nebylo řízení postiženo vadami uvedenými v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., resp. jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, přičemž žádnou takovouto vadu neshledal.

11. Podle ustanovení § 15 odst. 5 e. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2021, exekutor jmenovaný do exekutorského úřadu, jehož výkon zanikl, převezme spisy tohoto exekutorského úřadu a provádí dále exekuční i další činnost. Účastníky exekučního řízení o tom informuje a oprávněného poučí, že může požádat o změnu exekutora. Exekutor, jemuž zanikl výkon exekutorského úřadu, zajistí předání spisů, plnění vymožených v exekuci, zajištěných věcí, exekutorských úschov a registrů nově jmenovanému exekutorovi a předání razítek, průkazů a pečetidel podle § 103 odst. 1.

Podle ustanovení § 15 odst. 6 e. ř. se podíl exekutora, jemuž zanikl výkon exekutorského úřadu, popřípadě jeho dědiců nebo odkazovníků na odměně nově jmenovaného exekutora určí dohodou. Nebude-li dohoda doručena Komoře (Exekutorská komora ČR) do 2 měsíců od jmenování nového exekutora, rozhodne Komora podle zásad spravedlivého uspořádání.

Podle ustanovení § 87 odst. 1 věty první e. ř. náklady exekuce jsou odměna exekutora, náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů, náhrada za ztrátu času

při exekuci, náhrada za doručení písemností, odměna a náhrada nákladů správce závodu a správce nemovité věci, a je-li exekutor nebo správce závodu a správce nemovité věci plátcem daně z přidané hodnoty, je nákladem exekuce rovněž příslušná daň z přidané hodnoty podle zvláštního právního předpisu.

Podle ustanovení § 90 odst. 1 e. ř. za exekuční činnost a další činnost podle tohoto zákona náleží exekutorovi odměna, náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času při vedení exekuce, náhrada za doručení písemností, a je-li exekutor plátcem daně z přidané hodnoty, rovněž příslušná daň z přidané hodnoty podle zvláštního právního předpisu.

12. Nejvyšší soud v souvislosti s přezkumem rozhodnutí prezidia Exekutorské komory České republiky ze dne 23. 1. 2015, č. j. SPR 100/14-18, která stanovila, že R. V., kterému zanikl výkon Exekutorského úřadu XY, se stanoví podíl ve výši 10 % na odměně J. L., soudního exekutora jmenovaného do uvolněného Exekutorského úřadu XY, a to s účinností ode dne jmenování J. L. soudním exekutorem, tj. od 21. 2. 2014, uzavřel, že má-li být podíl odměny původního a nového soudního exekutora ve smyslu § 15 odst. 5 e. ř. stanoven na základě spravedlivého uspořádání, musí být určen tak, aby se v něm promítlo úsilí původního i nového exekutora na vymáhání dlužné částky, stejně jako způsob, jakým původní soudní exekutor zajistil povinnosti spojené s předáním spisů, plnění vymožených v exekuci apod. a jak se podílel na chodu exekutorského úřadu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. [20 Cdo 2218/2019](#)).

13. Výši odměny soudního exekutora upravují ustanovení § 5–12 exekutorského tarifu, zatímco právní úpravu výše náhrady hotových výdajů soudního exekutora obsahuje § 13 exekutorského tarifu. Z textu § 87 odst. 1 věty první e. ř., § 90 odst. 1 e. ř. a z § 5–13 exekutorského tarifu je patrné, že odměna soudního exekutora a náhrada hotových výdajů jsou nepochybně dva rozdílné nároky.

14. V rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešenou otázkou je vztah ustanovení § 15 odst. 6 e. ř. a vypořádání náhrady hotových výdajů mezi odvolaným soudním exekutorem a na jeho místo nově jmenovaným (novým) soudním exekutorem.

15. Použití gramatického výkladu textu § 15 odst. 6 e. ř. by mohlo vést k (odvolacím soudem přijatému) závěru, že dané ustanovení upravuje výlučně vypořádání podílu na odměně soudního exekutora, a naopak se nijak netýká vypořádání nároku na náhradu hotových výdajů. Způsob vypořádání náhrady hotových výdajů mezi odvolaným a novým soudním exekutorem však zároveň není (na rozdíl od odměny exekutora) výslovně upraven v žádném jiném ustanovení exekučního řádu ani jiného právního předpisu.

16. Předestřená jazyková interpretace § 15 odst. 6 e. ř. by tak znamenala, že odvolaný soudní exekutor buď vůbec nemá vůči novému soudnímu exekutorovi nárok na náhradu hotových výdajů (k čemuž dospěl odvolací soud), anebo že odvolanému soudnímu exekutorovi daný nárok odepřen není, ale z důvodu absence speciální právní úpravy je třeba jej uplatňovat v řízení o vydání bezdůvodného obohacení, popř. o náhradě škody (což tvrdí dovolatel).

17. Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu představuje gramatický výklad toliko prvotní přiblížení se textu právní normy, obsažené ve vykládaném ustanovení (srov. za všechna rozhodnutí např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. [III. ÚS 258/03](#)). Ústavní soud

již mnohokrát zdůraznil, že obecné soudy nejsou absolutně vázány doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí odchýlit, vyžadují-li to účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně souladném právním řádu jako významovém celku. Povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad [srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. [Pl. ÚS 21/19](#), nebo nálezy ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#)].

18. V nyní řešeném případě vede teleologický výklad k odlišnému závěru než výklad gramatický. Nepochybně nebylo úmyslem zákonodárce zcela upřít odvolanému exekutorovi nárok na náhradu hotových výdajů, které mu v souvislosti s jeho exekuční činností vznikly (resp. které musel sám uhradit). Takové řešení by nebylo spravedlivé a rovněž by podle názoru Nejvyššího soudu bylo přinejmenším problematické z hlediska norem ústavního práva. Zároveň však zjevně nebylo úmyslem zákonodárce ani to, aby byl odvolaný exekutor ohledně svého nároku na náhradu hotových výdajů vůči novému exekutorovi odkázán na obecnou právní úpravu týkající se vydání bezdůvodného obohacení či náhrady škody, neboť vypořádání náhrady hotových výdajů tímto způsobem by bylo neúměrně složité a nákladné.

č. 97

19. Zákon dává prostřednictvím ustanovení § 15 odst. 6 věty první e. ř. jednoznačně najevo, že preferovaným způsobem vypořádání mezi odvolaným a novým soudním exekutorem je jejich dohoda o podílu odvolaného exekutora „na odměně“. Teprve v případě absence uvedené dohody stanovuje exekuční řád v § 15 odst. 6 větě druhé náhradní způsob vypořádání mezi odvolaným a novým soudním exekutorem spočívající v rozhodnutí Exekutorské komory ČR, a to podle zásad spravedlivého uspořádání.

20. Ani při použití gramatického výkladu nic nebrání tomu, aby odvolaný a nový soudní exekutor vzájemnou dohodou vedle odměny exekutora rovněž vypořádali i náhradu hotových výdajů, resp. aby byl danou dohodou vedle podílu na odměně stanoven i podíl odvolaného exekutora na náhradě hotových výdajů (popř. i na dalších náhradách). Právě tato možnost naopak představuje optimální způsob vypořádání mezi odvolaným a novým soudním exekutorem.

21. Nejvyšší soud nespatřuje žádný smysl ani účel v tom, aby zákon v případě absence dohody mezi odvolaným a novým exekutorem na jedné straně stanovil postup pro vypořádání odměny soudního exekutora a na straně druhé nestanovil postup pro vypořádání náhrady jeho hotových výdajů. Za použití teleologického výkladu lze podle Nejvyššího soudu opodstatněně usuzovat, že úpravou obsaženou v ustanovení § 15 odst. 6 e. ř. zamýšlel zákonodárce zcela (tj. bez ponechání jakýchkoliv dalších v principu sporných nároků) vypořádat majetkové vztahy mezi odvolaným a novým soudním exekutorem spojené s převzetím exekutorského úřadu.

22. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dospěl k závěru, že výraz „odměna“ (resp. „podíl na odměně“) obsažený v ustanovení § 15 odst. 6 e. ř. je třeba vykládat širěji než „odměna exekutora“ ve smyslu § 87 odst. 1 e. ř., § 90 odst. 1 e. ř. či „odměna za výkon exekuční činnosti“ podle § 5–12 exekutorského tarifu. Podílem na odměně je vedle podílu na samotné odměně exekutora třeba rozumět i podíl na náhradě hotových výdajů, jakož i na dalších náhradách. Jinými slovy, dohoda odvolaného a nového soudního exekutora podle § 15 odst. 6 věty první e. ř. má s konečnou platností a bezesbýtku vypořádat všechny majetkové vztahy

mezi odvolaným a novým soudním exekutorem spojené s převzetím exekutorského úřadu. Dojde-li z důvodu absence dohody k aplikaci ustanovení § 15 odst. 6 věty druhé e. ř., Exekutorská komora ČR svým rozhodnutím rovněž vypořádává vedle samotného podílu na odměně odvolaného soudního exekutora i jeho podíl na náhradě hotových výdajů, jakož i podíl na dalších náhradách dle § 90 odst. 1 e. ř.

23. V nyní řešeném případě lze proto uzavřít, že žalobce, jako odvolaný soudní exekutor, se nemůže úspěšně domáhat náhrady hotových výdajů žalobou o vydání bezdůvodného obohacení ani žalobou o náhradu škody, může se však domáhat zaplacení podílu na odměně stanovené rozhodnutím prezidia Exekutorské komory (viz výše), která v sobě zahrnuje vedle odměny i náhradu hotových výdajů a popř. další náhrady.

č. 97

24. Pro úplnost dovolací soud dodává, že i pro náhradu hotových výdajů platí závěry učiněné v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. [20 Cdo 2218/2019](#), tj. že se jedná o hotové výdaje ve věcech, které nový exekutor po exekutorovi, který byl odvolán, převzal. Rovněž výklad pojmu „spravedlivé uspořádání“ učiněný v uvedeném rozhodnutí lze vztáhnout i na náhradu hotových výdajů.

25. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobce podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 98

Společenství vlastníků se při úpravě svých stanov (jejich změně) může (je oprávněno) pohybovat pouze v rámci kompetencí vyplývajících z jeho působnosti. Rozhodne-li shromáždění společenství vlastníků prostřednictvím stanov o omezení vlastnického práva vlastníků jednotek ohledně užívání bytu, jde o rozhodnutí, které bylo přijato v záležitosti, o které tento orgán nemá působnost rozhodnout, a hledí se na ně, jako by nebylo přijato (§ 245 o. z.).

Společenství vlastníků jednotek, Stanovy

§ 1189 o. z., § 1194 odst. 1 o. z., § 1175 odst. 1 o. z., § 245 o. z., § 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb.

č. 98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2023, sp. zn. [26 Cdo 854/2022](#), ECLI:CZ:NS:2023:26.CDO.854.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání účastníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 10. 2021, sp. zn. 6 Cmo 86/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Návrhem došlým soudu dne 17. 8. 2017 se navrhovatel jako přehlasovaný vlastník jednotky domáhal vyslovení (určení) neplatnosti rozhodnutí shromáždění účastníka ze dne 18. 5. 2017, kterým bylo schváleno nové znění stanov. Svůj nárok odůvodnil jednak procedurálními důvody spočívajícími v tom, že došlo k opakované změně znění původně včas zveřejněného návrhu nových stanov. Další jednotlivé důvody neplatnosti spatřoval ve vztahu ke třem výslovně vymezeným ustanovením stanov, konkrétně čl. VI., odstavce 8., 18., 19. Měl za to, že odstavec 8 nepřipustně omezuje možnost vlastníka nechat se na shromáždění zastoupit jinou osobou na základě plné moci, jestliže připouští zastoupení pouze vlastníkem jiné jednotky v domě nebo osobou s trvalým pobytem v tomto domě. Za rozporný s § 253 odst. 3 ve spojení s § 1221 zákona č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 2020 (dále jen „o. z.“), považoval odstavec 18, který umožňoval rozhodnout záležitost, jež nebyla zařazena na pořad jednání shromáždění v pozvánce, se souhlasem jen tříčtvrtinové většiny přítomných členů společenství. Ohledně odstavce 19, který podmiňoval užívání jednotek ve vlastnictví členů společenství k opakovanému krátkodobému pronájmu (kratšímu 3 měsíců) či k poskytování ubytovacích služeb souhlasem všech členů, uvedl, že společenství vlastníků je ve smyslu § 1194 odst. 1 o. z. právnickou osobou způsobilou vykonávat práva a zavazovat se pouze ve věcech spojených se správou, provozem a opravami společných částí domu a pozemku, proto do jeho zákonné působnosti nespadá možnost omezovat způsob užívání jednotek ve vlastnictví členů společenství, neboť jde o oprávnění náležející výlučně vlastníkovi jednotky podle § 1175 odst. 1 a § 1012 o. z. Omezení vlastníka jednotky ve způsobu užívání

jeho majetku tak představuje nepřípustný zásah do výkonu jeho vlastnického práva ve smyslu článku 11 Listiny základních práv a svobod.

2. Městský soud v Praze (soud prvního stupně) usnesením ze dne 21. 11. 2019, č. j. 80 Cm 8/2018-111, návrh na vyslovení neplatnosti rozhodnutí shromáždění účastníka zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že rozhodnutí shromáždění účastníka je platné. Uvedl, že shromáždění bylo svoláno řádně v souladu s § 1207 odst. 1 a 2 o. z., a neshledal věcný rozpor přijatého rozhodnutí se zákonem. Ve vztahu k čl. VI. odstavci 8 dovedl, že pro zastoupení na jednání shromáždění je třeba aplikovat ustanovení § 441 odst. 1 o. z., přičemž dikce přijatého znění stanov tomuto ustanovení neodporuje. Ohledně čl. VI. odstavce 18 uzavřel, že s ohledem na speciální úpravu svolávání, jednání a rozhodování shromáždění společenství v §§ 1206 – 1208 se ustanovení § 253 odst. 3 o. z. nepoužije. K čl. VI. odstavec 19 konstatoval, že vykonává-li vlastník (navrhovatel) své vlastnické právo způsobem, který ostatní vlastníky omezuje ve výkonu jejich zcela totožných práv, není v rozporu s právními předpisy, pokud ostatní vlastníci prostřednictvím nejvyššího orgánu společenství omezili v souladu s ustanovením § 1208 písm. a) o. z. jeho vlastnické právo. Za „účelově zužující výklad“ označil výklad ustanovení § 1194 odst. 1 o. z., respektive § 1189 odst. 1 o. z. tak, že rozhodnout popsáním způsobem o omezení vlastnického práva není v kompetenci shromáždění. Poukázal i na to, že při poskytování krátkodobých pronájmů a ubytovacích služeb dochází k porušení stavebních a daňových předpisů.

4. K odvolání navrhovatele Vrchní soud v Praze (odvolací soud) usnesením ze dne 13. 10. 2021, č. j. 6 Cmo 86/2020-167, rozhodl tak, že usnesení soudu prvního stupně se v bodě I. výroku, pokud jím bylo rozhodnuto o zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti stanov, přijatých shromážděním účastníka dne 18. 5. 2017, a to jejich článku VI. odstavce 8, 18 a 19 (jejichž znění citoval) mění tak, že nejde o rozhodnutí shromáždění účastníka. Ve zbývajícím rozsahu bodu I. výroku rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.); zároveň rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výrok II.).

5. Co se týká čl. VI. odstavce 8, dospěl odvolací soud k názoru, že omezení zastoupení zakotvené ve stanovách není možné, neboť odporuje kogentnímu ustanovení občanského zákoníku ve vztahu k zastoupení. Shromáždění nemá oprávnění rozhodovat o tom, koho smí vlastník ustanovit svým zástupcem na jednání shromáždění na základě plné moci. Neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně ani ohledně správnosti znění stanov v čl. VI. odstavce 18, s odůvodněním, že bylo schváleno v podobě, odporující znění ustanovení § 253 odst. 3 ve spojení s § 1221 věta první o. z. Shromáždění účastníka není oprávněno rozhodovat o tom, jak velké kvorum postačuje k souhlasu o rozhodování o záležitosti, jež nebyla zařazena na pořad jednání shromáždění v pozvánce, je-li tato otázka upravena zákonem. K čl. VI. odstavec 19 uvedl, že shromáždění společenství vlastníků nemá právo omezovat svým rozhodnutím (stanovami) výkon vlastnického práva vlastníka bytu, který je omezitelný ve smyslu § 1012 o. z. zásadně jen vlastnickým právem vlastníka jiného (žaloba by vycházela z vlastnictví, nikoli z členství ve společenství vlastníků jednotek). Závěrem shrnul, že usnesení shromáždění účastníka, jestliže jím byly schváleny navrhovatelem výslovně napadené části stanov, bylo přijato v záležitostech, o kterých nemá shromáždění působnost rozhodnout. Proto aplikoval § 245 ve spojení s § 1221 o. z. a ve smyslu § 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb.,

o zvláštních řízení soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 292/2013 Sb.“), rozhodl, že o rozhodnutí účastníka v této části nejde, neboť se na ně hledí, jako by nebylo přijato.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal účastník dovolání, jehož přípustnost opřel o ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“. Dovolání podle svého obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) směřuje pouze do měnícího výroku I. usnesení odvolacího soudu v části, která se týká čl. VI. odstavce 19 stanov účastníka, tedy možnosti upravit ve stanovách společenství vlastníků omezení vlastníka bytu (jednotky) v jeho užívání k poskytování ubytovacích služeb nebo k opakovanému krátkodobému pronájmu, přičemž tuto otázku považoval za dosud neřešenou. Nesouhlasil s aplikací § 245 o. z. a § 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb. a odvolacímu soudu vytýkal, že se argumentačně nevypořádal s tím, kam může společenství vlastníků zajít ve svých pravomocích ohledně užívání bytu (jednotky), s nímž je nedílně spojeno i právo užívání společných prostor v domě, jejichž regulace do působnosti společenství náleží. Měl za to, že se odvolací soud odchýlil od judikatury odvolacího soudu, jestliže se nezabýval otázkou, zda byly splněny předpoklady normované § 1209 o. z. pro přezkoumání platnosti rozhodnutí shromáždění účastníka, zejména zda bylo splněno věcné hledisko, tedy existence důležitého důvodu, a jestliže se vyhnul posouzení věci podle § 260 o. z. Navrhl, aby rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc mu vrácena k dalšímu řízení.

č. 98

7. Navrhovatel se ve svém vyjádření ztotožnil se závěry odvolacího soudu s odůvodněním, že do vlastnického práva vlastníka jednotky lze zasáhnout jen na základě a v mezích zákona, který však takový zásah shromáždění vlastníků neumožňuje. Společenství vlastníků má ze své povahy působnost a svéprávnost omezenou na předmět činnosti, do něhož patří správa domu a pozemku, nikoli správa bytů (jednotek). Proto odvolací soud správně aplikoval § 245 o. z., jehož použití pro poměry společenství vlastníků je judikaturou aprobováno. Navrhl, aby dovolací soud dovolání odmítl, případně s ohledem na věcnou správnost napadeného rozhodnutí zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud České republiky shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť otázka, zda může společenství vlastníků ve svých stanovách omezit vlastníka jednotky při užívání bytu k opakovanému krátkodobému pronájmu či poskytování ubytování, nebyla dovolacím soudem řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden. Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat

jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existence uvedených vad tvrzena nebyla a tyto vady nevyplývaly ani z obsahu spisu.

10. Předně je třeba zdůraznit, že s ohledem na to, že napadené rozhodnutí bylo přijato na shromáždění účastníka dne 18. 5. 2017, je třeba věc posoudit podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 30. 6. 2020 (dále opět jen „o. z.“) – viz čl. II přechodná ustanovení zákona č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

č. 98

11. Podle § 1175 odst. 1 o. z. má vlastník jednotky právo svobodně spravovat, výlučně užívat a uvnitř stavebně upravovat svůj byt jakož i užívat společné části, nesmí však ztížit jinému vlastníku jednotky výkon stejných práv ani ohrozit, změnit nebo poškodit společné části.

Podle § 1189 odst. 1 o. z. správa domu a pozemku zahrnuje vše, co nenáleží vlastníku jednotky a co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí. Správa domu zahrnuje i činnosti spojené s přípravou a prováděním změn společných částí domu nástavbou, přístavbou, stavební úpravou nebo změnou v užívání, jakož i se zřízením, udržováním nebo zlepšením zařízení v domě nebo na pozemku sloužících všem spoluvlastníkům domu.

Podle § 1189 odst. 2 o. z. se má za to, že správa se vztahuje i na společné části, které slouží výlučně k užívání jen některému spoluvlastníku.

Podle § 1190 o. z. osobou odpovědnou za správu domu a pozemku je společenství vlastníků. Nevzniklo-li společenství vlastníků, je osobou odpovědnou za správu domu správce.

Podle § 1194 odst. 1 o. z. společenství vlastníků je právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku; při naplňování svého účelu je způsobilé nabývat práva a zavazovat se k povinnostem. Společenství vlastníků nesmí podnikat ani se přímo či nepřímo podílet na podnikání nebo jiné činnosti podnikatelů nebo být jejich společníkem nebo členem.

12. V případě právní úpravy vztahů bytového spoluvlastnictví podle části třetí, dílu 4, oddílu 5 o. z. se projevuje specifická povaha takto založeného vlastnického práva, která je dána dualistickou koncepcí spočívající ve výlučném vlastnictví (bytové) jednotky (nyní bytu jako součásti jednotky - srov. § 1159 o. z.) na straně jedné a v podílovém spoluvlastnictví společných částí domu a pozemku na straně druhé. Je zřejmé, že kombinace výlučného a podílového (spolu)vlastnictví vytváří zvláštní podmínky pro realizaci takto pojatého vlastnického práva, které se projevují ve zvýšené míře jak u práv, tak i povinností (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 1. 2012, sp. zn. [II. ÚS 2973/09](#), a ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. [I. ÚS 752/15](#)).

13. Důsledky takto pojatého bytového spoluvlastnictví řeší právní úprava občanského zákoníku mimo jiné prostřednictvím zavedením tzv. společenství vlastníků (dále též jen „společenství“), jehož hlavním účelem je zajišťování správy domu a pozemku. K naplnění tohoto účelu jej zmíněná právní úprava předně prohlašuje za právnickou osobu, čímž mu přiznává způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, tedy právní

osobnost (§ 1194 odst. 1 věta před středníkem ve spojení s § 20 odst. 1 a § 15 odst. 1 o. z.). Vedle toho mu zároveň poskytuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat), tj. svéprávnost (§ 1194 odst. 1 věta za středníkem ve spojení s § 15 odst. 2 o. z.), být vázanou pouze na naplňování účelu jeho činnosti. Z toho, že společenství vlastníků má právní osobnost i svéprávnost, současně vyplývá, že v rámci zajišťování správy domu a pozemku, za niž odpovídá podle ustanovení § 1190 o. z., nejedná z pouhého pověření vlastníků jednotek, nýbrž vykonává svá práva a povinnosti jako by samo bylo vlastníkem – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. [26 Cdo 3553/2017](#), proti němuž byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. [I. ÚS 2325/18](#). V poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 dospěl k obsahově shodnému závěru Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 22. 8. 2016, sp. zn. [26 Cdo 5610/2015](#).

14. Legální definici správy domu a pozemku obsahuje ustanovení § 1189 odst. 1 o. z. Citované ustanovení vymezuje tuto správu jednak negativně jako vše, co nenáleží vlastníku jednotky, a jednak pozitivně jako vše, co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí; pozitivní vymezení současně doplňuje o výčet činností, které se rovněž považují za správu domu a pozemku. V ustanovení § 1189 odst. 2 o. z. je pak (nově) vyjádřena zásada, že správa domu a pozemku se vztahuje i na společné části, které slouží výlučně k užívání jen některému spoluvlastníku [k tomu viz též § 1166 odst. 1 písm. b) bod 2 o. z.].

15. Z uvedeného výkladu § 1189 o. z. vycházela i judikatura dovolacího soudu, jestliže dovodila aktivní legitimaci společenství vlastníků ve sporech o splnění povinností týkajících se společných částí domu a pozemku (srov. již citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. [26 Cdo 3553/2017](#), či jeho rozsudek ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. [26 Cdo 379/2019](#), uveřejněný pod č. 70/2020 ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek).

16. Nejvyšším orgánem společenství je jeho shromáždění (§ 1205 odst. 5 věta první o. z.), které tvoří všichni vlastníci jednotek (§ 1206 odst. 1 věta první o. z.). Působnost shromáždění je upravena v § 1208 o. z., přičemž primárně do ní patří změna stanov [§ 1208 písm. a) o. z.]. Stanovy společenství jakožto smlouva *sui generis* představují základní „dokument“, jímž se řídí jeho vnitřní poměry (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. [29 Cdo 3024/2012](#)).

17. Obsah stanov vymezuje demonstrativně § 1200 odst. 2 o. z., který stanoví jejich minimální obsah. Podle § 1200 odst. 2 písm. c) o. z. je sice povinnou náležitostí stanov úprava členských práv a povinností i způsob jejich uplatňování, tím se však rozumí práva a povinnosti vyplývající z členství ve společenství vlastníků (např. právo účasti na shromáždění a právo na něm hlasovat, právo být volen do orgánů společenství či povinnost ručit za dluhy společenství). Není proto možné stanovami omezit práva vyplývající z vlastnictví jednotky.

18. Další povinnou náležitostí stanov jsou pravidla pro správu domu a pozemku a užívání společných částí. Těmito pravidly by většinou mohly být buď nahrazeny dosavadní domovní řády, anebo by mohl být ve stanovách vytvořen základ pro tvorbu domovního řádu, který by vycházel z pravidel určených stanovami. V úvahu přichází např. pravidla pro dodržování nočního klidu, pravidla pro zamykání domu či nakládání s klíči. Tato pravidla se však mohou týkat jen užívání společných částí, proto ani zde nemá omezení vlastníka bytu

své místo. Užívání bytu a společných částí je neoddělitelně spjato a vlastník jednotky je povinen se těmito pravidly řídit, jakož i zajistit jejich dodržování osobami, jimž umožnil přístup do domu nebo bytu (§ 1176 o. z.). Musí však vždy jít o pravidla, jejichž smyslem a účelem je vskutku upravit užívání společných částí, nikoliv ve skutečnosti omezit nakládání s bytem (jednotkou).

19. Základní vymezení práv a povinností vlastníka jednotky obsahuje § 1175 odst. 1 o. z., podle něhož má vlastník jednotky právo svobodně spravovat, výlučně užívat a uvnitř stavebně upravovat svůj byt a zároveň užívat společné části, přičemž je omezen stejnými právy jiných vlastníků jednotek. Jde o vyjádření obecného práva a povinnosti každého vlastníka v návaznosti na § 1012 o. z. o předmětu a obsahu vlastnického práva a jeho omezení podle § 1013 o. z., modifikované specifickými znaky bytového spoluvlastnictví. Z citovaného ustanovení tak plyne právo vlastníka jednotky s bytem libovolně a výlučně nakládat, ale zároveň i možnost ostatních vlastníků jednotek se bránit proti případnému zneužití toho práva nežádoucím způsobem negatorní žalobou (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. [26 Cdo 287/2018](#), i dřívější judikaturu tam uvedenou).

20. V případě, že vlastník jednotky užívá byt k jinému účelu, než vyplývá z prohlášení (§ 1166 o. z.) – např. právě k ubytování cizích osob ke krátkodobému pronájmu a opakovaně (dlouhodobě) tím ruší obvyklý klid a pořádek v domě, má společenství vlastníků možnost postupovat podle § 1184 odst. 1 o. z. a navrhnout nucený prodej jednotky toho vlastníka, který přes písemnou výstrahu své povinnosti porušuje způsobem podstatně omezujícím nebo znemožňujícím výkon práv ostatních vlastníků jednotek, přičemž tento proces byl upřesněn a zjednodušen provedenou novelizací občanského zákoníku zákonem č. 163/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinné od 1. 7. 2020.

21. Lze tak uzavřít, že zákonná působnost společenství vlastníků ve smyslu § 1189 o. z. je omezena na oblast správy, provozu, údržby, oprav domu, jeho společných částí a pozemku, nemůže proto zasahovat do vlastnických práv k bytům (jednotkám) jednotlivých vlastníků. Společenství vlastníků se tak při úpravě svých stanov (jejich změně) může (je oprávněno) pohybovat pouze v rámci kompetencí vyplývajících z jeho působnosti. Rozhodne-li shromáždění společenství vlastníků prostřednictvím stanov o omezení vlastnického práva vlastníků jednotek ohledně užívání bytu, jde o rozhodnutí, které bylo přijato v záležitosti, o které tento orgán nemá působnost rozhodnout, a hledí se na něj, jako by nebylo přijato (§ 245 o. z.).

22. Soudní praxe se již ustálila v závěru, že § 245 o. z., který definuje vady, pro které se na rozhodnutí členské schůze nebo orgánu spolku hledí, jako by nebylo přijato (jde o rozpor rozhodnutí s dobrými mravy, změnu stanov v rozporu s kogentními ustanoveními zákona a rozhodnutí v záležitosti, která nepatří do jeho působnosti), se podle § 1221 o. z. použije i v poměrech společenství vlastníků (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. [27 Cdo 4639/2018](#), uveřejněné pod číslem 84/2020 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. [26 Cdo 2275/2021](#), nebo jeho usnesení ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. [26 Cdo 3352/2021](#)). Rozhodnutí, na která se hledí, jako by nebyla přijata, jsou označována jako nicotná (nulitní), nevyvolávají žádné právní následky, nikoho nezavazují, nemohou konvalidovat. Z procesního hlediska pak vyplývá z § 90 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., že zjistí-li soud v průběhu řízení

o vyslovení neplatnosti orgánu právnické osoby, že na rozhodnutí se hledí, jako by nebylo přijato, rozhodne i bez návrhu o tom, že o rozhodnutí orgánu nejde, aniž by musel současně zamítnat návrh na vyslovení jeho neplatnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1817/2016](#), uveřejněné pod číslem 46/2018 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

23. Poměřováno shora uvedenými závěry je rozhodnutí odvolacího soudu správné.

24. Ohledně další otázky dovolatele, zda byly splněny předpoklady normované § 1209 o. z. pro přezkoumání platnosti rozhodnutí shromáždění účastníka, zejména zda bylo splněno věcné hledisko existence důležitého důvodu, dovolací soud pro úplnost uvádí, že je výrazem standardní soudní praxe, že usnesení shromáždění vlastníků jednotek o změně stanov společenství představuje důležitý důvod ve smyslu ustanovení § 1209 odst. 1 o. z. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. [26 Cdo 3465/2017](#), a ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. [26 Cdo 781/2018](#) - ústavní stížnosti podané proti citovaným usnesením odmítl Ústavní soud usneseními ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. [I. ÚS 1273/18](#), a ze dne 2. 7. 2019, sp. zn. [II. ÚS 2240/18](#)). Odvolací soud však tuto otázku neřešil, jestliže považoval rozhodnutí účastníka za nulitní, nikoli neplatné. Ze stejného důvodu tak nepřichází v úvahu aplikace § 260 o. z., na kterou poukazuje dovolatel.

25. Z pohledu uplatněných dovolacích námitek je napadené rozhodnutí správné. Nejvyšší soud proto - aniž ve věci nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) - dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

č. 99

Spotřebitelem může být nejen nepodnikající fyzická osoba, ale též fyzická osoba - podnikatel, jedná-li mimo rámec své podnikatelské činnosti. K ujednání omezujícím či vylučujícím práva spotřebitele na náhradu újmy se nepřihlíží [§ 1812 odst. 2, § 1814 odst. 1 písm. a) o. z.] i v případě, že s podnikatelem uzavřel smlouvu jiný podnikatel mimo rámec své podnikatelské činnosti.

Spotřebitel, Náhrada škody

§ 419 o. z., § 2944 o. z.

č. 99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. [25 Cdo 3497/2021](#), ECLI:CZ:NS:2023:25.CDO.3497.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti části rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 6. 2021, sp. zn. 57 Co 76/2020, kterou odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o povinnosti žalovaného zaplatit žalobci a) 119 186 Kč s úrokem z prodlení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 13. 11. 2019, č. j. 17 C 115/2018-170, uložil žalovanému zaplatit žalobci a) 619 186 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu žalobce a) co do 483 000 Kč s příslušenstvím a žalobu, kterou se žalobkyně b) domáhala, aby jí, jakožto oprávněné společně a nerozdílně s žalobcem a), byl žalovaný povinen zaplatit 983 000 Kč s příslušenstvím, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak v řízení o náhradu škody, která měla žalobcům vzniknout úrazem, léčením a následným utracením jejich koně ustájeného ve stájích žalovaného a představované náklady na léčení koně (119 186 Kč), jeho hodnotou (983 000 Kč) a ušlým ziskem, jehož by mohli dosáhnout účastí koně v soutěžích (200 000 Kč). Náhrady hodnoty koně a ušlého zisku se domáhali oba žalobci jako vlastníci koně, náhrady nákladů léčení jen žalobce a), který je vynaložil.

2. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 18. 6. 2021, č. j. 57 Co 76/2020-341, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části, kterou bylo žalovanému uloženo zaplatit žalobci a) náklady léčení 119 186 Kč s úrokem z prodlení, potvrdil jej v zamítavém výroku ohledně části, v níž se oba žalobci domáhali (jako oprávnění společně a nerozdílně) zaplacení ušlého zisku 200 000 Kč s úrokem z prodlení, a zrušil rozsudek soudu prvního stupně v částech výroků, jimiž byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobci a) 500 000 Kč s úrokem z prodlení a byla zamítnuta žaloba žalobce a) co do 283 000 Kč s úrokem z prodlení a žaloba žalobkyně b) [oprávněné společně a nerozdílně s žalobcem a)] co do 783 000 Kč s úrokem z prodlení, a v tomto rozsahu, tedy ohledně požadované náhrady za hodnotu koně, věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud vyšel ze zjištění soudu prvního stupně, že oba žalobci jako kupující dne 13. 8. 2017 podepsali kupní smlouvu o koupi koně R.,

šestiletého valacha, kterého žalobce a) nechal ustájit ve stájích žalovaného v A. na základě smlouvy, jež obsahovala ujednání vylučující odpovědnost žalovaného za případné jím nezaviněné zranění či úhyn koně. Žalobce a) je nositelem živnostenského oprávnění a současně společníkem ve společnosti s ručením omezeným v oboru výroba, obchod a služby a provádění staveb, jejich změn a odstraňování, žalovaný při uzavření smlouvy o ustájení vystupoval jako podnikatel s předmětem podnikání „chov zvířat pro zájmový chov“. Daný kůň by mohl v následujících deseti letech v soutěžích získat ceny do 20 000 Kč ročně, které by však ani zdaleka nepokryly roční náklady na jeho ustájení a péči o něj. Dne 1. 10. 2017 si kůň zaklínil levou pánevní končetinu do mezery mezi spodní částí vrat svého boxu a podlahou ve stájích žalovaného, čímž se zranil a následně navzdory žalobcem a) účelně vynaloženým nákladům na léčení ve výši 119 186 Kč musel být utracen. Po doplnění dokazování měl odvolací soud dále za prokázané, že box, v němž se kůň nacházel, byl opatřen posuvnými vraty. V případě, že vrata byla řádně zavřena, zajištěna a nevykazovala žádné neodborné zásahy či úpravy, nahodilá či cílená poškození, se noha koně pod vrata nemohla dostat. Odvolací soud tak dospěl k závěru, že ocitla-li se noha koně pod posuvnými vraty, muselo k tomu dojít proto, že vrata nebyla dovřena či dostatečně zajištěna. Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně považoval žalobce a) při uzavírání smlouvy o ustájení koně s žalovaným za spotřebitele [§ 419 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“)], eventuálně za slabší stranu smluvního vztahu (§ 433 odst. 2 o. z.), neboť při uzavírání smlouvy o ustájení vystupoval mimo souvislost s vlastním podnikáním. Rovnocenný podnikatelský vztah mezi žalobcem a) a žalovaným nemohl být založen ani úmyslem žalobců využít koně k soutěžím, protože případné teoretické zisky by ani zdaleka nepokryly náklady na jeho chov. K ujednání o omezení odpovědnosti za škodu ve smlouvě o ustájení s odkazem na § 1812 odst. 2 a § 1814 písm. a), resp. § 2898 o. z. nepřihlížel. Podle § 2944 o. z. ve spojení § 2970 o. z. shledal žalovaného odpovědným ve vztahu k žalobci a) za poranění zvířete a za škodu spočívající v nákladech spojených s léčením zraněného koně účelně vynaložených žalobcem a). Povaze koně neodporuje, aby byl nárok na náhradu škody způsobené jeho poraněním posouzen podle ustanovení upravujících náhradu škody na věcech převzatých v souvislosti s plněním závazku. Otázku vlastnictví koně pro účely posouzení tohoto nároku shledal nepodstatnou, neboť podle § 2944 o. z. žalovaný odpovídá za vzniklou škodu žalobci a), od něhož koně na základě smlouvy o ustájení převzal. Shodně s okresním soudem konstatoval, že žalovaný ani netvrdil existenci liberačního důvodu podle § 2944 o. z., tedy že by ke škodě došlo i bez předání koně do jeho detence.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v části, kterou odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o povinnosti žalovaného zaplatit žalobci a) 119 186 Kč s úrokem z prodlení, napadl žalovaný dovoláním, jehož přípustnost odůvodnil tím, že rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla doposud řešena, resp. má být řešena jinak. Za dovolacím soudem dosud neřešenou pokládá otázku, zda lze vlastníka koně při uzavírání smlouvy o jeho ustájení pokládat ve vztahu k provozovateli stáje za slabší smluvní stranu či dokonce za spotřebitele, kterou odvolací soud vyřešil nesprávně. Odvolací soud měl podle jeho názoru posoudit vztah založený smlouvou o ustájení koně jako vztah rovnocenných podnikatelských subjektů, neboť žalobce a) je osobou s živnostenskými oprávněními a podnikatelskými cíli a žalobou uplatnil mimo jiné i ušlý zisk, jehož hodlal dosáhnout s koněm

v soutěžích. Proto měl soud vycházet z omezení odpovědnosti žalovaného za škodu, sjednaného ve smlouvě o ustájení koně. Dále dovolatel namítl, že odvolací soud při posouzení jeho odpovědnosti vyšel z nesprávně zjištěného skutkového stavu, resp. jeho skutkové závěry jsou v rozporu s provedenými důkazy, pokud na rozdíl od soudu prvního stupně nepovažoval nehodu za nešťastnou událost, ale shledal porušení povinnosti žalovaným. Podle žalobce k zapříčení nohy koně mohlo dojít i při správně zavřených a zajištěných vratech boxu, tedy i za situace, že udělal vše potřebné k zabránění vzniku škody. Dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

4. Žalobci se ve vyjádření ztotožnili s právním posouzením odvolacího soudu a navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí jako věcně správně potvrdil a rozhodl o povinnosti žalovaného nahradit jim náklady dovolacího řízení.

č. 99

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky právního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 o. s. ř.) a podle § 237 o. s. ř. je přípustné pro řešení za daných skutkových okolností dosud neřešené právní otázky výkladu pojmu spotřebitel. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 419 o. z. je spotřebitelem každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.

Podle § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, se spotřebitelem rozumí fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.

Podle § 1812 odst. 2 o. z. k ujednáním odchylicím se v neprospěch spotřebitele od ustanovení zákona stanovených k ochraně spotřebitele se nepřihlíží. To platí i v případě, že se spotřebitel vzdá zvláštního práva, které mu zákon poskytuje.

Podle § 1814 odst. 1 písm. a) o. z. zneužívající jsou vždy ujednání, která vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy.

7. Ze samotné definice spotřebitele, jímž podle § 419 o. z. je každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná, vyplývá, že spotřebitelem může být nejen nepodnikající fyzická osoba, ale též fyzická osoba - podnikatel, jedná-li mimo rámec své podnikatelské činnosti (obdobně v literatuře např. Csach, K. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 4). Ustanovení na ochranu spotřebitele mají být aplikována i na vztahy, v nichž vystupuje fyzická osoba,

jež má podnikatelské oprávnění, avšak v těchto vztazích se jako podnikatel nechová (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. [I. ÚS 1930/11](#)). K ujednání omezujícímu či vylučujícímu práva spotřebitele na náhradu újmy se proto nepřihlíží [§ 1812 odst. 2, § 1814 odst. 1 písm. a) o. z.] i v případě, že s podnikatelem uzavřel smlouvu jiný podnikatel mimo rámec své podnikatelské činnosti.

8. Závěr odvolacího soudu odpovídá shora uvedenému výkladu pojmu spotřebitel, neboť žalobce a) uzavřel se žalovaným smlouvu o ustájení koně zcela mimo rámec své podnikatelské činnosti (předmětem jeho podnikání byla stavební činnost, nikoli chov koní). Proto odvolací soud správně žalobce a) v daném smluvním vztahu pokládal za spotřebitele ve smyslu § 419 o. z., k ujednání omezujícímu jeho právo na náhradu újmy nepřihlížel (§ 1812 odst. 2 o. z.) a povinnost žalovaného k náhradě škody způsobené zraněním a následným úhynem koně posoudil podle § 2944 o. z., podle něhož každý, kdo od jiného převzal věc, která má být předmětem jeho závazku, nahradí její poškození, ztrátu nebo zničení, a to bez ohledu na to, zda žalovaný porušil svou povinnost či nikoli. Žalovaný totiž ani netvrdil (a tedy ani neprokázal), že by ke škodě došlo i jinak. Námitky dovolatele proti závěru odvolacího soudu, že žalovaný při péči o koně porušil svou povinnost, jsou tudíž bez významu.

č. 99

9. Lze dodat, že otázka vlastnictví koně není pro posouzení povahy žalobce a) jako smluvní strany významná. Svěřit na základě smlouvy koně k ustájení může jak jeho vlastník, tak osoba vlastníkem k tomu zmocněná a k uplatnění nároku na náhradu škody podle § 2944 o. z. je aktivně legitimována osoba, která smlouvu uzavřela. Pro posouzení otázky, zda lze přihlížet k ujednání, jímž smluvní strana omezila svá práva na náhradu újmy, není podstatné, zda je daná smluvní strana vlastníkem věci, jíž se smlouva týká, ale to, zda smlouvu uzavřela v rámci svého podnikání.

10. Ze shora uvedených důvodů Nejvyšší soud zamítl dovolání proti části rozsudku odvolacího soudu, kterou bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně o povinnosti žalovaného zaplatit žalobci a) 119 186 Kč s úrokem z prodlení, jako nedůvodné podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.

č. 100

Spadá-li určité právní jednání (výstraha před vyloučením a navazující rozhodnutí představenstva o vyloučení člověka omezeného ve svéprávnosti z bytového družstva) do rozsahu, v němž je svéprávnost osoby omezena, jedná za opatrovance (člověka omezeného ve svéprávnosti) v této záležitosti jeho (hmotněprávní) opatrovník, vůči němuž je třeba tato právní jednání směřovat, včetně případného doručování písemností. K tomu, aby v takovém případě nastaly účinky hmotněprávního jednání vůči osobě omezené ve svéprávnosti, musí být hmotněprávní jednání doručeno hmotněprávnímu opatrovníkovi této osoby; je-li doručeno pouze osobě omezené ve svéprávnosti (opatrovanci), pak účinky hmotněprávního jednání nenastanou do té doby, dokud nebude řádně doručeno rovněž jejímu (hmotněprávnímu) opatrovníkovi.

č. 100

Omezení svéprávnosti (o. z.) [Svéprávnost (o. z.)], Opatrovník hmotně právní [Opatrovník], Vyloučení člena družstva, Doručování

§ 55 odst. 1 o. z., § 465 o. z., § 615, § 617, § 618, § 619 zákona č. 90/2012 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2022, sp. zn. [24 Cdo 668/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:24.CDO.668.2022.1

Nejvyšší soud změnil k dovolání žalobkyně rozsudek Vrchního soudu v Praze tak, že se rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 10. 2019, sp. zn. 37 Cm 19/2018, v zamítavém výroku I. o věci samé mění tak, že se určuje, že členství žalobkyně v žalovaném družstvu „trvá i nadále“.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se (žalobou změněnou se souhlasem soudu) domáhala, aby bylo určeno, že členství žalobkyně v žalovaném družstvu „ke dni rozhodnutí soudu nadále trvá“. Žalobu odůvodnila zejména tím, že je členkou žalovaného bytového družstva od roku 2011 a že jí žalovaný od 3.3.2011 přenechal do nájmu družstevní byt č. 1 o velikosti 1+1 v 7. podlaží domu č. p. 2 v N, ulice R. Dne 14.3.2018 rozhodlo představenstvo žalovaného na své schůzi o vyloučení žalobkyně ze žalovaného družstva, neboť žalobkyně navzdory výstraze, zaslané dne 14.9.2017 z důvodu hrubého porušování povinností vyplývajících z nájmu družstevního bytu žalobkyní (porušování domovního řádu, rušení nočního klidu), nezjedнала nápravu a toto hrubé porušování povinností trvá. Rozhodnutí však žalobkyni nebylo doručeno do vlastních rukou, protože se žalobkyně na adrese uvedeného bytu nezdržuje, je v něm odpojen přívod elektrického proudu a žalobkyně z důvodu nepříznivého zdravotního stavu (léčí se dlouhodobě s psychickou nemocí a je invalidou III. stupně) bydlí společně se synem A. S. u své matky na adrese v N, ulice P. Rozhodnutí o vyloučení bylo žalobkyni doručeno pouze obyčejnou poštou vhozením do schránky. O tom se žalobkyně dozvěděla až dne 29.5.2018, o žádné výstraze informována nebyla. Proti rozhodnutí o vyloučení žalobkyně podala (prostřednictvím

advokátky) dne 4.5.2018 námitky, žalovaný se však odmítl jimi zabývat pro jejich opožděnost. Podle názoru žalobkyně však k jejímu vyloučení ze žalovaného družstva nedošlo, neboť rozhodnutí o jejím vyloučení (ani předchozí výstraha) jí nebylo řádně doručeno, a nelze s ním spojovat žádné právní následky. Žalobkyně je podle pravomocného rozsudku Okresního soudu v Náchodě ze dne 26.2.2015 č.j. 0 Nc 43/2014-49 osobou omezenou ve svéprávnosti, a proto měly být výše uvedené písemnosti žalovaného doručeny rovněž jejímu opatrovníkovi, což se ovšem nestalo. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení žalobkyně zdůvodnila tím, že žalovaný již na ni podal žalobu na vyklizení bytu, v rámci níž se již soud nemůže platností vyloučení z družstva zabývat.

2. Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 7.10.2019 č.j. 37 Cm 19/2018-106 zamítl žalobu o určení, že členství žalobkyně v žalovaném družstvu „trvá i nadále“, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že představenstvo žalovaného družstva řádně projednalo hrubé porušování povinností uživatele družstevního bytu žalobkyní (opakované porušování denního i nočního klidu synem žalobkyně, který do bytu pravidelně dochází s kamarády), a že jak výstrahu před vyloučením, tak i následné rozhodnutí o vyloučení žalobkyně z družstva „dostatečně objektivizovalo“. Obě písemnosti, které byly řádně doručovány na adresu žalobkyně uvedené v seznamu členů žalovaného, si žalobkyně ve stanovené lhůtě nevyzvedla a námitky proti vyloučení podala opožděně. Soudu prvního stupně sice „neunikla“ skutečnost, že žalobkyně byla rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 26.2.2015 č.j. 0 Nc 43/2014-49 omezena ve způsobilosti k právním „úkonům“, a to „nikoliv zanedbatelným způsobem“ (není způsobilá k právním jednáním spočívajícím v nakládání s majetkem převyšujícím hodnotu 20.000 Kč, není způsobilá se zavazovat k plnění, jehož hodnota převyšuje částku 20.000 Kč, a není způsobilá spravovat jmění svého nezletilého syna a určit místo jeho bydliště), a že jí proto byl ustanoven opatrovník – město Náchod, avšak podle jeho názoru nelze přehlédnout, že podle závěrů znalce z oboru psychiatrie MUDr. M. B., ze kterého vycházel soud ve věci omezení svéprávnosti žalobkyně, „byla žalobkyně v rozhodném období schopna porozumět důsledkům uzavření jakékoliv smlouvy, byla schopna obstarávat své záležitosti, včetně jednání na úřadech a byla též schopna účasti na soudním řízení“. Proto podle mínění soudu prvního stupně se žalobkyně nemůže s odkazem na omezení svéprávnosti „vyvinut“ ze všech povinností, které jí zákon v dané věci ukládal, především „má soud na mysli“ povinnost ohlásit změnu svého bydliště. Jestliže žalobkyně této „nenáročné“ povinnosti nedostála, „je nutno její nečinnost jí přičíst k tíži“.

3. K odvolání žalobkyně Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 29.9.2021 č.j. 6 Cmo 264/2020-145 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobkyně je povinna „nahradit“ žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 2.550 Kč. Odvolací soud s poukazem na ustanovení § 508 zákona o obchodních korporacích zdůraznil, že každý člen družstva má povinnost oznámit družstvu bez zbytečného odkladu jakoukoli změnu údajů, jež jsou ve vztahu k jeho osobě uvedeny v seznamu členů, tedy i změnu bydliště. Jestliže tak neučiní, „vystavuje se nebezpečí nedoručení důležitých písemností“, aniž by se však mohl bránit tvrzením, že mu ze strany družstva nebylo řádně doručeno. V daném případě žalovaný postupoval v souladu s ustanovením § 621 zákona o obchodních korporacích a se stanovami družstva, jestliže žalobkyni doručoval jak výstrahu, tak následné rozhodnutí i vyloučení z družstva na adresu žalobkyní uváděnou v seznamu členů, a tudíž „je nutno na uvedené listiny nahlížet jako na listiny, jejichž obsah byl adresátovi řádně oznámen“. Následným marným

č. 100

uplynutím třicetidenní lhůty k podání námitek „ke shromáždění delegátů“ (správně „k členské schůzi“) ve smyslu ustanovení § 619 zákona o obchodních korporacích „došlo k završení procesu vyloučení žalobkyně ze žalovaného bytového družstva“ a k zániku jejího členství. Námitku žalobkyně, že jako člověk omezený ve svéprávnosti nebyla schopna posoudit následky neoznámení změny bydliště a že korespondence týkající se výstrahy i následného vyloučení měla být doručována rovněž jejímu opatrovníkovi městu Náchod, odvolací soud odmítl s odůvodněním, že žalovaný o omezení svéprávnosti žalobkyně (které ostatně podle „závazného výroku“ rozsudku Okresního soudu v Náchodě ze dne 26.2.2015 č.j. 0 Nc 43/2014-49 znamenalo omezení toliko ve finančních záležitostech) a o jejím opatrovníkovi „evidentně neměl informace“, a že navíc žalobkyně i podle výňatku ze závěrů znalců obsažených ve výše citovaném rozsudku „byla schopna porozumět důsledkům uzavření jakékoliv smlouvy, byla schopna obstarávat své záležitosti, včetně jednání na úřadech a byla též schopna účasti na soudním řízení“. Z toho podle názoru odvolacího soudu „nepochybně plyne, že žalobkyně byla schopna sdělit adresu svého bydliště do seznamu členů tak, aby jí bylo možno družstvem doručovat“. Předmětný problém totiž – jak odvolací soud zdůraznil – „nevyplývá z toho, že by žalobkyně nebyla schopna se z důvodu neoznámení záležitosti družstvem opatrovníkovi bránit vyloučení z družstva, ale z toho, že se o vyloučení (včas) nedozvěděla, ačkoli bylo v jejích mentálních i fyzických schopnostech sdělit svoji aktuální adresu (adresu člena družstva) žalovanému“. Za tohoto stavu se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o tom, že „z důvodu řádného ukončení procesu vyloučení z družstva nelze žalobě vyhovět“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítala, že odvolací soud nesprávně vyřešil otázku, zda žalobkyni, která je omezena ve svéprávnosti tak, že není způsobilá k právnímu jednání spočívajícímu v nakládání s majetkem převyšujícím hodnotu 20.000 Kč, a byl jí soudem jmenován veřejný opatrovník k zastupování při právních jednáních v rozsahu omezení, bylo možno platně (řádne) doručit výstrahu před vyloučením z družstva a následně samotné rozhodnutí o vyloučení z družstva bez toho, že by takové rozhodnutí bylo doručeno rovněž jejímu opatrovníkovi, který by následně za dovolatelku mohl podat námítky proti tomuto rozhodnutí. Soudy obou stupňů podle názoru dovolatelky pochybily, jestliže se odvolávají na skutečnost, že dovolatelce nic nebránilo oznámit družstvu změnu svých údajů (adresy pobytu), aniž by zohlednily dovolatelčin aktuální zdravotní stav a skutečnost, že trpěla a trpí duševní poruchou, která není přechodného rázu, je trvalá a která se nazývá paranoidní schizofrenie. Zjištěná duševní porucha ovlivňuje rozpoznávací a ovládací schopnosti dovolatelky tak, že omezuje její schopnost rozhodování a zkrsluje schopnost projeviti přání. Tyto skutečnosti – jak zdůraznila – vycházejí z rozsudku Okresního soudu v Náchodě, jímž byla pravomocně omezena ve svéprávnosti. Podle jejího mínění, měl-li okresní soud za prokázané, že je nutné žalobkyni omezit v dispozici s jejím majetkem, měl ji soud ochránit také v případě, kdy je jí tento majetek neoprávněně odejmut. Poukázala přitom na skutečnost, že kdyby chtěla převést svůj podíl v družstvu, potřebovala by k tomu souhlas soudu, zatímco na druhé straně ji odvolací soud v projednávané věci proti zásahu (újmě) v podobě zbavení jejího podílu v družstvu neochránil (dovolatelka pozbyla svá práva jako člen družstva a s tím spojené právo na uzavření nájemní smlouvy k bytu, čímž se z ní v podstatě stává bezdomovec), ačkoli – jak zdůraznila – základním smyslem omezení svéprávnosti je

především ochrana zájmů samotných fyzických osob, které pro svůj duševní stav nejsou schopny činit s dostatečnou vlastní odpovědností právní úkony. Podle názoru dovolatelky se odvolací soud svým rozhodnutím „odklonil od rozsudku okresního soudu“, jestliže sám (bez dalšího zjištění okolností a způsobilosti žalobkyně) zhodnotil, že žalobkyně měla dostatečnou způsobilost k jednání týkajícímu se jejího podílu v bytovém družstvu. Žalobkyně rovněž vytkla odvolacímu soudu, že „nesprávně vykládá institut omezení svéprávnosti a opatrovnictví“, jestliže odůvodnil své rozhodnutí rovněž tím, že žalovaný o omezení žalobkyně neměl informace. Přitom zdůraznila, že je-li fyzická osoba omezena ve svéprávnosti, pak ve většině případů druhá strana, která s ní vstupuje v právní jednání, o jejím omezení nemá informaci; proto je osoba omezená ve svéprávnosti chráněna ustanovením § 65 občanského zákoníku. Z uvedených důvodů žalobkyně dovozovala, že jí rozhodnutí o vyloučení z družstva nebylo řádně doručeno, proto s ním nelze spojovat následky vyloučení člena družstva, a tudíž členství žalobkyně v žalovaném družstvu nikdy nezaniklo. Navrhla, aby odvolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že v souvislosti s členstvím žalobkyně v žalovaném bytovém družstvu žalovaný od 3.3.2011 „přenechal žalobkyni do nájmu“ družstevní byt č. 1 o velikosti 1+1 v 7. podlaží domu č. p. 2 v N, ulice R. Pro duševní poruchu (paranoidní schizofrenii), která není jen přechodná, byla žalobkyně pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 26.2.2015 č.j. 0 Nc 43/2014-49 omezena ve svéprávnosti tak, že „není způsobilá k právnímu jednání spočívajícímu v nakládání s majetkem převyšujícím hodnotu 20.000 Kč, není způsobilá se zavazovat k plnění, jehož hodnota převyšuje částku 20.000 Kč, omezuje se ve výkonu rodičovské odpovědnosti tak, že není způsobilá spravovat jmění svého nezletilého syna a není způsobilá k určení místa jeho bydliště“; současně byl žalobkyni jmenován opatrovník – město Náchod, který „je oprávněn zastupovat opatrovanku při právních jednáních v rozsahu omezení“. Dopisem ze dne 19.3.2018 žalovaný sdělil žalobkyni, že představenstvo žalovaného na své

schůzi dne 14.3.2018 rozhodlo o vyloučení žalobkyně ze žalovaného družstva, neboť žalobkyně navzdory výstraze před vyloučením, zaslané dne 14.9.2017 z důvodu „hrubého porušování povinností vyplývajících z nájmu družstevního bytu žalobkyní“ (opakované rušení denního a nočního klidu synem žalobkyně a jeho kamarády, kteří byt navštěvují pravidelně 1x až 2x za týden), nezjedнала nápravu a toto hrubé porušování povinností trvá. Výstrahu před vyloučením i následné rozhodnutí o vyloučení z družstva žalovaný zaslal žalobkyni do vlastních rukou na adresu uvedenou v seznamu členů družstva (tj. na adresu družstevního bytu žalobkyně); obě zásilky se vrátily žalovanému jako v úložní době nevyzvednuté. Zásilka obsahující rozhodnutí o vyloučení žalobkyně z družstva byla uložena na poště dne 22.3.2018; podle čl. 110 odst. 4 písm. c) stanov žalovaného měla nastat fikce doručení dne 29.3.2018. Od tohoto dne podle názoru žalovaného začala plynout 30 denní lhůta k podání námitek k členské schůzi, která skončila dnem 30.4.2018. Žalobkyně (prostřednictvím advokátky) podala námítka proti rozhodnutí o vyloučení z družstva až dne 4.5.2018 a žalovaný jí dopisem ze dne 17.5.2018 sdělil, že k opožděně podaným námítkám již nelze přihlídnout a že členství žalobkyně v družstvu „pravomocně zaniklo marným uplynutím lhůty pro podání námitek“. Žalobkyně v podaném dovolání namítá, že ani písemná výstraha před vyloučením z družstva, ani samotné rozhodnutí o vyloučení z družstva jí nebyly řádně doručeny, neboť tyto písemnosti měly být doručeny rovněž jejímu opatrovníkovi.

9. Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení právní otázky, komu je třeba doručit rozhodnutí o vyloučení člena z družstva (případně i předchozí písemnou výstrahu před vyloučením), jestliže členem družstva je osoba omezená ve svéprávnosti. Protože tato právní otázka doposud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání, (§ 243 odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

11. Podle ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření (§ 55 odst. 2 o. z.).

12. Podle ustanovení § 465 odst. 1 o. z. soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem. Soud jmenuje opatrovníka zejména tomu, koho ve svéprávnosti omezil, tomu, o kom není známo, kde pobývá, neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv.

13. Z citovaných ustanovení vyplývá, že současné pojetí institutu omezení svéprávnosti – jak správně zdůrazňuje i dovolatelka – sleduje především zájem člověka, jehož se omezení týká, a je vedeno snahou o to, aby si tento člověk sám svým jednáním nezpůsobil závažnou újmu. Důvodem pro omezení svéprávnosti může být pouze duševní porucha, která není jen přechodná, pokud dosáhne takového stupně, že člověku brání v určitých záležitostech samostatně právně jednat. Zákon pomocí tohoto institutu chrání dotčeného člověka tím, že umožňuje soudu, aby pravomocným rozsudkem posuzovaného člověka (dočasně) omezil ve svéprávnosti v rozsahu těch (právních) jednání, jimiž by si mohl způsobil závažnou újmu. Současně zákon soudu ukládá, aby osobě, jejíž svéprávnost je omezena (takovou osobou je i žalobkyně v projednávané věci), vždy jmenoval opatrovníka (srov. § 62 o. z.), který by za ni právně jednal v rozsahu jejího omezení. V takovém případě hovoříme o tzv. hmotněprávním opatrovníkovi, který za opatrovance činí hmotněprávní jednání v rozsahu opatrovancova omezení svéprávnosti. Zákonná ochrana opatrovance pak spočívá v tom, že jednal-li opatrovanec samostatně, ač nemohl jednat bez opatrovníka, a způsobil-li mu to újmu, lze jeho právní jednání prohlásit za neplatné (srov. § 65 o. z.). Okolnost, zda druhá osoba, která s opatrovancem právně jednala, o omezení svéprávnosti opatrovance věděla či nikoli, tu není (na rozdíl od smluvního zastoupení – srov. § 445 o. z.) podstatná.

č. 100

14. Z hlediska povahy vztahu mezi opatrovancem a opatrovníkem je tedy zřejmé, že v rozsahu opatrovancova omezení svéprávnosti je třeba na opatrovníka hledět jako na jeho zástupce (srov. § 436 o. z.) se všemi právy a povinnostmi, které mu z tohoto zástupčího oprávnění vyplývají. Spadá-li proto určité právní jednání do rozsahu, v němž je svéprávnost osoby omezena, jedná za opatrovance (člověka omezeného ve svéprávnosti) v této záležitosti jeho (hmotněprávní) opatrovník, vůči němuž je třeba tato právní jednání směřovat, včetně případného doručování jejich písemného vyhotovení. Z toho vyplývá, že, aby v takovém případě nastaly účinky hmotněprávního jednání vůči osobě omezené ve svéprávnosti, musí být toto hmotněprávní jednání doručeno hmotněprávnímu opatrovníkovi této osoby; je-li doručeno pouze osobě omezené ve svéprávnosti (opatrovanci), pak účinky hmotněprávního jednání nenastanou do té doby, dokud nebude řádně doručeno rovněž jejímu (hmotněprávnímu) opatrovníkovi.

15. V projednávané věci byla dovolatelka pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 26.2.2015 č.j. 0 Nc 43/2014-49 omezena ve svéprávnosti a byl jí jmenován (hmotněprávní) opatrovník (město Náchod). Z výroku tohoto rozsudku se podává, že žalobkyně – mimo jiné – není schopna (způsobilá) samostatně právně jednat v majetkoprávních záležitostech, kdy hodnota majetku převyšuje 20.000 Kč, a že v těchto záležitostech za ni jedná (je zastoupena) veřejným opatrovníkem (městem Náchod). Vůči tomuto opatrovníkovi je tedy třeba v těchto případech směřovat veškerá právní jednání, která se přímo týkají žalobkyně a mají vliv na její práva a povinnosti ve vztahu k majetku přesahujícímu hodnotu 20.000 Kč, a to včetně případného doručování písemného vyhotovení těchto právních jednání. Tímto rozsahem omezení svéprávnosti žalobkyně, které představuje rozhodnutí o osobním stavu, je soud v projednávané věci vázán a je povinen z něj vycházet (srov. § 135 odst. 1 o. s. ř.). Za této situace je proto – vzhledem ke shora podanému výkladu – pro posouzení projednávané věci podstatné, zda písemnosti žalovaného – výstraha před vyloučením žalobkyně z družstva a následné rozhodnutí žalovaného o vyloučení žalobkyně z družstva spadají do okruhu hmotněprávních záležitostí, v nichž byla žalobkyně podle výše citovaného pravomocného rozsudku způsobilá samostatně právně jednat.

16. Obě dotčené písemnosti jsou součástí procesu vyloučení člena z družstva, které je nejvyšší sankcí pro člena jako důsledek porušení členských povinností a představuje krajní prostředek (*ultima ratio*) v případech, kdy nápravu porušení členských povinností nelze sjednat jiným způsobem. Písemná výstraha před vyloučením z družstva (srov. § 615 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech – dále jen „zákon o obchodních korporacích“) je jednostranným právním jednáním družstva, které je základním hmotněprávním předpokladem (neboli nezbytnou podmínkou – *conditio sine qua non*) pro platné vyloučení. Účelem výstrahy je upozornit člena družstva, že závažně nebo opakovaně porušuje své členské povinnosti, vyzvat ho, aby v přiměřené lhůtě s porušováním členských povinností přestal a odstranil jeho následky, a informovat ho o možnosti vyloučení, nevyhoví-li takové výzvě (k povaze a účelu výstrahy srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.5.2020 sp. zn. [27 Cdo 2613/2018](#)). Jestliže tak člen neučiní (neupustí od vytčeného porušování povinností člena družstva, resp. nezajistí, aby k porušování povinností člena družstva dále nedocházelo), může představenstvo družstva v zákonem stanovené lhůtě rozhodnout o jeho vyloučení z družstva (srov. § 617 zákona o obchodních korporacích). Toto navazující rozhodnutí představenstva družstva o vyloučení člena z družstva je rovněž jednostranným právním jednáním, s jehož perfekcí (nepodá-li člen námitky nebo podá-li je opožděně) již zákon spojuje zánik členství v družstvu (srov. § 619 zákona o obchodních korporacích) se všemi právy a povinnostmi, které člena družstva z tohoto členství vyplývají. To může mít pro člena družstva (zejména družstva bytového, jímž je i žalovaný v projednávané věci) dalekosáhlé majetkoprávní následky. Účinná obrana vůči tomuto rozhodnutí přitom může spočívat pouze v právním jednání člena družstva v podobě včasného podání odůvodněných námitek k členské schůzi podle ustanovení § 618 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

17. Při posuzování povahy obou výše popsaných (navazujících) právních jednání (výstrahy a následného rozhodnutí o vyloučení člena z družstva), která v konečném důsledku vedou k vyloučení člena z družstva, je třeba mít na zřeteli, že podle ustálené judikatury dovolacího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.3.2018 sp. zn. [27 Cdo 5168/2017](#), uveřejněný pod č. 67 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2019) práva a povinnosti spojené s členstvím v bytovém družstvu, označované též jako členský (družstevní) podíl, představují souhrn práv a povinností člena vůči bytovému družstvu vyplývajících z jeho majetkové účasti v bytovém družstvu. U členů bytových družstev, s jejichž členskými (družstevními) podíly je spojeno i právo nájmu družstevního bytu (srov. § 733 odst. 2 zákona o obchodních korporacích), jsou členskými právy a povinnostmi jednak individuální práva a povinnosti určené stanovami vztahující se ke konkrétnímu bytu, a jednak práva, která přísluší každému členu bytového družstva a nepřipínají se ke konkrétnímu bytu či nebytovému prostoru. V praxi přitom platí, že s členským podílem v bytovém družstvu je zpravidla spojeno právo nájmu družstevního bytu (většina členů bytových družstev je tzv. bydlíci členy), a takto tomu bylo i v případě žalobkyně v posuzované věci.

18. Družstevní podíl v bytovém družstvu je neomezeně převoditelný (§ 736 odst. 1 zákona o obchodních korporacích). Družstevní podíl, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, představuje majetkovou hodnotu, se kterou se na „bytovém trhu“ běžně obchoduje, a je vnímán jako plnohodnotná alternativa k vlastnictví bytových jednotek (k povaze členství bydlících členů v bytovém družstvu srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 28.3.2006 sp. zn. [Pl. ÚS 42/03](#) nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.6.2021 sp. zn. [27 Cdo 2711/2019](#)). Proto zásadně platí, že (tržní) cena, kterou musí zájemce uhradit

za převod členského (družstevního) podílu, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, řádově odpovídá cenám, za něž jsou v téže lokalitě převáděny bytové jednotky, které svými vlastnostmi odpovídají pronajímanému družstevnímu bytu. Z toho vyplývá, že vyloučení z bytového družstva (s tím spojený zánik členství v družstvu) se dotýká majetku (majetkové hodnoty) člena družstva plynoucího z jeho členského podílu, který v zásadě odpovídá (měl by odpovídat) výši tržní ceny družstevního bytu, k němuž se za doby jeho členství v bytovém družstvu upínalo právo nájmu.

19. Uvedené vztaženo na posuzovanou věc znamená, že obě dotčené písemnosti žalovaného (obsahující právní jednání v podobě výstrahy před vyloučením a navazující rozhodnutí představenstva žalovaného o vyloučení žalobkyně ze žalovaného bytového družstva) mají v zásadě majetkoprávní charakter a dotýkají se majetku žalobkyně, jehož hodnota přesahuje 20.000 Kč. Jde tudíž o právní jednání v hmotněprávní záležitosti, v níž žalobkyně podle výše citovaného pravomocného rozsudku není způsobilá samostatně právně jednat. Proto k tomu, aby výstraha a následné rozhodnutí žalovaného o vyloučení žalobkyně z družstva, které žalovaný schválil na schůzi představenstva dne 14.3.2018, působilo (vyvolalo právní účinky) vůči žalobkyni, nepostačuje, aby byly tyto písemnosti doručeny pouze žalobkyni, nýbrž je zapotřebí je doručit rovněž jejímu (hmotněprávnímu) opatrovníkovi – městu Náchod. Teprve poté nastanou (mohou nastat) účinky doručení jak výstrahy před vyloučením, tak navazujícího rozhodnutí žalovaného o vyloučení, a s tím spojeného počátku běhu třicetidenní lhůty pro podání námitek k členské schůzi podle ustanovení § 618 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

20. Na nezbytnosti nastíněného způsobu doručení je třeba trvat i přesto, že žalovaný zvolil nesprávný způsob doručení dotčených písemností pouze žalobkyni proto, že o omezení svéprávnosti žalobkyně nevěděl. Ačkoli si je dovolací soud současně vědom i toho, že vzniklá situace přináší pro žalovaného nepříznivé důsledky spočívající v uplynutí lhůty pro použití ve výstraze uvedeného důvodu vyloučení (srov. § 617 odst. 2 zákona o obchodních korporacích), nemá nevědomost žalovaného o omezení svéprávnosti žalobkyně na neúčinnost doručení písemností, která spadají do okruhu hmotněprávních záležitostí, v nichž žalobkyně není způsobilá samostatně právně jednat, žádný vliv.

21. Jak bylo zmíněno již výše, účelem zákonné úpravy institutu omezení svéprávnosti (s tím spojeného opatrovnictví) je poskytnout osobě omezené ve svéprávnosti (opatrovanci) ochranu před jejím vlastním jednáním (příp. opomenutím – srov. § 546 o. z.), k němuž není samostatně způsobilá a které jí může přivodit újmu. V tomto směru plní omezení svéprávnosti ochrannou funkci, na druhou stranu však může pro dotčeného člověka představovat výrazné sociální stigma. Z tohoto důvodu od 1.1.2012 (na rozdíl od dřívější praxe) již není údaj o omezení svéprávnosti zapisován do občanských průkazů těchto osob, a v současné době jediným zdrojem týkajícím se omezení svéprávnosti člověka je centrální evidence obyvatel, z níž lze ovšem získat výpis pouze ve spolupráci s dotčenou osobou omezenou ve svéprávnosti. Za tohoto stavu je tudíž pro osoby vstupující do jednání s osobami omezenými ve svéprávnosti v podstatě nemožné se o této skutečnosti dozvědět jinak, než za součinnosti dotčené osoby nebo jejího opatrovníka, případně náhodně z doslechu od jiných osob. Dovolací soud respektuje současnou koncepci ochrany osob omezených ve svéprávnosti v tom smyslu, aby informace o omezení svéprávnosti, která je obecně považována za dehonestující důstojnost dotčené osoby, zůstala v neveřejné rovině. Současně však dovolací soud v této

souvislosti vyzdvihuje roli opatrovníka osoby omezené ve svéprávnosti, jehož přičiněním lze nežádoucím situacím, jaká například nastala v posuzované věci, předcházet. Kupříkladu tak může opatrovník učinit tím, že informaci o omezení svéprávnosti opatrovance sám ze své iniciativy podá potenciálním fyzickým nebo právníckým osobám, u nichž je – s ohledem na konkrétní osobní a majetkové poměry opatrovance – pravděpodobné, že (v budoucnu) budou vstupovat do jednání s opatrovancem v záležitostech, k nimž není opatrovanec samostatně způsobilý právně jednat. Takový postup opatrovníka lze jistě shledat prospěšným pro efektivní ochranu zájmů opatrovance a naplňování jeho práv (§ 457 o. z.).

22. Protože napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud České republiky rozsudek vrchního soudu ve věci samé změnil tak, že se rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé mění tak, že členství žalobkyně v žalovaném družstvu „trvá i nadále“ [§ 243d písm. b), § 219 o. s. ř.].

23. O náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně, odvolacího řízení a dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a 2 a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť žalobkyně v nich měla ve věci plný úspěch, a má proto proti žalovanému právo na náhradu nákladů potřebných před soudem prvního stupně, odvolacím soudem a dovolacím soudem k účelnému uplatňování svého práva.

č. 101

Nedodržení požadavku písemné formy pojistné smlouvy podle § 2758 odst. 2 věty první o. z. nezakládá samo o sobě absolutní neplatnost pojistné smlouvy.

Forma právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Neplatnost právního jednání (o. z.), Pojištění § 556 o. z., § 582 o. z., § 586 o. z., § 588 o. z., § 2758 odst. 2 o. z.

č. 101

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. [27 Cdo 935/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.935.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 2. 11. 2021, sp. zn. 30 Co 338/2021, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 6. 5. 2021, sp. zn. 26 C 107/2020, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 8 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

a) Návrh na zahájení řízení

1. Žalobkyně se žalobou domáhá, aby soud uložil žalované (dále jen „pojišťovna“) zaplatit jí 2.000.000 Kč s příslušenstvím z titulu nevyplaceného pojistného plnění.

b) Řízení před soudem prvního stupně

2. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 6. 5. 2021, č. j. 26 C 107/2020-222, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Žalobkyně s pojišťovnou uzavřely dne 30. 12. 2013 pojistnou smlouvu č. 503 438 832 (dále jen „pojistná smlouva 2013“), s datem počátku pojištění 31. 12. 2013, jejímž předmětem bylo pojištění budov včetně budovy „výkrmna skotu jedna“ (dále jen „pojištěná budova“). Pojištění bylo sjednáno na dobu tří let. Součástí smlouvy byly Všeobecné pojistné podmínky pro pojištění podnikatelů VPP-P1/11 (dále jen „všeobecné podmínky“).

2) Podle článku 5 odst. 1 všeobecných podmínek po uplynutí doby pojištění „se pojištění mění bez dalšího na pojištění na dobu neurčitou“.

3) Pojišťovna upomínkou ze dne 16. 2. 2017 vyzvala žalobkyni k zaplacení dlužného pojistného 41.558 Kč vzniklého na základě pojistné smlouvy 2013 a upozornila ji,

že nebude-li dlužné pojistné zapláceno ve stanovené lhůtě 35 dnů, pojištění zanikne. Upomínka byla žalobkyni doručena 21. 2. 2017.

4) Žalobkyně dlužné pojistné ve stanovené lhůtě neuhradila, a proto ji pojišťovna dopisem ze dne 11. 5. 2017 informovala o zániku pojištění podle pojistné smlouvy 2013 k datu 28. 3. 2017 s tím, že dlužné pojistné do data zániku pojištění činí 18.493 Kč.

5) I za období po 28. 3. 2017 pojišťovna předkládala žalobkyni pravidelné vyúčtování pojistného.

6) Dne 30. 5. 2017 B. P., pojišťovací makléř, (dále jen „B. P.“) zaslal zaměstnanci pojišťovny, M. K. (dále jen „M. K.“), e-mailovou zprávu ve znění: „V příloze zasílám zaniklou smlouvu pro neplacení (dnes by to měli zaplatit) – buď jestli půjde znovu aktivovat, nebo novou.“ K e-mailové zprávě byla jako příloha přiložena pojistná smlouva 2013. Nato M. K. požádal B. P. o doklad o zaplacení dlužného pojistného a zaslal formulář s čestným prohlášením, které měla žalobkyně učinit.

7) Dne 30. 5. 2017 podepsala žalobkyně čestné prohlášení, v němž prohlásila, že v období od 28. 3. 2017 do data zaplacení dlužného pojistného nebyla zjištěna žádná pojistná událost.

8) V období od 30. 5. 2017 do 10. 2. 2020 žalobkyně neplatila pojistné. Od posledně uvedeného data hradila pojišťovně pojistné pravidelně.

9) Dne 30. 5. 2017 žalobkyně uhradila dlužné pojistné ve výši 18.493 Kč.

10) V důsledku škodní události, která vznikla 29. 10. 2017, vyplatila pojišťovna žalobkyni na základě pojistné smlouvy 2013 pojistné plnění ve výši 92.450 Kč.

11) Dne 18. 11. 2019 uzavřely žalobkyně a pojišťovna dohodu nazvanou „Pojistná smlouva č. 503 438 832 – změna“ (dále jen „dohoda o změně pojistné smlouvy“), na základě které mělo dojít ke změně pojistné smlouvy 2013.

12) Dne 10. 2. 2020 žalobkyně nahlásila pojišťovně pojistnou událost, a to poškození střechy pojištěné budovy.

13) Dne 19. 2. 2020 B. P. provedl prohlídku poškozené pojištěné budovy a učinil o ní zápis.

4. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně nejprve konstatoval, že věc posuzoval podle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), a podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

5. V projednávané věci pak podle soudu pojištění sjednané pojistnou smlouvou 2013 zaniklo 28. 3. 2017, tj. dnem následujícím po marném uplynutí lhůty stanovené pojišťovnou v upomínce k zaplacení pojistného doručené žalobkyni 21. 2. 2017 (§ 20 zákona o pojistné smlouvě).

6. Jelikož před zánikem pojištění „nedošlo k dohodě o prodloužení lhůty stanovené v upomínce k zaplacení pojistného, další právní jednání účastníků, kterými bylo po dobu tří let pokračováno ve smluvním vztahu, byla posouzena jako neplatná,“ dovodil soud.

7. Dohoda o změně pojistné smlouvy je podle soudu prvního stupně „již dle názvu a obsahu smlouvy pouze změnou předmětné smlouvy – jedná se o totožné označení číslem smlouvy, shodně tak je uveden počátek smlouvy ke dni 31. 12. 2013.“ Mezi pojišťovnou a žalobkyní tak nebyla uzavřena nová pojistná smlouva.

c) Odvolací řízení

8. K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 11. 2021, č. j. 30 Co 338/2021-235, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

č. 101

9. Odvolací soud, vycházející ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, doplnil dokazování a dále vyšel také z toho že:

1) Žalobkyně 15. 11. 2019 požádala pojišťovnu o „úpravu“ pojistné smlouvy 2013 s tím, že se úpravy týkají zrušení pojištění budovy 1 a 9 (výkrm skotu 2, stodola), zvýšení pojistné částky u budovy 4, zvýšení limitu pojištění u budov u ostatních nebezpečí, zvýšení spoluúčasti na 10.000 Kč, změny ročního obratu u pojištění odpovědnosti a snížení limitu pojištění – škody způsobené na věcech zaměstnanců.

2) V dohodě o změně pojistné smlouvy je uvedeno „datum účinnosti změny 31. 12. 2019 a datum počátku 31. 12. 2013“. Dohoda dále vymezuje rozsah pojištění budov s limitem 76.770.000 Kč; v příloze této dohody je označena pojištěná budova.

10. Odvolací soud nejprve označil za správný závěr soudu prvního stupně, podle něhož pojistný vztah založený pojistnou smlouvou 2013 zanikl marným uplynutím lhůty k zaplacení dlužného pojistného dne 28. 3. 2017.

11. Tvrzení žalobkyně o reaktivaci pojistné smlouvy 2013 je podle odvolacího soudu „zmatečné“. Obecně lze „v případě zaniklého právního vztahu ‚reaktivací‘ vyložit jako nové založení vztahu, který je stejný (obdobný) jako vztah zaniklý.“

12. Případné ústní, resp. konkludentní ujednání o vzniku nového pojistného vztahu po jeho zániku v roce 2017, by bylo podle odvolacího soudu neplatné pro nedostatek písemné formy podle § 582 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Je tomu tak proto, že nejsou naplněny předpoklady pro aplikaci výjimky stanovené v § 2758 odst. 2 o. z.

13. Z okolností popisovaných žalobkyní o doplacení pojistného za období do 28. 3. 2017, čestném prohlášení žalobkyně ze dne 30. 5. 2017, předpisech pojistného ze strany pojišťovny a výplatě pojistného plnění v prosinci 2017 pak „bez dalšího ani nelze učinit závěr, že vůbec došlo k uzavření ústní či konkludentní smlouvy, jak žalobkyně dovozuje (...) z úvahy o reaktivaci smlouvy včetně doplacení pojistného do 28. 3. 2017 (...) přepisu pojistného a výplaty pojistného plnění v prosinci 2017“. Jako „možný, ba dokonce pravděpodobný“ důvod uvedených skutečností odvolací soud shledal, „že byly důsledkem pouze chybné evidence

žalované, která do systému nezavedla zánik smlouvy pro neplacení pojistného.“ Za zásadní označil okolnost, že žalovaná nebyla pojišťovnou upomínána k placení pojistného.

14. Ani dohoda o změně pojistné smlouvy podle odvolacího soudu nemůže obstát jako smlouva zakládající pojistný vztah. Je tomu tak jednak proto, že vůle stran při uzavření dohody nesměřovala ke vzniku nového pojistného vztahu, ale „jasně ke změně pojistného vztahu“ založeného pojistnou smlouvou 2013, a jednak proto, že v dohodě nebyla vůle stran založit nový pojistný vztah projevena písemně, a nebyla tak (opět) dodržena zákonná „obligatorní“ písemná forma pojistné smlouvy dle § 2758 odst. 2 o. z.

15. Skutečnost, že vůle stran dohody o změně pojistné smlouvy směřovala ke změně pojistného vztahu, odvolací soud dovodil ze znění žádosti žalobkyně o úpravu pojistné smlouvy ze dne 15. 11. 2019 a ze znění dohody o změně pojistné smlouvy, ze kterého je „jasně zřetelné, že se jím mění podmínky pojistné smlouvy založené již smlouvou 2013“.

č. 101

II.

Dovolání a vyjádření k němu

16. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky (písemné) formy pojistné smlouvy, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a otázky použití pravidel výkladu právního jednání, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

17. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

18. Odvolací soud podle dovolatelky při výkladu právních jednání porušil „základní principy občanského práva“ zdůrazňované zejména Ústavním soudem. Je totiž nutno dát přednost skutečné vůli účastníků smlouvy nad jejím formálním projevem. Právní jednání je třeba vykládat nejen podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména podle vůle toho, kdo právní jednání učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

19. Dovolatelka především nesouhlasí s výkladem termínu „reaktivace smlouvy“, učiněným odvolacím soudem. Reaktivací smlouvy v projednávané věci podle ní nepochybně dovolatelka i pojišťovna zamýšlely obnovení původního smluvního vztahu. Přitom je „lhostejné, zda by reálně měl původní vztah z pojistné smlouvy z roku 2013 pokračovat tím, že by odpadly účinky zrušení tohoto vztahu pro nezaplacení pojistného, nebo že by vztah skutečně zrušený byl ‚obnoven‘ založením nové smlouvy, ovšem za stejných podmínek stanovených původní smlouvou.“ Termín „reaktivace“ je běžně v praxi pojišťoven používán pro případy „obnovení“ smlouvy, která z jakýchkoli důvodů zanikla, a její smluvní strany mají zájem na tom, aby vznikl nový závazkový vztah s obdobným obsahem.

20. Podle jejího výkladu zaměstnanec pojišťovny v e-mailové komunikaci s realitním makléřem dovolatelce stanovil dvě podmínky pro obnovení (reaktivaci) pojistného vztahu založeného

pojistnou smlouvou 2013, a to, aby dovolatelka vyplnila prohlášení o tom, že v „mezidobí“ (od zániku pojištění) nenastala žádná pojistná událost, a dále aby doplatila dlužné pojistné. Obě podmínky dovolatelka splnila, čímž strany pojistné smlouvy 2013 shodně projevíly vůli, aby jejich závazkový vztah „trval“.

21. Skutečnost, že smluvní strany považovaly závazkový vztah založený pojistnou smlouvou 2013 i nadále za trvající, potvrzuje chování stran po reaktivaci pojistné smlouvy. Pojišťovna pravidelně zasílala dovolatelce předpisy vyúčtování pojistného a vyplatila dovolatelce pojistné plnění za pojistnou událost vzniklou po „obnovení“ pojistného vztahu. Argumentace odvolacího soudu, podle níž pojišťovna „měla nepořádek ve své evidenci, a proto žalobkyni zasílala předpisy pojistného, aniž by ji zároveň upomínala o neplacení pojistného a že žalobkyni vyplatila pojistné plnění vlastně omylem,“ nemůže podle dovolatelky obstát i z toho důvodu, že pojišťovna „je a byla v silnějším postavení vůči žalobkyni, a to jako podnikatel specializující se na oblast pojišťovnictví.“

22. Dovolatelka je přesvědčena, že reaktivace pojistné smlouvy byla učiněna v písemné formě. I kdyby tomu tak nebylo a ujednání smluvních stran v rámci e-mailové komunikace by nebylo považováno za naplnění požadavku písemné formy, nelze podle jejího názoru – poté, kdy pojišťovna dovolatelce vyplatila v prosinci 2017 pojistné plnění – neplatnost smlouvy namítnout (§ 582 odst. 2 o. z.).

23. Také dohoda o změně pojistné smlouvy ob stojí dle dovolatelky jako (nová) pojistná smlouva, která mezi ní a pojišťovnou s účinností od 31. 12. 2019 zakládá závazkový právní vztah; obsahuje totiž všechny podstatné náležitosti pojistné smlouvy (§ 2758 a násl. o. z.).

24. Odvolací soud se podle dovolatelky při výkladu této dohody odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu „ve věcech sp. zn. [26 Cdo 557/2001](#) a sp. zn. [23 Cdo 3562/2012](#) a [28 Cdo 2884/2009](#)“, neboť „dal přednost formálnímu projevení vůle nad skutečnou vůlí účastníků smlouvy“. Strany dohody totiž podle ní měly v úmyslu v pojistném vztahu založeném pojistnou smlouvou 2013 pokračovat. Dohodu o změně pojistné smlouvy takto „označila, resp. připravila žalovaná jako silnější smluvní strana“, a dovolatelka tak nemohla ovlivnit, zda dohoda bude formálně pokračováním pojistné smlouvy 2013 v podobě její změny, nebo smlouvou novou. K tomu dovolatelka dodává, že pojistné za rok 2020 se zpožděním zaplatila.

III.

Přípustnost dovolání

25. Dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou a splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

26. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovolatelkou formulovaných otázek formy pojistné smlouvy, která nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena, a použití pravidel výkladu právního jednání, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

a) Použité právní předpisy

27. Podle § 555 zákona o. z., se právní jednání posuzuje podle svého obsahu (první odstavec). Má-li být určitým právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy (druhý odstavec).

28. Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, se vyloží podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla příkládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (první odstavec). Při výkladu projevu vůle se přihlídně k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání příkládají (druhý odstavec).

29. Podle § 559 o. z. má každý právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem.

30. Podle § 582 o. z. není-li právní jednání učiněno ve formě ujednané stranami nebo stanovené zákonem, je neplatné, ledaže strany vadu dodatečně zhojí. Zahrnuje-li projev vůle současně více právních jednání, nepůsobí nedostatek formy vyžadované pro některé z nich sám o sobě neplatnost ostatních (první odstavec). Není-li dodržena forma právního jednání ujednaná stranami, lze neplatnost namítnout, jen nebylo-li již plněno. To platí i tehdy, vyžadují-li formu určitého právního jednání ustanovení části čtvrté tohoto zákona (druhý odstavec).

31. Podle § 586 o. z. je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba (první odstavec). Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné (druhý odstavec).

32. Podle § 588 o. z. soud přihlídně i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

33. Podle § 2758 o. z. se pojistnou smlouvou pojistitel zavazuje vůči pojistníkovi poskytnout jemu nebo třetí osobě pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost krytá pojištěním (pojistná událost), a pojistník se zavazuje zaplatit pojistiteli pojistné (první odstavec). Není-li pojištění ujednáno na pojistnou dobu kratší než jeden rok, vyžaduje smlouva písemnou formu. Přijal-li pojistník nabídku včasným zaplacením pojistného, považuje se písemná forma smlouvy za zachovanou (druhý odstavec).

b) K důsledkům nedodržení písemné formy stanovené § 2758 odst. 2 o. z.

34. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou následků nedodržení písemné formy pojistné smlouvy v případech stanovených v § 2758 odst. 2 o. z. Kdyby totiž pojistná smlouva, která nebyla uzavřena ve formě stanovené tímto ustanovením, nevyvolávala právní účinky (jak dovodil odvolací soud), stalo by se řešení otázky, zda jednání pojišťovny a dovolatelky (které účastnice neučinily v písemné formě) bylo uzavřením pojistné smlouvy, bezpředmětné.

35. Z judikatury Nejvyššího soudu se podává:

1) I v případě nedodržení zákonem stanovené formy právního jednání (stejně jako v případě rozporu obsahu právního jednání se zákonem podle § 580 odst. 1 o. z.) je právní jednání podle § 582 odst. 1 věty první o. z. neplatné toliko tehdy, vyžaduje-li to smysl a účel právní normy upravující formu právního jednání.

2) Vyžaduje-li smysl a účel právní normy upravující formu právního jednání, aby její nedodržení bylo stiženo neplatností, pak tentýž smysl a účel právní normy je nutné zohlednit při posouzení, zda je důsledkem neplatnosti relativní či absolutní (tedy, zda k ní má soud přihlídnout toliko k námitce oprávněné osoby či z úřední povinnosti).

3) Ustanovení § 588 věty první o. z. určuje, že soud přihlédne k neplatnosti právního jednání, jež odporuje zákonu, pouze tehdy, je-li veřejný pořádek narušen zjevně.

4) Veřejný pořádek představuje soubor pravidel, na nichž je třeba bezvýhradně trvat, majících původ v samotném právním řádu a nikoliv (oproti dobrým mravům) v etice. Jde o základní hodnotové a řídicí principy, bez nichž nemůže demokratická společnost fungovat a které jsou základem budování právního státu. Pod pojmem veřejného pořádku lze chápat například zájem na stabilitě státu, zájem na potírání kriminality, ale též ochranu právního postavení třetích osob. V rozporu s veřejným pořádkem bude tedy taková situace, která se v daném čase bude jevit jako zcela společensky nepřijatelná. Jde tedy o pojem neurčitý, jehož konkrétní význam je v čase proměnlivý.

36. Srovnej například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2018, sp. zn. [21 Cdo 1012/2016](#), uveřejněné pod číslem 95/2019 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sen. zn. [31 ICdo 36/2020](#), uveřejněný pod číslem 104/2020 Sb. rozh. obč., ze dne 22. 10. 2019, sp. zn. [21 Cdo 1961/2019](#), nebo ze dne 19. 5. 2021, sp. zn. [23 Cdo 693/2021](#).

37. V soukromém právu obecně platí (není-li stanoveno jinak), že každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu (§ 559 o. z.). Pravidlo § 2758 odst. 2 věty první o. z. je tedy formulováno jako výjimka z (obecné) zásady bezformálnosti právního jednání v soukromém právu.

38. Smyslem požadavku na písemnou formu u pojistných smluv ujednaných na dobu jednoho roku či na dobu delší je především potřeba varovat pojistníka před nepromyšleným či unáhleným jednáním při uzavírání těchto pojistných smluv (tzv. varovná funkce) [srov. Šimek, R. In Melzer, F., Tégel, P. a kol. Občanský zákoník: Velký komentář (§ 2716–2893), § 2758, marg. č. 374, 412]. U pojistných smluv (jako smluv odvážných), které nejsou sjednány na dobu kratší než jeden rok, je totiž namístě vycházet z toho, že pojistníkovi zpravidla vznikne

závazek zaplatit (či průběžně platit) pojistné, které budou svojí výší odpovídat délce trvání závazků ze smlouvy – a tak půjde o pojistné, které bude relativně vysoké. V tomto kontextu je tedy písemná forma vyžadovaná § 2758 odst. 2 větou první o. z. vskutku stanovena na ochranu pojistníka před jeho ukvapeným jednáním.

39. To se ostatně podává i z § 2758 odst. 2 věty druhé o. z. Stanoví-li se totiž písemná forma jako ochrana pojistníka před vznikem závazku k úhradě relativně vysokého pojistného, potom varovná funkce písemné formy ztrácí význam, jestliže pojistník k nabídce pojistitele včas zaplatil pojistné. Tedy pokud již ze své majetkové podstaty pojistník fakticky vydal finanční prostředky odpovídající (zpravidla relativně vysokému – viz výše) pojistnému.

40. Vedle varovné funkce pak bylo úmyslem zákonodárce formulovat požadavek § 2758 odst. 2 věty první o. z. na písemnou formu i za tím účelem, aby pojistníkovi usnadnil (případný) důkaz ohledně toho, že k uzavření pojistné smlouvy došlo (tzv. důkazní funkce).

41. Podle důvodové zprávy k návrhu § 2758 odst. 2 o. z. (v návrhu číslovaném jako § 2730) [sněmovní tisk 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010 - 2013, s. 1092] se v tomto ustanovení „zachovává dosavadní pravidlo, podle něhož u krátkodobého pojištění není písemná forma smlouvy potřebná;“ s tím, že „v takovém případě postačí vystavení pojistky.“ Odkazuje-li se přitom na „dosavadní pravidlo“, má se tím zjevně na mysli § 7 odst. 1 věta první zákona o pojistné smlouvě.

42. Podle § 7 odst. 1 věty první zákona o pojistné smlouvě musela mít pojistná smlouva písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění).

43. Důvodová zpráva k návrhu tohoto ustanovení (sněmovní tisk 303, Poslanecká sněmovna, 4. volební období, 2002–2006, s. 45) stanovila, že „písemná forma se nevyžaduje v případě pojištění krátkodobého, kterým se rozumí pojištění sjednané na dobu kratší než 1 rok“, a sice proto, že „v případech krátkodobého pojištění, např. v pojištění cestovních výloh, kdy je třeba uzavřít pojistnou smlouvu během krátkého časového okamžiku, lze pojistnou smlouvu uzavřít např. telefonicky.“ K tomu se zde dodává, že „v takovém případě však musí pojistitel vydat pojistníkovi pojistku jako doklad o uzavření pojistné smlouvy“ a dále, že „pokud byla pojistná smlouva uzavřena v písemné formě, je povinností pojistitele vydat pojistníkovi stejnopis pojistné smlouvy.“

44. Z toho je patrné, že ačkoli se u pojistných smluv sjednávaných na dobu kratší než jeden rok (při proporčním poměrování ochrany pojistníka) upřednostňuje bezformálnost právního styku, trvá zákonodárce na tom, aby byla k ochraně pojistníka zachována alespoň prostřednictvím povinnosti pojistitele vydat pojistníkovi pojistku (§ 2775 odst. 1 o. z.). Tím spíše pak plní důkazní funkci požadavek na písemnou formu pojistných smluv uzavíraných na dobu jednoho roku či na delší dobu.

45. Ani v jednom z těchto případů ovšem není písemná forma vyžadovaná pro pojistné smlouvy uzavírané v režimu § 2758 odst. 2 věty první o. z. stanovena k ochraně veřejného zájmu. Nedodržení požadavku na písemnou formu pojistné smlouvy, jak je formulován v § 2758 odst. 2 věty první o. z., tedy nemůže být (samo o sobě) důvodem pro závěr o absolutní neplatnosti pojistných smluv, které jsou uzavřeny v rozporu s tímto ustanovením. Jelikož má

vykládané ustanovení za účel ochrany soukromých zájmů (plní toliko varovnou a důkazní funkci), spojuje s jejím nedodržením § 586 o. z. nanejvýš neplatnost relativní [srov. Šimek, R. In Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník: Velký komentář (§ 2716–2893), § 2758, marg. č. 377].

46. Pro poměry projednávané věci je přitom zapotřebí zdůraznit, že relativní neplatnost může namítnout pouze osoba, na ochranu jejíchž zájmů zákon neplatnost právního jednání stanoví (§ 586 odst. 1 o. z.). Bylo-li přitom řečeno, že jak varovná, tak důkazní funkce požadavku na písemnou formu pojistné smlouvy (jak je formulován v § 2758 odst. 2 o. z.) slouží k toliko ochraně pojistníka, znamená to, že osobou, která může namítat neplatnost pojistné smlouvy pro nedostatek písemné formy určené § 2758 odst. 2 o. z., je zásadně jen pojistník.

47. Vyšel-li tedy odvolací soud (bez dalšího) z toho, že „důvodem, pro který nelze smlouvu 2019 posoudit jako smlouvu o založení nového pojistného vztahu, je obligatorně předepsaná písemná forma“, resp. z toho, že proto „smlouva 2019 nemůže být posouzena jako platně uzavřená nová smlouva o pojištění“, není jeho právní posouzení této právní otázky správné.

č. 101

c) K výkladu právního jednání

48. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#) (uveřejněném pod číslem 4/2019 Sb. rozh. obč.), formuloval a odůvodnil závěry, podle kterých:

1) Základní pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje ustanovení § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá, jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností.

2) Ochrana dobré víry adresáta právního jednání, akcentovaná v § 556 odst. 1 větě první o. z., pak vyžaduje, aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího, která byla anebo musela být známa adresátovi, již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem, např. objektivním významem užitých slov.

3) Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z.

49. V rozsudku ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#), pak Nejvyšší soud zdůraznil, že základním hlediskem pro výklad právního jednání podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 je u vícestranných jednání společný úmysl jednajících stran.

50. Srovnej dále např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněný pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč., jakož i rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2020, sp. zn. [23 Cdo 2126/2018](#), ze dne 30. 8. 2021, sp. zn. [23 Cdo 107/2020](#), ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. [23 Cdo 764/2022](#), nebo dne 29. 8. 2022, sp. zn. [22 Cdo 2185/2022](#).

51. Právě uvedeným požadavkům na výklad právního jednání odvolací soud v napadeném rozhodnutí nedostál.

52. Odvolací soud totiž na jedné straně dovedl, že vůle stran při uzavírání dohody o změně pojistné smlouvy směřovala „jasně ke změně pojistného vztahu založeného smlouvou 2013.“ Na druhé straně však odvolací soud odkázal na dílčí závěr, že pojistný vztah již v době uzavírání dohody o změně pojistné smlouvy neexistoval, a proto dovedl, že je jednání stran směřující k uzavření dohody o změně pojistné smlouvy neplatné (podle § 580 o. z.). Oba tyto závěry vedle sebe (bez dalšího) nemohou obstát.

53. Je tomu tak proto, že směřovala-li (i podle závěrů odvolacího soudu) vůle stran k tomu, aby nadále trvaly jejich závazky z pojistné smlouvy 2013, nelze s odvoláním na tutéž vůli stran (bez dalšího) uzavřít, že pojištění nevzniklo (či netrvá). Jinak řečeno, směřovala-li vůle stran (a to i podle závěrů odvolacího soudu) k tomu, aby mezi stranami trvaly závazky z pojistné smlouvy 2013, nelze s odvoláním na totožnou vůli stran (bez dalšího) dojít k závěru, že jejich pojistný vztah neexistuje.

54. Dospěl-li tedy odvolací soud k závěru, že vůle stran směřovala „ke změně pojistného vztahu založeného smlouvou 2013“, který již neexistoval, a z toho důvodu je dohoda o změně pojistné smlouvy (vedle vady spočívající v nedostatku formy) neplatná, což znamená, že mezi stranami není (navzdory jejich vůli) sjednáno žádné pojištění, je jeho posouzení této právní otázky nesprávné.

d) Shrnutí

55. Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) – rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

56. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud i pro soud prvního stupně závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 102

Druh a družka nepatří mezi osoby oprávněné k náhradě nákladů na výživu pozůstalým podle ustanovení § 2966 odst. 1 o. z., které takový nárok nezakládá osobám, jimž zemřelý nebyl povinen poskytovat výživné na základě zákona, ani poskytoval-li je dobrovolně. Snížení životní úrovně osoby, které zemřelý poskytoval výživné dobrovolně, ač k tomu nebyl ze zákona povinen, není bez dalšího okolností, odůvodňující přiznání nároku na příspěvek na výživné podle § 2966 odst. 2 o. z.

Náhrada škody

§ 2966 odst. 1,2 o. z.

č. 102

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. [25 Cdo 3144/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:25.CDO.3144.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti výroku ve věci samé rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 18 Co 179/2021; ve zbývajících částech jeho dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 12. 2. 2021, č. j. 22 C 242/2019-138, zamítl žalobu o zaplacení 182 500 EUR s příslušenstvím, o peněžitý důchod 5 000 EUR měsíčně od 1. 12. 2019 a o 5 000 EUR měsíčně od 1. 1. 2020 upravených podle valorizačních předpisů České republiky a rozhodl o nákladech řízení. V řízení o pojistné plnění za náhradu nákladů na výživu pozůstalé osoby vyšel ze zjištění, že dne 16. 12. 2016 u obce R v České republice při dopravní nehodě zaviněné řidičem vozidla pojištěného pro případ vzniku odpovědnosti za újmu způsobenou jeho provozem u žalované zemřel jako spolujezdec pan M. W. (dále jen „poškozený“), druh žalobkyně. Žalobkyně s ním a se svými dvěma dětmi z předchozího manželství (nar. 1999 a 2001) žila od roku 2010 ve společné domácnosti. Do května 2016 byla nezaměstnaná, poškozený jí i jejím dětem zajišťoval ze svého příjmu 28 651 EUR měsíčně vysoký životní standard. Bydleli v jeho nově zrekonstruovaném velkém domě v Grazu, užívali čtyři vozidla, karavan, motorový člun, kupovali potraviny vysoké kvality, navštěvovali restaurace, věnovali se sportu, jezdili na luxusní dovolené. Do roku 2022 žije žalobkyně s dětmi se souhlasem pozůstalých dětí poškozeného v domě po zemřelém, náklady na jeho provoz hradí sama, poté si bude muset najít jiné bydlení. Od května 2016 je zaměstnaná s příjmem 112 838 EUR za rok 2017 a 98 782 EUR za rok 2018. Soud věc posoudil podle § 6 a § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, § 2927 a § 2966 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014 (dále jen „o. z.“) a uzavřel, že žalobkyni nevznikl nárok na pojistné plnění ani za náhradu ztráty na výživě, ani za náhradu příspěvku na výživu, neboť právo na náhradu nákladů na výživu náleží podle § 2966 odst. 1 o. z. jen pozůstalým osobám, jimž náleželo vůči zemřelému právo na výživné ze zákona,

č. 102

což žalobkyně jako družka nebyla. Žalobkyni nevznikl ani nárok na příspěvek na výživu podle § 2966 odst. 2 o. z., podle něhož z důvodu slušnosti lze přiznat příspěvek na výživné i jiné osobě, pokud jí usmrcený poskytoval takové plnění, aniž k tomu byl povinen. Při výkladu § 2966 odst. 2 o. z. soud přihlédl ke smyslu a účelu institutu výživného, jímž je uspokojení potřeb oprávněné osoby, a uzavřel, že předpokladem pro přiznání příspěvku na výživné podle § 2966 odst. 2 o. z. je „neschopnost oprávněné osoby se samostatně živit (§ 911 o. z.), pravidelné dlouhodobé poskytování prostředků ze strany zemřelého za účelem uspokojení odůvodněných potřeb příjemce“ (§ 913 odst. 1 o. z.) – k tomu odkázal i na odbornou literaturu a komentář k občanskému zákoníku. Soud prvního stupně vyložil, že z hlediska výkladu jazykového, teleologického i systematického je zřejmé, že jednotlivé odstavce § 2966 o. z. upravují odlišné nároky (výživné a příspěvek na výživu) různého okruhu oprávněných osob (osob, jimž náleželo vůči zemřelému právo na výživné ze zákona a jiných osob, jimž takové právo nesvědčilo). Zákon zakládá vzájemnou vyživovací povinnost mezi manžely, nikoli však mezi druhem a družkou, u nichž ji nelze dovodit ani za použití analogie. Současně soud zdůraznil, že těm, kterým zemřelý nebyl povinen poskytovat výživu ze zákona, nenáleží plnění k zajištění výživy ve stejném rozsahu, jakého se jim dostávalo od zemřelého, ale jen příspěvek na výživné, a to nikoli vždy, ale jen z důvodu slušnosti, čímž je třeba rozumět zejména k uspokojení nezbytných životních potřeb, které si oprávněná osoba není schopna zajistit sama. Žalobkyně dosahuje příjmů, které výrazně převyšují průměrnou mzdu v Rakousku. Sice s nimi nemůže udržet stejnou životní úroveň, již se těšila při soužití s poškozeným, své nezbytné životní potřeby však zajišťuje. Sama ostatně netvrdí, že by v důsledku úmrtí poškozeného upadla do nouze, ale požaduje plnění k zachování své původní životní úrovně. Kritérium slušnosti tak nebylo naplněno.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 30. 6. 2021, č. j. 18 Co 179/2021-167, k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek obvodního soudu a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho výkladem § 2966 o. z., s podřazením uplatněného nároku skutkové podstatě § 2966 odst. 2 o. z., jakož i s vymezením rozhodných okolností pro interpretaci pojmu „slušnost“ jako kritéria pro přiznání nároku na peněžitý důchod družce zemřelého. Odmítl snahu žalobkyně ztotožněním zákonem nedefinovaného pojmu „pozůstalá osoba“ (ve smyslu § 2966 odst. 1 o. z.) s pojmem „osoby blízké“, dosáhnout podřazení jejího nároku pod skutkovou podstatu § 2966 odst. 1 o. z., přičemž vysvětlil, že pojem „pozůstalé osoby“, použitý v citovaném ustanovení, nemá z hlediska určení oprávněných osob žádný význam. Pro rozlišení osob, které se vzhledem k blízkosti (příbuzenského či jiného) vztahu k zemřelému považují za pozůstalé, je z hlediska formy náhrady škody upravené v § 2966 o. z. (peněžitého důchodu) významná existence či neexistence zákonného nároku na výživné, jak vyplývá z výslovného znění § 2966 odst. 1 o. z. v porovnání s odst. 2 citovaného ustanovení. Výklad § 2966 o. z. je tedy bez ohledu na obsah pojmu „pozůstalá osoba“ (který by mohl obdobně jako v odstavci 1 figurovat i ve znění odstavce 2) jednoznačný v tom, že (pozůstalé) osoby, spadající do odstavce 1, mají na peněžitý důchod zásadně nárok, ledaže je uplatnění nároku výrazem zneužití práva (§ 8 o. z.), resp. v rozporu s dobrými mravy (§ 2 odst. 3 o. z.); naopak osoby, kterým nesvědčil vůči zemřelému zákonný nárok na výživné, tj. osoby spadající pod hypotézu § 2966 odst. 2 o. z., nemají na peněžitý důchod zásadně nárok, přičemž uplatnění této zásady je obecně omezeno výkladovou zásadou souladu s obvyčejným lidským cítěním (§ 2 odst. 3 o. z.) a konkrétně ve vztahu k tomuto typu nároku dále kritériem slušnosti (§ 2966 odst. 2 o. z.), které je nutno vzhledem k relativně neurčité hypotéze citovaného ustanovení (v pojmu

„slušnost“) vymezit individuálně ve vztahu ke každému souzenému případu. Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně i v tom, že rozhodné skutečnosti pro interpretaci pojmu „slušnost“, který je podle § 2966 odst. 2 o. z. kritériem pro přiznání výživného, vymezil pomocí obecných zásad pro vznik nároku na výživné (§ 911 o. z., § 913 o. z.), včetně závěrů, k nimž při hodnocení splnění těchto kritérií dospěl. Připomněl, že ačkoli žalobkyně dovozuje, že se při posouzení kritéria slušnosti ve smyslu § 2966 odst. 2 o. z. v daném případě neuplatní dílčí podmínka pro vznik práva na výživné, spočívající v neschopnosti oprávněné osoby samostatně se živit, současně poukazuje na účel ustanovení § 2966 o. z., jímž je zajištění výživy osobám, jež o výživu přišly z důvodu smrti vyživovatele a přitom ani netvrdí, že byla na zemřelého odkázána výživou, nýbrž pouze tvrdí, že v soužití s ním měla vyšší životní standard, než jí umožňuje vlastní příjem. Odvolací soud dále s odkazem na judikaturu dovolacího soudu konstatoval, že na základě zákonné vyživovací povinnosti mezi manžely nelze „analogicky“ vyvodit existenci zákonné vyživovací povinnosti mezi druhem a družkou, že k dovození analogie mezi institutem manželství a spolužití dvou osob zcela jistě nepostačuje jen znak vedení společné domácnosti s úmyslem takto žít po neurčitou dobu, pokud spolužijící osoby současně svým jednáním vyloučily, aby se do jejich poměrů promítla zákonná úprava manželského majetkového práva, která je mimo jiné zdrojem vzájemné vyživovací povinnosti manželů. Důsledkem vyloučení dopadů manželského majetkového práva vedením nesezdaného soužití je absence nároků vyplývajících z manželské majetkové solidarity při skončení soužití. V daném případě z hlediska podmínek § 2966 odst. 2 o. z. odvolací soud shodně se soudem prvního stupně konstatoval, že účast na vysoce nadstandardním životním stylu zemřelého nelze považovat za uspokojování odůvodněných potřeb žalobkyně ve smyslu § 911 o. z., navíc ani nelze uzavřít, že snížení vysokého životního standardu žalobkyně z úrovně, kterou jí zajišťoval zemřelý, odporuje hledisku slušnosti.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost podle § 237 o. s. ř. spatřuje v nesprávné aplikaci § 2966 o. z. na daný nárok (§ 241 o. s. ř.). Podle žalobkyně je třeba její nárok posoudit podle § 2966 odst. 1 o. z. Pojem „pozůstalý“, uvedený v citovaném ustanovení, není v občanském zákoníku nikde definován. Jeho lexikálnímu vymezení (jako příslušníka rodiny zemřelého) by mohlo odpovídat právní vymezení osoby blízké ve vztahu k zemřelému, které je obsaženo v § 22 odst. 1 o. z. Osobou blízkou je ze zákona příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství. Ohledně osob, které spolu trvale žijí (např. druh, družka) občanský zákoník stanoví vyvrátitelnou domněnku, že osobami blízkými jsou. Žila-li žalobkyně se zesnulým dlouhodobě ve vztahu zcela srovnatelném s manželským soužitím, měla by jakožto osoba blízká být pokládána za „pozůstalou“ ve smyslu § 2966 odst. 1 o. z., a mělo by jí náležet právo na náhradu nákladů na výživu peněžitým důchodem, a to aniž by musela splňovat podmínku odkázanosti na výživu, neboť u oprávněného manžela nemusí být prokázána neschopnost „vůbec“ se samostatně živit, ale postačí, že je životní úroveň oprávněného manžela nižší než životní úroveň manžela povinného. Pokud by přesto dovolatelka vyšla z názoru odvolacího soudu, že na ni jako na družku se skutečně vztahuje § 2966 odst. 2 o. z., neztotožňuje se s názorem, že příspěvek na výživu slouží k úhradě pouze nezbytných, tedy základních, životních potřeb oprávněné osoby, která není schopna se samostatně živit a domnívá se, že významný propad životní úrovně žalobkyně v důsledku

ztráty životního druha by měl být, z důvodu slušnosti a ke zmírnění tvrdosti nastalé situace, kompenzován přiznáním peněžitého důchodu v odpovídající výši. Odvolacímu soudu z důvodů shora uvedených v souvislosti s dosud neřešeným výkladem § 2966 o. z. žalobkyně položila následující otázky:

- a) Lze pod osoby oprávněné podle § 2966 odst. 1 o. z. podřadit osoby, kterým nebyl zemřelý povinen poskytovat výživu na základě zákona?
- b) Lze pod osoby oprávněné podle § 2966 odst. 1 o. z. podřadit osoby, kterým zemřelý poskytoval výživné či obdobné plnění, ač k tomu nebyl podle zákona povinen?
- c) Spadá druh/družka pod pojem „pozůstalí“ uvedený v § 2966 odst. 1 o. z.?
- d) Jakými kritérii lze hodnotit hledisko slušnosti ve smyslu § 2966 odst. 2 o. z.?
- e) Jak a čím je určen rozsah příspěvku na výživné ve smyslu § 2966 odst. 2 o. z.?
- f) Odporuje poskytnutí příspěvku na výživné osobě, které bylo smrtí zemřelého vysokou mírou zasaženo do jejího sociálního a ekonomického postavení, spravedlivému uspořádání vztahů?
- g) Jakými kritérii lze hodnotit odůvodněné potřeby příjemce plnění ve smyslu § 2966 o. z.?
- h) Lze příspěvek na výživu ve smyslu § 2966 odst. 2 o. z. omezit jen na poskytnutí nutné výživy? Slouží tento příspěvek na výživu k úhradě pouze nezbytných tedy základních životních potřeb oprávněné osoby, která není schopna se sama živit?

Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud napadené rozhodnutí, jakož i rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření uvedla, že závěrům soudů obou stupňů k výkladu § 2966 o. z. nelze nic vytknout, neboť zcela odpovídají znění zákona, jeho jazykovému, logickému, systematickému a teleologickému výkladu a zcela korespondují s názorem zastávaným doktrínou i judikaturou. Aktivní věcnou legitimaci ve vztahu k nároku podle prvního odstavce § 2966 o. z. přiznává rozličná komentářová literatura (žalovanou citovaná) shodně těm osobám, které měly ke dni smrti primární oběti podle zákona právo na výživné od ní, a to bez ohledu na to, zda bylo výživné skutečně poskytováno (první skutková podstata) nebo (při existenci vyživovací povinnosti ke dni smrti zemřelého) nikoliv (druhá skutková podstata). Aktivní legitimace tak vyplývá z § 910 (předci a potomci), § 920 (neprovdaná matka), § 697 (manželé) a § 853 (osvojenci a jejich předci a potomci). Údajný nárok žalobkyně nelze podřadit pod § 2966 odst. 1 o. z., neboť zemřelý a žalobkyně byli ve vztahu druha a družky, mezi nimiž nevzniká zákonná vyživovací povinnost ani žádné majetkové společenství, ale při úmrtí jednoho z nich může druhému vzniknout nárok na příspěvek na výživu podle § 2966 odst. 2 o. z., a to z důvodu slušnosti a za splnění zákonných předpokladů, jimiž je neschopnost příjemce samostatně se živit a pravidelné, dlouhodobé poskytování prostředků zesnulým za účelem uspokojování odůvodněných potřeb příjemce. Východiskem pro interpretaci pojmu „slušnost“ jsou obecné zásady pro vznik nároku na výživné. Podle

doktríny je slušné to, co je přiměřené; zde se projevuje jak představa správné míry, tak i individualizace (Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 972). U žalobkyně podmínky § 2966 odst. 2 o. z. splněny nebyly, neboť bylo prokázáno, že žalobkyně je schopna sama se živit a na slušné úrovni tak činí, nebylo prokázáno, že by jí zemřelý za života poskytoval konkrétní plnění na její odůvodněné potřeby a že by po jeho smrti byla na uspokojení konkrétních odůvodněných potřeb zkrácena způsobem, jenž odporuje slušnému uspořádání poměrů. Žalovaná navrhla odmítnutí nebo zamítnutí dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a podle § 237 o. s. ř. je přípustné pro posouzení dovolacím soudem dosud neřešené otázky, zda a za jakých podmínek má pozůstalá družka po úmrtí druha nárok na náhradu podle § 2966 o. z., není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 2966 odst. 1 o. z. při usmrcení hradí škůdce peněžitým důchodem náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý ke dni své smrti poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Náhrada náleží pozůstalým ve výši rozdílu mezi dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými z téhož důvodu a tím, co by poškozený podle rozumného očekávání mohl pozůstalým na těchto nákladech poskytovat, pokud by k jeho zranění nedošlo.

7. Podle § 2966 odst. 2 o. z. z důvodu slušnosti lze přiznat příspěvek na výživné i jiné osobě, pokud jí usmrcený poskytoval takové plnění, ač k tomu nebyl podle zákona povinen.

8. Ustanovení § 2966 o. z. upravuje majetkový nárok vznikající za splnění odlišných zákonných předpokladů dvěma různým okruhům oprávněných osob při usmrcení osoby blízké. V odstavci 1 jde o osoby označené jako pozůstalí, jimž svědčilo právo na výživné, ať bylo fakticky poskytováno, či nikoliv, což jsou předci a potomci (§ 910), neprovdaná matka (§ 920), manželé (§ 697), osvojenci a jejich předci a potomci (§ 853). Tyto osoby mají nárok na náhradu nákladů na výživu, jejímž smyslem a účelem je odškodnění majetkové újmy, která vznikla osobám odkázaným na výživu tím, že ten, kdo jim ji poskytoval nebo k tomu byl povinen, zemřel následkem škodní události, s níž je spojena povinnost škůdce hradit škodu (§ 2894 odst. 1). V odstavci 2 je pamatováno na další osoby, jimž sice zemřelý nebyl podle zákona výživou povinován, a přesto jim ji poskytoval. Příbuzenský nebo jiný vztah k zemřelému zde není rozhodný, neboť okruh oprávněných je určen a je závislý na konkrétním zjištění, zda, komu a v jakém rozsahu zemřelý výživu fakticky poskytoval; mělo by jít o pravidelné plnění, nikoli jen o ojedinělou či příležitostnou materiální výpomoc, jehož úroveň ovšem nemusí být srovnatelná s plněním vyživovací povinnosti. Ostatně i pojmenování nároku „příspěvek na výživné“ (podle § 2966 odst. 2 o. z.) svědčí o rozdílu v rozsahu, v němž má být, ve srovnání s § 2966 odst. 1 o. z., poskytována náhrada. Příspěvek se přiznává z důvodu slušnosti, což znamená, že podmínkou vzniku nároku těmito osobám je okolnost, že ztráta poskytovaného finančního zajištění by odporovala obecně sdíleným představám

o spravedlivém, přiměřeném a slušném uspořádání vztahů. V obou případech jde o peněžitou dávku mající charakter peněžitého důchodu. Doba jejího poskytování není pevně určena a závisí na předpokládaném trvání vyživovací povinnosti (u nároku podle odstavce 2) či délce života osoby, která výživu zajišťovala (u nároku podle odst. 1). Na tomto výkladu § 2966 o. z., jenž koresponduje jeho jazykovému vyjádření, panuje bezvýjimečná shoda v odborné literatuře [např. BEZOUŠKA, Petr. Náhrada nákladů na výživu pozůstalým. In: HULMÁK, Milan, a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1741, či RYŠKA, Michal. Náklady výživы pozůstalých. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3131.].

č. 102

9. Mezi osoby oprávněné podle § 2966 odst. 1 o. z. tedy nepatří osoby, kterým zemřelý nebyl povinen poskytovat výživné na základě zákona, ani poskytoval-li je dobrovolně. Druh a družka nemohou být osobami oprávněnými podle § 2966 odst. 1 o. z. Snížení životní úrovně osoby, které zemřelý poskytoval dobrovolně výživné, ač k tomu nebyl ze zákona povinen, není bez dalšího okolností, odůvodňující přiznání nároku na příspěvek na výživné podle § 2966 odst. 2 o. z.

10. V daném případě se žalobkyně domáhala přiznání peněžitého důchodu, který by jí zajistil stejnou životní úroveň, jaké se těšila při soužití se zemřelým. O náhradě takové povahy a takového rozsahu by bylo možno uvažovat jen v případě, že by žalobkyni vůči zemřelému před jeho smrtí náleželo právo na výživné. Vzhledem k tomu, že zemřelý jako její druh nebyl ze zákona povinen poskytovat jí výživné, nemůže žalobkyni podle § 2966 odst. 1 o. z. svědčit právo na náhradu nákladů na výživu, neboť jde o nárok spjatý jen se zákonnou vyživovací povinností zemřelého vůči oprávněné osobě (ať byla či nebyla plněna). Právo žalobkyně na náhradu podle citovaného ustanovení nelze dovodit ani rozbořením pojmu „pozůstalý“ (a jeho komparací s pojmem „osoba blízká“), jenž pro vymezení okruhu oprávněných osob ani definici podmínek pro vznik nároku nemá žádný význam. Současně je vyloučeno, aby žalobkyně požívala nároků, jež by náležely manželce zemřelého, což nelze překonat ani za použití analogie. Zákon majetkové společenství analogické k společnému jmění manželů neupravuje. Mezi mužem a ženou, kteří spolu žijí v nesezdaném partnerském svazku, nevzniká žádné majetkové společenství obdobné institutu společného jmění, které vzniká jen mezi manžely. Vztahy mezi druhem a družkou neupravoval zákon o rodině a nečiní tak ani nový občanský zákoník (zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Faktické soužití se skrývá za pojmy jako domácnost, osoba blízká a osoba spolužijící. Druh a družka proto musejí věnovat správě svých majetkových záležitostí větší pozornost nežli manželé a je zcela na jejich uvážení, jakým způsobem budou své majetkové otázky řešit (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. [22 Cdo 3082/2014](#)). Stejně jako zákon neupravuje majetkové právo mezi druhem a družkou, nezakládá ani jejich vzájemnou vyživovací povinnost, zatímco mezi manžely tak činí výslovně.

11. Jako družka zemřelého by se žalobkyně mohla případně vůči žalované pojišťovně domáhat pojistného plnění odpovídajícího nároku na příspěvek na výživné podle § 2966 odst. 2 o. z. za splnění tam uvedených podmínek, což však (dle jejích skutkových tvrzení) nečiní. Netvrdí totiž, že by jí zemřelý poskytoval nějaké pravidelné finanční plnění, ale jen to, že při soužití s ním měla významně vyšší životní úroveň, než po jeho úmrtí (když i tu lze označit za nadstandardní). Ve vztahu k základní podmínce, aby ztráta výživného od zemřelého uvrhla

oprávněnou osobu do situace vymykající se obecným představám o slušném, přiměřeném a spravedlivém uspořádání poměrů, neuvedla žalobkyně žádné relevantní argumenty, vyjma konstatování rozdílu mezi mimořádně příznivou životní úrovní a popisem ekonomických výhod, jimž se těšila při soužití se zemřelým a mezi životní úrovní, jíž dosahuje ze svého příjmu po jeho úmrtí. Jakkoli se jistě jedná o pro ni citelně nepříjemnou změnu, nelze odvolacímu soudu vytýkat, že nedovodil rozpor s požadavkem slušnosti.

12. Z uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.

13. Otázka výkladu kritérií pro hodnocení odůvodněných potřeb příjemce plnění podle § 2966 o. z. za situace, kdy nalézací soudy neshledaly splněnými základní podmínky pro přiznání nároku podle § 2966 odst. 1 o. z. (existenci zákonné vyživovací povinnosti zemřelého vůči žalobkyni) ani podle § 2966 odst. 2 o. z. (hodnocení finanční situace žalobkyně jako rozporné s požadavkem slušnosti), je irelevantní dovolací námitkou, neboť na jejím vyřešení napadené rozhodnutí není založeno. Účelem dovolacího řízení není řešit teoretické (či hypotetické) otázky bez podstatnějšího významu pro posouzení správnosti napadeného rozhodnutí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [28 Cdo 316/2019](#), ze dne 9. 4. 2019, sp. zn. [28 Cdo 3648/2018](#), či ze dne 18. 5. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1078/2020](#)).

14. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není dovolání přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

č. 103

I. Rozhodnutím o zajištění majetku vydaným v trestním řízení nedochází ke změně vlastníka zajištěného majetku; stejně tak nevede ke změně vlastníka zajištěného majetku ani případné následné písemné opatření, kterým příslušný orgán pověří k tomu určenou osobu správou zajištěného majetku (§ 9 odst. 1 a 7 zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů).

Správce zajištěného majetku podle zákona č. 279/2003 Sb. je zvláštním případem správce cizího majetku, přičemž jeho postavení je odvozeno od zajištění majetku vzniklého rozhodnutím státního orgánu. Uplatňuje-li věřitel pohledávku vůči dlužníku přihláškou v insolvenčním řízení, stává se správcem zajištěného majetku osobou, která namísto dosavadního majitele (věřitele) a jeho případného dosavadního zástupce činí v souladu s ustanovením § 10 odst. 3 zákona o zajištění majetku v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) všechny úkony, k nimž byl dosud oprávněn věřitel (jeho zástupce) [nabývá právo s tímto majetkem disponovat k naplnění účelu takové správy]. Děje se tak bez dalšího, okamžikem, kdy se pověření ke správě zajištěného majetku stane účinným.

Správce pohledávky musí být označen způsobem, z něhož je patrné, že jedná při výkonu funkce správce zajištěného majetku; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení osoby, s jejímž majetkem nakládá.

Pominou-li účinky zajištění tím, že je k tomu oprávněný orgán zruší, insolvenční soud (opět bez dalšího) přestane v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) jednat s osobou pověřenou správou zajištěné pohledávky.

II. Neoznámí-li postupitel dlužníku postoupení pohledávky (§ 526 obč. zák.), neboť má za to, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná (nebo dokonce neexistuje), pak mu zůstává zachována námitka neplatnosti (neexistence) postupní smlouvy i v případném sporu, jímž se na dlužníku domáhá zaplacení pohledávky, popřípadě v incidenčním sporu, jímž se na dlužníku (respektive jeho insolvenčním správcem) domáhá určení pravosti své popřené nevykonatelné pohledávky.

III. Přihlásí-li do téhož insolvenčního řízení postupitel i postupník totožnou pohledávku (panuje-li mezi postupitelem a postupníkem spor o to, zda došlo k platnému postoupení pohledávky) a bude-li taková pohledávka v průběhu insolvenčního řízení zajištěna v trestním řízení, nestává se správcem zajištěné pohledávky, který k ní vykonává práva a povinnosti podle zákona č. 279/2003 Sb., věřitelem pohledávky z hlediska hmotného práva. Insolvenční soud je povinen přezkoumat v insolvenčním řízení uvedené pohledávky samostatně a jsou-li obě popřeny insolvenčním správcem co do pravosti, rozhodnout o nich v případných incidenčních sporech o určení pravosti pohledávky; skutečnost, že správce zajištěné pohledávky vykonává její správu, nezabavuje insolvenční soud povinnosti zjistit postupem podle insolvenčního zákona, komu pohledávka náleží (kdo je jejím majitelem).

Insolvenční řízení, Incidenční spory (odporové spory), Postoupení pohledávky, Popření pohledávky, Zajištění majetku, Přihláška pohledávky

§ 524 obč. zák., § 526 obč. zák., § 79e zákona č. 141/1961 Sb. ve znění do 17. 3. 2017, § 1, § 8a, § 9, § 10 zákona č. 279/2003 Sb., § 1, § 2 písm. h), § 18, § 19, § 165 odst. 1, § 174 odst. 2, § 201 odst. 1 písm. d) IZ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. [29 ICdo 12/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.12.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2020 a rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2020 a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 103

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 16. 1. 2020, Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se tehdejší žalobce [Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, jako správce pohledávky společnosti W., spořitelního družstva v likvidaci (dále též jen „věřitel W“)] domáhal vůči tehdejší žalované (Mgr. Ing. P. H., jako insolvenční správce dlužnice R. K.) určení, že pohledávka věřitele W, přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice přihláškou pohledávky č. 10 v celkové výši 8 044 920 Kč, je pravá co do důvodu, výše a pořadí „a považuje se za zjištěnou“ (bod I. výroku).

[2] Určil, že se tehdejší žalované nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Věřitel W (s tehdejším názvem F., družstevní záložna) jako objednatel a věřitel L. C. C. D. LTD (s tehdejším názvem T. L.) [dále jen „věřitel L“] jako poskytovatel uzavřeli dne 20. 11. 2002 smlouvu o odborné pomoci a finančním zajištění, ve znění pozdějších dodatků (dále jen „smlouva o odborné pomoci“), kterou se věřitel L zavázal poskytovat věřiteli W služby odborné pomoci, obchodní správu, finanční zajištění a zajištění portfoliových úvěrů. Dále bylo ujednáno, že ve vymezených případech je věřitel L oprávněn „odkoupit“ od věřitele W pohledávky uvedené ve smlouvě o odborné pomoci a věřitel W je povinen postoupit tyto pohledávky věřiteli L.

[2] Věřitel W uzavřel dne 22. 11. 2011 s dlužnicí a V. K. (dále jen „V. K.“) smlouvu o úvěru č. 1100000993 (dále jen „smlouva o úvěru“), na jejímž základě poskytl dlužnici a V. K. úvěr ve výši 3 700 000 Kč.

[3] Věřitel W oznámil dlužnici listinou ze dne 1. 4. 2014, která jí byla doručena dne 4. 4. 2014, že z důvodu prodlení s úhradou splátek úvěru prohlásil všechny splátky „za okamžitě splatné“, a vyzval ji k úhradě celkové částky 8 044 920 Kč z titulu smlouvy o úvěru (dále též jen „pohledávka“).

[4] Věřitel L uplatnil k pohledávce „opční právo“; rozhodčím nálezem rozhodce doc. JUDr. M. K. CSc., působícího u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ze dne 13. 6. 2014, sp. zn. Rsp 286/14 (dále jen „rozhodčí nález“), bylo určeno (ve vztahu k věřiteli W) „vlastnictví“ věřitele L k pohledávce.

[5] Obvodní soud pro Prahu 1 (dále jen „obvodní soud“) odložil usnesením ze dne 24. 7. 2014, č. j. 65 C 101/2014-22, vydaným v řízení o žalobě věřitele W vůči věřiteli L na zrušení rozhodčího nálezu vykonatelnost rozhodčího nálezu do právní moci rozhodnutí o žalobě.

[6] Věřitel L oznámil dlužnici postoupení pohledávky listinou ze dne 7. 8. 2014, která jí byla doručena dne 20. 8. 2014.

[7] Obvodní soud usnesením ze dne 29. 8. 2014, č. j. 65 C 101/2014-199, nařídil předběžné opatření, jímž věřiteli L (mimo jiné) uložil, aby se zdržel jednání, kterým by jakkoliv nakládal s pohledávkou, včetně toho, aby ji „inkasoval“.

[8] Vyhláškou ze dne 2. 9. 2014, zveřejněnou v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud oznámil zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice (A-3). Usnesením ze dne 3. 2. 2015, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužnice a povolil jeho řešení oddlužením.

[9] Věřitel W přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice dne 4. 3. 2015 (P10-1). Věřitel L přihlásil totožnou pohledávku dne 25. 6. 2015 (P11-1).

[10] Na přezkumném jednání konaném dne 23. 4. 2015 (B-5) tehdejší insolvenční správce majetkové podstaty dlužnice (I. I. v. o. s.) popřel pravost a pořadí přihlášené pohledávky věřitele W, která byla přezkoumána jako zajištěná a nevykonatelná.

[11] Usnesením ze dne 23. 6. 2015, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 29. 6. 2015, schválil insolvenční soud oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře.

[12] Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. 6 To 48/2016, zajistil podle ustanovení § 79e zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), (mimo jiné) předmětnou pohledávku za dlužnicí (dále též jen „usnesení o zajištění pohledávky“).

[13] Vrchní státní zastupitelství v Praze pověřilo opatřením ze dne 4. 8. 2017, č. j. 4 VZN 1577/2014-1633, podle § 9 odst. 1 písm. a/ zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů

(dále jen „zákon o zajištění majetku“), správou (mimo jiné) pohledávky za dlužníci Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Územní pracoviště P. (dále též jen „správce pohledávky“).

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 170 písm. a/, § 193, § 197 odst. 2 a § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 9 odst. 1 písm. a/ a § 10 odst. 1 a 3 zákona o zajištění majetku, z ustanovení § 503 odst. 3 zákona č. 513/1991, obchodního zákoníku, z ustanovení § 56 odst. 1, § 524 a § 526 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z ustanovení § 79e odst. 1 a 2 trestního řádu a z ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, a odkazuje na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl k následujícím závěrům:

4. Žaloba byla podána včas a osobou oprávněnou (věřitelem W coby původním žalobcem). Správce pohledávky se (v postavení organizační složky státu) stal účastníkem řízení „bez dalšího“ na základě opatření Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 4. 8. 2017 a vykonává tak „práva vlastníka“ k popřené pohledávce.

5. Totožná pohledávka přihlášená věřitelem L byla rovněž popřena a incidenční spor o určení její pravosti, výše a pořadí se vede u insolvenčního soudu pod sp. zn. 60 ICm 31/2016. Popěrné úkony byly učiněny v době, kdy „na místě obou věřitelů“ ještě nebyl správce pohledávky, a je proto třeba zabývat se otázkou, kdo by byl – nebýt povinnosti žalované poskytnout „jakékoliv plnění v insolvenčním řízení“ správci pohledávky – oprávněným příjemcem plnění.

6. Důvod popření pohledávky byl „prokázán“, jelikož pohledávka (toliko ve vztahu k dlužnici, nikoliv též ve vztahu k solidárně zavázanému spoludlužníku V. K.) byla věřitelem W postoupena věřiteli L, přičemž pro její postoupení byly splněny podmínky stanovené smlouvou o odborné pomoci. Majitelem pohledávky vůči dlužnici je tedy věřitel L.

7. K odvolání správce pohledávky (tehdejšího žalobce) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 9. 2020:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 194 a § 195 insolvenčního zákona, z ustanovení § 524, § 525 a § 528 obč. zák., z ustanovení § 10 odst. 1 a 3 zákona o zajištění majetku a z ustanovení § 205a zákona č. 99/1963, občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), a odkazuje na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

9. Insolvenční soud se správně zabýval jen popřením pravosti a pořadí pohledávky, poněvadž v protokolu o přezkumném jednání popření výše pohledávky „zcela chybí“.

10. Dlužník může být ve sporu s postupníkem „zbaven obrany zpochybněním platnosti postupní smlouvy“ jen tehdy, jestliže mu bylo postoupení pohledávky platně oznámeno

postupitelem. Oznámi-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení a jeho závazek zaniká splněním postupníku i v případě, kdy postupní smlouva neexistuje, nebo je neplatná.

11. Notifikovat dlužníku postoupení pohledávky může nejen postupitel, ale také postupník, který ale musí „postup pohledávky“ prokázat, tedy předložit „patřičnou listinu“, na jejíž základě byla pohledávka postoupena. V daném případě postupník (věřitel L) doložil, že dlužníci postoupení pohledávky nejen oznámil, ale též prokázal (rozhodčím nálezem). Tehdejší žalované tak „nepřísluší“ vznesené námitky a není „přiléhavá“ ani obrana správce pohledávky (tehdejšího žalobce), že postoupení nemohlo být vázáno na prodlení dlužnice (k němuž mělo dojít až později). Tvrzení, že Česká národní banka vydala dne 15. 5. 2013 předběžné opatření, jehož bodem VI. výroku bylo věřiteli W uloženo, aby se zdržel „zcizování aktiv“, je rovněž „irelevantní“ a navíc bylo nepřípustně (v rozporu s § 205a o. s. ř.) uplatněno až v odvolacím řízení.

12. „Spor o vlastnictví pohledávky“ mezi postupitelem a postupníkem tak je „zcela bez významu“ a nemá být řešen v rámci insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice, neboť plnění na pohledávku obdrží v rámci insolvenčního řízení „tak jako tak“ správce pohledávky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podal tehdejší žalobce (správce pohledávky) dovolání, které (poměřováno jeho obsahem) směřuje proti prvnímu výroku ve věci samé a jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek dovolacím soudem dosud neřešených. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

14. Jednotlivé otázky formuluje dovolatel následovně:

[1] Je postupitel pohledávky oprávněn v rámci incidenčního sporu o pravost pohledávky namítat neplatnost, případně neúčinnost smlouvy o postoupení pohledávky?

[2] Musí insolvenční soud znát osobu věřitele („vlastníka pohledávky“) za situace, kdy postupitel i postupník přihlásili totožnou pohledávku do insolvenčního řízení a správu pohledávky vykonává stejný subjekt (dovolatel)?

[3] Mohou podmínky, při jejichž splnění mělo dojít k postoupení pohledávky za dlužnicí, nastat až po postoupení pohledávky? Má platnost a účinnost postoupení pohledávky význam v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice?

[4] Vztahuje se koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. a zásada neúplné apelace ve smyslu ustanovení § 205a o. s. ř. na námitku absolutní neplatnosti právního úkonu (jednání)? Je odvolací soud povinen zkoumat absolutní neplatnost právního

úkonu (jednání), i když byla námitka absolutní neplatnosti právního úkonu (jednání) namítnuta až v odvolacím řízení?

15. Dovolatel k první otázce uvádí, že spor mezi postupitelem (věřitelem W) a postupníkem (věřitelem L) je za situace, kdy oba přihlásili pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice, potřeba vyřešit, aby bylo zřejmé, kdo z nich je věřitel pohledávky, kterému má být plněno. Závěr odvolacího soudu, že takový spor je v insolvenčním řízení „irelevantní“, by jistě nemohl obstát, kdyby dovolatel nebyl pověřen správou pohledávky; v takovém případě by totiž odvolací soud nemohl posoudit, či pohledávka je „po právu“, a musel by se zabývat námitkou postupitele, že nedošlo k platnému postoupení pohledávky. Přísluší-li taková námitka postupiteli, musí ji mít k dispozici i dovolatel vykonávající správu pohledávky, neboť jde „o samotný základ nároku“.

16. Ke druhé otázce dovolatel předesílá, že „přesné určení“, kdo je „vlastníkem pohledávky“, je důležité mimo jiné kvůli tomu, aby dovolateli bylo zřejmé, komu má po skončení zajištění „vyplatit finanční plnění“ získané od insolvenční správky dlužnice. Výkon správy pohledávky nelze vykládat jako změnu osoby na straně věřitele, nebo jako splnutí věřitelů; stále je třeba rozlišovat, komu „náleží peníze“ poukazované dovolateli coby správci pohledávky.

17. Dovolatel ke třetí otázce argumentuje, že smlouva o odborné spolupráci „předpokládá“, že před postoupením pohledávky postupník uplatní opční právo, přičemž v projednávané věci podmínky pro jeho uplatnění nenastaly. Odvolací soud navíc možnost uplatnění této námitky (jako nepřípustné) nesprávně hodnotil ve vztahu k dlužnici, ačkoliv otázka platnosti a účinnosti postoupení pohledávky je podstatná pro určení osoby věřitele v insolvenčním řízení.

18. Ohledně čtvrté otázky dovolatel zdůrazňuje, že věřitel W měl na základě předběžného opatření České národní banky ze dne 15. 5. 2013 zakázáno disponovat s pohledávkou, přičemž opce byla uplatněna dne 11. 6. 2013. K absolutní neplatnosti „uplatnění opce“ musí soudy přihlídnout, i když neplatnost byla namítnuta až v odvolacím řízení.

19. Dovolatel dále odvolacímu soudu vytýká, že nenapravit pochybení insolvenčního soudu, který ho nepoučil podle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř., což vedlo k jeho neúspěchu ve věci; oba rozsudky označuje dovolatel za „překvapivé“.

III.

Přípustnost dovolání

20. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

21. Insolvenční řízení na majetek dlužnice skončilo dne 3. 1. 2022, kdy nabyl právní moci bod I. výroku usnesení ze dne 31. 12. 2021, jímž insolvenční soud vzal na vědomí splnění oddlužení dlužnice [§ 413 věta první insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 5. 2019, pro insolvenční řízení rozhodném vzhledem k přechodnému ustanovení čl. II části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních

exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správčích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony]. Nejvyšší soud proto v dovolacím řízení (bez dalšího) pokračoval v souladu s § 159 odst. 5 insolvenčního zákona s dlužnicí namísto její insolvenční správkyň, s tím, že projednáváný incidenční spor se nadále považuje za spor o určení pravosti a pořadí pohledávky pro dobu, po kterou trvalo insolvenční řízení (§ 159 odst. 4 insolvenčního zákona).

č. 103

22. V průběhu dovolacího řízení věřitel W podáním datovaným 14. 6. 2021, označeným jako „Návrh na změnu účastníka na straně žalobce“, Nejvyššímu soudu oznámil, že usnesením ze dne 8. 3. 2021, sp. zn. 6 To 12/2021, Vrchní soud v Praze zrušil zajištění pohledávky; věřitel W uvedené usnesení doložil a navrhl, aby Nejvyšší soud vydal usnesení o procesním nástupnictví v tom směru, že věřitel W vstupuje do řízení namísto správce pohledávky. Nejvyšší soud proto nejprve zkoumal, zda a jakým způsobem došlo (nebo může dojít) ke změně v osobě dovolatele. Pro tyto účely jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, insolvenčního zákona, trestního řádu a zákona o zajištění majetku:

§ 243b (o. s. ř.)

Pro dovolací řízení platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, není-li stanoveno jinak; ustanovení § 43, 92, 95 až 99 a 107a však pro dovolací řízení neplatí.

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 16 (insolvenčního zákona)

(1) Účastníky řízení v incidenčních sporech jsou žalobce a žalovaný, není-li dále stanoveno jinak.

(...)

§ 18 (insolvenčního zákona)

(1) Nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele

na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele, který lze podat pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis, a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly.

(...)

§ 19 (insolvenčního zákona)

(1) Nabyvatel pohledávky se stává účastníkem insolvenčního řízení, jakmile insolvenční soud podle § 18 rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení, a platí pro něj stav insolvenčního řízení v době, kdy se stal jeho účastníkem. Nabyvatel takto vstupuje na místo původního věřitele i do incidenčních sporů, které se týkají jím nabyté pohledávky.

(...)

§ 79e (trestního řádu) Zajištění nemotné věci

(1) Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jiná nemotná věc, než která je uvedena v § 78 až 79c, je určena ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti, může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán rozhodnout o zajištění takové nemotné věci. Policejní orgán k takovému rozhodnutí potřebuje předchozí souhlas státního zástupce. Předchozího souhlasu státního zástupce není třeba v naléhavých případech, které nesnesou odkladu. Policejní orgán je v takovém případě povinen do 48 hodin své rozhodnutí předložit státnímu zástupci, který s ním buď vysloví souhlas, nebo je zruší. Proti rozhodnutí o zajištění nemotné věci je přípustná stížnost.

(...)

(9) Postup při správě zajištěné nemotné věci stanoví zvláštní právní předpis.

§ 1 (zákon o zajištění majetku)

(1) Tento zákon stanoví postup při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku nebo jeho určené části pro účely výkonu trestu, výkonu ochranného opatření zabránění části majetku nebo uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení a při správě takového majetku, jakož i při správě věcí a náhradních hodnot vydaných, odňatých nebo jinak zajištěných v trestním řízení (dále jen „majetek“).

(...)

§ 8a (zákona o zajištění majetku)
Účel správy a odpovědnost správce

(1) Majetek zajištěný v trestním řízení se spravuje podle tohoto zákona, pokud je zapotřebí právně jednat nebo činit potřebné úkony, aby nedošlo bezdůvodně k snížení hodnoty zajištěného majetku nebo k jeho zmenšení, popřípadě aby se majetek očekávaným způsobem zvýšil.

(2) Pro dosažení účelu správy správce vykonává v potřebném rozsahu práva a povinnosti spojené se zajištěným majetkem, jejichž výkon mu přiznává tento zákon, nebo jejichž výkon byl obviněnému zakázán soudem. Správce vykonává jednotlivá práva a povinnosti podle povahy zajištěného majetku a práv s ním spojených v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy a v souladu s pověřením nebo smlouvou o správě; přitom postupuje řádně a svědomitě.

(...)

§ 9 (zákona o zajištění majetku)
Správce zajištěného majetku

(1) Není-li dále uvedeno jinak, podle povahy a rozsahu věcí a práv, které tvoří zajištěný majetek, vykonává jeho správu po dobu zajištění buď soud, který o zajištění v prvním stupni rozhodl nebo na který přešla příslušnost ke správě podle § 1 odst. 5, nebo na základě jeho pověření

a/ územní pracoviště Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, nebo

b/ soudní exekutor,

v jejichž obvodu se zajištěný majetek nachází; jestliže se zajištěný majetek nachází v obvodech dvou nebo více územních pracovišť Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových nebo dvou nebo více územních pracovišť soudních exekutorů, může soud výkonem správy pověřit každé z těchto pracovišť.

(...)

(7) Pověření ke správě zajištěného majetku je opatření, jež musí mít písemnou formu a obsahovat zejména označení orgánu, který pověření vydal, označení pověřeného správce a vymezení práv a povinností spojených s výkonem správy. V pověření nebo v připojených listinách je zapotřebí náležitě a nezaměnitelně určit zajištěný majetek, kterého se pověření týká. Pověření může být vydáno i pro výkon dílčího právního jednání nebo úkonu spojeného se zajištěným majetkem. Pověření se nevydává ke správě majetku uvedeného v odstavci 3. Orgán uvedený v odstavci 1 může pověření kdykoli písemně zrušit a za podmínek stanovených tímto zákonem pověřit jiného správce, uzavřít smlouvu o správě, nebo zajištěný majetek spravovat sám.

(...)

§ 10 (zákona o zajištění majetku)
Práva a povinnosti správce

(1) Správce je povinen právně jednat za účelem zabránění snížení hodnoty nebo zmenšení zajištěného majetku, zejména

a/ včas uplatňovat nárok na náhradu škody a na vydání předmětu bezdůvodného obohacení,

b/ průběžně sledovat, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky k zajištěnému majetku, včas uplatňovat a vymáhat práva, která jinak přísluší vlastníku zajištěného majetku, případně jiné osobě oprávněné s majetkem nakládat, a zamezovat promlčení nebo zániku těchto práv,

c/ dovolávat se neplatnosti právního jednání učiněného obviněným v rozporu se zákazy, jež mu byly uloženy rozhodnutím o zajištění majetku podle trestního řádu.

(...)

(3) Správce činí za účelem ochrany zajištěného majetku v soudním, správním nebo jiném řízení všechny úkony, které je jinak oprávněn činit jeho vlastník, případně jiná osoba oprávněná s majetkem nakládat.

(...)

23. Ustanovení insolvenčního zákona v rozhodném znění (do 31. 5. 2019) platila v citované podobě již v době, kdy (trestní) soud vydal usnesení o zajištění pohledávky (16. 2. 2017). K rozhodnému znění § 243b o. s. ř. srov. odst. 20. shora. Ustanovení trestního řádu platilo v citované v podobě (účinné do 17. 3. 2017) v době vydání usnesení o zajištění pohledávky (16. 2. 2017); pozdější změny právní úpravy nemají na níže předestřené úvahy žádný vliv. Ustanovení zákona o zajištění majetku platila v citované podobě v době vydání opatření Vrchního státního zastupitelství ze dne 4. 8. 2017 a do dnešního dne změny nedoznala.

24. Z obsahu spisu se podává, že insolvenční soud začal bez dalšího jednat se správcem pohledávky (namísto věřitele W coby původního žalobce) poté, co při jednání konaném dne 21. 1. 2019 vyšlo najevo, že Vrchní soud v Praze vydal usnesení o zajištění pohledávky a Vrchní státní zastupitelství v Praze pověřilo správou pohledávky Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (srov. protokol o jednání č. I. 181 až 183).

25. Postup podle § 107a o. s. ř. (jehož se podáním datovaným 14. 6. 2021 dožadoval věřitel W) vylučuje pro dovolací řízení ustanovení § 243b o. s. ř.; návrh na vydání usnesení o procesním nástupnictví podle § 107a o. s. ř. by ostatně musel podat dosavadní žalobce (správce pohledávky). Nejvyšší soud nadto uvádí, že v rozsudku ze dne 28. 2. 2022, sen. zn. [29 ICdo 7/2020](#) [který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaném dne 9. 11. 2022 přijat k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sb. rozh. obč.“)], vysvětlil, že insolvenční zákon se u přihlášených věřitelů cíleně rozešel s koncepcí rozhodování o procesním nástupnictví podle ustanovení

§ 107a o. s. ř., jehož (byť i jen přiměřená) aplikace je v insolvenčním řízení vyloučena úpravou obsaženou v § 17 a násl. insolvenčního zákona.

26. Z ustanovení § 19 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona se podává, že tam, kde se postavení účastníka incidenčního sporu odvíjí od postavení přihlášeného věřitele, se změna majitele přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, uskutečněná v insolvenčním řízení postupem podle § 18 insolvenčního zákona bez dalšího promítne v okruhu účastníků incidenčního sporu (byl-li původní věřitel jeho účastníkem); srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sen. zn. [29 ICdo 65/2017](#), uveřejněné pod číslem 14/2020 Sb. rozh. obč.

č. 103

27. Ponechá-li se stranou zvláštní úprava obsažená v § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, plyne i z ustanovení § 18 insolvenčního zákona, že k předpokladům, za nichž insolvenční soud rozhodne o procesním nástupnictví na straně dlužníka věřitele [tam, kde při převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky na nového (či nové) věřitele neztrácí původní věřitel způsobilost být účastníkem řízení], patří návrh původního věřitele na vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona; srov. odst. 23. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 7/2020](#). V odst. 24. odůvodnění citovaného rozsudku Nejvyšší soud též uzavřel, že rozhodnutí podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona nesmí insolvenční soud vydat z úřední povinnosti (bez návrhu původního přihlášeného věřitele), i kdyby skutečnosti rozhodné pro závěr, že došlo k procesnímu nástupnictví formou singulární sukcese, vyšly najevo v průběhu insolvenčního řízení a i kdyby byly dostatečně osvědčeny.

28. Rozhodnutím o zajištění majetku vydaným podle § 79e trestního řádu ovšem nedochází ke změně vlastníka zajištěného majetku; stejně tak nevede ke změně vlastníka zajištěného majetku ani případné následné písemné opatření, kterým příslušný orgán pověří k tomu určenou osobu správou zajištěného majetku (§ 9 odst. 1 a 7 zákona o zajištění majetku). Správce zajištěného majetku spravuje takový majetek jako majetek jiné osoby [skutečného vlastníka, jímž zpravidla bude osoba, které orgán činný v trestním řízení takový majetek odňal (zajistil)].

29. Správce zajištěného majetku je zvláštním případem správce cizího majetku [§ 1400 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (dále též jen „o. z.“)], přičemž jeho postavení je odvozeno od zajištění majetku vzniklého rozhodnutím státního orgánu a je tak v tomto ohledu (v rozsahu vzniklého zajištění a správy) srovnatelné s postavením insolvenčního správce majetkové podstaty dlužníka, což lze odvodit i z pravidel formulovaných v § 10 zákona o zajištění majetku. Uplatňuje-li věřitel pohledávku vůči dlužníku přihláškou v insolvenčním řízení, stává se správcem zajištěného majetku osobou, která namísto dosavadního majitele (věřitele) a jeho případného dosavadního zástupce činí v souladu s ustanovením § 10 odst. 3 zákona o zajištění majetku v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) všechny úkony, k nimž byl dosud oprávněn věřitel (jeho zástupce) [nabývá právo s tímto majetkem disponovat k naplnění účelu takové správy]. Děje se tak (jak plyne z dikce posledně označeného ustanovení) bez dalšího, okamžikem, kdy se pověření ke správě zajištěného majetku stane účinným. Soudy nižších stupňů tedy nepochybily, jestliže bez dalšího jednaly se správcem pohledávky.

30. Jakkoli se z ustanovení § 10 zákona o zajištění majetku podává, že správce zajištěného majetku činí příslušné úkony vlastním jménem, lze oběma soudům vytknout, že do označení

tehdejších účastníků sporu nepromítly u označení žalobce, že jde o správce (srov. obdobně v insolvenčních poměrech ustanovení § 40 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, jakož i podpůrně uplatnitelné ustanovení § 1400 odst. 2 o. z.). Správce pohledávky musí být označen způsobem, z něhož je patrné, že jedná při výkonu funkce správce zajištěného majetku; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení osoby, s jejímž majetkem nakládá (v daném případě: „Česká republika – Úřad pro zastupování ve věcech majetkových, jako správce zajištěné pohledávky věřitele W., spořitelního družstva v likvidaci“).

31. Pominou-li účinky zajištění tím, že je k tomu oprávněný orgán zruší (jako v tomto případě), insolvenční soud (opět bez dalšího) přestane v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) jednat s osobou pověřenou správou zajištěné pohledávky. Nejvyšší soud proto nové procesní situaci přizpůsobil označení žalobce v záhlaví svého rozsudku, neboť postavení věřitele W již není omezeno zajištěním pohledávky (a osobou správce pohledávky).

č. 103

32. Nejvyšší soud se dále zabýval přípustností dovolání.

33. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení první a druhé otázky [zda může postupitel ve sporu s dlužníkem namítat neplatnost smlouvy o postoupení pohledávky a zda je v insolvenčním řízení podstatné (určující), která z osob přihlašujících totožnou pohledávku (postupitel či postupník) je z hlediska hmotného práva jejím věřitelem, jestliže správu pohledávky vykonává třetí osoba], když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v ustanovení § 238 o. s. ř., a jde o věc dovolacím soudem doposud neřešenou. Zabývat se třetí a čtvrtou otázkou pak má smysl (i v rovině zkoumání přípustnosti dovolání) až v návaznosti na zodpovězení uvedených otázek otevřených dovolacímu přezkumu.

IV.

Důvodnost dovolání

34. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

35. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

36. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a insolvenčního zákona:

§ 524 (občanského zákoníku)

(1) Věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému.

(2) S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená.

§ 526 (občanského zákoníku)

(1) Postoupení pohledávky je povinen postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli.

(2) Oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.

§ 1 (insolvenčního zákona)

Předmět úpravy

Tento zákon upravuje

a/ řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnických věřitelů,

b/ oddlužení dlužníka.

§ 2 (insolvenčního zákona)

Vymezení některých základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

(...)

h/ přihláškou pohledávky procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení,

(...)

§ 165 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak.

(...)

§ 174 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Příhlaška pohledávky musí kromě obecných náležitostí podání²⁰⁾ obsahovat důvod vzniku a výši přihlašované pohledávky. Důvodem vzniku přihlašované pohledávky se rozumí uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá.

(...)

²⁰⁾ § 42 odst. 4 občanského soudního řádu.

§ 201 (insolvenčního zákona)

(1) Pohledávka je zjištěna

(...)

d/ rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí.

(...)

37. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, platila v citované podobě od 1. 1. 1992 do 1. 1. 2014, kdy byl tento zákon zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Ustanovení insolvenčního zákona platila v citované podobě již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice a do vydání napadeného rozhodnutí změn nedoznala.

38. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním položeným otázkám následující závěry:

K první otázce (zda může postupitel ve sporu s dlužníkem namítat neplatnost smlouvy o postoupení pohledávky).

39. Nejvyšší soud v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [31 Cdo 1328/2007](#), uveřejněném pod číslem 61/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 61/2010“), přijal a odůvodnil následující závěry k otázce změny osoby věřitele při postoupení pohledávky v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku:

[1] Smlouvou o postoupení pohledávky dochází ke změně v osobě věřitele, aniž došlo ke změně v obsahu závazku. Není-li ve smlouvě o postoupení pohledávky dohodnuto jinak, dochází ke změně osoby věřitele již uzavřením smlouvy, bez ohledu na to, zda postupitel postoupení pohledávky dlužníkovi oznámil, popřípadě postupník postoupení pohledávky dlužníkovi prokázal; možnost dlužníka přivodit zánik svého dluhu vůči dosavadnímu věřiteli (§ 526 odst. 1 věta druhá obč. zák.) tím není dotčena.

[2] Ke změně v osobě věřitele přitom může dojít jen na základě platné smlouvy o postoupení pohledávky, kdy nový věřitel (postupník) nabývá nejen postupovanou

pohledávku, ale spolu s ní též aktivní věcnou legitimaci k jejímu uplatnění a úplnému výkonu.

[3] Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky je nerozhodná z hlediska účinku splnění dluhu postupníkovi, oznámí-li dlužník postoupení pohledávky postupiteli. V takovém případě dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení pohledávky a jeho závazek zaniká splněním postupníkovi, i když smlouva o postoupení pohledávky neexistuje (z jakéhokoli důvodu).

[4] Účelem ustanovení § 526 odst. 1 věty druhé a odst. 2 obč. zák. je ochrana dlužníka, který plnil svůj závazek osobě (postupiteli nebo postupníku), jež podle hmotného práva nebyla v době plnění věřitelem pohledávky, například proto, že smlouva o jejím postoupení nebyla platná. Oznámení postupitele dlužníkovi o tom, že došlo k postoupení pohledávky, je právní skutečností, se kterou právo pojí vznik povinnosti dlužníka plnit postupníkovi.

[5] Oznámením o postoupení pohledávky, adresovaném dlužníkovi, vyvolá postupitel změnu osoby oprávněné přijmout plnění a také na sebe bere riziko vyplývající z toho, že i v případě neplatnosti (nebo dokonce neexistence) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníku) s účinky i pro postupitele. Samotným postoupením pohledávky však nedochází k jiné změně závazku, než v osobě věřitele, a v případě, že smlouva byla neplatná, dochází k tomu, že k věřiteli přistupuje další osoba oprávněná přijmout plnění s účinky i pro (původního) věřitele.

[6] Ve vztahu mezi postupníkem a dlužníkem není platnost postoupení právně významná. Oznámí-li tedy postupitel dlužníkovi, že pohledávku postoupil postupníku, vyvolá tento notifikační úkon zamýšlené právní důsledky (týkající se osoby oprávněné přijmout plnění) i tehdy, jestliže k postoupení vůbec nedošlo, nebo byla-li smlouva o postoupení pohledávky neplatná.

[7] Pro dlužníka je podstatné, zda postupovaná pohledávka existuje (proto jsou mu zachovány námitky proti pohledávce, které mohl uplatnit v době postoupení), není však jeho věcí, kdo pohledávku vymáhá; dluh má splnit podle pokynů věřitele.

[8] Otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem. Proto také nemusí postupitel dlužníkovi prokazovat, že k postoupení došlo (§ 526 odst. 2 obč. zák.); pro vztah mezi dlužníkem a postupníkem je to totiž lhotejné.

[9] Není-li podle hmotného práva pro určení osoby, která je v důsledku postoupení pohledávky a následné notifikace věřitele dlužníkovi oprávněna přijmout plnění s účinky pro splnění dluhu, rozhodné, zda smlouva o postoupení byla platná a zda k ní opravdu došlo, pak tato okolnost nemůže být významná ani v soudním řízení. Námitka neplatnosti postoupní smlouvy tak s výjimkou případů uvedených v § 525 obč. zák., eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení, dlužníkovi vůči postupníku nepřísluší.

40. K důvodům [R 61/2010](#) se Nejvyšší soud dále přihlásil například v usnesení ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. [29 Cdo 2766/2007](#), uveřejněném pod číslem 21/2011 Sb. rozh. obč., v rozsudku ze dne 30. 6. 2011, sp. zn. [29 Cdo 2129/2009](#), uveřejněném pod číslem 11/2012 Sb. rozh. obč., nebo v rozsudku ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 ICdo 36/2018](#), uveřejněném pod číslem 12/2021 Sb. rozh. obč. Ústavní soud v nálezu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2276/08](#), uveřejněném pod číslem 25/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, shledal uvedené závěry ústavně konformními za podmínky, že oznámení postupitele dlužníku (o postoupení pohledávky) bude možno považovat za platný právní úkon.

41. V usnesení ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [23 Cdo 1878/2015](#), uveřejněném pod číslem 21/2018 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud vysvětlil, že účinky oznámení o postoupení pohledávky vzniklé před 1. 1. 2014 se v souladu s § 3028 odst. 3 o. z. řídí i po tomto datu ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

42. Nejvyšší soud dále již v rozsudku ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. [29 Cdo 1277/2007](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročník 2011, pod číslem 90, dovodil, že závěry [R 61/2010](#) platí obdobně i pro poměry konkursního práva (upraveného zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) a pro odtud vzešlý spor o určení pravosti nevykonatelné postoupené pohledávky ohledně námitek, jež náleží popírajícímu správci konkursní podstaty nebo popírajícím konkursním věřitelům. V intenci rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. [29 Odo 1366/2005](#), uveřejněného pod číslem 95/2008 Sb. rozh. obč., má totiž popírající správce konkursní podstaty (popírající konkursní věřitelé) při popření pravosti pohledávky (jiného) konkursního věřitele k dispozici všechny (ale též „jen“) hmotněprávní námítka, jež by ke zpochybnění existence popírané pohledávky mohl vůči svému věřiteli uplatnit dlužník. Nemá-li dlužník, jemuž postupitel řádně oznámil postoupení pohledávky, vůči postupníku (ve sporu o úhradu této pohledávky) bez dalšího k dispozici námítka (obranu) neplatnosti postupní smlouvy, pak s touto obranou ve sporu o pravost a pořadí pohledávky nemůže uspět ani popírající správce konkursní podstaty (popírající konkursní věřitelé). Tyto závěry – ač byly formulovány při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání – se plně uplatní i při posuzování pravosti a výše popřených pohledávek v režimu insolvenčního zákona (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sen. zn. [29 ICdo 113/2020](#)).

43. Odvolací soud vyšel z uvedené ustálené judikatury Nejvyššího soudu, nesprávně ji však aplikoval na skutkový stav projednávané věci. V první řadě je zřejmé, že postupitel (věřitel W) neoznámil dlužnici postoupení pohledávky (ze skutkových zjištění obou soudů se žádný takový závěr nepodává); pak ovšem není namístě aplikovat ustanovení § 526 odst. 2 obč. zák., které předpokládá, že postupitel postoupení pohledávky dlužníku oznámil (a že toto oznámení je v intencích nálezu Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2276/08](#) platným právním úkonem).

44. Odvolací soud také nevzal dostatečně v úvahu, že odkazovaná ustálená soudní praxe vykládá ustanovení § 526 odst. 1 věty druhé obč. zák. v souladu s jeho smyslem a účelem jako ustanovení, které slouží k ochraně dlužníka, který již splnil (nebo hodlá splnit) svůj závazek (srov. odst. 39. bod [4]).

45. Zejména je ale podstatné, že v poměrech projednávané věci insolvenční správkyne dlužnice neodůvodnila popření pohledávky věřitele W námítkou neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky (taková „obrana“ by naopak vedla k závěru, že přihlášená

pohledávka je pravá); úvahy odvolacího soudu, že insolvenční správce dlužnice taková námitka v řízení nepřísluší, jsou tak bez právního významu. Je to naopak věřitel W, který v pozici postupitele námitku neplatnosti postupní smlouvy v incidenčním sporu uplatňuje, maje za to, že ke změně v osobě věřitele nedošlo (srov. odst. 39. bod [2]).

46. Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky je nerozhodná z hlediska účinku případného splnění dluhu postupníkovi, oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel (srov. odst. 39. bod [3]); to však není případ projednávané věci, kde postupitel neoznámil dlužnici postoupení pohledávky a dlužnice nikomu dobrovolně neplnila. Stejným způsobem je třeba vykládat závěr, že otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem (srov. odst. 39. bod [6]), na který se odvolací soud rovněž nepřípadně odvolává. I v tomto směru jde primárně o ochranu dlužníka, který plnil (nebo má plnit) postupníku poté, co mu postupitel oznámil postoupení pohledávky; skutečnost, zda postupník je povinen vydat přijaté plnění postupiteli, je v takovém případě z pohledu dlužníka nerozhodná, neboť jeho dluh splněním zanikl.

47. Jinak řečeno, neoznámí-li postupitel dlužníku postoupení pohledávky (§ 526 obč. zák.), neboť má za to, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná (nebo dokonce neexistuje), pak mu zůstává zachována námitka neplatnosti (neexistence) postupní smlouvy i v případném sporu, jímž se na dlužníku domáhá zaplacení pohledávky, popřípadě v incidenčním sporu, jímž se na dlužníku (respektive na insolvenčním správci majetkové podstaty dlužníka) domáhá určení pravosti své popřené nevykonatelné pohledávky.

48. Pro úplnost lze dodat, že na posouzení věci nic nemění argumentace insolvenčního soudu, že věřitel L jako postupník „oznámil“ dlužnici postoupení pohledávky (odst. 13. jeho rozsudku), a odvolacího soudu, že věřitel L dlužnici postoupení pohledávky „nejen oznámil, ale též prokázal rozhodčím nálezem“ (odst. 22. jeho rozsudku).

49. Právní posouzení věci oběma soudy tak v dotčeném ohledu správné není.

Ke druhé otázce [zda je v insolvenčním řízení podstatné (určující), která z osob přihlašujících totožnou pohledávku (postupitel či postupník) je z hlediska hmotného práva jejím majitelem, jestliže správu pohledávky vykonává třetí osoba].

50. Odvolací soud shledal žalobu nedůvodnou též z dalšího (samostatného) důvodu; totiž, že spor o „vlastnické právo k pohledávce“ (míněno mezi věřitelem W a věřitelem L) je v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice „zcela bez významu“, neboť plnění „tak jako tak“ obdrží správce pohledávky (tehdejší žalobce). Ani s tímto právním posouzením nelze souhlasit.

51. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. [29 ICdo 33/2014](#), uveřejněném pod číslem 92/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 92/2014“), formuloval a odůvodnil závěry, podle nichž řízení o žalobě o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky patří mezi spory vyvolané insolvenčním řízením, jejichž prostřednictvím se ve vztahu mezi věřiteli navzájem vymezuje okruh osob oprávněných podílet se na rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku majetkové podstaty (v případě konkursu), míra tohoto uspokojení a pořadí, v jakém dochází k úhradě pohledávek jednotlivých věřitelů. Ve smyslu ustanovení § 2 písm. d/ insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona,

jde o tzv. incidenční spory. Ustanovení § 192 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona pak ve spojení s ustanovením § 201 insolvenčního zákona vychází z toho, že incidenční žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky se vedou za účelem zjištění popřené pohledávky. K závěrům vysloveným v [R 92/2014](#) se Nejvyšší soud přihlásil např. v usnesení ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. [29 ICdo 109/2017](#), uveřejněném pod číslem 76/2020 Sb. rozh. obč., či v rozsudku ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. [29 Cdo 2753/2019](#).

52. V rozsudku sp. zn. [29 Cdo 2753/2019](#), Nejvyšší soud dále doplnil, že smyslem odporových sporů je přesně určit, s pohledávkou jaké výše (a pořadí) bude věřitel zařazen tam, kde je způsobem řešení úpadku dlužníka konkurs, do rozvrhu (případně zda bude uspokojen v jiném pořadí), neboť jejich cílem je vyřešení otázky zjištění pohledávky v návaznosti na popěrné úkony k tomu oprávněných osob. Nejvyšší soud přitom nemá žádné pochybnosti o tom, že takto deklarovaný smysl a cíl odporových sporů platí pro insolvenční řízení obecně, neboť předmětem úpravy insolvenčního zákona je řešení úpadku dlužníka některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo (mimo jiné) k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona), přičemž konkrétní způsob uspokojení věřitelů závisí na způsobu řešení úpadku (§ 165 odst. 1 insolvenčního zákona).

53. Nejde-li o případ jiného uplatňování pohledávek (srov. § 165 odst. 3 a § 203 a násl. insolvenčního zákona), musí věřitelé, kteří hodlají být uspokojeni v insolvenčním řízení, podat přihlášku pohledávky (§ 2 písm. h/ insolvenčního zákona), v níž (mimo jiné) vylíčí důvod vzniku přihlašované pohledávky uvedením skutečností, na nichž se jejich pohledávka zakládá (§ 174 odst. 2 insolvenčního zákona). Platí tedy, že kromě dlužníka se insolvenčního řízení účastní též věřitelé, kteří předepsaným způsobem uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona).

54. Již z uvedeného je zřejmé, že mechanismus insolvenčního řízení spočívá v tom, že jednotliví věřitelé v něm neztrácejí své individuální postavení v tom smyslu, že musí – jestliže chtějí dosáhnout v insolvenčním řízení uspokojení – sami za sebe (jednotlivě) uplatnit své právo podáním přihlášky pohledávky (popřípadě jiným předepsaným způsobem), v níž vylíčí rozhodující skutečnosti, na nichž se jejich uplatňovaná pohledávka zakládá a které jejich pohledávku odlišují od pohledávek jiných věřitelů nebo od jiných pohledávek přihlášených jimi samými. Přezkoumání, zjištění a (poměrné) uspokojení pak rovněž probíhá samostatně (zvláště) ohledně každé takto individuálně přihlášené pohledávky. Podkladem pro zjištění pohledávky pak je (má být) hmotněprávní vztah mezi věřitelem přihlášené pohledávky a dlužníkem (skutečnost, že věřitel má podle hmotného práva vůči dlužníku právo na peněžité plnění v uplatňované výši a pořadí).

55. Věřitel W a věřitel L v tomto smyslu uplatnili v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice svá práva samostatnými přihláškami pohledávek, k přezkoumání jejich pohledávek došlo nezávisle (odděleně) na různých přezkumných jednáních a každý z věřitelů rovněž podal samostatnou žalobu, kterou zahájil „svůj vlastní“ incidenční odporový spor. Z vylíčení důvodů vzniku jejich pohledávek je zřejmé, že podle hmotného práva může být plněno na jejich pohledávky (nanejvýš) jednou, poněvadž oba věřitelé nemohou mít za dlužníci totožnou pohledávku z titulu smlouvy o úvěru; kdyby k zajištění pohledávky v trestním řízení nedošlo, pak by nebylo možné pochybovat o tom, že v rámci odporových sporů by muselo být

jednoznačně určeno, který z věřitelů má pohledávku pravou a bude uspokojován. Úvaha, že ke zjištění jejich přihlášených pohledávek nemusí individuálně dojít, neboť jim oběma náleží plnění „tak jako tak“ dohromady jednou, odporuje shora rozvedeným principům individuálního přezkoumání a uspokojení přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení, a je proto nesprávná.

56. Na doposud řečeném nic nemění skutečnost, že v trestním řízení došlo k zajištění pohledávky za dlužnicí. Zajištění pohledávky (nehmotné věci) podle trestního řádu je svou povahou dočasné, neboť je zřízeno pro účely daného trestního řízení a je vázáno na jeho další průběh a existenci („musí“ být někdy zrušeno, jak se ostatně stalo v průběhu dovolacího řízení). Pověřením ke správě zajištěného majetku podle § 9 odst. 7 zákona o zajištění majetku se nic nemění na „skutečných“ hmotněprávních vztazích k zajištěné pohledávce; správce toliko vykonává práva a povinnosti spojené se zajištěnou pohledávkou (§ 8a odst. 2 zákona o zajištění majetku), zejména je povinen právně jednat za účelem zabránění snížení hodnoty nebo zmenšení zajištěného majetku (§ 10 odst. 1 zákona o zajištění majetku); srov. odst. 28. a 29. shora.

57. Z doposud řečeného vyplývá, že správce pohledávky se z hlediska hmotného práva nestal věřitelem pohledávky za dlužnicí, jeho postavení bylo dočasné a vůči oběma beneficietům (věřiteli W a věřiteli L) musel jednat nestranně jako osoba soukromého práva, což mimo jiné znamená, že nemohl autoritativně rozhodnout, který z přihlášených věřitelů je též „skutečným“ majitelem pohledávky ve smyslu hmotného práva. Jak vyplývá ze shora rozebraného smyslu a účelu odporových (incidenčních) sporů, s konečnou platností může uvedené posoudit pro účely insolvenčního řízení pouze insolvenční soud v incidenčním sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky.

58. Lze tak shrnout, že přihlásí-li do téhož insolvenčního řízení postupitel i postupník totožnou pohledávku (panuje-li mezi postupitelem a postupníkem spor o to, zda došlo k platnému postoupení pohledávky) a bude-li taková pohledávka v průběhu insolvenčního řízení zajištěna v trestním řízení podle trestního řádu, nestává se správce zajištěné pohledávky, který k ní vykonává práva a povinnosti podle zákona o zajištění majetku, věřitelem pohledávky z hlediska hmotného práva. Insolvenční soud je povinen přezkoumat v insolvenčním řízení uvedené pohledávky samostatně a jsou-li obě popřeny insolvenčním správcem co do pravosti, rozhodnout o nich v případných incidenčních sporech o určení pravosti pohledávky; skutečnost, že správce zajištěné pohledávky vykonává její správu, nezbavuje insolvenční soud povinnosti zjistit postupem podle insolvenčního zákona, komu pohledávka náleží (kdo je jejím majitelem).

59. Odvolací soud – veden svým nesprávným právním názorem – se nezabýval námitkami dovolatele proti platnosti postoupení pohledávky. Za této situace je předčasné, aby Nejvyšší soud řešil též třetí a čtvrtou dovolací otázku (směřující k tomu, zda došlo k platnému postoupení pohledávky a zda lze námitku absolutní neplatnosti uplatnit až v odvolacím řízení), neboť vypořádat se se všemi uvedenými skutkovými i právními námitkami bude úkolem insolvenčního soudu v dalším průběhu řízení.

60. U přípustného dovolání Nejvyšší soud přihlíží též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

61. Vady řízení namítané v dovolání Nejvyšší soud neshledal. Neúspěch správce pohledávky (tehdejšího žalobce) ve věci nebyl založen na úvaze odvolacího soudu o neunesení jeho břemene tvrzení nebo důkazního břemene; nedostatek poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. tak je vytýkán odvolacímu soudu nedůvodně. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu nelze ani označit za překvapivé, když je přinejmenším zčásti vystavěno na stejném právním posouzení jako rozsudek insolvenčního soudu.

62. Nejvyšší soud ovšem nepřehlédl, že podle obsahu insolvenčního rejstříku byl incidenční spor ve věci správce pohledávky (za účasti věřitele L jako vedlejšího účastníka na jeho straně) proti insolvenční správce dlužnice a dlužníci, o určení pravosti pohledávky věřitele L, skončen vydáním rozsudku insolvenčního soudu ze dne 22. 10. 2020, č. j. 60 ICm 31/2016-66, který nabyl právní moci dne 12. 12. 2020 a jímž bylo (mimo jiné) určeno, že pohledávka věřitele L přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice je „po právu co do důvodu, výše a pořadí a považuje se za zjištěnou“. Nelze přitom pochybovat, že incidenční spory v projednávané věci a v odkazované věci (sp. zn. 60 ICm 31/2016) měly být ve smyslu § 112 odst. 1 o. s. ř. spojeny ke společnému řízení, jelikož spolu skutkově souvisí a předběžná otázka platnosti postoupení pohledávky za dlužnicí měla být řešena pro oba incidenční spory současně, aby byla zajištěna jednotnost rozhodování.

63. Dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. tak byl uplatněn právem. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i insolvenčního soudu zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 104

Při výkladu popěrného úkonu, jímž insolvenční správce popírá celou výši přihlášené nevykonatelné pohledávky věřitele, je nutné přihlížet k důvodům popření, které insolvenční správce může doplňovat nebo měnit (v mezích obrany proti incidenční žalobě věřitele popřené pohledávky) po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení. Popření (celé) výše přihlášené pohledávky z titulu smluvní pokuty není podle svého obsahu neurčité a nelze ho ani vykládat jako popření (pouze) pravosti pohledávky, jestliže insolvenční správce popěrný úkon odůvodní tím, že pohledávka z titulu smluvní pokuty je nepřiměřeně vysoká, a současně žádá, aby soud uplatnil moderační oprávnění a snížil výši pohledávky; pro účely výkladu popěrného úkonu přitom není podstatné, zda lze skutečně moderovat přihlášenou pohledávku až na částku 0 Kč a zda je v tomto ohledu insolvenční správce (případně) v právním omylu.

Insolvenční řízení, Incidenční spory (odporové spory), Popření pohledávky, Smluvní pokuta, Úroky, Neplatnost právního jednání (o. z.), Moderační právo soudu, Lichva (o. z.)
§ 588 o. z., § 580 odst. 1 o. z., § 1797 o. z., § 1796 o. z., § 1799 o. z., § 1800 o. z., § 1801 o. z., § 2051 o. z., § 41 odst. 2 o. s. ř., § 192, § 193, § 194 IZ.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2022, sen. zn. [29 ICdo 54/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.54.2021.3

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 2. 2021 a věc vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 5. 10. 2020, Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, jíž se žalobce (P. C. Czech, a. s.) vůči žalovanému (I. P. v. o. s., jako insolvenčnímu správci dlužníka P. V.) domáhal určení pravosti svých pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka u insolvenčního soudu a to pohledávky ve výši 187 320 Kč (bod I. výroku) a pohledávky ve výši 156 054 Kč (bod II. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit „žalobci“ (správně žalovanému) náklady řízení ve výši 12 342 Kč (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud ve svém rozhodnutí vyšel (v návaznosti též na obsah insolvenčního rejstříku) z toho, že:

[1] Žalobce (jako zapůjčitel) a dlužník (jako vydlužitel) uzavřeli dne 24. 11. 2016 smlouvu o revolvingové zápůjčce (dále jen „smlouva o zápůjčce“), podle níž žalobce přenechal dlužníku částku 110 000 Kč, kterou se dlužník zavázal vrátit žalobci spolu se sjednaným úrokem ve výši 197 800 Kč v 60 měsíčních splátkách. Dlužník se dále zavázal k zaplacení smluvní pokuty ve výši 8 % z dlužné splátky pro případ prodlení s úhradou splátky (nebo její části) více než 15 dní po termínu splatnosti a smluvní pokuty ve výši 13 % z dlužné splátky pro případ prodlení s úhradou splátky (nebo její části) více než 30 dní po termínu splatnosti. Smluvní strany dále sjednaly podmínky pro „automatické zesplatnění zápůjčky“ týkající se jistiny i úroku dluhu a „jednorázové“ smluvní pokuty ve výši 50 % z celkové výše všech sjednaných splátek zápůjčky pro případ prodlení s úhradou nové jistiny zápůjčky ve lhůtě 5 dnů od zesplatnění.

[2] Dlužník uhradil žalobci toliko částky 4 400 Kč (dne 17. 1. 2017) a 730 Kč (dne 20. 1. 2017). Žalobce oznámil dlužníku dne 12. 4. 2017, že neplněním splátkového kalendáře porušil smlouvu o zápůjčce, čímž se staly okamžitě splatnými všechny peněžité závazky, a požadoval úhradu částky 458 724 Kč; z toho představují jistina dluhu a úrok částku 302 670 Kč, neuhrazené „penalizační faktury“ částku 2 154 Kč a jednorázová smluvní pokuta částku 153 900 Kč.

[3] Žalobce přihlásil (podáním ze dne 11. 5. 2017) do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka z titulu smlouvy o zápůjčce nevykonatelnou pohledávku P2, která se skládá z dílčí pohledávky č. 1 ve výši 302 670 Kč představující součet jistiny 110 000 Kč a úroku 197 800 Kč (po odečtení uhrazené splátky 5 130 Kč) a z dílčí pohledávky č. 2 ve výši 156 054 Kč představující smluvní pokutu.

[4] V návaznosti na popěrný úkon žalovaného u přezkumného jednání konaného dne 1. 8. 2017 (B-13) žalobce podal (první) žalobu o určení pravosti a výše přihlášených pohledávek, kterou insolvenční soud pravomocně zamítl pro předčasnost rozsudkem ze dne 15. 3. 2018.

[5] Žalobce doplnil a opravil svou přihlášku pohledávky podáním ze dne 27. 4. 2018 (P2-3); žalovaný vyrozuměl žalobce o popření jeho nevykonatelné pohledávky listinou ze dne 27. 11. 2019 (P2-4).

[6] Dílčí pohledávku č. 1 žalovaný popřel „co do výše 187 320 Kč“ s odůvodněním, že ujednání o úroku („smluvní odměně“) ve výši 197 800 Kč odpovídající roční úrokové sazbě 51,46 % je v rozporu s dobrými mravy, a proto absolutně neplatné. Žalobci podle žalovaného vznikl nárok toliko na úrok ve výši 10 480 Kč odpovídající roční úrokové sazbě 3,63 % představující obvyklou výši úroků.

[7] Dílčí pohledávku č. 2 žalovaný popřel „co do pravosti 156 054 Kč, co do výše 156 054 Kč“, s odůvodněním, že smluvní pokuta byla sjednána nepřehledně a drobným písmem v předem sepsaných obchodních podmínkách, což představuje v rozporu s požadavkem dobré víry značnou nerovnováhu v právech a povinnostech k újmě spotřebitele. Dále uvedl, že smluvní pokuta sjednaná ve výši 50 % z „maximální výše úvěru“ je v rozporu s dobrými mravy, přičemž jednotlivé smluvní pokuty jsou vzájemně „nakombinovány“ a lze je požadovat kumulativně, což ve svém důsledku opět způsobuje značnou nerovnováhu ve vztahu ke spotřebiteli.

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 198 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 433, § 547, § 580 odst. 1, § 588, § 1802, § 2051 a § 2390 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), a odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl k následujícím závěrům:

4. Dlužník uzavřel smlouvu jako fyzická osoba – podnikatel za účelem poskytnutí finančních prostředků pro podnikatelské účely a není tak ve smluvním vztahu v postavení spotřebitele; ve vztahu k žalobci jako obchodní společnosti poskytující úvěry a půjčky je nicméně slabší stranou.

5. Smluvní úrok ve výši 197 800 Kč požadovaný přihláškou dílčí pohledávky č. 1 podstatně přesahuje obvyklou roční úrokovou sazbu 3,54 %. Ujednání o „smluvní odměně“ je v rozporu s dobrými mravy, neboť korektiv dobrých mravů se uplatní i ve vztazích mezi podnikateli, a je tudíž neplatné.

6. I ujednání o smluvní pokutě (požadované přihláškou dílčí pohledávky č. 2 ve výši 156 054 Kč) je neplatné. Přiměřenost výše smluvní pokuty je třeba posoudit s přihlédnutím k celkovým okolnostem „úkonu“; způsob jejího sjednání ve smlouvě o zápůjčce je v rozporu s dobrými mravy, neboť výše smluvních pokut představuje 140 % zajišťované povinnosti (poskytnutého úvěru), jednotlivé smluvní pokuty jsou vzájemně kumulovány a nezohledňují již zaplacené části zápůjčky.

7. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 15. 2. 2021:

[1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu tak, že žalobce má za dlužníkem přihlášenou dílčí pohledávku č. 1 ve výši 187 320 Kč a dílčí pohledávku č. 2 ve výši 156 054 Kč (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 7, § 161 odst. 1, § 193, § 194 a § 198 insolvenčního zákona, z ustanovení § 6, § 7, § 8, § 574, § 580, § 588, § 1796, § 1797, § 1798, § 1801 a § 2051 o. z., z ustanovení § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), a z ustanovení § 301 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), a odkazuje na svou rozhodovací praxi a judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl po přezkoumání rozsudku insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

9. Smlouva o zápůjčce byla uzavřena mezi podnikateli. Podnikatel, který uzavře smlouvu v rámci svého podnikání, se nemůže dovolat neplatnosti lichevní smlouvy (§ 1797 o. z.), takže mu nepřísluší ani právo dovolat se neplatnosti ujednání o úrocích „pouze“ pro jejich nepřiměřenou výši, kterou shledává nemravnou. Dílčí pohledávka č. 1 je tudíž po právu.

10. U dílčí pohledávky č. 2 jde o popření „toliko co do pravosti“. Žalovaný popěrným úkonem ze dne 27. 11. 2019 popřel pohledávku tak, že „popírá pravost, popírá výši 156 054 Kč“, takže výše pohledávky „má činit 0 Kč“. Pohledávka ve výši 0 Kč ale „ve skutečnosti neexistuje“, a lze se proto zabývat jen jejím základem, nikoliv výší.

11. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu přijaté za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, lze ujednání o smluvní pokutě v obchodněprávních vztazích posoudit jako neplatné pro rozpor s dobrými mravy pouze v případě, kdyby se dobrým mravům přičily okolnosti, za kterých byla smluvní pokuta sjednána, a to i případně ve spojení se skutečností, že byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta. Ujednání o smluvní pokutě však nelze považovat za neplatné pro rozpor s dobrými mravy pouze z důvodu nepřiměřenosti sjednané výše smluvní pokuty, neboť v takovém případě má soud „moderační oprávnění“. Uvedené judikaturní závěry se uplatní i v poměrech současné právní úpravy. Námitka „kumulace“ smluvních pokut se přitom rovněž váže k otázce nepřiměřené výše; měl-li žalovaný výhrady k výši sjednaných smluvních pokut, měl popřít dílčí pohledávku č. 2 (též) co do výše.

12. Smlouva o zápůjčce sice byla uzavřena adhezním způsobem, neobsahuje však žádné doložky odkazující na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy; nadto ve vztazích mezi podnikateli platí ustanovení § 1801 věty druhé o. z.

č. 104

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které směřuje proti prvnímu výroku (o věci samé) a jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které dosud nebyly dovolacím soudem řešeny, a právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od (blíže označené) ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby je změnil v tom duchu, že se žaloba zamítá.

14. Dovolatel pokládá otázku, zda a za jakých předpokladů lze od 1. 1. 2014 ve vztazích mezi podnikateli vyslovit neplatnost ujednání o úrocích pro rozpor s dobrými mravy. Upozorňuje, že závěr odvolacího soudu byl překonán rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sen. zn. [23 ICdo 56/2019](#), uveřejněným ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „Sb. rozh. obč.“) pod číslem 80/2021 (dále jen „R 80/2021“).

15. Odvolací soud podle dovolatele pochybil i v tom, že se nezabýval možností posoudit ujednání o smluvní pokutě jako neplatné proto, že se dobrým mravům přičily okolnosti, za nichž strany sjednaly smluvní pokutu.

16. Dovolatel má rovněž za to, že odvolací soud nesprávně vyložil jeho popěrný úkon ve vztahu k dílčí pohledávce č. 2, kterým popřel nejen pravost, ale i výši pohledávky; v tomto ohledu je přesvědčen, že moderační oprávnění umožňuje soudu snížit smluvní pokutu i na hodnotu 0 Kč.

17. Žalobce ve vyjádření považuje napadený rozsudek za věcně správný a navrhuje dovolání odmítnout, popřípadě zamítnout.

III.

Přípustnost dovolání

18. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

19. Dovolání je přípustné pro řešení pro řešení otázek, zda a za jakých předpokladů lze v právních vztazích uzavřených mezi podnikateli po 1. 1. 2014 vyslovit neplatnost ujednání o úrocích a o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy, neboť v posouzení těchto otázek je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. Dovolání je dále přípustné i pro řešení otázky určitosti a výkladu popěrného úkonu dovolatele týkajícího se dílčí pohledávky č. 2, neboť jde o věc v daných souvislostech doposud neřešenou.

č. 104

IV. Důvodnost dovolání

20. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

21. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

22. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

23. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, občanského soudního řádu a insolvenčního zákona:

§ 580 (o. z.)

(1) Neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.

(...)

§ 588 (o. z.)

Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům, anebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek. To platí i v případě, že právní jednání zavazuje k plnění od počátku nemožnému.

§ 1796 (o. z.)

Lichva

Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.

§ 1797 (o. z.)

Podnikatel, který uzavřel smlouvu při svém podnikání, nemá právo požadovat zrušení smlouvy podle § 1793 odst. 1, ani se nemůže dovolat neplatnosti smlouvy podle § 1796.

č. 104

§ 1799 (o. z.)

Doložka ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem, která odkazuje na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy, je platná, byla-li slabší strana s doložkou a jejím významem seznámena nebo prokáže-li se, že význam doložky musela znát.

§ 1800 (o. z.)

(1) Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, kterou lze přečíst jen se zvláštními obtížemi, nebo doložku, která je pro osobu průměrného rozumu nesrozumitelná, je tato doložka platná, nepůsobí-li slabší straně újmu nebo prokáže-li druhá strana, že slabší straně byl význam doložky dostatečně vysvětlen.

(2) Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, která je pro slabší stranu zvláště nevýhodná, aniž je pro to rozumný důvod, zejména odchyluje-li se smlouva závažně a bez zvláštního důvodu od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech, je doložka neplatná. Vyžaduje-li to spravedlivé uspořádání práv a povinností stran, soud rozhodne obdobně podle § 577.

§ 1801 (o. z.)

Odchýlí-li se strany od § 1799 nebo 1800 nebo vyloučí-li některé z těchto ustanovení, nepřihlíží se k tomu. To neplatí pro smlouvy uzavřené mezi podnikateli, ledaže strana prokáže, že doložka uvedená mimo vlastní text smlouvy a navržená druhou smluvní stranou hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku.

§ 2051 (o. z.)

Nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody, vznikne-li na ni později právo, je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty.

§ 41 (o. s. ř.)

(...)

(2) Každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně označen.

(...)

§ 192 (insolvenčního zákona)
Popření přihlášených pohledávek

(1) Pravost, výši a pořadí všech přihlášených pohledávek mohou popírat insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé; popření pohledávky lze vzít zpět.

(...)

§ 193 (insolvenčního zákona)
Popření pravosti pohledávky

O popření pohledávky co do její pravosti jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla nebo že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela.

§ 194 (insolvenčního zákona)
Popření výše pohledávky

O popření pohledávky co do její výše jde tehdy, je-li namítáno, že dlužníkův závazek je nižší než přihlášená částka. Ten, kdo popírá výši pohledávky, musí současně uvést, jaká je ve skutečnosti výše pohledávky.

24. V citované podobě, pro věc rozhodné, platila ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, již v době uzavření smlouvy o zápůjčce a později změn nedoznala. Ustanovení občanského soudního řádu a insolvenčního zákona platila v citované podobě již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka a později změn nedoznala.

K dílčí pohledávce č. 1 z titulu úroku

25. Již v rozsudku ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1490/2019](#), Nejvyšší soud na podkladě právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 přijal a odůvodnil závěr, podle něhož smluvní volnost stran (nadále) podléhá korektivu dobrých mravů, jenž pro právní jednání obecně vyplývá z ustanovení § 1 odst. 2 a § 547 o. z., a že právní jednání, které se příčí dobrým mravům, je třeba posoudit jako neplatné (§ 580 odst. 1 a § 588 o. z.).

26. Nejvyšší soud následně v [R 80/2021](#) přijatém po vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu shledal (ve skutkově obdobné věci týchž účastníků) nesprávným závěr, podle něž nemůže-li se podle ustanovení § 1797 o. z. podnikatel, který uzavřel smlouvu v rámci své podnikatelské činnosti, dovolávat neplatnosti lichevní smlouvy podle ustanovení § 1796 o. z., pak se nemůže dovolávat ani neplatnosti ujednání o úrocích pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 580 o. z. Tamtéž dovolací soud vysvětlil, že takové právní posouzení

je v otázce obecného principu použitelnosti korektivu dobrých mravů na vztahy mezi podnikateli v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu představovanou právě rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Cdo 1490/2019](#) a že neshledává důvod zbavovat podnikatele ochrany proti excesivním ujednáním o úrocích z prodlení, která se přiči obecným morálním zásadám demokratické společnosti, jen z důvodu, že je profesionálem v příslušné oblasti. K uvedeným závěrům se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v rozsudku ze dne 19. 10. 2021, sp. zn. [23 Cdo 765/2020](#), či v rozsudku ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1001/2021](#), které bylo přijato k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaném dne 14. 12. 2022.

27. V [R 80/2021](#) tak Nejvyšší soud objasnil, že korektiv dobrých mravů se uplatní i ve vztazích mezi podnikateli, přičemž porušení principů dobrých mravů má za následek absolutní neplatnost právního jednání. Případný závěr soudu o absolutní neplatnosti ujednání stran pro rozpor s korektivem dobrých mravů je však zásahem výjimečným a vždy odůvodněným mimořádnými okolnostmi daného případu. Korektiv dobrých mravů přitom nevylučuje posouzení, zda na právní poměry stran nedopadají jiná ustanovení občanského zákoníku poskytující právní ochranu jedné ze stran před zneužívajícím jednáním druhé strany (například právní úprava ochrany slabší strany). Uzavřela-li totiž fyzická osoba – podnikatel smlouvu s jiným podnikatelem v rámci své podnikatelské činnosti, nelze vyloučit, že jí bude náležet zákonná ochrana jako tzv. slabší straně za podmínek § 433 o. z. Práva dovolávat se ochrany prostřednictvím právní úpravy poskytující ochranu před zneužívajícím jednáním jiného podnikatele podle § 433 o. z. nezbavuje podnikatele (je-li v závazku slabší stranou) ani ustanovení § 1797 o. z. Je-li jeden z podnikatelů slabší stranou, dopadá působnost právní úpravy o adhezní kontraktaci i na vztahy mezi podnikateli (nevyloučí-li ji strany za splnění zákonných předpokladů podle § 1801 o. z.). Pouhá nepřiměřenost úplaty, tedy i úroku, však předmětem přezkumu právní úpravou adhezních smluv (prostřednictvím § 1800 odst. 2 o. z.) být nemůže.

28. Uzavřel-li odvolací soud, že ujednání o úrocích nemůže být (absolutně) neplatné pro rozpor s dobrými mravy (§ 580 odst. 1 a § 588 o. z.), neboť dlužníku (jako podnikateli) nepřislušela námitka neplatnosti lichvevní smlouvy ve smyslu § 1797 o. z., je jeho právní posouzení rozporné se shora citovanou judikaturou. Jakkoli je případný závěr soudu o absolutní neplatnosti ujednání pro rozpor s korektivem dobrých mravů zásahem výjimečným a jakkoli samotná výše úroků nepředstavuje ve vztazích mezi podnikateli zpravidla bez dalších okolností naplnění zákonných předpokladů rozporu s dobrými mravy podle § 588 o. z., nelze závěr o (ne)platnosti ujednání o úrocích ve smlouvě o zápůjčce učinit bez posouzení všech relevantních okolností případu typově rozebraných v [R 80/2021](#).

K dílčí pohledávce č. 2 z titulu smluvní pokuty

29. Při řešení otázky, zda a za jakých okolností je ujednání o smluvní pokutě ve vztazích mezi podnikateli rozporné s dobrými mravy, lze vyjít ze závěrů, které Nejvyšší soud přijal při výkladu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (ustanovení § 39 obč. zák. a ustanovení § 301 obch. zák.) v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 14. 10. 2009, sp. zn. [31 Cdo 2707/2007](#), uveřejněném pod číslem 81/2010 Sb. rozh. obč. Nepřiměřenost výše smluvní pokuty nemůže sama o sobě založit (absolutní) neplatnost ujednání pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 588 o. z., nýbrž může být (toliko) důvodem k použití

moderačního práva soudu podle ustanovení § 2051 o. z.; posoudit ujednání o smluvní pokutě jako neplatné právní jednání podle ustanovení § 588 o. z. lze jen tehdy, kdyby se dobrým mravům přičily okolnosti, za kterých byla smluvní pokuta sjednána. K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2016, sp. zn. [23 Cdo 1749/2015](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. [33 Cdo 5377/2017](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. [33 Cdo 4156/2017](#); v literatuře pak shodně Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014 (dále jen „Hulmák a kol.“), s. 1291, či Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 2080.

30. Ujednání o smluvní pokutě ve smlouvě o zápůjčce tak nemůže být neplatné jen pro svou (případnou) nepřiměřenou výši. Dovolatel však již v popěrném úkonu namítl i to, že smluvní pokuta byla sjednána nepřehledně a drobným písmem v předem sepsaných obchodních podmínkách bez „faktické“ možnosti dlužníka na tato smluvní ujednání „reálně působit“.

31. Odvolací soud sice měl smlouvu o zápůjčce za smlouvu uzavřenou adhezním způsobem (§ 1798 a násl. o. z.), avšak dále uvedl (v odst. 16. odůvodnění) jen tolik, že smlouva neobsahuje „žádné doložky odkazující na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy“; tím se ale vypořádal toliko s možnou aplikací § 1799 o. z., což se míjí s podstatou námitek dovolatele, který se ve smyslu § 1800 odst. 1 o. z. dovolával skutečnosti, že jde (podle jeho přesvědčení) o doložku nesrozumitelnou a obtížně čitelnou. Odkaz odvolacího soudu na ustanovení § 1801 větu druhou o. z. je nepřipadný, neboť § 1801 o. z. nelze vykládat tak, že u smluv uzavřených mezi podnikateli neplatí ustanovení § 1799 nebo § 1800 o. z., nýbrž pouze upravuje možnost smluvních stran – podnikatelů smluvně se odchýlit od těchto ustanovení nebo jejich použití vyloučit. K tomu blíže srov. odst. 61. – 63. odůvodnění [R 80/2021](#) a Hulmák a kol., s. 354-356.

32. Právní posouzení odvolacího soudu ohledně (ne)platnosti ujednání o smluvní pokutě ve smlouvě o zápůjčce tak je neúplné, a proto nesprávné, neboť odvolací soud se nevypořádal s tím, zda tato ujednání představují doložku ve smyslu § 1800 odst. 1 o. z. a jaké by byly právní následky, jestliže by vskutku šlo o doložku nesrozumitelnou nebo obtížně čitelnou.

K určitosti a výkladu popěrného úkonu dovolatele týkajícího se dílčí pohledávky č. 2

33. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, že každý procesní úkon (podání) účastníka je nutno posuzovat podle toho, jak byl navenek projeven, nikoliv podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůli jednajícího je skutečný souhlas. Ani podstatný omyl účastníka mezi tím, co procesním úkonem projevilo a tím, co jím projevilo chtěl, nemá na procesní úkon a jeho účinnost žádný vliv (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. [29 Odo 649/2001](#), uveřejněné pod číslem 11/2006 Sb. rozh. obč., jakož i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. [29 Odo 439/2002](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2004, pod číslem 172, důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. [31 Cdo 2847/2011](#), uveřejněného pod číslem 72/2012 Sb. rozh. obč., nebo odstavec 53. stanoviska pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2017, sp. zn. [Plsn 1/2015](#), uveřejněného pod číslem 1/2017 Sb. rozh. obč.)

34. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. [32 Cdo 1726/98](#), uveřejněném pod číslem 76/2002 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 76/2002“), jehož závěry se uplatní i v insolvenčních poměrech (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018, sen. zn. [29 NSČR 137/2017](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 2019, pod číslem 121) a k nimž se Nejvyšší soud přihlásil mimo jiné např. v rozsudku ze dne 27. 2. 2018, sen. zn. [29 ICdo 39/2016](#), uveřejněném pod číslem 39/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 39/2019“), nebo v rozsudku ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 48/2020](#), uveřejněném pod číslem 109/2020 Sb. rozh. obč., formuloval úsudek, podle něhož popření přihlášené pohledávky je procesním úkonem, pro který přiměřeně platí ustanovení § 41 odst. 2 o. s. ř. a co do obsahových náležitostí ustanovení § 42 odst. 4 o. s. ř. Pro posouzení, zda a v jakém rozsahu popřel insolvenční správce pravost, výši, nebo pořadí pohledávky, je určující obsah popěrného úkonu insolvenčního správce při přezkumném jednání (do skončení přezkumného jednání).

35. Popírá-li insolvenční správce výši pohledávky, musí uvést, jak vysoká je podle něj přihlášená pohledávka; jinak popření pohledávky není perfektní a nemůže vyvolat zamýšlené procesní účinky. Přitom (jak Nejvyšší soud doplnil v rozsudku ze dne 23. 1. 2014, sp. zn. [29 Cdo 147/2011](#)) závěry obsažené v [R 76/2002](#) vycházejí již ze stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, [Cpjin 19/98](#), uveřejněného pod číslem 52/1998 Sb. rozh. obč.; v něm Nejvyšší soud (pod bodem XXXI.) dovodil, že výše pohledávky je popřena tehdy, tvrdí-li se, že tu pohledávka sice je, avšak úpadce dluží méně, než kolik bylo v přihlášce uvedeno (tvrzení, že úpadce nedluží nic, představuje popření pravosti pohledávky).

36. Z hlediska určitosti popěrného úkonu přitom není významné, zda v něm popírající insolvenční správce také skutkově blíže vymezí důvody svého popření (jakkoli je jinak v obecné rovině uvedení takových údajů pro další postup účastníků insolvenčního řízení jistě žádoucí) [srov. [R 39/2019](#)]. V mezích „určitého“ popěrného úkonu je insolvenční správce vázán důvody svého popření jen při popření vykonatelné pohledávky, tedy podává-li následně sám žalobu (§ 199 odst. 3 insolvenčního zákona). Důvody popření pravosti nebo výše nevykonatelné pohledávky, stejně jako důvody popření pořadí pohledávky (lhostejno, zda vykonatelné) může insolvenční správce (jako žalovaný v mezích obrany proti incidenční žalobě věřitele popřené pohledávky) doplňovat nebo měnit po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení (srov. opět [R 39/2019](#), nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sen. zn. [29 ICdo 110/2017](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura č. 1, ročník 2021, pod číslem 9).

37. V daném případě dovolatel popřel dílčí pohledávku č. 2 (přihlášenou ve výši 156 054 Kč) „co do pravosti 156 054 Kč, co do výše 156 054 Kč“; v době konání přezkumného jednání přitom za důvody popření uvedl (shodně pro popření pravosti i popření výše) skutečnosti, z nichž dovozoval, že pohledávka nevznikla. O tom, že dovolatel účinným způsobem popřel dílčí pohledávku č. 2 co do pravosti, tak neměl pochyb ani odvolací soud.

38. Ani popření výše dílčí pohledávky č. 2 dovolatelem nelze považovat za neurčité (nedostatečně odůvodněné). Při výkladu popěrného úkonu totiž nelze vycházet pouze z toho (jak učinil odvolací soud), že podle dovolatele výše pohledávky „činí 0 Kč“, takže „ve skutečnosti neexistuje“ a jde o popření její pravosti. Takový zjednodušující závěr

nerespektuje shora uvedenou ustálenou judikaturu, podle níž důvody popření nevykonatelné pohledávky může dovolatel doplňovat nebo měnit i v incidenčním (odporovém) sporu zahájeném věřitelem popřené pohledávky. Dovolatel přitom již ve svém prvním úkonu v řízení (vyjádření k žalobě ze dne 26. 3. 2020, č. I. 21) uvedl, že „je namíste aplikovat § 2051 o. z. a požadovanou smluvní pokutu za užití moderačního oprávnění soudu snížit, a to až na nulu“.

39. Podle obsahu vyjádření tak dovolatel v této části obrany proti incidenční žalobě neuplatňuje žádný z důvodů popření pravosti pohledávky (netvrdí, že pohledávka nevznikla nebo již zcela zanikla anebo se zcela promlčela), nýbrž napadá výši přihlášené pohledávky, s tím, aby výše dílčí pohledávky č. 2 byla snížena za užití soudní moderace „až na nulu“.

40. Jinak řečeno, při výkladu popěrného úkonu, jímž insolvenční správce popírá celou výši přihlášené nevykonatelné pohledávky věřitele, je nutné přihlížet k důvodům popření, které insolvenční správce může doplňovat nebo měnit (v mezích obrany proti incidenční žalobě věřitele popřené pohledávky) po dobu, po kterou tomu v incidenčním sporu nebrání účinky koncentrace řízení. Popření (celé) výše přihlášené pohledávky z titulu smluvní pokuty není podle svého obsahu neurčité a nelze ho ani vykládat jako popření (pouze) pravosti pohledávky, jestliže insolvenční správce popěrný úkon odůvodní tím, že pohledávka z titulu smluvní pokuty je nepřiměřeně vysoká, a současně žádá, aby soud uplatnil moderační oprávnění a snížil výši pohledávky; pro účely výkladu popěrného úkonu přitom není podstatné, zda lze skutečně moderovat přihlášenou pohledávku až na částku 0 Kč a zda je v tomto ohledu insolvenční správce (případně) v právním omylu.

41. Měl-li odvolací soud za to, že se v projednávaném incidenčním sporu lze zabývat jen základem dílčí pohledávky č. 2, nikoliv též její výší, je jeho právní posouzení nesprávné.

42. Nejvyšší soud ze shora rozebraných důvodů, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. včetně druhého výroku o náhradě nákladů řízení (závislého podle § 242 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.